CARME RIERA

Maviliğin Sonunda

Çeviren: Suna Kılıç

Roman

alef

Carme Riera

1948'de Mallorca'da doğdu. 1975'te, çıktığı ilk günden itibaren defalarca basılan hikâye derlemesi *Te deix, amor, la mar com a penyora* (Aşk, Sana Denizi Rehin Olarak Bırakıyorum) ile edebiyat dünyasına katıldı. Katalan dilinin en seçkin yazarlarından biri olarak tanınıyor. İlk kez 1994'te yayımlanan *Dins el darrer blau* (*Maviliğin Sonunda*, 2012) başka eserleri gibi pek çok dile çevirildi ve Josep Pla, Crexells, Lletra d'or ve İtalya'da yayımlanmış en iyi yabancı romana verilen Premio Vittorini (2000) ödüllerini aldı. *La meitat de l'anima* (*Ruhumun Yarısı*, 2007) 2003 Sant Jordi Ödülüne layık görüldü.

Suna Kılıç

1959'da Polatlı'da doğdu. Ankara Üniversitesi DTCF İtalyan Dili ve Edebiyatından mezun olduktan sonra uzun bir süre ticari çevirmenlik yaptı. İtalyancadan *Lautrec'in Son Pembesi*'ni (A. Barbero), Kastilyancadan *Karanlıkların Efendisi* (E. Sabato), *Sefarad* (A. Muñoz Molina) ve *Konuşmalar*'ı (F.G. Lorca) çevirdi.

alef

ALEF KİTAPLIĞI 26
KURGU KİTAPLIĞI DİZİSİ
MAVİLİĞİN SONUNDA
CARME RIERA

Katalanca aslından çeviren: Suna Kılıç

Mayıs 2012
ISBN 978-9944-494-61-8
Yayıncılık sertifika no: 24965
© Alef Yayınevi, İstanbul

© Carme Riera, 1994
Dins el darrer blau

© Türkçe yayın hakları Alef Yayınevine aittir.
İzinsiz çoğaltılamaz.

Yayına hazırlayan: Sinan Kılıç
Kapak tasarımı: Dilek Şişli

Baskı: Mutlu Basım Yayın
Güven Sanayi Sitesi C Blok No: 256
Topkapı/İstanbul
tlf. (212) 577 72 08
Matbaa sertifika no: 18569

Alef Yayınevi
Cemal Nadir Sokak Büyük Milas Han No:24/17
Cağaloğlu/ İSTANBUL
tlf. (212) 245 56 27 • info@alefyayinevi.com

Carme Riera

MAVİLİĞİN SONUNDA

KATALANCA ASLINDAN ÇEVİREN:
Suna Kılıç

alef yayınevi

Bu kitabın çevirisi Institut Ramon Llull tarafından desteklenmiştir.

institut ramon llull
Katalan dil ve kültürü

Babama...

İçindekiler

Birinci Kısım 13
İkinci Kısım 145
Üçüncü Kısım 233
Yazarın Notu 353

Kişiler

AGUILÓ, PERE ONOFRE: Livorno'ya yerleşmiş bir tüccar, kaçışı organize eder.

AMENGUAL, PEDER VICENT: Cizvit. PEDER FERRANDO'nun rakibi. Venerable Eleonor Canals'ın Hayatı ve İnancın Zaferi adlı kitapların yazarı.

ANGELAT, BARTOMEU: Ciutat'ın kronikçisi. Yazar, eserleri arasında Mallorca Tarihi de var.

BELLPUIG, ONOFRINA: Llubí markizi, VALINÍN eşi.

BONNÍN, CATERINA: GABRIEL VALLS'ın eşi MARIA AGUILÓ'nun annesi. Deli. Çığlıklarıyla istemeden adadan kaçmaya çalışanların yakalanmasına yol açar.

BONNÍN, MIQUEL: Yorgancı. Uçan makinelerle ilgili denemeler yapıyor. SARA DE LES OLORS'un babası.

CABEZÓN Y CÉSPEDES: Sorgucu. MUHTEREM NICOLÁS RODRÍGUEZ FERMOSINO yerine atanıyor.

CORTÈS, RAFEL, COSTURA: Muhbir.

CORTÈS, RAFEL, CAP DE TRONS: Rüyasına Melek'in geldiğini iddia ediyor. Eski yasanın sadık takipçisi, BALTASAR ve JOAQUIM'in babası.

FERRANDO, PEDER SALVADOR: Cizvit, COSTURA'nın günahlarını çıkartan rahip.

FUSTER, AINA: KONT GABRIEL FORTESA'nın kâhyasının eşi, ISABEL FUSTERA da deniyor.

HARTS, ANDREAS: Devlet destekli korsanlık yapan bir geminin kaptanı.

HUGUETA, MADÒ: Genelevin sahibi.

LLABRÉS, JAUME: Piskoposluk Meclisi üyesi ve Engizisyon Mahkemesi İcra Hâkimi.

Martí, Pere Onofre: Moixina lakaplı. Quitèria Pomar ile evli, iki oğulları var, içlerinden biri kaçakların gemiye bindiklerini ağzından kaçırır.

Mas, Beatriu: Coixa lakaplı. Ciutat genelevinin namlı fahişesi. Eski Piskopos Benet'in dostu, Rafel Onofre Valls'a yardım ettiği için hapsedilir.

Miró, Polònia: Costura'nın hizmetçisi.

Moashé, Jacob: Livorno Rabbisi.

Montis, Nicolau: Bastida Markisi, Büyük Genel Meclisin başkanı.

Peres, João: Genç bir denizci. Livorno'da dul Sampol'ün hizmetine girer.

Pires, Blanca Maria: Tüccar Sampol'ün dul eşi. Bir süre Ciutat'ta yaşadıktan sonra Livorno'ya taşınıyor, oradan kaçaklara yardını ediyor.

Pomar, Maria: Bahçıvan Pep Pomar ile Miquela Fuster'in kızları.

Pomar, Quitèria: Pere Onofre Martí'nin eşi.

Puigdorfila, Gaspar: Başagutzil.

Rodríguez Fermosino, Nicolás: Mallorca Sorgucusu. Diğer Engizisyon görevlilerinin aksine rüşvet kabul etmeyen, görevine sadık biri.

Sampol: Blanca Maria Pires adlı dul.

Sara de les Olors: Görüntüler görüyor. Yorgancı Miquel Bonnín'in kızı.

Segura, Aina: Madò Grossa'nın kız kardeşi, kendisiyle birlikte hapsedilecek olan torunlarıyla yaşıyor.

Segura, Práxedes: Madò Grossa lakaplı şifacı.

Sen Boiet: Eski haydut, profesyonel kışkırtıcı, isyancı.

Sotomayor y Ampuero, Antonio Nepomuceno: Boradilla del Monte Markisi, Mallorca Valisi, kaçakların yakılmasından birkaç ay öncesine kadar görevde kalır. Eşi Donna Onofrina'nın deniz ticareti işlerini yönetmektedir.

Tarongí, Isabel: Hıristiyan olan ve Peder Ferrando'ya günah çıkartan Joaquim Martí ile evli. Karısını Yahudiliği sürdürmekle suçluyor.

Tarongí, Josep: İngiliz Konsolosu.

TARONGÍ, RAFEL: ISABEL'in ağabeyi, işkencede ölüyor.

VALLERIOLA, JOSEP: GABRIEL VALLS'ın arkadaşı.

VALLERIOLA, XIM: Terzi. RAFELA MIRÓ ile evli, COSTURA'nın komşusu.

VALLS DE VALLS MAJOR, GABRIEL: RABBİ diye adlandırılıyor, Mallorca'da Yahudiliği gizlice sürdüren cemaatin başı. MARIA AGUILÓ ile evli, Alacant'a göç eden MIQUEL VALLS'ın ve MARIA POMAR'a âşık olan RAFEL ONOFRE'nin babası.

WILLIS: Kaptan. Gemisi *Eolo* ile Mallorcalı Yahudileri kaçırmak üzere, PERE ONOFRE AGUILÓ ve dul SAMPOL ile anlaşıyor.

BİRİNCİ KISIM

I

Bahçeyi çeviren duvarın önünde, olabildiğince sessiz adımlarla, gözleri her an açılacak kapıda gidip geliyor, bazen de duruyor, neredeyse kıpırtısız bekliyordu. Kendisini oraya kadar getiren ve gecenin karanlığında orada ayakta ve uyanık ve sadece beklediği işarete bağlı tutan nedeni titiz bir ısrarla gözden geçiriyordu. Bütün dikkatini, Kaptan Harts'ın bir yıl kadar önce verdiği ve o andan itibaren hafızasının ilk sayfasına kazınmış olarak muhafaza ettiği gizli işaretlerde toplamaya çahşıyordu çünkü zamanı gelince hepsini eksiksiz uygulaması gerekecekti. Orada Harts'm başına gelenlerin kendisi için de tekrarlanacağına emin olduğu gibi her an çağrılacağı ve erdemlerinin değerinin tam ölçüsünde takdir edileceği kamsmdaydı. Fakat delikanlının orada olma nedeni kendini kuvvetli ve muktedir bir erkek gibi hissetmek değildi sadece, ya da artık kırklarının sonunda ve çökmeye başlamış, buna rağmen yüz farklı limanda kabul edildikleri üç yüz evde üç beş eğlence ve şamata arkadaşının karşısında şişinmeye devam eden Kaptan Harts'ı gülünç duruma düşürmekse hiç değildi. Hayır, João Peres'i, dümenini Mallorca'ya çeviren ilk gemiye bindirip *Ciutat*'a* getiren ve onu orada, neredeyse surların dibindeki bu daracık sokakta, *Agutzil*'in† adamlarına yakalanma pahasına tutan şey, elde etme arzusundan ya da övünme ihtiyacından daha güçlüydü; hayatının

---

* (Kat.) Mallorca Krallığının başkenti Ciutat de Mallorca'nın romana konu olan olayın geçtiği dönemde halk tarafından kullanılan kısaltması—ç.n.

† (Kat.) Kral ya da kurumlar adına yasaların uygulanması ve adli işlerin yürütülmesiyle görevli kimse—ç.n.

geri kalanının beklemekte olduğu işarete bağlı olduğuna inanıyordu o, çünkü rüyalarında defalarca görmüştü bunu, üstelik denizcilerin ağzından ancak aramaya cesaret edebilenlerin çook uzaklarda başına gelebilecek serüvenleri dinlemeye alışık bir topluluğun önünde Kaptan Harts'ın büyük ihtimalle kendisini saran kahramanlık halesini güçlendirmek ve hikâye etme yeteneğini sınamak için şans eseri o hikâyeyi anlattığı geceden çok önce.

João Peres, sonradan bir sürü ayrıntıyı sorarken de, Cigne'nin kaptanının, Mallorca'ya demir attığı son seferinde iki gizemli ilkbahar gecesinde başına gelenlerin tümüne hiç kuşku duymadan ve abartılmış olabileceğini bile düşünmeden inandı. Kaptan Harts'ın teşhir ettiği yüzüğün, onun iddia ettiği gibi bir kanıt olduğunu kabul ettiğinden değil; kelimeler anlam yüklenirken boşalan iki sıra sürahinin karşısında didik didik edilen o olaylar zincirinin, defalarca tekrarlanan kendi rüyasıyla tüylerini ürpertecek kadar bire bir çakışmasından ötürü inandı, üstelik uykusunda gördüğü hayallerde iyice seçemediği bir ayrıntılar yığınını da oluşturmuşlardı ve şimdi bunların, uyanıkken, rüyalarının gerçekleşmek üzere oldukları yere kendisini götürecek zorunlu işaretlerin temelini oluşturdukları anlaşılıyordu. Çünkü rüyalarında duvarlarla çevrili o bahçenin Kaptan Harts'ın hikâyesinden önce belirli bir şehirde belirli bir yeri yoktu:

— Şayet beni dinlemeyi isterseniz size güzel bir hikâye anlatacağım —diye başladı Harts boğuk sesiyle—*şu an hâlâ talihime inanamadığım, sizi de hayrete düşürecek bir hikâye. Bugüne kadar gezip gördüğüm onca yerde başıma gelmedik kalmadı, anlatılan pek çok tuhaf hikâye de dinledim, ama bunun gibisini ne gördüm ne işittim. Size yemin ederim artık birine yalancı demeden önce şöyle iyice bir düşünürüm çünkü böylesine olağandışı şeyler benim başıma geldiyse başkasının da gelebilir. Ve tekrar bir adada limana çıkmak nasip olursa her şeye hazırlıklı olurum... Size anlatacağım olayın üzerinden sadece üç yıl geçti, günlerdir devam eden ve Cezayir'den Mallorca'ya yönelmiş sunbekimin seyrini rahatlatan tatlı bir keşişlemenin estiği bir haziran akşamıydı. Cigne, Pi Limanına dördüncü kez demir atacaktı. Yirmi aydır*

Mallorca korsanlarıyla anlaşmalı olarak yaptığım işlerden alacağımı ödemeleri için ortaklarımla hesap görmeye gidiyordum ve zeytinyağını boşalttıktan sonra Livorno'ya doğru demir alacaktık. Yıllar önce öğrendiğim Katalanca bana anlaşmalarımda yararlı oluyordu çünkü Mallorcalılar da, vurguyu hafifletip kelimeleri yumuşatarak çok daha tatlı bir hale getirdikleri bu dilde konuşurlar. Adaya varalı iki gün olmuştu, çok iyi hatırlıyorum, günlerden de perşembeydi. Öğleden sonra, Kontun iş görüşmelerini yaptığım vekilharcını görmeye gittim, Kontla çok eskiden beri tanıştığımız halde para işlerini hiç konuşmazdık. Oysa Gabriel Fortesa ile başka bir şeyden söz etmezdik. Kontun evindeki çalışma odasından, efendisinin bana olan borcunu ertesi gün, Fortesa'nın kendisinin ödeyeceği kesin sözüyle çıktığımda hava kararıyordu. Böylece tatmin olmuş, yoluma gidiyordum. Geç olduğundan gemiye gitmek yerine surların içinde kalmaya, gayet iyi ağırlanacağımı bildiğim bir yatakta uyumaya karar verdim. Keşişlemenin kuvvetlenmesiyle hava biraz serinlemişti, böylece bu topraklarda genellikle nemle birlikte boğucu olan gece havasının ağırlığı hiç hissedilmiyordu. Bu yüzden pelerinimi giydim, yani hava serinlediğinden, yoksa bir şeyden korktuğumdan ya da o saatte beni rahatsız edecek olanla dövüşmekten çekindiğim için değil. Ama bir şeyden korkuyordum, itiraf edeyim, Agutzil devriyesiyle karşılaşıp gemimde yatmadığım için geceyi hapishanede geçirmeye mecbur edilmekten. Size daha önce sözünü ettiğim ve çoktandır beni beklemekte olan yataklardan birine doğru hızla gidiyordum ki S'Estornell adlı hanın yanındaki bahçenin duvarının önünden geçerken ayak seslerine benzeyen bir pıtırtı işittim. Fakat arkamı döndüğümde hiçbir şey görmedim. Yanıldığımı düşündüm ve ne olur ne olmaz diye elim silahımda duvarın dibinden yoluma devam ettim. Mallorcalıların savaşçı bir halk olduğunu ve ipten kurtulmuş namlıları da dahil pek çok haydudun daha birkaç yıl öncesine kadar aralarında elini kolunu sallayarak faaliyetlerini sürdürdüğünü size söylemedim. Benim Kontun evinden çıktığımı görünce üzerimde taşıyor olabileceğim paraya el koymak için peşime düşmüş olmaları şaşırtıcı olmazdı. Elim silahımda, huzursuz edici en hafif bir çıtırtıyı duyabilmek için

olabildiğince sessiz ilerliyordum. Tam bir köşeyi dönmek üzereydim ki ayak seslerini tekrar işittim. Artık birinin beni takip ettiğinden emindim. Elimde silahım tehditkâr bir şiddetle arkama döndüm fakat sokak boştu ve ufacık bir gölge dahi görünmüyordu. Başka bir yerde olsa uğursuzluk sayacağım baykuş çığlığı bana birkaç saniyeliğine arkadaşlık etti. Yoluma devam etmekten başka çarem olmadığı için daha hızlı yürümeye çalıştım fakat peşimden gelen kişi de yürüyüşünü aynı ölçüde hızlandırdı. Bir saniye durdum, o da durdu. Beni zıvanadan çıkarmaya başlayan bu esrarengiz tekrarın yankı olduğunu düşüneceksiniz ama değildi. Oradan defalarca geçmiştim ve benzer bir şey hiç olmamıştı. Artık geriye dönme ve şu gölgenin karşısına çıkıp takibinin sebebini sormanın zamanı gelmişti. Fakat korku, itiraf edeyim, beni engelledi. Daha uzun adımlarla yürümeye başladım ve benimle dalga geçen takipçim de adımlarını uzattı. Hayaletlere, büyücülere ve kötü ruhlara inanmaya pek meyilli değilimdir ama bu olanlar ilkelerimi değiştirme yönündeydi. Giderek doğaüstü olana duyduğum korku iyice arttı, tanrıya yöneldim ve istavroz çıkardım. Haç işareti yaparken başımı yana, duvara doğru çevirdim ve işte o zaman, duvarın öbür yanında beni gerçekten de birinin takip ettiğine emin oldum, belki de beni birine benzettiği için peşimden geliyor ya da cesaretimi sınayarak eğleniyordu. Birden saçma korkularımdan kurtulmuş, beni hâlâ takip etmekte olan bu gölgeyi önemsememeye kararlı, çoktandır yolumu gözleyen bir ev halkını mutlu etmek üzere yoluma devam ettim. Bana seslendiklerinde yolun karşı tarafına geçmeye hazırlanıyordum. Önce neredeyse fark edilmeyecek bir fısıltıydı, yabancıların kuşkusunu uyandırmaktan çekinen ve ancak benim gibi kendi ayak sesine alışmış birinin kulaklarının seçebileceği bir fısıltı. Bıkkın fakat meraklı, durdum. Duvar ardında ne olduğu görülemeyecek kadar yüksekti ve aynı zamanda, ya da bana öyle geldi, benim de oradan görülmem imkânsızdı. Ses daha işitilebilir oldu:

— Kaçmayın. Dinleyin. Pişman olmayacaksınız.

— Benden ne istiyorsunuz —dedim— hiç yüz yüze gelmediğimize göre, beni biriyle karıştırıyor olmalısınız, birader.

— Kesinlikle değil efendim. Affedin Kaptan Harts —diye cevap verdi genç bir adamın nazik ve yumuşak sesi—. Duvara yaklaşırsanız size nedenini izah edeceğim.

Bütün bu heyecanın nerede son bulacağının merakıyla ona hemen itaat ettim.

— Elli adım kadar daha duvarı izleyin, orada buluşalım. Sizin çıkarınıza olacak bir konudan söz edeceğim.

Duvarda menteşe gıcırtılarıyla demir bir kapı açıldı. Bir kandilin ışığında onu tutan takipçime baktım. Çocuk yaştaydı. Bir hizmetkâr gibi giyinmişti fakat tavırları terbiyeliydi ve bana uyumlu gibi görünen, kesinlikle kaba olmayan yüz hatları vardı.

— Kaptan Harts —dedi— bir saniyeliğine girmenizi rica edeceğim, çünkü size iletmem gereken, sokakta açıklanacak bir konu değil.

Efendisi adına Fortesa ile yaptığımdan daha verimli bir anlaşmanın söz konusu olduğundan emin kapıdan içeri girdim. Delikanlının birkaç adım ötesinde çocuk denebilecek bir genç kız vardı. Ne Mallorcalı hizmetçilerinki gibi köylü kıyafetleri vardı üzerinde ne de beline kadar inen bir başörtüsü takıyordu. İpek ve taftadan beyaz bir elbise giymişti ve Mağribilere has bir peçe yüzünün bir kısmını örtüyordu. Bir elinde kandil vardı ve ötekiyle de alevini koruyordu.

— İyi geceler Kaptan Harts. Hanımım beni, ziyaretinizin kendisini onurlandıracağını bildirmem için gönderdi.

— Şu anda biraz acelem var, üstelik nezaket ziyareti için uygun bir saat gibi gelmedi bana. Doğrusunu isterseniz başka bir randevum var, verilmiş bir söz...

— Erteleyin, Senyor —dedi genç kız suçortağı bir gülümsemeyle, elimden tutarken— gitmenizi engelleyemezsem hanımım beni asla affetmez. Sizi ona şimdi götürmek zorundayım. Pişman olmayacaksınız, inanın.

Bana rehberlik etmesine izin verdim, açık konuşayım, meziyetlerimin böylesine saygın bir hanımefendinin kulağına kadar gitmiş olmasından gurur duyuyordum. Bir portakal bahçesinden geçerken yaseminlerin ve mersinağaçlarının kokusunu öylesi-

ne tatlı bir yoğunlukla alıyordum ki sanki bu hoş kokulardan dokunmuş incecik bir perde tüm duyuların üzerini örtüyordu, özellikle de görme duyusunun, çünkü meyve ağaçları giderek sıklaşıyor ve gökyüzü bulutlanıyordu. Rehberime nereye gittiğimizi defalarca sorduysam da hiç cevap alamadım. Beni götürdükleri esrarengiz evin yerini anlamayayım diye kafamı karıştırmaya çalıştığını tahmin ettim. Bir süre daha gittikten sonra girdiğimiz bir patikadan bir geçidin ağzındaki küçük bir mağaraya ulaştık.

— Kusura bakmayın Kaptan Harts. Çaresiz, sizi bu hiç de uygun olmayan yerden götürmek zorundayım, fakat söylediğim gibi hanımefendinin emirlerini yerine getiriyorum.

Birkaç yüz adım daha ilerledik ve genç kız birden yine bir kapının önünde durdu. Eliyle kapıya vurdu ve kapı içerden açıldı. Daha az soğuk fakat yine karanlık başka bir yere geldik. Fesleğenlerin kokusu öyle güçlüydü ki bu kez bir sofada olduğumuzu anladım.

— Size rehberlik etmekten memnuniyet duydum Kaptan Harts —dedi rehberim, beni o ana kadar tatlılıkla tutan elini çekerek—. Ama artık sizi bırakmak zorundayım. Başka bir hizmetkâr sizi hanımın odasına götürecek.

Sadece birkaç saniyeliğine yalnız kaldım. Birden bana rehberlik edecek genç bir uşak çıktı ortaya karanlıkta, ya da sesinden bana öyle geldi. Birlikte bir sürü odadan geçtik. Nihayet sonuncu kapının ardında hanımefendinin beni beklediğini bildirip veda etti. Eşiği geçer geçmez odanın alacakaranlığında cibinlik perdeleri indirilmiş bir yatak gördüm. Yiyecek ve meyvelerle dolu bir masanın üzerindeki bir şamdanın ışığının vurduğu kırmızı kadife perdelerin çizgileri dalgalanıyordu. Cibinliğin ardından bir ses, tüylerimi ürperterek, bana hoşgeldin dedi.

— Korkmayın Kaptan Harts. Şöhretinizle gönlüme girdiniz ve sizi çağırtma cesaretini buldum. Buyrun, canınız çektiğince yiyin için, geldiğiniz o uzun yoldan sonra iştahınız açılmış olmalı.

Biraz meyve yiyip şarap içtim, yemekten çok dinlemek ve seyretmek arzusu duyuyordum. Fakat sesteki misafirperverlik ayarında fiziksel bir ağırlama da olup olmayacağını görmek için yatağa yaklaştığımda ışık söndü. Şayet ben tam cibinliği çekerken

ani bir esinti kadife perdeleri dalgalandırmasaydı bunun bir sihir olduğunu söyleyebilirdim.

— Senyora, size layıkıyla hizmet etmeyi umuyorum, ancak isminizi öğrenmeyi ve tahmin ettiğim tüm kusursuz güzellikleri gözlerimle de görmeyi arzu ederdim —dedim.

— Kaptan Harts —diye cevap verdi, gülerek, becerikli elleriyle beni buyur ederken—. Takdir ettiğim bir eğitimi gösteren sözlerinize çok teşekkür ederim, fakat size adımı kesinlikle söyleyemem ve kendimi size asla tamtamam. Hizmetkârlarım sizi bu yüzden en alışılmamış yerlerden getirdiler buraya. Tahmin edebileceğiniz gibi ben bu şehrin en ileri gelen hanımlarından biriyim, ve sadece meziyetleriniz nedeniyle size karşı uzun zamandır duyduğum ilgi sizi tanıma cesaretini verdi bana. Neyse, iltifatları bir yana bırakalım, Kaptan Harts, birlikte geçireceğimiz bu gecenin sadece şafak sökünyece kadar devam edeceğini bilmelisiniz.

Yatak beklediğimden daha yumuşaktı ve yabancı güzelin yabancılıktan hemen sıyrılan bedeniyse ılık ve yumuşacıktı. Yaşadığım en kısa ve en yoğun gece oldu. Aşk işlerini sözler takip etti, sözleri aşk işleri. Bütün kadınlar gibi meraklı olan hanımım o ana kadar zaten ayrıntılarıyla öğrenmiş olduğu hayatımı hiçbir safhasını atlamadan anlatmamı istedi, ne zamandır kaptanlık yaptığımı, kaç adamım olduğunu, gemimin durumunu, yolcu alıp almadığımı, kaç kişi aldığımı, nereye doğru demir alacağımızı. Öğrenmek istediği her şeyi söyledim ama bana adını söylemesi, saatlerce heyecanla okşadığım, arzulu öpücüklere boğduğum yüzünü, vücudunu göstermesi için onu ikna edemedim.

Çok uzaklarda öten tarlakuşu veda vaktini haber verdi. Ayrılmadan önce ertesi gece bana yine duvardaki kapıyı açacak hizmetkârı yollaması için söz aldım. O da bana buluşmamızdan kimseye bahsetmeyeceğime dair yemin ettirdi, en azından Mallorca'dayken konuşmayacaktım çünkü ebedi sessizlik sözü verdirmenin yalan yere yemine zorlamak olacağını düşünüyordu, beni gayet iyi tanımıştı, icraat kadar laftan da zevk alanlardandım. O konaktan beni aynı hizmetkârlar, aynı törensellikle, geçtiğim yerleri görmeme izin vermeden, bahçeye açılan aynı gizli kapıdan

çıkardılar. Sokağa çıktığımızda beni oraya kadar uygun adım takip etmiş olan hizmetkâr hanımının hediyesi olarak, reddetmemin kabalık olacağını düşündüğüm, para dolu bir kese verdi.

Sur kapılarının açılmasıyla birlikte, heyecan dolu ruhumla gemim Cigne'ye yollandım. Birkaç saat uyuyarak gücümü topladım fakat havanın kararmasını beklerken gün bana bitmeyecekmiş gibi geldi. Adamlarımın gemiyi düzgünce yüklemelerine göz kulak olurken beni bekleyen geceden başka bir şey düşünemiyordum. Ne olursa olsun her şey düşüncelerimi gittikçe daha kuvvetli çığlıklarla hanımıma çeviriyordu. Küplerdeki melas rengindeki halis zeytinyağı hayalimdeki uzun ve gür saçlarıyla aynı renkteydi, zaman zaman sarıydı diye düşünüyordum, bazen de koyu reçine renginde miydi acaba diye şüpheye düşüyordum.

Vakit gelince bahçeyi çevreleyen duvara doğru içimde dolup taşan bir arzu ve gizli kapının açıldığı yeri tam olarak tespit edip civarındaki evleri incelemek niyetiyle yürüdüm. Görüşmemizi Mallorca'da hiç kimseye anlatmayacağıma söz vermiş olsam da, hem de erkek sözüyle, bahçenin kime ait olduğunu bilmek ve yerini, beni götürdükleri geçidin nereye ulaştığını, hakkında nereden bilgi alabileceğimi öğrenmek istiyordum. Fakat ne herhangi bir şeye bakmaya vaktim oldu ne de herhangi bir komşuyla karşılaştım, ben oraya varır varmaz kapı açıldı.

— Hoşgeldiniz Kaptan Harts —dedi uşak. Hanımefendi sizi bekliyor.

Önceki gün bana eşlik eden genç kız tek kelime etmeden, sadece gülümseyerek elimi tuttu ve bir kez daha bahçeyi, portakal bahçesini ve patikayı, bana öncekinden daha uzun ve soğuk gelen geçide açılan gizli girişe varıncaya dek geçtik. Yüzeye çıkınca aynı yere gelmediğimizi düşündüm, biraz saldırgan, tahmin edebileceğiniz gibi karıştırmamın mümkün olmadığı bir yosun ve kabuk kokusunun da karıştığı deniz kokusu tüm gözeneklerimden girerken kulaklarım da bana onun çok yakınlardaymış gibi hissettiğim kayalıklara vuran o boğuk ve karanlık sesini iletmişti çünkü.

— Dik bir merdiven çıkacağız Kaptan Harts —dedi rehberim, dikkatli olun.

Genç kızın biraz soluklanmamız için durduğu dört sahanlık ve altmış basamak saydım. Son sahanlığa vardığımızda genç kız bir kapıyı itti.

— Affınızı rica ediyorum Kaptan Harts, ama hanımım gözlerinizi bağlamamı istedi. Burada hafif bir ışık var ve biliyorsunuz onu görmemeniz gerekiyor.

Kabul etmekten başka çarem yoktu. Yumuşaklığından ipekli bir dokuma olduğunu anladığım bir bantla gözlerimi bağlayıp beni yalnız bıraktı. İçinde bulunduğum odada çalınan bir uttan çok hafif bir müzik geliyordu kulağıma. Birden sevgili hanımım beni selamladı.

— İyi geceler Kaptan Harts. Umarım bu oda da dün geceki kadar hoşunuza gider. Yaklaşın lütfen.

Kollarımı ileriye doğru uzatarak sesin geldiği yöne doğru birkaç adım attım, hanımımı kucaklamak için değil, önüme çıkacak bir şeye çarpmamak için. Doğrusu kendimi gülünç hissediyordum. İçimden gözlerimdeki bağı çıkarıp atmak, nezaketi bir yana bırakıp, ona o anda gözlerimle de sahip olmak geldi ama eli kolumu tutarak niyetimi değiştirdi.

— Oturun Kaptan —dedi yardım ederek. İsterseniz sizin için çalmaya devam ederim. Müzik sever misiniz?

Yalan söyledim, denizden gelen binlerce sese alışmış biri olarak dalgaların yarattığından başka hiçbir müzikten anlamıyordum. Üstelik, orada bulunuşumun nedeni müzik değildi. Çağrılma nedenimi ertelemek açıkçası bana sahtekârlık gibi geliyordu. Fakat o durumlarda yapılması gerekene uygun cevap verdim:

— Hem de çok, Senyora. Müzik ruhları yüceltir ve kederi yatıştırır.

— Bazen —dedi—, bazen de ıstırabı derinleştirir.

Bunu derken de hüzünle iç çekti.

— Bir şeyler yemek ister miydiniz, Kaptan, susadınız mı?

— Hayır, Senyora, benim susadığım arzu ve sadece sizi istiyorum.

— Sabırlı olun, henüz erken, hem ben sizinle denizden söz etmeyi çok isterim!..

Maceralarımla epey bir vakit geçirmek zorunda kaldım. Dikkatle dinliyordu. Zaman zaman, merakla, adlarını duyduğu uzak limanlar hakkında ayrıntılı sorular soruyordu, seyahatler ve denizcilik hakkında çok şey biliyor gibiydi.

— Senyora —dedim, açıklama yapmaktan iyice sıkıldığımda— işkenceyi uzatmayın artık.

Çenemi kapattım ve sadece kanımın damarlarımdaki gümbürtüsüne verdim kulaklarımı.

Böylece oturduğumuz yerde, önceki gece gibi, zorlu bir mücadeleye giriştik. Başı sonsuz tatlılıkla göğsümün üzerinde uykuya daldığında şafak sökmek üzereydi, ve o anda, nihayet gözlerimdeki bağı çıkarma vaktinin geldiğine karar verdim. Olabildiğince dikkatli, neredeyse hiç kıpırdamadan, düğümü gevşettim ve bağı alnımın üzerine ittim.

Sadece birkaç saniye sürdü, fakat bir ömre bedeldi. Asla unutamadım, çünkü gördüğüm cennetten bir şeymiş gibi geldi bana. Artık çekilmekte olan ay ışığının okşadığı yüz son derece uyumlu hatlara sahipti. Geniş alnı, neredeyse şeffafmış gibi görünen tüm yüzü gibi bembeyazdı, dalgaların köpükleri gibi. Uzun ve gür saçları melastan ziyade safran rengindeydi. Kaşları, kapalı olsalar da rengini tahmin ettiğim gözlerinin oklarını fırlatmaya hazır iki minicik yay gibiydi. Dolgun ve kırmızı dudakları davetkârdı. Kolları, bacakları ve vücudunun diğer yerleri birkaç kez Venedik konaklarında gördüğüm halılara dokunmuş resimlerdeki kadar kusursuzdu. Ayaklarını bir yana bırakıyorum, çünkü o mayalanmış süt misali iki yudum organının olağanüstü güzelliği ayrıca anılmayı hak ediyor. Yastıkların taftası üzerinde uyuyan o iki kumruyu, ılık ve yumuşacık, öpmekten, bir kutsal emaneti öper gibi onlara tapınmaktan kendimi alamadım. Hayır, görüntü beni hayal kırıklığına uğratmadı. Aksine o kusursuz bedene bir kez daha sahip olma arzumu artırdı, gerçi bunun için görme zevkimden vazgeçmem gerekecekti.

Böylece gözbağımı tekrar indirdim ve o olağandışı iki gece boyunca hiç durmaksızın yapmamış gibi okşayarak onu uyandırdım ve bir kez daha dakik ve ısrarlı tarlakuşu kahrolası şafak vaktini

duyuruncaya kadar birbirimizin tadına yeniden vardık. Sonuncu olacak ertesi gece için sözler ve yakınmalarla vedalaştık, gemim ertesi gün Livorno'ya doğru demir alacaktı.

Cigne'nin tayfası güvertede beni bekliyordu, gece gemide yangın çıkmış. Allahtan gemiciler yangını söndürebilmişlerdi ama hasar giderilinceye kadar yola çıkışım birkaç saat gecikecekti. Başka bir zaman olsa beni deliye çevirecek haberden, zihnim hanımıma ait görüntülere gömülmüş olduğundan, neredeyse hiç etkilenmedim. Ne yapıp edip, onurunu zedelemeden adını ve soyunu sopunu öğrenmek istiyordum. Öncekinde olduğu gibi o gece de hizmetkârının bana sunduğu hediyelerden bir şeyler çıkarabilirim gibi gelmişti, çünkü Mallorca onslarıyla dolu keseyle birlikte SP harflerinin kazınmış olduğu elmas bir yüzük hediye etmişti. Hanımım parmağımda parıldayışını görsün arzusuyla yüzüğü taktım ve tatlı randevuma gitmeden önce Segell Sokağından geçmeye, tanıdığım bir gümüşçüden yüzüğün kaynağını öğrenmeye karar verdim. Kuyumcu beni nezaketle karşıladı fakat kuşkularımı gideremedi. Beni bir arkadaşına gönderdi ama o da hiçbir açıklık getiremedi. Ona göre harfler bir ismin başharfleri olabileceği gibi Sempre Present sözcüklerini de gösteriyor olabilirdi, özellikle de âşık bir hanım tarafından verilmişse.*

Ayak seslerini işittiğimde duvarın yanından aceleyle kapıya doğru yürüyordum. Evveli gecenin korkuları doldu tekrar içime, bahçenin iç tarafında benimle aynı hizada yürüyen hizmetkâr olduğunu düşündüm. Fakat birden seslerin tek bir kişiye değil, aksine bir gruba ait olduğunu fark ettim ve arkama döndüm.

Gerçekten de tabancamı çekip kendimi savunma fırsatı vermeden üstüme atlayanlar, silahlı dört adamdı. Beni sokağın ortasına serilmiş yarı ölü bir halde bırakıncaya kadar patakladılar, saldırının nedenini ne kadar sorsam da tek kelime etmediler. Devriyenin yaklaştığını duyunca da kaçtılar. Bu sayede hâlâ yaşıyorum ve parmağımdan çekip aldıkları ama aceleyle kaçarken düşürdükleri yüzüğü hâlâ saklıyorum. Sürünerek kapının bulunduğu duvara kadar gittim ve

---

* (Kat.) Daima Senin anlamında—ç.n.

yardım çağırdım, kapıyı açan olmadı fakat beni duymuş olmalıydılar, oraya vardığımda karanlıkta okuyamadığım bir kâğıt fırlatmışlardı. Bin bir zahmetle Kont Descos'un evine sığındım da, Fortesa bana yardım etti. Fakat o da bana, o hanımefendinin kim olduğunu söylemedi kim olduğunu bilmesine rağmen. Bahçe zengin ve bekâr bir tüccara aitti ve bir manastıra komşuydu. Kontun vekilharcı gizli dehlizlerden bihaberdi. Yaralarım sarılırken ben de mesajı okudum: "Kaptan Harts —diyordu— büyük bir üzüntü ve acıyla sizin tahmin ettiğim kişi olmadığınızı anladım, çünkü ettiğiniz yemini iki kez bozdunuz. Hayatınızın bugünkünden daha fazla tehlikeye girmesini istemiyorsanız bir daha evimin civarında görünmeyiniz. En kısa zamanda buradan gideceğiniz ümidine sığınarak rüzgârın yelkenlerinizi bir daha asla adamıza doğru çevirmemesini diliyorum. Lanet olsun size, ve sizin bana veremediğiniz şeyi denizlerden gelip verecek olana ihanet ettiğim için bana da lanet olsun."

Bahçeyi çeviren duvarın önünde gidip geliyor, Kaptan Harts'ın kâh hayatının yazılı olduğunu söylediği kâğıt tomarından okuduğu kâh anlattığı, kendi rüyalarıyla noktası noktasına çakışan hikâyeyi kafasında bir kez daha tekrarlıyordu. Ama bu kez, havanın açık olduğu günlerde uzaklardaki denizi, pruvasını adaya çevirmiş yelkenlilerden birinde kendisine asla ihanet etmeyecek birinin bulunması umuduyla gözleyen o hanıma Kupid ve annesi Venüs'ün mesajını taşıyan Kaptan Harts değil de kendisiydi.

Zevk dolu anları hayal ederek gidip geliyordu, güllerin tatlı kokusunu, havuzlardaki tutsak suların sesini, ve nihayet o isterse kör bir aşkla seveceği meçhul güzelin sarhoş edici dokunuşunu. Fakat bütün o süre boyunca Santa Clara'nın çanı önce ilk ikindiyi, ardından sonrakileri vurduğunu işitmişti ve nihayet beklemenin, hiç değilse o gece boşuna olduğunu anladı. Birden ayak sesleri duyduğunda çekip gitmek üzereydi. Kalbi heyecanla atarken, Kaptan Harts'a olduğu gibi diğerinin de durup durmayacağını anlamak için durdu. Fakat bu kez ses kendisininkine uymadı. Ayak sesleri uzaktan geliyordu ama sokağın öbür ucundan yaklaşan birininki gibi giderek daha işitilir oluyordu. Sökmek üzere olan şafağın solgun ışığında ayakları birbirine dolanarak koşmaya çalışan

ve sonra birden yere yığılan bir kütleyi seçebildi. Korkudan çok merakla ve beklediği haberi getirenin o gölge yığını olabileceği fikriyle yaklaştı ve sabahın alacasında bir kadın olduğunu anladı. Yerden kaldırmaya çalışmadan, rüya anılarında o şekle bir yer vermeye çalışarak birkaç saniyeliğine, ayakta, sadece izledi fakat bulamadı. Menşeini gözleri kapalıyken seyrettikleriyle çakıştıramadığı yeni bir görüntüyü yerleştirmek için eski rüya görüntüleri arasında bir boşluk aradığı her seferinde olduğu gibi, yerde yatanın kokusunu almak için durdu. Fakat bir miktar misk parfümü de karışmış toz toprak kokusu hiçbir işe yaramadı. Onun içindeki koku en hafif zerresini bile kaçırmayacak kadar derinden kokladığı aslında, meltemin tatlı tatlı yaydığı gül kokusu, yaseminlerin baygın aroması ve kar tanesi portakal çiçekleriydi. Fakat Harts'ın ısrarlı tasvirlerine uyan bu kokular, yıllar boyu geceleri düşlediği kadının gür ve uzun saçlarından yayılarak odasını dolduran kokunun habercilerinden başka bir şey değildi. Odasında, onu koklar gibi bu kokuyu içine çekmek ve başını eğip bütün yüzünü o saçların ılık yuvasına gömdüğünü hayal etmek yolculuğun en önemli teşviklerinden biriydi ve esrarengiz hanımın kendisinden isteyebileceği tüm hizmetlerin ödülü olacaktı. Koku, rüyalarındaki kokunun anısı onu sarıp sarmalıyor, avutuyor ve kimi kez genelev serüvenlerinden uzaklaştırıyor, yüzü saçlarla donatarak oyuna davet ediyordu, çünkü bir koku halesi en becerikli ya da arzulu okşayıştan daha çok heyecanlandırıyordu onu.

Kül rengi şekle iyice yaklaştı, bakmaktan çok koklamak için eğildi. İyi takılmamış başörtüsünden fırlayan siyah ve gür, hiç hoşlanmadığı yanık zeytinyağı kokusuyla karışık bir sirke kokusunun yayıldığı lüleleri kokladı. Biraz daha yaklaştı ve yaralı olup olmadığını, yardım edip edemeyeceğini sordu.

Fakat kız cevap vermedi, şaşkınlık ve korkuyla baktı ve João Peres'in kan lekesini fark ettiği göğsünü sıktı.

— Yaralı mısınız? Söyleyin, sizi nereye götürebilirim, nereden yardım isteyebilirim?

Derin derin nefes aldı ve birden uzun ağır gözkapaklarını indirdi, bu mimik kızı tatlılaştırdı ve yüzü Peres'e daha sevimli

göründü. Jiponunun iliklenişinden telaşla giyinmiş olduğu belli oluyordu, sert bir dokumadan yapılmış eteğinin uçları çamura bulanmıştı. Harts'ın hikâyesini yine gözden geçirdi ama bu genç kızın orada hiçbir yeri yoktu. Mağribi köleyle de alakası olmadığı gibi kar beyazı tenli güzel yabancıyla da kesinlikle bir benzerlik taşımıyordu. Belki Kaptan bu kızdan söz etmeyi unutmuştu, belki de yardım etmeden kızı öylece sokakta bırakmış, bu yüzden de hikâyenin o kısmını atlamıştı. Fakat bu işaretler onu hiçbir yere götürmüyordu. Genç kız fazlalıktı, serüvenin bir parçası değildi, eyleme ait değildi. Gecenin karanlık karnından şafağın alacasına fırlatıp atılmış, aniden çıkmıştı ortaya, kimse onu çağırmamış, kimse ondan yardım istememişti. Fakat varlığından etkilendi ve yaralı bir genç kız için duyulan acımadan daha öteye geçen yumuşak bir hisle duygulandı. Bir evveliyatı ya da işareti olmadan göğüslemek zorunda kaldığı durumu daha anlaşılır kılacak herhangi bir bilgi olabilir mi acaba diye bir kez daha eski rüyalarının anılarına başvurmayı reddetti.

— Sizi nereye götürebilirim, nereden yardım isteyebilirim? —diye tekrarladı.

Genç kız cevap vermedi çünkü bayılmıştı. Peres onu nereye götüreceğini bilemedi. Şehri pek tanımıyordu. Görünüşüne bakılırsa genç kız bir hizmetçi ya da bir zanaatkârın kızıydı. *Bu saatte nereye gidiyordu acaba? Birinden mi kaçıyordu, yoksa birini mi izliyordu? Evinden mi geliyor yoksa evine mi gidiyordu?*

Mahallede soylulara ait evler vardı, iki manastır, birkaç bostan. Daha ötede, yaklaşık iki yüz adım ilerde, Santa Eulàlia Kilisesi. Peres nereye gideceğini bilemedi. En akıllıca olan gitmekti belki. Kıza yardım edecek biri geçerdi birazdan. Onun yapması gereken çekip gitmekti. Rıhtım kapısına yollanmak ve kapı açılır açılmaz *Minerva*'nın demir attığı Pi Limanına koşmak. Bu zavallı kızdan ona neydi ki? Kendi yerinde yatmadığının anlaşılmaması için en iyisi erkenden, herhangi bir cezaya çarptırılmasına sebep olacak bir kuşku uyandırmadan gemiye varmaktı; cezaların en kötüsü gemiden çıkma yasağı olurdu. Başka hiçbir şeyin önemi yok, diye düşündü, genç kızdan uzaklaşırken. Ertesi gün akşam vakti oraya

dönüp şansını tekrar denemekten başka bir düşünce yoktu kafasında. Üstelik Agutzil * geçer de kendisini yaralı kızla yakalarsa her şeyin sonu olurdu. O bir yabancıydı, herhangi bir kötülük yapmak üzere oradan geçip gitmekte olan biriydi, kendisinden başka kimi suçlayabilirlerdi ki. Hapsedileceğini ve hiç kimsenin onun için bir tutam bile adalet talep etmeyeceğini düşünerek telaşla ilerledi. Kaptan bir tavsiye mektubu bile sunamamış bu talihsiz denizciyle neden ilgilensindi ki? Kim umursardı ki onu? İki yıl önce kaçtığı yetiştirme yurdundaki rahipler mi? Kudretli bir tüccar olmasına rağmen onu hiç himaye etmemiş olan babası mı?.. Bütün piçleri arasında en sevdiği kendisi değildi elbet. Arkadaşı Do Barros, yolculuğunun gerçek nedenini açıkladığı tek kişi, ona deli demişti. *Pekâlâ, Kaptan Harts'ın hikâyesinin gerçek olduğunu göreceksin... Üstelik güzel kadın da kendisini teselli edecek uzaklardan gelen birini bulmuştur... dört yıl birini beklemek için çok uzun bir süre, üstelik gideceğini bilmiyor...* diye ekliyordu dalga geçerek, kendisi ona bir rüyadan çıkardığı inancının güvenilirliğini tekrarlarken.

Şüphe çekmemek için koşmadan kaçtı, çünkü şafak söktüğünden beri sokaklar gidip gelen erkencilerle dolmuştu: Ayine giden rahipler, surları onarmak için tutulmuş duvarcılar, tanınmamak için pelerinlerine bürünmüş, kendisi gibi eğlenceden dönenler. Sokaktan tam sağa sapmak üzereyken genç kızın hâlâ orada, yerde olup olmadığını görmek için dönüp bakmaktan kendini alamadı. Kirli çamaşır öbeği gibi yere yığılmış gövdeyi gördü ve bir inilti işitir gibi oldu. Aniden geri dönüp koştu, kızı yardım bulabileceği bir yere götürmeye karar verip bir hamlede kollarına aldı. Genç kız kucağında onun kaçtığı yönün tersine yürümeye başladı. Santa Eulàlia Meydanına doğru gitti. Tozlu sokakta hâlâ bir parça kan lekesi parlıyordu. *Geldiği yeri öğrenmelisin*, dedi kendine Peres, *ama belki de oradan kaçmak daha iyi olur*. Tanrıdan, kendilerine yardım edebilecek bir hayırseverin çıkacağı açık bir kapı dileyerek ilerledi. Bir kez daha Harts'ın hikâyesine dayanarak, sol taraftaki evlerin arasında Fortesa'nın Kontun işlerini yürüttüğü yazıhane-

---

* Bkz. sayfa 357.

leri tanır gibi oldu. Harts'ın söylediğine göre malikânenin geniş bir sundurması ve giriş kapısında da arması vardı: Gümüş zemin üzerine bir aslan. Kapı tokmağını vuracak ve kendisini kaptanın gönderdiği biri olarak tanıtacaktı. Vuruşlar yankılandı. Bir pencereden bir kadın başını uzattı.

— Ben Kaptan Harts'ın arkadaşıyım, Senyora. Sokakta bu yaralı kızı buldum.

— Kaptan Harts'la ilgili kötü anılarımız var, Senyor —diye cevap verdi kadın— hem size nasıl yardım edeceğimi de bilemiyorum? Fakat o kızı tanıyorum, Aina Cap de Trons. Segell Sokağında oturuyor. Elli adım ötede, kiliseden sonra. Argenteria'nın köşe başında, sağ tarafta en sondaki ev.

Delikanlının konuşmasına izin vermedi. Pencereyi öyle kuvvetle kapattı ki ahşap çerçeveleri çatırdadı. Çoban köpeğinin güttüğü bir koyun sürüsü başlayan günü çan sesleriyle doldurdu ve genç adam duvara neredeyse yapışmak zorunda kaldı. Çoban onun kollarında taşıdığı yükü fark etmedi bile. Sürünün kaldırdığı tozla delikanlı öksürdü, yerdeki kan lekeleri silindi. Santa Eulàlia'nın çanı o sabah miskin aydınlık sanki öngörülenden daha gecikecekmiş gibi hâlâ beyazımsı olan bir gökyüzünde belirdi. Segell Sokağına doğru dönünce kan lekeleri yine görünür olmaya başladı. Dükkânlar henüz açılmamıştı. Bacalardan da duman yükselmiyordu. Solgun aydınlık kimseyi erken kalkmaya heveslendirmiyor, diye düşündü o günkü gibi bulutlu havalarda daha geç uyanma âdetinde olan Peres. Yorulmuştu. Tarif edilen kapıya neredeyse varmışlardı. Kapıyı itip çöktü. İçerisi karanlıktı. Ağır bir koku sardı her yanını.

— Kimse yok mu?— diye sordu.

Karşılık veren bir ses olmadı. Odada pencere yoktu. Merdiven boşluğundan, yere saçılmış bir yığın eski giysinin belli belirsiz seçilmesini sağlayacak bir parça ışık sızıyordu. Yoksulluk kokuyordu, idrar ve sefalet. Hayır, onu burada bırakamazdı. Son bir gayretle üst kata çıkan basamakları tırmandı. Işık, yerlerine iyice oturmayan panjurlardan içeri sızıyor, eğik huzmelerle gölgelerdeki eşyalara vuruyordu. Ocakta geceden kalan kor parçaları henüz sönmüş gibiydi. Mütevazı kap kacak yerlerine konmuştu fakat bir

şölen verilmiş gibi kenarları işli örtü hâlâ masaya seriliydi. Üzerinde, artık hiç kimseyi aydınlatmayan toprak bir kandil yanıyordu ve yanında kapakları örtülü birkaç tencere vardı. Hâlâ baygın olan kızı bir sıranın üzerine yatırmaya çalıştı. Fakat ne yakasını gevşetmeye uğraştı ne de yarasının nerede olduğunu öğrenmeye. Bir bezle ellerindeki kan lekelerini sildi ve çıkmayanları gizlemek için küle buladı.

İçerlerden, muhtemelen bir yatak bölmesinden gelen bir inilti duydu. Birisi, Aina'yı nasıl bulduğunu söyleyebileceği biri vardır umuduyla içeri girdi. Bir bölmede basit bir yatak ve üzerinde bir örtüyle gelişigüzel örtülmüş bir adam gördü. Kanlı bir gecelik vardı üstünde. Fakat inleyen o değildi. İniltiler daha öteden daha içerlerden geliyordu. Başka bir odada, yerde, genç bir adam elleri cinsel organının üzerinde kıvranıyordu.

— Ne oldu size? —diye sordu Peres şaşkın, titrek bir sesle.

— Çık git buradan, hemen. Git! —dedi yaralı genç—. Git hadi!— diye ekledi yeniden.

Peres boyun eğdi. Kapıya yöneldi. Fakat sonra durdu. Ağzı midesinin püskürttüğü safrayla büzüldü. Sokağa çıktığında bulutlar, güneşin kocaman yumurta sarısı renginde doğduğu yerde dağılıyordu. Fakat komşular güneşin doğduğundan habersizmiş gibiydi, çünkü dükkânların ve atölyelerin kapıları hâlâ kapalı, pencereleri örtülüydü. Bacalardan hiç duman yükselmiyordu. Peres sokağın ortasında bir an hareketsiz kaldı, sonra aniden bir çığlık kopardı.

— Yardım edin, imdaat!

Sesi yankılandı. Her kapıya, her pencereye tek tek vuran, tüm çatlaklardan sızıp evlerin en gizli köşelerine kadar giren bir ulumaydı bu. Bir yumruk gibi kapıları dövdü, duvarlara çarptı. Fakat kimse işitmemişti sanki. Ne pencereden bakan, ne eşiğe çıkan oldu. Peres, sokağın ortasında, ayakta, ufacık da olsa, yok edici meleğin ateşten kılıcıyla tüm sokak halkını kılıçtan geçirmediğini gösterecek bir işaret bekledi.

II

— İyi düşün oğlum ve her şey kafanda yerli yerine oturduğunda hepsini teferruatıyla yaz, sonra yazdıklarınla bana gel, oturur rahatça konuşuruz. *Ego te absolvo a pecatis tuis in nomini...** org *Te Deum*'un ilk notalarını yaymaya başlarken günah çıkaran rahibin balmumu parmakları da tütsü dolu havaya haçı çiziyor, kilise koronun sesleriyle yankılanıyordu. *Te Dominum confitemur...*

Costura† namlı Rafel Cortès, başı önde yerine döndü ve diz çökerken en içten sesiyle korodakilere eşlik etti: *Te aeternum patrem omnis terrae veratur...* İkindi ayini olmasına rağmen güneş hâlâ güçlü ışıklarıyla renklendirdiği vitraylardan parçalanarak giriyordu. Camların renkleri içerde yansıyor ve İsa, Yüce Tanrı, Bakire Meryem, gül pencerelerdeki ilahi maiyeti oluşturan aziz figürleri tüm haşmetleriyle parlıyordu, sanki azizlik halesi başlarını gerçekten süslüyor ve artık o dünyaya ait olmayan bedenlerinin üzerine akıyordu. *Tibi Cherubim et Seraphim incessabili voce proclamant.* Bu vitraylar onu hep cezbederdi, yine de o kör edici figürlere bir saniyeden daha fazla bakamadı, kamaşan gözlerini vitraylar kadar olmasa da parlayan altın ve gümüş mahfazadaki *Aşai Rabbani*'nin sergilendiği kutsal bölmeye indirdi. *Sanctus, Sanctus, Sanctus, Dominus Deus Sabaoth.* Mahfazayı yapan kuyumcunun yıldızın yedi ucunu taşırdığı merkezdeki cam daireye birkaç saniye baktı sonra başını eğdi ve yüzünü elleriyle ibadet anlamında kapattı. Günahlarından henüz arındırılmış olduğu için kendini rahatlamış hissediyordu; sadece tüm günahlarını tek

---

* Rahibin günah çıkartma sözleri—ç.n.

† (Kat.) Yara izi—ç.n.

kırıntı bırakmadan gerçekten itiraf ettiği için değil, herkes onun günah çıkarma bölmesine girişini, orada dizleri üzerinde, ne az ne fazla, uygun bir süre boyunca yüzüne çizili dindarlık ifadesiyle kalışını gördüğü için de. Şimdi kendi sırasında, kulakları tümden *Te Deum*'da *—te Profetarum laudabilis—* tespih çekerek nedamet getirmeye çalışıyordu, çünkü rahibin, kuzeni *Cap de Trons** namlı Rafel Cortès'in işlediği fiilleri sorup ondan yazılı tanıklık istemesi kafasını daha çok meşgul ediyordu. Fakat hiç kimse, en azından Peder Ferrando, kendisinin Katolik inancından kuşku duymazdı.

Başı eğik ve gözleri kapalıydı, tek bir kası oynamıyordu. Yalnızca kıllı parmakları tespihin taneleri üzerinde sinirli sinirli geçiyordu. Mümkün olan tüm dikkatiyle *Avemaria* dualarını geçiriyordu aklından. Kurtuluşun doğru yolunda olduğundan emin, zaman zaman dalıp gidiyordu, O, Yahudi cematine mensup olmaktan gururlu ancak Hıristiyan gibi görünüp onların dini törenlerine katılmaktan başka çareleri olmasa da gizli gizli Musa'nın emirlerini yerine getiren, Mahalledeki diğer akrabaları gibi değildi. Kendisi farklıydı: eski dinini gönüllü olarak reddetmişti ve kuzeni Cap de Trons'un bütün tehditlerine rağmen eski ibadetleri tekrar uygulamayı düşünmüyordu ve domuz eti ya da pulsuz balık yemekten feragat edecek de değildi. Akrabaları, ölüm döşeğindeyken kutsanmış ekmeği, ölmeden önce tükürüp hayatını asıl tanrısı Adonay'a sunmak için ağzında tutan dini bütün Yahudi annesinin izinde kendisine vicdan azabı çektirmeye kalktıklarında bir daha asla tereddüt etmeyecekti, bundan emindi. Ayrıca Cap de Trons, denizin öte yakasından gelen Yahudilerin, Mesih'in eli kulağında olan gelişi hakkında bazı kesin ve güvenilir haberler getirdiğine kendisini inandırmaya çalıştığında da şüpheye düşecek değildi. Hele hele şu anda, etrafında kendisini reddetmeyen bunca insanla, müzikle, *Tu rex Gloriae, Christe* ile sarılıp sarmalanmışken. *Tu Patris sempiternus es Filius* ve tütsülerin tatlı kokusu; şu anda kendini, Mahallelinin, kendi halkının, ev içlerinde gizli kapaklı yaptıklarından çok daha güzel olan bu törene katılmış hissedi-

* (Kat.) Akılsız, düşüncesiz, bildiğini okuyan—ç.n.

yordu. Burada bulunması boşuna değildi, bu görkemli törenleri izlemek kendini seyirciden çok, çevreye yayılan yüceliğin bütün diğer müminleriyle birlikte gösterinin bir kahramanı gibi hissetmesine neden oluyordu. *Tu ad dexteram Dei sedes in Gloria Patris.* Kilisede muhafaza edilen bütün bu hazineler, Aşai Rabbani'nin mahfazasına incelikle işlenmiş değerli taşlar, büyük altar panosunun altın zemini, kutsal emanetler odasının kapılarının dövme gümüşleri, herkesin ya da hiç kimsenin olan gün ışığı ya da gece karanlığı gibi sanki biraz da kendisinindi.

Çocukken, kenarları muhtemelen yine kutsanmış eller tarafından altın ipliklerle işlenmiş beyaz bir kaftan giyebilmek ve papaz yardımcısı çocukların kendi cemaatleri arasında buhurdanları sallayarak saçtığı günlük kokuları içinde Kırk Saat ayinini yönetenler gibi ışıldamak için papaz olmak isterdi ama annesi bunları kafasından atmasına sebep olmuştu. *Te ergo quaesumus.* Papazın *missa* söyleyebilmesi, sırf birkaç kutsal söz söylediği için Tanrının ellerine inmesi mucizesi, ona göre dünyanın en iyi şeyiydi. Rabbilerin bu kadar çok ayrıcalığı yoktu. Üstelik, ibadetlerini sakınmadan uygulayabildikleri yerlerde de, törenleri bu kadar güzel değildi. Göğsünü dövmek, başını eğip ağlama duvarına vurmak, coşkuyla izlenecek gösteriler gibi gelmiyordu ona. Oysa ayin yöneten papazların hareketleri — kâh diz çömmüş, kâh ayakta, kâh oturmuş— ellerinin jestleri gibi uyumlu ve ölçülüydü. *Salvum fac populum tuum, Domine.* Ayrıca papaz olmak hem afları ve kutsamaları bol bol dağıtmak hem de ceza vermek, herkesin zaaflarını ve en gizli arzularını bilmek de demekti. Kim bilir belki de bu yüzden Peder Ferrando'nun tavrını doğal buluyordu: Rahip, Costura'nın vicdanını titizlikle kurcalıyor, sadece onun manevi hayatıyla değil, kendisinin arzuladığı sıklıkla günah çıkartmayan akrabalarınınkiyle de ilgileniyordu. Peder Ferrando'nun benzer bir durumda aynısını yapacağı kanısında, ne ihbar kâğıdını yazmamak için herhangi bir bahane bulmaya çalıştı ne de suçlamalarını yazılı ortaya koymanın sesli ifade etmekten daha büyük bir gayret gerektireceğinin üstünde durdu. Zaman kazanmak için bir aksiliği bahane ederek rahibe yapacağı ziyareti ertelemeye de kalkmadı. *Fiat misericordia tua, Domine, super nos.*

Rahipler birer birer ayin eşyaları odasına çekildikçe boşalan kiliseden çıkmaya karar verdiğinde ayin çoktan sona ermişti. Fakat hâlâ içerde bulunanların onun varlığının farkına varmalarına da dikkat etti. Bu yüzden gitmeden önce tanıdığı birkaç sofunun hâlâ dua etmekte olduğu Sant Crist Şapeline uğramayı ihmal etmedi. Kilise kayyumu iki yardımcı çocuğun eşliğinde ayin için yakılan mumları söndürerek ilerliyordu, ve artık aydınlatıcı güneş ışığını almayan mabet neredeyse alacakaranlıktı. Işığın kıtlığı mekânı elverişli kılmasa da, bu durumlarda orada kalmamaya bakardı, sonuncuların da çıkmasını beklemişti; Peder Ferrando'yla günah çıkartmayı bitirdikten sonra kaftanını çıkartmak için ayin eşyaları odasına gitmeden önce karşılaşır mı acaba diye bir bakmak istiyordu, kendisini bir baş sallaması ve ağzı kulaklarında bir gülümsemeyle selamlayacağından emindi. Rahibin, şahsına gösterdiği bu farklı tutum göğsünü kabartıyordu. Üstelik başkalarının bunu görmesi de gayet iyiydi, su götürmez Hıristiyanlığının şüpheci gözler önünde onaylanmasıydı.

Acele etmeden ana girişe yöneldi. Kutsanmış suyla parmaklarını ıslattı, papazların yaptığı gibi dikkatle istavroz çıkarıp kiliseden ayrıldı. Meydanı geçti ve kontun kâhyası Fortesa'nın karısını Descos malikânesinin yazıhanelerinde görme umuduyla S'Estornell denen hana giden yoldan yürüdü. Kendisine başka ağızlardan ulaşan şeyleri bizzat onun ağzından duymak istiyordu: Aina Cortès'i yaralı ve baygın halde bir denizcinin kollarında gören oydu, üstelik kızı evine götürmesi için delikanlıya adresini de vermişti. Kıza, akraba olduklarına göre neden oracıkta yardım etmediğini, özellikle de delikanlının ona söylediklerini bilmek istiyordu. Sorgulamayı yapan Agutzil'in adamlarının dediği gibi Aina'yı o sokakta tesadüfen bulduğu doğru muydu: S'Estornell hanıyla Maroto'nun bostanı denen yer arasında, adını vermeyi kesinlikle reddettiği bir hanımla bir aşk randevusunun beklentisinde gidip gelirken, birisinin takibinden kaçan bir genç kız çıkmıştı ortaya. Ve kıza yaklaşınca yaralı olduğunu görmüştü. *O, Isabel Fustera, ola ki Aina'dan önce birinin geçtiğini görmüştü, ve bu kişi tesadüfen piskoposluk meclisi üyesi Amoros'un, Mahallede mümkün olan*

en uzak yere sığınmaya çalışan, üzeri kana bulanmış hizmetkârı olabilir miydi, acaba? Fakat, Costura Rafel Cortès'e güvenmeyen, rahiple sürdürdüğü ilişkiden de hiç hoşlanmayan Isabel onu hoş karşılamadı ve herkesin bildiğinden başka bir şey de söylemedi: delikanlıya sadece Aina'nın adresini vermekle yetinmişti çünkü aralarındaki kırk elli adımlık mesafe kızın durumunu kötüleştirir diye düşünmüştü, üstelik duvarlarının içine tanımadıkları birini, dahası bir yabancıyı aldığı için kocasıyla, en azından efendisiyle arasının açılmasını istemiyordu, zaten kuşkulandığı gibi ve daha sonra anlaşıldığı üzere, denizci bir korsan gemisindendi, kocası da bu geminin tayfasıyla herhangi bir iş yapmak istemiyordu. Eski ortağı Kaptan Harts'ın yarattığı düş kırıklığından dersini almıştı.

Costura Rafel Cortès rahibin kuzeni hakkında istediği malumatı edinmeye bir soruşturmayla —*ona günah çıkarttırdım*, diyordu kendi kendine, *ama affetmedim*— başlamış olduğu için memnun, fakat ziyaretinin Mahalleli arasında inancı sağlam bir Yahudi olarak tanınan Isabel'i endişelendirdiği için daha da memnun evine döndü.

O gece saatlerce uykusuz kaldı. Hatta uyku getirir belki diye terasa çıktı. Onun terası komşularınınkinden daha büyüktü ve civarı çok iyi görüyordu. Daha önce defalarca olduğu gibi Pere Onofre Martí'nin kara siluetini gördü, ayakta, bedeni doğuya dönük, yıldızlı ılık geceyi seyrediyor gibiydi. *Et duam, et bakalım* —dedi yüksek sesle Costura— *ihtiyacım var duaya. Adonay boynuzluları sevmez.* On yaş küçük ikinci karısı Qiutèria Pomar'ın kendi yaşıtı biriyle görüştüğü şarkısı hasta kulağına şakındığı günden itibaren talihi dönen Martí'nin uğradığı felaketlere getirdiği açıklamaydı bu, Costura'nın.

Asılı çamaşırların arasında Martí'yle aynı şekilde duran Miquel Bonnín'in kel kafasını seçer gibi oldu ve Peder Ferrando'nun bir akşam terasından görünen manzarayı seyretmek için kendisine eşlik etmekten memnun olacağını düşündü, tabii güzel bir ıstakoz çorbası içmeye davet ettikten sonra, ıstakozların kabuklarını daha sonra kapının önüne atacaktı, kışkırtmak için. Belki de böylece kuzeni Cap de Trons Rafel Cortès onun ebediyen kandırılmış olduğuna karar verirdi de doğru yola dönsün diye tehdit edip kızdırmaktan vazgeçerdi.

Costura komşularının her türlü hareketini yakalamak maksadıyla her zamanki gözetleme yerinde bir taşa oturdu. Karısının ölümünün üzerinden neredeyse beş yıl geçmişti, artık hangi saatte ne yaptığının hiçbir önemi yoktu. Bu yüzden bütün vaktini cam çektiğince bu gözetleme işlerine veriyordu. Evde kalan tek hizmetçi de alt katta, atölyenin yanındaki odada yatıyordu, üstelik sağır sayılırdı. Üst katta, hizmetçinin kendisini duyamayacağı güveniyle istediği kadar gürültü yapabilirdi. Kadının uykusu ağırdı ve şimdiye kadar uyandığı da olmamıştı. Hatta, bir siparişin teslim süresi yaklaştığında alet edevatını odasına çıkartıp, sözünü yerine getirebilmek için kandil ışığında tüm gayretiyle çalışmaya devam ettiğinde bile. Bu yüzden, Peder Ferrando'nun kendisinden dikkatle tarif etmesini istediği olaylı geceyi, Senyor d'Alaró'nun evlilik çağındaki kızına hediye etmek üzere ısmarladığı mücevher takımına değerli yakutları yerleştirerek, neredeyse uyanık geçirmişti: Şafağın yumuşak aydınlığında, o sabah hava kapalıydı, tam alet edevatını toplamak üzereyken duydu sokaktan gelen sesleri ve camdan baktığında yüzü kapalı bir adamın duvara sinerek yalpalaya yalpalaya kaçtığını görür gibi oldu. Birkaç dakika sonra, gövde köşeyi dönmeyi başarıp da meydana doğru gözden kaybolduğunda, Aina Cortès'in, Cap de Trons'un kızının, alelacele giyinmiş gibi üstü başı dağınık bir halde evinden çıktığını öncekinin gözden kaybolduğu yere doğru güç bela yürüdüğünü gördü. Ailesinin de kendisinin de şerefini düşünmeden, hiç dikkat etmeden, dile düşmekten hiç korkmadan, âlemin zaten kuşkulandığı şeyi apaçık görsünler diye tutup bir de adamın peşinden koşuyordu: eski papaz okulu öğrencisi ve eski sürgün, üstelik piskoposluk meclisi üyesi Amoros'un hizmetkârı ve Engizisyon Mahkemesi *familiar*'ı* Juli Ramis suratsızı, kızı geceleri, hem de odasında ziyaret ediyordu. Her şeyi görüyor fakat ayak seslerinden başka bir şey işitmiyordu. Ne bir haykırış, ne bir sızlanma ne

---

* (Kat.) Engizisyon Mahkemesi için gönüllü olarak çalışan laik görevli. Görev, sağladığı prestij ve ayrıcalıklar bakımından zamanla önem kazanmış, genellikle soylulara verilmiştir—ç.n.

de bir tehdit. Fakat yine de pencerenin önünde durmaya devam etti, çünkü birazdan kaçanların peşine düşmüş ya da en azından kendisini herkese karşı böylesine rezil eden kızına beddualar eden kuzeninin görüneceğini düşünmüştü. Fakat sokak hâlâ bomboştu, bulutlar karartsa da gün doğmuştu ama bacalardan hâlâ duman yükselmiyordu... *Bugün pek az bacadan duman tütecek* —diye hatırladı Rafel Cortès— *bugün cumartesi...* Ve akrabalarının belli bir uzlaşmayla gözettikleri kurallarını düşünerek gülümsedi yine: şabatı ellerinden geldiğince kutlayacaklardı, ne ateş yakacaklar ne de çalışacaklardı, ama hepsi değil. Bazı aileler diğerlerini korumak için emirden muaf tutuluyordu. Alet edevatını toplayıp atölyeye inmek için tam pencereden çekilmek üzereydi ki Segell Sokağından kollarında bir kadınla genç bir adamın geldiğini gördü. Kapalı kapılarda bir işaret arar gibi bakınarak güç bela ilerliyordu. Onun kapısının önünden geçerken başını kaldırdı, şans eseri kendisini izleyen biri olduğunu fark etti. Birkaç ev ötede Aina'nın evini buldu ve bir tekmeyle kapıyı açtı. *Yüzünü gizleyerek kaçıp giden öbür yabancı olabilir mi? Ya da bu seferki, yardıma muhtaç bir genç kıza merhamet edip yardım göreceği bir yere götüren bir hayırsever mi? Bu işin sonunun nereye varacağını görmeden bir yere kıpırdamayacağım*, diye karar verdi Costura, bu olağandışı hareketlilikten heyecanlanmış.

Pek fazla beklemesi gerekmedi çünkü çok geçmeden delikanlı Cap de Trons'ların evinden çıkıyor ve sokağın ortasında bütün mahalleyi ayağa kaldıracak haykırışlarla yardım istiyordu.

Yabancının çığlıklarıyla korkarak efendisine koşan hizmetçisi Polònia Miró'nun eşliğinde Costura bir süre daha gözetlemeye devam etti. Sonra, delikanlının uzaklaştığını görünce ve devriyenin gelmesinden korkarak, haber peşine düşmekten vazgeçerek dışarı çıkmadı, sabah komşu yorumlarını nasılsa duyardı; olayın alt kattayken kaçırdığını düşündüğü yanlarını daha iyi gözlemleyebilmek için terasa çıktı. Her zamanki özel gözetleme yerinden gözlerini akrabasının evine çevirdi, tahmin ettiği gibi her cumartesi yaptığını tekrarlıyor, günün doğuşunu seyrederek dua ediyordu: *Rabbim, sonsuza kadar yanılmış kalmamak için sana sığınıyorum.*

Adaletinle kurtar beni, kulağım bana ver ve beni kurtar. Benim için bir hançer ol, beni korumak için bir kale. Ya Rab! Zalimin ellerinden, seni tanımayan vicdansızların pençelerinden kurtar beni. Benim umudum sensin, Rabbim, çocukluğumdan beri sığındığım sensin. Senin sayende hayat buldum, sensin beni anamın karnından çıkaran...

Cap de Trons'un önceki cumartesilere göre daha kuvvetle dile getirdiği duası mükemmelen işitiliyordu. Kuzeni kasidesinden neden utanacaktı ki? Hıristiyanlar da Yüce Tanrıya dua etmek için mezmurları söylüyorlardı. Üstelik, bizzat kendisi günah çıkarttığı rahibe, sık sık, kendi dua zamanlarında, Tanrı babamıza mezmurları söylemeyi tercih ettiğini itiraf etmişti, diğer akrabalarının yaptığı gibi hem Adonay'ı hem İsa Mesih'i memnun etmek için değil de çeşit çeşit olduklarından hoşuna gidiyordu, bu durumda ilahi kulaklara daha da hoş gelebilirdi. O övgü duasının coşkusunun, insanın ailesinin uğradığı felaketleri göğüslemesinden önce ilahi yardım dilemesinin en isabetli şekli olduğundan kuşkulu, Costura Rafel Cortès, Cap de Trons'u orada, Tanrıyla baş başa bıraktı ve kahvaltı iştahına daha fazla gem vurmamak için içeri girdi. Hizmetçinin sunduğu çorba tasının önünde, kadının ağzından bir komşunun anlattıklarını, o gece Cap de Trons Rafel Cortès'in bütün ailesinin hayatına son vermek istediğini dinledi. *Her zamanki gibi dua ediyor terasta* —diye düşündü Costura, Polònia'nın âdeti olduğu üzere abarttığını sanarak hikâyeyi pek ciddiye almadan. *İnanabilirsiniz* —diye ısrar etti kadın—. *Madò* Grossa'yı en az yarım düzine yaralıyı saracak sargı beziyle geçerken gördüm.*

Rafel Cortès hiç yorum yapmadı. Pek çok hastalığı tedavi edebilen, şifacı, ebe ve aynı zamanda şarlatan, Madò Grossa'nın taşıdığı sargı bezlerinin Polònia'nın iddia ettiği kadar çok olmayacağı fikrindeydi. Cap de Trons ile birlikte, kızı Aina ve oğulları Josep Joaquim ve Baltasar dışında, karısı öldükten sonra bakımı üstüne kalan, kafası biraz durgun ve artık yaşlı kaynı yaşıyordu. Hepsi

---

* (Kat.) Mallorca'da evli ya da dul, ekonomik durumu vasat düzeyde olan kadınlar için kullanılan bir unvan—ç.n.

yaralanmış olsa bile —Cap de Trons'un hiddeti her tür çılgınlığa ulaşabilirdi— yaralarının hafif olması gerekirdi çünkü o bir baba olsa da çocukları gençti ve babalarına saldırmasalar da en azından kendilerini savunurlardı ya da onu engelleyebilirlerdi. Bu yüzden Costura'nın çıkardığı sonuç hizmetçisinin verdiği bilgilerin tahminlerden öteye gitmediğiydi ve oruçlu kadının —öyleydi tabii, çünkü orucunu hep tutardı ve ölünceye kadar tutacaktı— iştahlı ağzının gözetiminde çorbasını içerken bunları tartışmayı da hiç istemiyordu.

Costura Rafel Cortès atölyesini açtı ve eşikte durup, her gün herhangi bir şey hakkında yaptığı gibi önünden geçen ilk kişiyle laflamaya karar verdi. Fakat o cumartesi, aklı fikri kuzeninin evinde olup bitenleri harfiyen öğrenmekteydi, konuyla ilgili ayrıntalardan başka bir şeyle ilgilenmiyordu.

— Sonunda olanlar oldu —diye seslendi terzi Xim Valleriola, o sabah omuzlarında her zamankinden daha büyük bir yük taşıyormuş gibiydi, duyduğu heyecan kamburunun ağırlığına vurmuştu sanki.

— Ne demek istiyorsun? —diye sordu Cortès, söyleyeceklerinden daha fazlasını ağızlarından almak için şaşkın görünmekte ustaydı.

— Bilmiyor musun? Olanlardan haberin yok mu? Üstelik ucu sana dokunuyor. Kuzenin hakkında... hem de çok yakından dokunuyor —diye gülümsedi terzi, alaycı bir mimikle karga burnunu oynatarak.

— Çıkart artık ağzındaki baklayı. Söylediklerinden bir şey anlamadım.

— Çok büyük bir şey. Yeğenin Aina, kuzenin Rafel'in kızı, eve yaralı döndü, hem de bir yabancının kollarında...

— Babasına üzüldüm —dedi, terzinin kendisine bilmediği bir şey söylemesini bekleyerek.

Fakat Valleriola sustu, o da komşusunun olan bitenden o kadar habersiz olduğuna inanmıyordu. Birbirlerini çocukluktan beri tanırlardı ve o günden beri terzi, Costura'nın dünyanın en meraklı insanı olduğunu bilirdi. Dahası, Polònia kendisine patronunun neredeyse hiç uyumadığından da söz etmişti, geceleri çoğu

kez çalışıyordu ya da bütün gece ayakta sokakta olup bitenleri gözetliyordu. O sırada terzinin karısı eşiğe çıkıp Cortès'e seslendi, o da kendisi gibi delikanlının haykırışlarıyla mı uyanmıştı yoksa o sıra zaten uyanık mıydı?

Costura cevap vermemek için ağzında geveleyerek, fakat o kadar ciddi bir şey olmamalı dedi, her cumartesi gibi Cap de Trons terasından Tanrıya şükrettiğine göre.

— Neyse, Madò Grossa çıktığında öğreniriz, tabii bize anlatmak isterse —diye noktayı koydu terzinin karısı, cırtlak sesiyle—. Sonuçta bizi senin kadar ilgilendirmez, ne de olsa senin yakın akrabaların.

Valleriola ve karısının sözlerini ve her söze eşlik eden jestlerini eksiksiz hatırlıyor; terzinin karısı, ikisi de gençken ve o kusursuz bir genç kız gibi görünürken annesinin evlenmesini istediği Rafela Miró... Evlenmeyi kabul etmeyen kendisi olmuştu, çünkü kadına karşı en ufak bir hoşlanma hissetmiyordu. Annesinin arzusunu yerine getirmediğine gayet memnundu, ona karşı çıkarak zürriyetsiz kalmış olsa bile. Evlendikten sonra çocukları olsun istemişti elbette ama şimdi kendisine evlat vermediği için Tanrıya şükrediyordu. Karısı ona evlat vermemişti, şanslı sayılırdı, çünkü Tanrı böylece Mahalledekilerin çocuklarını "kötü karışım" diye aşağılamalarını önlemişti. *Joana'yla evlenirsen* —diye tehdit etmişti kuzeni— *büyük bir günah işlersin. Adonay bunun hesabını sorar. O kadının yanında Musa'nın emirlerini asla yerine getiremeyeceğini hiç düşündün mü?* Fakat Costura kafasının dikine gitmiş ve müstakbel gelini kendi seviyelerinde ve oğluna layık olmadığı için ayrıca karşı çıkan annesinin arzusunu da umursamamıştı.

Santa Eulàlia fırınının sahibi müşterilere bakmakta yardım etsin, ev işlerinin en ağırlarını hafifletsin diye yetiştirme yurdundan çıkarıp yanına aldığında Joana daha çocuk sayılırdı. Yeşile çalan gözleriyle çok hoştu, neredeyse hep dizlerinin üzerinde, ölümüne kadar sürecek bir bel ağrısıyla, yerleri silerek büyüdü. Başka bir şeyi değil ama bir hanımefendi gibi hiç yerinden kalkmadan geçireceği anları düşünerek kabul etti, on altısını bitirdiği gün kırklı yaşlarını süren Costura'yla evlenmeyi. Görüşüp anlaşma dönemi kısa sürdü.

Rafel Cortès'in evlenme teklifinden önce bu genç kızın yaşamını anlamaya çalışmasına gerek yoktu, çünkü fırında çalıştırılmak üzere yetiştirme yurdundan çıkartıldığı günden itibaren onu neredeyse anbean izlemişti. Yazları terasında gezinerek geçirdiği ikindilerde, gün solarken, genç kızın bitkinlikten, patronlarının tavanarasına atılmış yatağına serili halini çok seyretmişti. Ve çoğu kez, fırtınaya terk edilmiş gibi uykuya bırakılmış o genç ve kötü muamele görmüş bedeni düşündüğünde kendini karmakarışık hissetmişti. Joana'yla evlenmeye karar verişi yatağında bir kadının olmasını arzu etmesinden değildi sadece, çok daha garip bir şey vardı, ailesine karşı hiçbir zaman hissetmediği ve onun büyüyüşünü izlerken edindiği koruma ve sahip olma duygularının birbirinden ayrılmaz karışımı bir tür şefkat. Costura'nın başına iyi bir şey geldiyse o da evliliğiydi, bedel olarak ödediği bütün tatsızlıklara rağmen, çünkü Joana ona gönülden bir bağlılıkla hizmet etmişti, üstelik kendisi gibi sofuydu, sabah ve dokuz gün ayinlerinde yanında bulunuşu sayesinde atölyenin müşterisi artmış, bunlar Hıristiyanlığa dönmüş olmalarının kanıtlarını pek göstermeyen diğer kuyumculara yeğlemişlerdi kendisini. Costura, Joana'ya kilisede eşlik edeceği hiçbir fısatı kaçırmıyordu ve yavaş yavaş, hem karısının iyiliği ve imanı yavaş yavaş içine işlediğinden hem de kendisini reddeden kendi halkından uzaklaşmasından, eski inancının icaplarını yerine getirmez oldu. Karısının ölümü, evlenmelerinden sadece yedi yıl sonra, onu öylesine derinden etkiledi ki, gelinine surat etmeyi bırakmış olsa da onu gömdükleri gün rahat bir nefes alan annesini kaybetse kendini bu kadar öksüz ve çaresiz hissetmezdi. İhtiyar Aina Bonnín, Joana'nın önünde, bu sofu onları ihbar etmesin diye inancını sımsıkı saklamak zorunda görmüştü kendini. O günden sonra ne domuz yağı kokusuna katlanmak zorundaydı, ne tespih çekme saatinde dualarını ağzında gevelemesi gerekecekti. Oysa Costura için karısının ölümü, başlarda Adonay'a mı yoksa Tanrı Babaya mı atfedeceğini bilemediği ilahi bir ceza gibi gelmişti, çünkü her ikisinin de günahkâr bedeninden el çekmeleri için neden vardı. Evlilik yılları boyunca iyi bir Hıristiyan gibi emirleri yerine getirmişti fakat ara sıra da eski inancının bazı ayinlerini de izle-

mişti, kâh annesinin dürtüklemesi kâh kuzeninin müdahalesiyle; ne zaman mümkün olsa, tesadüfen karşılaştıklarında ve daha çok da Aina yengesini ziyarete geldiğinde, eski yasanın kusursuzluğu hakkında lafa girişmekten vazgeçmiyordu kuzeni, üstelik, diyordu, hem Yahudi hem de Mallorcalı Cortèslerin geldikleri Leví kabilesinin evlatları olarak eski yasayı takip etmeye iki kat mecburuz.

Joana'nın ölümünden hemen sonra bir parça teselli aradığı bir dönemdi. Karısının günah çıkarttığı Peder Ferrando'ya yanaştı ve ondan yardım istedi. Ona karısının kendisine nasıl örnek olduğunu ve onun sayesinden eski inancını terk ettiğini anlattı. Papazla ettiği uzun sohbetlerde Costura Mahalle hayatının kısıtlamalarına aldırmadan konuşmaya alıştı ve bunu herhangi birini ihbar etmek için değil, kendi cemaatinden kimsenin vermediği dost bir kulağa en derin acısını boşaltmak için yapıyordu. Mahalleden bazıları talihsizliğinden duydukları memnuniyeti gizlemeden başsağlığı dilemişti, diğerleriyse bunu bile yapmamıştı. Fakat her zamanki gibi, kuzeni Cap de Trons, Joana'nın ölümünün, ilahi öfkeyle dolu ve pek yakında çok daha büyük acılar göndereceğinden emin olduğu Adonay'ın bir intikam denemesi olduğunu söyleyerek onu herkesten çok incitti.

Costura kuzenine karşı hayatında ilk kez açıkça göğüs gerdi ve muhtemelen, vaftiz olduğu inancını korumadığı ve annesiyle onun ısrarları yüzünden Yüceler Yücesini gücendiren iki rolü birden oynadığı için bu dünyada en çok sevdiği şeyi, değer verdiği ve aynı gökyüzünde sonsuz hayatı paylaşmak istediği tek kişiyi elinden alarak Tanrı Babanın kendisini cezalandırdığını söyledi.

Ölümünü takip eden bomboş zamanlarda pek çok gece dalabildiği ana kadar Joana'nın açık yeşil, biraz da ürkek gözleri kendisini izlemeyi sürdürüyordu, o genç sıcak kolların arasında olduğunu düşündüğünde ancak uyuyabiliyordu. Sonra, yıllarla birlikte, karısının varlığı kendini daha az hissettirir oldu, fakat anılar beklenmeyen kuş sürüleri gibi hafızasından oldukça sık geçiyor, sonra dönüp birden duruyorlardı, sanki gözlerinin önünden geçit törenlerinin ağırlığıyla ilerleyen eski sevgili imgelerin sığınağında geceleyecek yer arıyorlardı. Hayır, asla tekrar evlenmeyi istemedi.

İkinci eş, annesinin ikna etmeye çalıştığı üzere Mahalleden olacaktı ve elbette sürdürmek istediği Katolik inancını da engelleyecekti. Tabii Peder Ferrando'nun telkin ettiği gibi Hıristiyan bir eşle de evlenebilirdi ama bunu da hiç düşünmedi. Polònia ev işlerinde yeterliydi; evlenmeden önce Sant Antoni Kapısının oradaki evde gayet ucuza gördürdüğü diğer hizmetlere gelince, onlara da uzun zaman önce ihtiyacı olmadığına karar vermişti. Joana'yla yaşadığı, halen arada bir berrak ayrıntılarıyla hatırladığı zevklerin anıları da tohumunu başka bir bedene boşaltma arzusunu tahrik etmiyordu. Rahatlatıcı kasılma anına kadar elini organının üzerinde tutmayı yeğliyordu. Fakat Peder Ferrando, iffetini koruyamadığı için onu azarlasa da, kurtuluşu elde etmesinde vazgeçilmez olan olan dini vecibeleri yerine getirmesiyle kıyaslayınca bu konuyu pek de önemsemiyordu.

Peder Ferrando'nun istediği şekilde olayların üzerinden titizlikle geçiyor fakat kendini geçmişe, rahibin de artık çok iyi bildiği Cap de Trons'un geçmiş kötülüklerine kaptırmamaya, Joana'mn hatırasına dalmamaya çalışıyordu, çünkü ne zaman vicdan muhasebesi yapsa karısı ona yardım etmek ve azmini desteklemek için ortaya çıkıyordu. Önemsiz gördüğü ancak rahip için önemli olabilecek herhangi bir ayrıntıyı atlamaktan korkuyordu, bu yüzden Valleriola'yla yaptığı sohbetin tam bir aktarımından tutun da hizmetçisinin tahminlerine kadar olabildiğince kapsamlı bir rapor hazırlamaya karar verdi; oysa Peder Ferrando'nun beklediği Mahallede olup bitenlerin, Aina Cortès'in gidiş gelişi ya da yabancı delikanlının ortaya çıkışına ilişkin ayrıntılı bir tarifi değildi, o Cap de Trons'un evinde olanların peşindeydi ama bu konuda da kuzeni hariç, cemaatten hiç kimse ona güvenmeği için hiçbir şey söylememişti. Hepsi kaçıyordu ondan, Madò Grossa tedavisini tamamladıktan sonra bir yerlerdeki acil bir durumu bahane ederek laflamak istememişti. Polònia birden sessizleşmişti, her ne pahasına olursa olsun asla bilmemesi gereken bir kişiye anlatacağı korkusuyla, herkesin birbirine fısıldadığı ve kendisi gelince susarak gizlediği şeyi ona itiraf etmek istemedi. Fakat çok geçmeden Costura, sorgu sual edip kurnazca soruşturmasına gerek

kalmadan, ölesiye arzuladığı bilgiyi güvenilir ve birinci ağızdan elde etti: Kuzeni Cap de Trons Rafel Cortès, olup biten her şeyi anlatmak üzere kendisini çağırttı.

Kanatları kumru kanadından ak, elinde ateşten kılıcıyla pırıl pırıl bir melek rüyasına girmiş ve odadaki varlığını hissettirip onu uyandırmıştı. *Anlayacağın, bana bazı emirler verdiğinde uyumuyordum: Başmelek Rafel, bizim koruyucumuz,* —diye sesini alçaltarak daha mahrem bir tonda sürdürdü— *Tobias'a yaptığı gibi Adonay adına bana eşlik etmek ve adlarımızın anlamının, Tanrının tedavisi, Tanrının çaresi olduğunu hatırlatmak için geldi. Uyanıp da o ilahi görüntüyü karşımda görünce ürperdim ve bir yaprak gibi titreyerek yere yığıldım. Ama o susmadı: Korkma, Rafel, Tanrının huzuru seninle olsun. Asırlar ve asırlar boyunca Rabbimize yakar, ona hamdet, seninkilerin de ona yakarmasını sağla. Gizli odasında diğer altı melekle birlikte Rabbimizin hizmetinde olduğum gökyüzünden indim. İncil'in de dediği gibi sayımız yedi ve hakikati söylediği kesin. Amcası Ragüel'in evine kadar Rages yolunda Tobias'a rehberlik edeyim ve onu büyük balıktan ve sonradan kocası olacağı Sara'nın yedi kocasına yaptıkları gibi onun da hayatına kasteden şeytanlardan kurtarayım diye bana güvenen Yüceler Yücesinin emriyle geldim... Seni tanıyorum,* —*dedim parlaklığıyla gözlerimin yanmaması için yüzümü ona doğru çevirmeden. Yolculukta yeyip içmeyeceksin, görünmez bir yemekle ve hiç kimsenin görmediği esrarengiz bir içecekle beslenmediğin sürece. Bu mucizeyi yaratan Yüceler Yücesidir. Adonay'ın emriyle gökyüzünden indim* —*diye devam etti melek*— *ve buraya kadar geldim. Her şeye Kadir Ulu Tanrı gönderdi beni buraya. Git ve seninle aynı adı taşıyan kulum Rafel ile konuş ve onu kutsadığımı söyle, çünkü onun adil hayatı benim gözümde merhameti hak etti, çünkü o benim yasamı asla reddetmedi ve korumaya devam etti, ve kendi halkının da onu alçaklık ve husumet zamanlarında korumasını sağladı. Rabbimizin eli kendisine iman edenlerin üzerinde daima bağışlayıcı olacaktır, fakat ona ihanet edenlerin, onunla alay edenlerin, bu adı taşımaya layık olmayan kuzenin Rafel gibi Adonay'ın yolunu terk edenlerin üzerine Rabbimizin yumruğu bütün gücüyle inecektir, fakat*

unutma ki günahları yüzünden onun halkı cezalandırılacaktır. Sen doğru yolda olsan da ve Rabbimiz tarafından takdir edilsen de, Kadri Mutlak Ulu Tanrı, öfkesini kabartan bir şeyden dolayı senden şikâyetçi. Ama ben —diye küstahlık ederek onun sözünü kestim— kuzenimi İsrael'in inancına geri döndürmek için elimden geleni yaptım Yine de yetmez. Onu doğru yola döndürünceye kadar geri durmayacaksın —diye cevap verdi bana—. Fakat Tanrının tek şikâyeti bu değil, çünkü sen Atanız İbrahim'in kendi adına ve tüm soyu adına yaptığı ve senin atalarının özgürlük ya da esirlik günlerinde yerine getirdiği anlaşmayı unuttun. Anlaşmaya uyulmadıkça hiçbir Yahudi evladı cennete gitmez. Unutmadım, efendim —dedim—. Ben on iki yıldır sünnetliyim... Fakat oğulların da ailen de değil —diye cevap verdi Melek— ve bunun günahı senin üzerinde kalacak, senin ve senin soyunun üzerinde, Ulu Tanrının ihsanından mahrum olacaklar. Efendim —dedim, başım secdede— ailemden hiç kimse bunu kabul etmez, bu eski inanca bağlılığın su götürmez kanıtıdır çünkü, Hıristiyanlar için en kesin kanıt. Bu eksik olan et parçası bizi doğrudan ateşe gönderir. Kadri Mutlak Ulu Tanrım seni ve senin tüm soyunu asırlar ve asırlar boyunca lanetleyecek; O, sünnet anlaşmanın nişanıdır dedi, onsuz hiç kimse cennete giremez. Tanrınla olan anlaşmanı yerine getirmezsen, Adonay'ı terk eden Rafel'den daha kötü durumda olacaksın. Ama nasıl? —diye sordum—. Cuma akşamı içecekleri şaraba uyku ilacı koyacaksın. Bu oğullarının uykusunu ağırlaştıracak, ve Rabbimize adanmış gecede, uyurlarken, Tanrının emrini yerine getireceksin. Önce ellerini onların başına koy, yaptığın fedakârlığı, sonsuz bilgeliğiyle her şeyi gören Tanrının gözünde hoş kılacak dualar oku. Bütün bedenimi soğuk bir ter kapladı ve ağzımdan tek söz çıkmadı. Tekrar konuşabildiğimde ise Melek çoktan gözden kaybolmuştu, fakat oda hâlâ ışıldıyordu... Efendimizin buyruğunu yerine getirme korkusu buhar olup uçtu. Efendimizin meleğinin bana emrettiği şeyi sonuca ulaştırmak için gerekli alet edevatı aramaya giriştim hemencecik ve dualar ederek geceyi bekledim. Oğullarımın uykusu ağırdır, ikisinin de fark etmemesi için çok dikkat ettim, ancak Rabbimin bana emrettiği gibi bıçak uzuvlarına

nüfuz edinceye kadar mümkün olabildi bu. Sonra, bir kâbustan uyandıklarını sanarak acıyla kalktılar, ama hiç bağırıp çağırmadan. Tanrının benimle olduğunu ve elinin bana rehberlik ettiğini bilerek, Tanrı buyruğunu onun etinde de yerine getirmek üzere kaynımın odasına girdim. Tam görevimi yapmak üzereydim ki kızımın odasından hiç hoşuma gitmeyen bir ses duydum. Önce Tanrının bana buyurduğunu yapacağım, dedim kendime, sonra şerefimle ilgilenirim. Onofre, altını kirletmiş, uyuyordu. Hem o koku midemi bulandırdığı için hem de o işi yapmak için acele ettiğimden kesim yerini şaşırdım ve iki denememde de yanıldım. Acıyla kıvranarak uyanıp bana saldırdı. Bir vuruşta döşeğin üzerine yıktım ve tekmeler, iniltiler arasında nihayet sünneti gerçekleştirmeyi başardım. Aina'nın odasına girince öfkeden gözüm kararadı. Juli Ramis, pantolonunu yeni giymiş, önünü de henüz iliklememişti, Aina da ani ziyaretim karşısında şaşkın, savunmasız, nereye sığınacağını bilemiyordu. Aklım başımda değildi, o serserinin sırf bırakayım diye evlilik vaadinde bulunmasına fırsat vermedim, uzuvlarına bıçağımla saldırdım, Adonay'la anlaşmayı yerine getirmek için değil, ebediyen hadım etmek için. Ama kursağı çatlamak üzere olan bir tavuk gibi gıdaklayan Aina ikimizin arasına girince bıçağım göğsüne isabet etti. Gerisini zaten biliyorsun. Seni çağırtmamın sebebine gelince, benim günlerim sayılı gibi görünüyor, ama ben buna seviniyorum. Kadri Mutlak Ulu Tanrım bana merhamet edecek, kızımı şerefsizliğe sürükleyen bu alçaklığı seyretmeme izin vermeyecektir. Ama ben ölmeden önce senin kurtuluşunu ne kadar arzu ettiğimi, ziyareti sırasında Rabbimin meleğinin bu konuda söylediklerini bilesin istedim.

— Beni tehdit etmekten vazgeç —diye Costura sözünü kesti—. Eğer bu hikâyeye devam edersen Peder Ferrando'ya her şeyi anlatırım, dikkat et de bir *sambenet** giydirmesinler sana.

Cap de Trons onu duymuyor görünüyordu, çünkü hiddetle kendinden geçmiş: Benim adım da Rafel ise yemin olsun anlatırım,

---

* (Kat) Engizisyon mahkûmlarına ceza olarak giydirilen, boyundan arkaya ve öne doğru uzayan kolsuz giysi—ç.n.

diye bağıran Costura'yı hiç umursamamıştı. O öfke patlaması, Cap de Trons'un anlattığı hikâyeyi dinlerken düştüğü dehşetin sonucuydu, kuzeninin kendisine yapabileceklerinden çok korkmuştu, çünkü defalarca kuşkulandığı gibi ailesine yaptığını ona da pekâlâ yapardı ve daha güçlü, daha genç olan kendisi de olsa, cebinden sapı görünen kurban bıçağıyla saldırırsa kendini savunacağı hiçbir silahı yoktu. Fakat böyle bir şey olmadı. Cap de Trons onu dinlemekle yetindi, sonra Costura'nın ihbar tehditlerine aldırış etmeyerek, kendisini dinlediği için alışılmadık bir nezaketle teşekkür etti ve melek mucizesini ve onun uyarılarını bilen tek kişinin o olduğunu ve kısmen onu ilgilendirdiği için itiraf ettiği teminatını verdi; oğullarına, onların rıza göstermeyeceği şeyi nihayet yapmaya cesaret etmesinde ilahi bir müdahalenin parmağı olduğunu açıklamak istememişti.

Costura, uykusuzluğunun da desteğinde, rahibin ancak yarısını bildiği bütün o olayları, yazılı olarak nasıl nakledeceğini bilemeden didikliyordu; her şeyi kuzeninin açıkladığı şekliyle eksiksiz mi anlatmalıydı yoksa o öğleden sonra kendisinin rahibe anlattığına çok benzer, sadece Cap de Trons ve kızı Aina'yla doğrudan ilişkili, atlanması mümkün olmayan birtakım bilgiler verdiği fakat kuzeninin iddiasına rağmen sonuca ulaştığından kuşkulandığı, oğullarının ve kaynının yaralarının Tanrıyla yapılmış anlaşmanın şartını yerine getirmek niyetiyle açılmış olduğuna hiç değinmediği bir özetle mi yetinmeliydi. Şayet Peder Ferrando, tüm olayların kaydedildiği onun elinden çıkmış bir belge elde ederse hiç şüphesiz, bütün mahallenin onu sorumlu tutacağı bir dava açtırırdı. Akrabasına savurduğu tehditler boşuna değildi. Öte yandan Juli Ramis de çoktan yapacağım yapmış olmalıydı. Şu anda Sorgucudan Valiye, herkes onun anlattıklarını duymuş olmalıydı. *Benim tanıklığıma ihtiyaç yok... Üstelik denizcinin ifadesi de var.* Belki de Cap de Trons —şüphesiz lakabı malum deliliğine atıftı— onuru kırılmış baba rolünde sınırı aşmış, öfkesini bütün aileye yöneltmişti. Peki böyle olduysa neden bütün mahalle olup biteni ondan saklıyordu? Madem Cap de Trons onurunu savunarak doğru bir davramşta bulunmuştu, neden davranışının sonuçlarını örtbas etmeye ça-

lışıyordu? Hayır, kuzeninin niyetinin itiraf ettiği gibi olduğuna emindi, yine de meleğin ona göründüğüne inanmıyordu. Rabbin meleklerinin yeryüzüne inip Cap de Trons delisiyle konuşmaktan daha önemli işleri vardı. Üstelik, meleğin tehditleri pek çok kez kuzeninden duyduklarıyla aynıydı, ancak bu kez dini konuların arasına, günü gelip de faizleri hariç 50 Mallorca onsunu geri ödemesinin imkânsız olduğunu anladığı her seferinde yaptığı gibi, ona olan borcunun ertelenmesi konusunu karıştırmamıştı. Aldığı borçla Cap de Trons, evlenip de kayınpederinden eski eşya işini devralmadan önce kendi mesleği olan dokumacılığı oğulları öğrensin diye bir parti pamuk almak istemişti. Oysa alınan borcun daha verimli başka gizli amaçları vardı: Mallorca'dan kaçmak. Bu yüzden Cap de Trons büyük oğlunu, pamuk alma bahanesiyle Ferrara'ya, orada yerleşme olanaklarını araştırsın diye gönderdi, sonuç iyi olmalıydı ki oğlu orada ebediyen kaldı ve babasının parasını geri vermeyi de unuttu.

Her seferinde olduğu gibi yine borcun vadesi üzerine bir kez daha tartışarak bitirmişlerdi konuşmayı; Costura kuzeninin yumuşak tavrı karşısında yüreklenerek daha büyük bir hiddetle, konuyu, kendi yasalarına yabancı olan mahkemelere hemen hemen hiç başvurmayan cemaatin iç çatışmalarını soğukkanlılıkla ve adil bir şekilde çözen Gabriel Valls'a götüreceği tehdidini, bu kez daha güçlü bir şekilde savurmuştu. Gabriel Valls kendisine hak verecekti, bundan emindi Costura, çünkü haklı olduğu aşikârdı. Cap de Trons borcunu beş yılda ödeyeceğine söz vermişti ve altıncı yılda olmalarına rağmen borcun üçte biri hâlâ ödenmemiş duruyordu. *Onofre geri dönmediyse kendisinin suçu neydi? Onun başına gelenlerden kendisi mi sorumluydu yani? Kızı Aina'nın onursuzluğundan, kaynının ahmaklığından? Fakat bütün bunlardan tanıklık yazısında bahsetmese daha iyi olurdu, çünkü Peder Ferrando, kuzeni aleyhindeki suçlamaların temelinde intikam arzusu olduğundan şüphe etmemeliydi, üstelik öyle de değildi, en azından kısmen. Engizisyonun Cap de Trons'un başına açacağı belalar kendisine ancak zarar getirirdi: malları haczedilenin borçları dikkate alınmazdı.*

Bu yüzden Costura'yı saran artık kilisedeki tütsülerin ağır kokusu değil de evini dolduran kızartma yağı kokusu olduğundan, Cizvitle konuşmadan önce Gabriel Valls'a gitmesinin daha iyi olabileceğini düşündü, yoksa Engizisyon kuzenine dava açarsa alacağını kesinlikle unutması gerekecekti. Fakat kesin olan başka bir şey daha vardı, biliyordu, çünkü Peder Ferrando lafı fazla dolandırmadan ima etmişti; Valinin, Fransisken rahibeleri için yaptıracağı Aşai Rabbani mahfazasının kendisine ısmarlanması ihtimali doğrudan bir Hıristiyan olarak inancının sağlamlığına bağlıydı ve bunu kanıtlamanın yolu da doğal olarak ihbar etmekten geçiyordu. Hayatının en büyük hayali böyle bir iş almaktı. Joana'yı, içinde Tanrımız Yüce Efendimizin inananlara sergileneceği altın ve gümüşün kocasının elleriyle şekillendiğini görmek ne kadar gururlandırırdı. Üstelik, kendi yaptığı mahfazanın önünde papazlar, rahipler, sorgucular, engizisyon kolluk görevlileri, soylular, tüm şehir halkı, sofular ve Tanrının bütün evlatları diz çöktüğünde sadece İsa'nın Bedeninin önünde boyun eğmekle kalmayacaklardı, aynı zamanda, Mahalleden basit bir zanaatkârın, içinde kutsal ekmek bütün haşmetiyle parlasın diye gururla dövdüğü, o bedeni koruyan haznenin, onu barındıran son derece kıymetli kabın önünde de boyun eğeceklerdi. Gelecekteki işinin kusursuz telkârisini göstermeye çalıştığı taslağı elinde tutuyordu. Güneşin en gösterişli ışınları, bütün kuyumcuların ilham aldıkları Katedralin Aşai Rabbani mahfazasının taklidi olarak, altın uçlu oklarmış gibi, merkezdeki hazneye yöneliyorlardı. Fakat kendi mahfazasında ok uçlu ışınlar altın ve gümüşten iki yıldızdan geçiyordu. Davud'un yıldızı ve Kâhin Kralların yıldızı, İsa'nın bedenine boyun eğmenin mutlak kanıtı olarak, mahfazayı aydınlatmak üzere gökyüzünden iniyordu. Mahfazanın ayak kısmına uzun zaman önce Anvers'li bir tüccardan satın aldığı ve böyle önemli bir fırsattan başka bir yerde kullanmamaya karar verip en büyük hazinesi olarak sakladığı tertemiz birkaç elması yerleştirmek istiyordu. Elmaslar bir parça ışık alınca muhteşem ve göz kamaştırıcı binlercesiyle karşılık veriyorlardı. Mahfaza onun şaheseri, ölümünden sonra onu yaşatacak eser olabilirdi, adını sürdürecek evlatları olmadığına göre. Mahfazayı

yapma saplantısıyla Valinin işi Ciutat'ın başka bir kuyumcusuna değil de kendisine verme ihtimalini inceden inceye tartıyor ve Sant Miquel'in mahfazasını yapan merhum Pere Valls'tan sonra ancak Nicolau Bonnín'in kendi işleriyle boy ölçüşebileceği sonucuna varıyordu, fakat Bonnín de zayıf bir ihtimaldi çünkü vecibeleri yerine getirse bile Peder Ferrando'nun kendisi hakkında düşündüğü gibi inançlı bir Hıristiyan olarak görülmüyordu; dahası istediği belgeyi ona verdiğinde bütün kalbiyle ikna olacaktı.

III

Costura Rafel Cortès, Peder Ferrando'nun istediği belgeyi gecenin karanlığı şafağın ışıklarıyla solarken imzaladı. Yazmak için gösterdiği gayretle öyle bitkin düşmüştü ki, yazdıklarını okumak istemedi, kendini üzerindekilerle yatağa bıraktı. Pantolonunun bağlarını gevşetmiş, ceketinin düğmelerini açmıştı sadece; ışık, özellikle Polònia'nın mutfakta çıkardığı sesler engelleyinceye kadar biraz dinlenmek istiyordu. Fakat ancak gözlerini kapatabildi, saatlerdir süren gerginlik yüzünden gevşeyemiyor, yorgunluk uyumasına yardımcı olmak yerine rahatsız ediyordu. Çağırdığı en tatlı hatıralar bile uykusunu getirmedi ve çabalamanın faydasız olduğunu görünce doğmakta olan güneşle birlikte güne hazırlanmak için yataktan kalktı. Hizmetçinin hazırladığı leğen ve ibriği kullanarak elini yüzünü yıkadı, kırlaşmaya başlayan sakallarını kesti, gittikçe seyrelmeye başlayan saçlarını tarayıp temiz elbiselerini giydi. Dörde katlayıp pantolon cebine yerleştirdiği kâğıtlar şişkinlik yapıyordu, pelerin örterdi ama Joana'nın diktiği, Fransisken rahip cübbesi rengindeki ceketin altında, göğsünün üzerinde taşımasının daha iyi olacağını düşündü. Pelerini omuzlarında, şapkası elinde, önce ayine gideceğini sonra da biraz yürüyeceğini, güzel havanın pek davetkâr olduğunu, belki birkaç tanıdığa rastlar diye Riba'ya kadar ineceğini söyleyip Polònia'ya veda etti.

Şehrin, işgünlerinde o saatlerde, havaların güzelleşmesiyle birlikte karanlık atölyelerinden çıkıp kapı önlerindeki sundurmalarında çalışan semerciler, şapkacılar, terziler, urgancılar ve diğer zanaatkârlarla dolu olan sokakları o gün boştu. Yerlerde uyuyan dilenciler bile kalkmamışlardı, oysa her zaman kilise yolundaki cemaati bekler, nameli duaları ve sefalet ilahileriyle karşılarlardı.

Onlardan tiksinen Costura bir tanesinin bile yoluna çıkmamasına gayet memnun oldu. Uzaktaki bir arabanın gürültüsü, surların oradan geçiyor olmalıydı, pazar sabahının sükûnetini bozdu ve kuyumcunun yanından yürüdüğü bostan duvarının ardında ürken güvercinler havalandı. Manastır bahçesindeki bir palmiyenin süpürgesinin açıldığı berrak gökyüzünde güvercinlerin hafif siluetleri kesin çizgilerle belirdi. Bu Costura'nın mutat güzergâhıydı ve palmiyeyi her seferinde *Llotja*'nın* çatısına benzetmekten kendini alamazdı. Binanın mimarı Sagrera'yı kıskanıyordu, mahfazanın yapımıyla onu aşamasa bile hiç değilse onun mimarı andığı gibi birisinin de kendisini anmasını istiyordu. Peder Ferrando, ölümünden sonra hatırlanmasını sağlayacak şöhreti ne kadar arzuladığını bilse onu bir güzel paylardı. Birkaç kez iyi bir Hıristiyanın dünyevi fikirleri pek önemsememesi gerektiği konusunda uyarmıştı; dünyevi şöhret değildi göklerin fikrini oluşturan, oraya doğrudan yönelen günah çıkartan papazların telkinleriydi, çekilen mahrumiyet ve yapılan fedakârlıklardı. Buna rağmen Peder Ferrando mahfazaya olan ilgisini anlıyor, sırf dindarlığının bir meyvesi olarak görüyor olmalıydı ki onu teşvik ediyordu. Düşüncelere dalmış, hâlâ uykulu, hiç acele etmeden, yolda karşılaştığı birkaç kişiye de hiç dikkat etmeden Montision'a doğru yürüyordu. Uyuyan sokakların sessizliğinde, sadece kiliselerin çanları tekrarlanan çınlamalarıyla günün neşesini yaymaya başlamışlardı. Sekiz ayinine yetişecek vakti vardı, sonra, Polònia'ya söylediği gibi, ki bu kısmı yalan değildi, biraz yürüyecekti, tam rahibin kendisini bekleyeceği saat ona kadar. Belki konuşma odasına alırdı, kim bilir belki de güzel havadan yararlanmak için bahçede kabul ederdi onu. Aklı yine akrabası aleyhine yapacağı tanıklıkta, gammazlıktan değil de iyi bir Hıristiyan olduğu için yapacağından emin, karşılaştığı kişinin Gabriel Valls'tan başkası olmadığını ancak burun buruna gelince anladı. Rafel Cortès, çoğu mahallelinin uysal koyun gözlerinin ürkek mavisinden farklı koyu mavi çelik gözlerin kendisine dikil-

---

* (Kat.) Guillem Sagrera tarafından 1426-1447'de yapılan Mallorca borsa binası—ç.n.

miş olduğunu fark etmeksizin şapkasını çıkarttı, berikiyse elini şapkasma götürmekle yetindi. İkisi de durdu ve havadan sudan konuşmayı başlatan Costura oldu. Ağaçları devirip meyveleri donduran, duvarları yıkıp çatıları uçuran şiddetli rüzgârların estiği kışla hiç alakası olmayan haziranın bu ilk haftasının güzel havasını içeren sohbet karşılaşmanın ilk dakikalarını doldurdu. Hıristiyanlık görevlerini yerine getirmeye giderken Gabriel Valls'a rastlaması Rafel Cortès'i rahatsız etmekten çok uzaktı, aksine fırsat ayağına gelmişti, çünkü onu görmeyi istiyor ama evine gitmeye cesaret edemiyordu. Harts'la olan meseleden beri ilişkileri giderek kötüleşmişti. Hiç önemsemiyormuş gibi, Cap de Trons'un borcu hakkında konuşmak istediğini bildirdi, ayrıca ona göre kuzeni aklını hepten kaçırmak üzereydi. Aslında Valls da Cap de Trons hakkında konuşmaktan memnun olacaktı, bu yüzden de evine uğramış ve kapının önünde sağa sola bakınan hizmetçisi Polònia'dan onu nerede bulacağını öğrenmişti. *Seni yemeğe davet ediyorum* —dedi, gözlerini Costura'dan ayırmadan, belki de sözlerinin onun üzerindeki etkisini daha iyi anlamaya çalışıyordu— *oğullarım da bulunacak yemekte, Konsolos, Pons, tüccar Serra, Josep Vallerio-la ve şu sıralar adada olan ve müthiş şeyler anlatan Pere Onofre Aguiló da. Yemekleri de seversin herhalde.*

Costura ne diyeceğini bilemiyor, Valls'ın şüphesini uyandırmamak için rahiple randevusu olduğunu söylemiyordu ve davetini reddetmek için ikna edici bir bahane ileri sürmekten de âcizdi. Üstelik kuzeninin borcu hakkında konuşmayı başka bir güne ertelerse Valls'ın ilgisinin azalacağından korkuyordu. Valls onu şimdi yoluna bırakmazsa Peder Ferrando'ya buluşmaya gidemeyeceği haberini veremezdi, bu nedenle rahiple arası bozulabilirdi ancak gökte ararken yerde bulduğu bu karşılaşmadan faydalanmaması hiç olmazdı. Valls'a bir pazar sabahı rahiple konuşmaya gideceğini söylemekse kendini ele vermek olurdu, çünkü kuzeniyle konuşmuşsa muhbirlik edeceğinden kuşkulanabilirdi. *Daveti geri çeviremem. Hem Peder Ferrando bana güveniyor, bunu defalarca kanıtladı, durumu öğrenince anlayış gösterecektir. Üstelik bu davette, şu olayın hiç ulaşamam sandığım kısımlarını da öğrenebilirim.*

Bütün Mahalleli Gabriel Valls'ın bahçesinde düzenlediği kahvaltı ya da öğle yemeklerine katılmıştı ama o hiç davet edilmemişti. Peder Ferrando, günah çıkardığı sıralarda kaç kez sormuştu, o toplantılara katılıp katılmadığını; bazı *familiar*'ların ifadelerine göre, o toplantılarda Musa'nın yasasından söz edildiğinden ve gençlerin eğitildiğinden şüphe ediliyordu. Eh, artık rahibe kendi gözleriyle gördüklerini anlatırdı. Valls Major'un birkaç yıl önce işleri kâr getirmeye başladığında bu bahçeyi aldığını ve sülalesi dışından hiç kimseyi yarıcı olarak istemediğini ve bahçıvanlık edecek bir karı koca bulmakta zorlandığını herkes biliyordu. Anlaşma yaptığı, Pep Pomer Efendiyle karısı Miquela Fuster, Porreres'liydiler. Madò Miquela'nın eli öylesine iyiydi ki diktiği bitkiler ve çiçekler herkesi kıskandırıyordu. Gül ağaçları etli yapraklı koca koca güller veriyordu; havayı sarıp sarmalayıcı bir yumuşaklıkla dolduran, büyüleyici ve tatlı kokularıyla birden açıveriyordu goncalar; kokularının sanki insanlar üzerinde tedavi edici etkileri vardı da geçimsizlikleri azaltıyor, sert mizaçları törpülüyordu. Gabriel Valls, havaların iyileşmesiyle birlikte tatil günlerinde, gül kokuları içinde ve asmaların tatlı gölgesinde masasını kurdurur, yemeklerin lezzeti kadar bahçenin bu tatlı, hoş havasından da memnun misafirleriyle otururdu sofraya. Sadece akraba ve dostlarını değil başkalarını da, Mallorca'dan geçmekte olan yolcuları ya da öteden beri Hıristiyan olarak görülmüş ve ticaret yaptığı mahalle dışından tüccarları da davet ederdi, böylece bahçesinde sadece Yahudi meclislerinin kurulduğunu söyleyen fesatların iddialarını çürütüyordu.

Costura, daveti kabul etmenin getirebileceği yararlarla karşılaştırıldığında Peder Ferrando'yu bekletmenin daha ufak bir kusur olacağına karar verdikten sonra şansın kendisinden yana olduğunu düşündü. O kır yemeklerinden söz edildiğini çok duymuştu ve öylesine meşhur olan sebzelerin herkesin dediği kadar körpe olup olmadığını ve sahiplerinin o kadar gururlandığı asmaların sahiden öylesine hoş bir gölge verip vermediğini kendi gözleriyle görmek için de yanıp tutuşuyordu.

Ayini Valls'ın yanında, onun izleyişine dikkat kesilerek dinledi, anlaşılan mekanik bir şekilde dinliyordu, sırf orada bulunduğunu

göstermek için, üstelik kendi yüzünde bulunduğuna inandığı sofuluktan hiç eser yoktu ötekinin yüzünde. Tören bitince, kiliseden Valls ile birlikte çıktığını herkes görebilsin diye, ona yol verdi ve astların üstlere ya da gençlerin büyüklerine hep yaptığı gibi kutsal suyu ona sundu. Gabriel Valls Costura'dan yaklaşık yirmi yaş büyüktü ve mahallede de büyük bir saygınlığı vardı. Pek çok konuda dürüst bir adam olarak saldığı ün yeni Hıristiyanların 1435'teki kitlesel din değiştirme sırasında Yahudi mahallesini terk edip yerleştikleri yeni Mahalle dışına da taşmıştı ve pek çok durumda mühim şahsiyetler, iş önermek ya da borç istemek için çağırtmışlardı onu.

Kiliseden çıkınca bahçeden önce Mahalleye dönmeye karar verdiler çünkü Costura, Polònia'ya yemeği evde yemeyeceğini haber vermek istiyordu; sonra Sant Antoni Kapısına doğru yürüdüler, güneş rahatsız etmeye başladığı için Costura pelerini katlayıp koluna almıştı.

— Kuzenin Cap de Trons beni görmeye geldi, onu Engizisyona ihbar etmekle tehdit etmişsin— diye Valls birden yüzüne vurdu.

Rafel Cortès kıpkırmızı oldu. Damarlarından fışkıran öfkeyi göstermemeye, bilhassa sesinin bunu ele vermemesine çalıştı; şayet kuzenini tehdit etmişse, kuzeni saçmalıklarla kendisini rahatsız etmekten vazgeçsin, sahte melek hikâyeleriyle gelmesin diye yapmıştı. Fakat Valls, Cortès'in bahanelerini duymamış gibi, konuşmaya başladığı sakin ve ezici tonda devam etti.

— Onu suçlamanı tavsiye etmem. İhbar edersen, sana olan borcunu da asla ödeyemez, emin ol onu dava ederler... Borcunu yeterince erteledi, biliyorum. Ama gayret edip birkaç ay içersinde hiç değilse bir kısmını ödemeye hazır... kalanı içinse yaşadığım sürece ben kefilim. Üç yıla kadar ödeyecek. Sanırım bu anlaşma sana da uyar... anlaştık mı...

Costura, cevap vermeden önce elini gayri ihtiyari göğsüne götürdü, tam da kâğıtları sakladığı yere, orada, göğsünün üzerinde, emniyette olduklarından ve onları örten giysinin kuzenine karşı yazdığı suçlamaları Gabriel Valls'ın gözlerinin önüne serecek şekilde buhar olup uçmadığından emin olmak ister gibi.

— Bence gayet uygun —diye cevap verdi Costura, endişeyle altüst oluşunu gizlemeye çalışarak. Sözünüz sözdür biliyorum. Aramızda en saygı duyulan kişi olmanız boşuna değil —diye ekledi pohpohlamak hevesiyle. Ayrıca, aracı olduğunuz için de müteşekkirim. Ben de zaten size başvurmayı düşünmüştüm. Cap de Trons delidir ama sizin sözünüzü hep dinlemiştir.

— Maalesef her zaman değil. Ben yaptığı şeyi asla tavsiye etmezdim. Ayrıca verdiği en büyük zarar kendisini ifşa etmek oldu. Juli Ramis olanları çoktan meclis üyesi Amarós'a bildirmiştir. Bu da her zamankinden daha dikkatli olmamız gerektiği anlamına geliyor. Cap de Trons'unki bir cinnet anıydı, sanırım seninle aynı fikirdeyiz... Şu sözünü ettiğin meleğin görünmesi meselesi... Melekler mesajlarını vermek için kafadan çatlakları seçmez, ne Yahudilerin ne de Hıristiyanların arasında. İncil'i okumak yeter... Üstelik Cap de Trons yaşlı ve hasta. Bu meleğin görünmesi işini onun bunaklığına verebiliriz. Kafadan uydurma, burası çok açık, kimse inanmaz buna. Lafını etmeye değmez, fakat sonuçları çok ağır oldu. Oğullarının yaraları iyileşti... Aina Ciutat dışında. Onu uzaklaştırma işiyle bizzat ben ilgilendim. Agutzil'in adamları ifadesini almak istiyor, onu evine götüren şu merhametli denizcinin ifadesiyle çelişip çelişmediğini anlamak için. Isabel Fustera'dan duyduğuma göre sen de o gençle ilgilenmişsin...

Costura, Valls'ın deşmeye çalışır gibi göründüğü ve kendi suçlamalarının da en ezici noktası olan Cap de Trons'un vahşeti meselesinden uzaklaşabilmek için, oltadaki yemi yuttu.

— Tesadüfen gördüm onu, yaralı Aina'yı kucağında taşırken... Ve Isabel Fustera'ya da sordum, neden yardım etmediğini... bence merhametsizlik.

— Bir sebebi vardı herhalde.

— Bana yabancı gencin Kaptan Harts'ın arkadaşı olduğunu ve bunun da ona bulaşmaması için yeterli olduğunu söyledi.

Costura'nın bu sözleri Valls'ı birden, tüm gücüyle dörtnala giden büyülü bir ata binmiş gibi alıp dört yıl öncesine, bir haziran gecesine götürdü, oysa o geceyi hafızasının en karanlık köşesine gömmeye çalışmıştı, çünkü kendisinden genç olan Konsolostan ve

çok daha kuvvetli kolları olan oğlu Miquel'den daha çok hırpalayarak kaptanın kaburgalarını kırmak gibi bir suçu işleyebileceğini o geceden önce hayal bile edemezdi. Adamın kendini savunmasına, kaçmasına ya da yardım istemesine fırsat vermeden, aniden nasıl da hücum etmişlerdi. Öyle vurmuşlar, öyle vurmuşlardı ki hareket edemez hale geldiğinde —çünkü öldürmek de istemiyorlardı— hayaletleri bile korkutacak kanlı bir paçavra yığınıydı artık. Ona vururken, kendini savunmasına bile fırsat vermedikleri o adamın bedenini taş gibi yumruklarla döverken ne korku ne merhamet ne de acıma duymuştu, tahmin ettiği gibi sadece öfke, yoğun, katıksız bir öfke, üstelik zevzeklikte üstüne kimse bulunmayan Harts'ın sağa sola yaydığı şey yüzünden değil, öfkeyle vurdukça, vurdukça yumruklarının hiç tahmin edemeyeceği kadar güçlü ve ezici, demir gibi sertleşmesi yüzünden. Bu hissin ne kadar uzun bir süre zihnini meşgul ettiğini hatırladı; çünkü barışçıl bir adam, hatta edilgin ve kesinlikle savaşçı olmayan bir adam olarak tanıdığı kendisinin nasıl bir şiddet dürtüsü, üstelik kurt soyundan gelme bir köpek gibi damarlarında gizlenmiş bir kan tadı taşıdığını görmesine sebep olmuştu. Costura da Harts'ı düşündü. Birkaç kez bir miktar elmas getirmişti, ve son seferinde üzerinde bir vaadin başharflerini taşıyan bir yüzüğe ne kadar vereceğini sormuştu. Fakat kendisi bu işi yapmak istememiş, onu Bonnín'e göndermiş, ve ne Valls'ı ne de cemaatten birini onu engellemeleri için uyarmıştı. Sadece rahibe anlatmıştı.

Consolació Kilisesinin önünden geçerken kronikçi Angelat, ilk ayinini yöneten kardeşi Priam ve noter Selleres'e rastladılar. Costura'mn başlattığı mültefit selamı sadece Angelat aldı. Ayin yöneten karşılık vermemek için başını çevirdi, noterse alaycı bir yüzle gülümsüyordu.

— Asıl hakaret ettikleri kendileri —dedi Valls, umursamadan, ama işitmeleri için de sesini yükseltmişti—. Erdemdir insanları soylu kılan ecdat değil.

— Kötüye yorma, bugün kötü günlerinde olmalılar —diye fikir yürüttü Costura, arabulucu—. Beni her zaman selamlamışlardır.

— Kötü günler yakındır —diye ekledi Valls.

— Nereden biliyorsun?

— Kokusunu alıyorum... Adonay'ın bu burnu bize vermesinin bir sebebi olmalı...

Ardında portakal ağaçlarının yalnız en uzun dallarının göründüğü bir duvarla çevrili bahçede onları Valls'ın karısı, Maria Aguiló ve oğulları, o sırada tesadüfen Mollarca'da bulunan —çünkü uzun zaman önce, gerekli seyahat iznini alarak, Alacant'a yerleşmiş ve orada bir eski eşya dükkânı açmıştı— büyük Miquel ve ağabeyinden on beş yaş küçük Rafel Onofre karşıladı. Bu tesadüfi davet çoktandır planlanıyormuş da memnuniyetle bekleniyormuş gibi herkesin onu doğallıkla selamlaması Costura'yı şaşırttı. Ardından Maria Aguiló, hizmetçinin kuyudan yeni çektiği serin sudan ikram etti hemen. Zevkle içti suyu ve güneşten korunaklı bir yere oturdu. Uzaktan bir bostan dolabını çeviren katırın düzenli adımlarının sesi geliyordu ve suyun melodisi toprakta arklar açan bir bahçıvanın çapa darbeleriyle zaman zaman kesintiye uğruyordu. *Pazar günü çalıştıklarını gizlemiyorlar*, diye düşündü Costura, Valls'ın bahçıvanlarının misafirlerin önünde çalışmalarının doğallığını garipseyerek

— Bostanda su bakımından şanslıyız. Biz suyumuzu eski yasaya göre alıyoruz, vardiyalı değil —dedi birden Maria Aguiló, Costura'nın düşüncelerini okumuş gibi—. Pazar günü de olsa geldiğinde yararlanmak lazım. Kilise Meclisi de öyle yapmıyor mu...

Maria Aguiló burnundan konuşuyor ve ağzını tavuk kıçı şeklinde büzüyordu, belki de düşen dişlerinden kalan boşlukları gizlemek için. Kurumundan da yanına varılmıyordu, oysa kırkına varmıştı, üstelik yasağa hiç aldırmadan ipekliler giyinmişti, elleri yüzüklerle ışıldıyordu. Sağ elinin misafirperver, inciler ve yakutlarla dolu bir hareketiyle, annesi Caterina Bonnín ve kendisinin oturduğu mermer bankta yer gösterdi.

— Sanırım herkesi tanıyorsun —dedi Gabriel Valls, Costura'dan önce gelmiş olan misafirleri göstererek. Hepsi bizden —diye ekledi kasten ona bakarak— saraç Pons —sanki herkesi güldürsün

diye yapılmış gibi görünen karpuz kırmızısı diş etlerini göstererek gülümseyen ihtiyarı gösterdi— ve Jordi Serra hariç herkes. Hepsi de dostlarımız —diye ekledi memnuniyetle.

Dostlar, dostlar, diye tekdüze heceliyordu Caterina Bonnín temcit pilavı gibi, bunun sohbet içinde vurgulanan başka kelimelerle yer değiştirinceye kadar belli bir süre saplantılı bir şekilde tekrarlanacağından emin, kimse aldırmıyordu. Caterina Bonnín ailesinin sohbetlerine zaman zaman bu şekilde katılma âdetindeydi. Fakat bazen onu evin en arka odalarından birine kapatmak zorunda kalıyorlardı çünkü cadıların elinde avucunda ne varsa çaldıktan sonra kendisini kaçırmak üzere takip ettiği inancıyla bağırıp çağırıyor, sürekli uluyordu.

Asmaların gölgesinde, güneşin yakıcı ışığı ince ince süzülüyor ve misafirlerin yüzlerine neredeyse yumuşacık düşüyordu. Yarıcıların büyük kızı Marianna'nın yeşil ve acı, çizik ve siyah zeytin dolu tabaklar, şimdi Gabriel Valls'a ait olan ama kardeşi Pere'nin mirası Binissalem bağlarının beyaz şarabıyla dolu sürahiler koyduğu uzun masanın bembeyaz keten örtüsü ışıldıyordu.

— Ekmek dileyim —dedi hizmet eden genç kız— ya da, tercih ederseniz, *coca de trempó** getireyim. Biz yaptık —diye ısrar etti, herkes kararsız olduğu için— tertemiz ellerimizle yoğurduk hamurunu, tümüyle güvenilir.

— Bol zeytinyağıyla herhalde —dedi gülümseyerek saraç Pons.

— Bir tadına bakın —diye cevap verdi bu sözü kötüye yormayan genç kız.

Güllerin kokusu, misafirlerin oturduğu taş sıraları çevreleyen koca koca saksılarda gümrahça büyüyen fesleğenlerin kokusuna karışıyordu. Toprağa yayılmış bitkilerin yeşili, arklardaki suyun tatlı şırıltısıyla birleşiyor, sanki kutsal yağ olarak Costura'nın alnına damla damla, ağır ağır dökülerek tam da o sırada çok ihtiyacı olan o sükûneti veriyordu, çünkü biraz sonra görecekleri ve işitecekleri arasında, rahibe itiraf edeceklerini yahut sarfı nazar günahını işlemeden sessiz kalabileceklerini ayırt edebilmesi gerekiyordu. Reha-

---

* (Kat.) Mallorca mutfağına özgü bir tür sebzeli pide—ç.n.

vete kapılmamalıydı fakat o ana kadar da sadece, *küçük günahlar* arasında olmasına rağmen pazar günü su kullanımı nakledilmese de olurdu, çünkü Maria Aguiló'nun da dediği gibi Kilise Meclisi de, rahip ve rahibeler de, bostanlarında aynını yapıyorlardı. Mesela Santa Margalida rahibelerinin eski giysi parçalarıyla arkın ağzını tıkayarak sıra kendilerinde olmadığı halde suyu kullanmaları daha büyük bir günahtı. Pazar gününü kutlamak için arkadaşlarıyla bu bahçenin sükûnetinde toplanmış kardeşleri aleyhine şimdilik hiçbir şey söylenemezdi. Pons'un *coca*'daki tereyağı noksanlığı yorumu doğru da olsa ciddiye alınmayacak bir şakaydı ve Valls'lardan çok yarıcının ailesine dokundurmaydı. Daha ciddi bir şey olmazsa bunu kullanabilirdi belki... Fakat geceki kuruntularına dönmek, rahibi ilgilendirebilecek herhangi bir ayrıntının üzerinde tekrar tekrar titizlikle durup kurmak istemiyordu artık. Böylece kuruntularını unutmak için sohbete katılmayı denedi fakat hiç kimsenin dikkatini çekemedi çünkü tam o sırada beklenen son misafir, Konsolos oğulları Josep ve Mateu ile içeri giriyordu.

Yıllardır İngilizlerin konsolosluğunu yaptığından Konsolos adıyla bilinen Josep Tarongí herkesi selamladı ve Pere Onofre Aguiló'yu kucakladı, onunla aralarında uzun zaman önce, Pere Onofre Mallorca'nın keten dokuması ithalatı ve zeytinyağı ihracatı yapan tüccar ve beylerinin temsilcisi olarak adadan çıkma izni elde ettiğinden beri sıkı bir dostluk kurulmuştu. Tüccar, Adaya daha birkaç saat önce gelmişti ve pek yakında Mallorca ile Livorno limanları arasındaki ticareti kolaylaştırmak için bir anlaşma yapmak üzere geri dönecekti; bir evinin bulunduğu ve karısı ve çocuklarım bıraktığı o Cumhuriyet'te saygı duyulan bir kişiydi.

Konsolosun gelişi, daha önce kendisini beklerken neredeyse tek söz etmemiş olan Aguiló'nun dilini çözdü, artık serüvenlerini özellikle de tanık olduğu son mucizeleri anlatmaya başlayabilirdi. Kırma zeytinleri tadarken anlattı; Cenova Limanında —olayın geçtiği yer hakkında eksiksiz bir tarif verdi— Sant Elm'e adanmış bir dua toplantısı sırasında bir keşiş gözlerinin önünde bir ölüyü diriltmişti, oysa tam bir saat önce bu adam, keşişin ihtiyacı olanlara teselli sunarak merhamet elde etmek için kullandığı kutsal

kalıntıların sahte olduğunu açıkladıktan sonra ağzından köpükler saçarak yanıp ölmüştü. Kutsal kalıntılar kesinlikle Sant Lluc'un kemikleri değildi, herhangi bir mezarlıktan çalınmışlardı, inançlı kişileri kandırabilmek için mezarına tecavüz edilmiş adsız bir yoksulun kemikleriydi. Fakat keşiş Tanrıdan yalancının talihsiz ruhunu affetmesini dileyerek epeyce bir süre kendisini duaya verdikten sonra, o adamın başının üzerine ölünün tibya kemiğini koydu ve adamı aniden diriltti. Adam gözyaşları içinde bütün söylediklerinin yalan olduğunu itiraf etti, Yüce Tanrıya şükranlarını sunmayı bir an bile bırakmayan keşişin kesesini parayla dolduran bütün kilise mensuplarının yaptığı gibi Tanrıya övgüler yağdırdı.

Pere Onofre hikâyesini bitirdiğinde sadece Konsolos keşişin ve dirilttiği adamın aynı işte ortak olabilecekleri yorumunu yaptı, çünkü bu hikâye ona tamdık gelmişti. Gabriel Valls ise pek çok yalancı ve sahtekâr din adamı ve keşişin bulunduğunu çünkü yeryüzündeki zavallıların da sayısız olduğunu ekledi.

Yemek başladığında, çorbası Aguiló tek kaşık almadan soğudu. Marsilya'da, *sahibine bizim en iyi kölelerimizden daha özenle hizmet eden bir maymunu olan,* bir korsan kaptanla tanışmasını anlattı. Pek çok işaretten Flaman olduğu anlaşılan bu kaptanın bir uşağı vardı ve bu adamın tek bir cırtlak haykırışı camı bir ok gibi deliyor, bir bıçak gibi saplanarak paramparça ediyordu. Fakat uşağın doğuştan gelen ve kim bilir hangi tuhaf ve bilinmeyen nedenlere borçlu olduğu güçleri sesiyle cam kırmaktan çok öteye geçiyordu, çünkü kudretli bakışlarını belli bir noktaya dikerek sofra takımlarını toplama gücü de vardı. İlk yemek ve tatlı arasında, uçma saplantısı olan ve kimse şüphelenmesin diye döşek yapacağını söyleyerek bir yığın kuş tüyünü evinin sundurmasına yığan bir adamla tanışmasını anlattı. Tasarısını gerçekleştirmeye çok az kalmıştı çünkü, güvercinlerden tutun akbabalara, kartallara kadar, kuşların uçuşunu dikkatle gözlemledikten ve tüylerinin bedenlerinin ne kadarına tekabül ettiğini iceledikten sonra derisinin üzerine uygulayacağı zamkı ve hareketi sağlayacak kollarına kanatları raptetmesi için gereken bağları hazırlama denemelerine girişmişti.

Uçan adamınki dinleyicilerin en çok ilgisini çeken hikâye oldu ve hepsi sorular sorup ayrıntı istedi. Fakat olay hakkında en çok bilgiyle fikir yürüten Konsolos oldu, çünkü Francesc Goldwin adlı birinin Londra'da yayımlanmış bir kitabını biliyordu ki Domingo González adlı uçarak aya ulaşmış bir Sevillalının serüvenlerini okuyabilirdiniz.

— Fakat şu senin tanıdığının denemeye çalıştığı şeyi yapmadı o —dedi Konsolos çok ciddi— ne de bazı eskilerin yaptığı gibi kartal kanatları kullandı, sadece makaralarla ağırlığı paylaşmak ve böylece hiç hissetmeden kolayca uçabilmek üzere ehlileştirilmiş yirmi beş kaza bağlanmış bir küfe sayesinde uçtu.

— Bütün bunlar ya sahtekârlık ya da şeytan işi —diye kestirip attı saraç Pons.

Fakat Konsolos ona aldırmadan bunu okuduğunu, hatta kitabı da gösterebileceğini söyledi.

— Ama anlamazsınız çünkü İngilizce yazılmış —diye de kesinleştirdi— tabii isterseniz tercüme edebilirim.

— Şimdi anlıyorum —diye tekrar kesti Pons. Bu dili iyi bilmediğine göre kitabı pek okuyamamış olabilirsin.

— Peki Domingo aya ulaştı mı? —diye sordu Miquel Valls, saracın alaylarını umursamadan.

— Elbette, ve orada harika bir dünya buldu, bizimkinden çok daha iyi. Aylılar, uyduda yaşayanlar böyle adlandırılıyor, bizden daha uzun ve daha güçlüler, ve bizden iyiler, çok daha iyiler. Hiç yalan söylemezler ve en büyük erdemleri sadakatleri. Kardeş kardeşe asla ihanet etmez, ne de arkadaş arkadaşa. Bir çocuk doğduğunda bazı çizgilerinden iyi yürekli olup olmayacağı, öyle davranıp davranmayacağı anlaşılır, ve eğer kötü bir eğilim görürlerse dünyaya getirirler ve bizim en iyilerimizden biriyle değiştirirler...

— Yani siz bütün bunlara inanıyor musunuz, Konsolos? —diye şimdi de tüccar Jordi Serra araya giriyordu— Bence bu Domingo bir yere kapatılmalıydı, şu Goldin, Golvin ya da her neyse, bu hikâyeye inanmış, üstelik yazmış öyle mi, koyun gibi.

— Ben onların yanında değildim —dedi Konsolos— bu açık, tabii hiç kimse Kolomb'a da inanmadı, ama görüyorsunuz, Hindistan'a vardı.

— Denizden, gemilerle, Tanrının buyurduğu gibi —diye ısrar etti Serra— Hava insanın üzerinde yol alması için yapılmamıştır. Sadece kuşlara aittir.

— Bu doğru değil —şimdi sıra Valleriola'nın gür sesindeydi—. Peygamber Habakkuk'un, Peygamber Daniel'e yardıma gitmek için Kudüs'ten Babil'e bir melek tarafından gökyüzünden götürüldüğünü bilmem biliyor musunuz. Uçan melekler ve uçan şeytanlar, ve uçan cadıla...

— Cadılar, cadılar —diye bağırarak kesti o ana kadar sakin sakin oturan ve bu sözle birden kendini kaybedip masadan kalkmaya ve yemeği terk etmeye çalışan Caterina Bonnín.

— Biz görmeyeceğiz fakat bir gün gelecek ve insan, toprağa ve denizlere yaptığı gibi havaya da hükmedecek, uzayı aşan gemiler yapacak. Bundan emin olabilirsiniz— diye karara bağladı Valls.

— Seyahat kitaplarından bahsettin de, Konsolos, —dedi Aguiló— ben de çok eski bir kitapta, gökyüzüne kadar giden ve orada tabiatın yaradılış sırlarını öğrenen bir horozun hikâyesini okudum. Yıldızların neden ışıldadığını, ayın neden değiştiğini, depremlerin ve fırtınaların nedeni biliyordu, fakat bu sırrı saklıyordu.

— Ne diyorsun! —diye sözü yine aldı Konsolos— bu horozun hikâyesi bir şaka olmasın sakın? O zaman sen Sopete'nin anlattığı, hayvanların konuştuğu zamanlarda gökyüzüne giden kartalların olduğu, sadece kartalların değil, develerin hatta karafatmaların bile olduğu hikâyesine de inanırsın.

Gözleri dört açılmış Costura, Pere Onofre'ye uçmayı isteyen tanışı hakkında sorular sormaya cüret ettiğinde ayva tatlılarını yiyorlardı: *adını ve yaşadığı yeri söyleyebilir miydi acaba?*

— Adı kesinlikle olmaz ve yaşadığı yer ise Mallorca dışında, fakat istediğin kaçmaksa Costura, bana bir izin belgesi göstererek denizden pekâlâ gidebilirsin, bu Mallorca'dan ayrılmanın bildiğim en güvenli yolu.

— Kendim için demedim —diye ekledi hemen Costura, rahatsız— benim seyahat etmeye hiç ihtiyacım yok. Meraktan sordum be adam, hepsi bu.

— İnanıyorum —diye karşılık verdi Pere Onofre, ötekinin huzursuzluğuna son vererek, belki de bütün bu yorumların arasında başka olaylara geçmenin bir yolunu bulmaya çalışıyordu—. Denizden söz ettik de —diye ekledi hemen, hiç kimse sözünü kesmesin diye— denizden söz ettik de, Hollanda'da bazı bilim adamları deniz suyunu emdirmek ve bir parça kordon elde etmek için ne kadar sünger gerektiğini hesaplıyorlar.

— En iyisi vantuz ya da körük kullanmak —diye önerdi Konsolos— çok daha hızlı olurdu.

— İcat edilecekse kötü fikirleri emecek bir makine icat edilmeli —dedi imalı Gabriel Valls.

— Bir de —bu kez de Pere Onofre konuşmaya döndü— sözlerimizi aynen, sadakatle tekrarlayacak bir makine icat edilmeli.

— Bir makine —diye ekledi Valls— tek sözü atlamadan, tek sözcüğü değiştirmeden hepsini kaydedecek bir makine. Böylece söylediğimizden ve söylememeyi tercih ettiğimiz şeylerden daima emin olabiliriz. Mahkemelerde büyük ilerleme kaydedilir. —Kasten Costura'ya baktı fakat o bunun farkına varmadı. Ayva tatlısından ikinci kez almıştı ve tüm dikkatiyle son lokmasının tadını çıkarıyordu.

Costura, Pons'un eşliğinde bahçeden çıktığında ikindi vakti bulutların arasında parlaklığını yitirerek sona eriyordu. Saraç pek konuşkan bir adam olmadığı için sessizlik içinde girdiler şehre, Sant Antoni Kapısından vedalaştıkları Quartera'ya kadar hızla yürüdüler. Ondan sonra Costura iki üç kez arkasına dönüp, takip edilip edilmediğine baktı. Çünkü doğrudan evine gitmek yerine, Montission'a uğramaya karar vermişti; Peder Ferrando kendisini hâlâ kabul edebilirdi, ondan af diler ve sabah kendisiyle görüşememesinin nedenini açıklardı, ama ifadesinin yazılı olduğu kâğıdı vermeyecekti. Rahibe söz verdiği için kuzeni aleyhindeki

suçlamalarını —Gabriel Valls'ın tavsiye ettiği şekilde tamamen ortadan kaldıramayacağından— hafifletmek uygun görünüyordu ve davette duydukları, özellikle de uçan adam hikâyesi, eklenmeye değecek kadar ilginçti. Fakat evinin önünden geçip gitmek üzereyken vazgeçti, Pere Onofre'nin, ardından sokağa girdiğini görür gibi olmuştu, emin olmak için kapısının önünde biraz oyalandı. Pere Onofre samimiyetle selamladı onu fakat Costura'nın elinde anahtarlarla yaptığı daveti geri çevirdi.

— Sanırım tekrar görüşürüz. Ne zaman gidiyorum demiştin?

— Ertesi gün.

Bu adam işini biliyor —diye düşündü Costura vedalaştıktan sonra—. *Geri dönmek için hep bir bahanesi var, çıkış izinlerini kolayca ve çabucak alıyor. İşleri de iyi gidiyormuş, öyle diyorlar... En azından zengin ve güçlü görünüyor, çok da seyahat etmiş üstelik. Dünyayı biliyor. Bahsettiği adam gibi kanat takıp havalanmayacağını kim bilebilir. Tabii o adam kendisi değilse...* Costura Polònia'ya midesi tıka basa dolu olduğu için akşam yemeği istemediğini söyledi ve odasına kapandı. O gece terasta da gezinmedi. Çok yorgun olduğu için erkenden yatmaya karar verdi. Belki uykusu gelir de sonunda uyuyabilirdi. Dikkatle soyundu çünkü üzerindekiler pazar giysileriydi, geceliğini giydi. Kaldırmak için giysilerini katlarken kâğıt ayaklarının dibine düştü, muska gibi bütün gün göğsünün üstünde taşımıştı. Alıp yastığın yanma koydu. Yatağın başına bir kandil astı, yatağa uzandı ve kâğıdı tekrar alıp okumaya başladı.

İsa, Meryem ve Yusuf,

Günah çıkarttığım rahibin arzusu üzerine, ben, Costura adıyla bilinen Rafel Cortès, bu belgeyi Tanrının himaye ettiği ruhumun yükünü boşaltmak için Yüce Efendimizin 1687 yılı Haziranının ilk cumartesi gününün gecesi yazmaya başladım.

Geçtiğimiz perşembe günü Cap de Trons adıyla bilinen kuzenim Rafel Cortès, melek Sant Rafel'in, eski yasayı korumadığım gerekçesiyle, kendisine göründüğünü bildirmek ve tehdit etmek üzere beni evine çağırttı. Melek kendisine oğullarını sünnet etmesi gerektiğini de söylemiş. Siz zatı muhteremlerinin de bildiği gibi kızı

Aina'nın yaralı halde bir denizcinin kollarında ortaya çıktığı gece, sözü geçen oğullarım sünnet ettiğini de öğrenmiş bulunuyorum. Ayrıca ben de kendisine, Cap de Trons'a, beni rahatsız etmeyi bırakmasını, beni tehdit etmemesini, çünkü benim Katolik ve Apostolik olduğumu ve Roma'ya bağlı bulunduğumu, bundan böyle Musa'nın yasalarına inanmayacağımı, bu yüzden cumartesi değil pazar günü emrine uyduğumu, domuz eti ve aynı zamanda ister pullu ister pulsuz bütün balıkları yediğimi söyledim. Ve bu konuşmamız Cap de Trons'un evinin kilerinde ve yanımızda hiçbir şahit bulunmadan yapıldı. Yüce Tanrımız Efendimizin inayeti benimle olsun ve Kutsal Bakire Meryem bana merhamet etsin.

İmza
Rafel Cortès, Costura
7 Haziran 1687

Fakat artık, Valls'ın bahçesinde geçirdiği bu pazar gününden sonra, bilhassa Valls'ın borca kefil olacağı önerisinden ve Cap de Trons'un borcunun bir kısmını çok yakında ödeyeceği vaadinden sonra, ihbarın ne derece etkili olacağını bilmiyordu. Gerçekten de kuzenine karşı bir soruşturma başlatsaydı, Valls'ın da kendisini açıkça uyardığı gibi, Cap de Trons'un mallarına derhal el konacağı için alacağını asla tahsil edemezdi. Hayır, sünnetten söz etmek kesinlikle olmazdı, Cap de Trons aleyhindeki suçlamalarını mümkün olduğunca hafifletmesi gerekiyordu. Fakat bu kez de Peder Ferrando onu suçu örtbas etmeye çalışmakla suçlayabilirdi ve hapse girme tehlikesi bir yana, işi, hatta hayatı tehlikeye girebilirdi. Borç olarak verdiği parayı kayıp olarak kabul etmekten ve bir Hıristiyan olarak, rahibin de defalarca hatırlattığı gibi Yahudilerin peşine düşmeye değil, vaftiz edilmeyi kabul ettikten sonra İsa'nın inayetini reddedip sapkınlaşanları ibreti âlem için cezalandırmaya kendini adamış Kilisenin çıkarlarına uygun davranmayı buyuran vicdanının sesine kulak vermekten başka çare kalmıyordu.

Bir yolu olmalı —diye dua ediyordu Costura— *bir yolu olmalı, efendimiz, benim bir gammaza dönüşmeden senin adaletini gös-*

termenin bir yolu olmalı... Engizisyon Mahkemesinin çarklarını ve bu çarkların nasıl döndüğünü çok iyi bilen Peder Ferrando, acaba, kuzeninin kendisine olan borcunu bu ihbar karşılığında mahkemenin tanzim etmesini sağlar mıydı?

Rahibe para hakkında hiçbir şey söylememişti, kendisini yönlendiren duygunun intikam olduğunu düşünmemesi için. Ama artık ona her şeyi anlatacaktı. Cap de Trons'tan ömrü boyunca tacizden başka bir şey görmemişti. Üstelik Cap de Trons artık yaşlıydı ve dava hemen görülmeyebilirdi... *Onu suçlamayarak elime bir şey geçmez* —diye tekrarladı kendine, giderek daha ikna olmuş— *hele hele Valls beni bahçesine davet etti de uçan adam hikâyeleri dinletip bunu benden istedi diye.*

Costura bahçedeki o davetten, hoşça geçirilmiş saatler ve sunulmuş lezzetli yemeklerden sadece pazar günü suyu kullandıklarını, saracın kendisinin fark edememiş olduğu tereyağsız *coca* hakkında yaptığı bir şakayı ve Mallorca dışında Pere Onefre'nin tanıdığı ve kanat yapmakta olan bir kişiyi anlatacaktı. Bütün o düşünüp taşınmaların yorgunluğuyla, kâğıt hâlâ elindeyken gözleri kapandı ve uyudu. Gece yarısı ter ve korku içinde uyandı, çünkü rüyasında iri yarı dev gibi uzun adamların, bir dadının —bebeğe mütecavizler yaklaşmasın diye gözcü bırakılmış oldukça küçük bir kız— dalgınlık anında usulca beşikte uyuyan bir bebekle kendisini değiştirdiklerini görmüştü. Bu çok acayip rüyanın gerçek olma endişesi ve aydan birisinin gelerek kendi yerine başka birini bırakmış olması korkusuyla kalkıp aynaya baktı.

IV

Gabriell Valls bütün konuklarını uğurladıktan sonra dostu Konsolosla birlikte akşam serinliğinin indiği portakal bahçesine doğru yürüdü. Kimsenin dinlemeyeceğinden emin oldukları, ağaçların iyice sıklaştığı uygun bir köşe bulduklarında Konsolos sohbete devam etti. Gün boyu nasıl olup da Costura'yı davet ettiğini sormamak için dilini ısırmıştı, onu orada görmeyi asla beklemezdi. Fakat Valls'ı bilirdi, mutlaka kendisinin gözden kaçırdığı bir nedeni vardı. Kendisi de tartışmasız onu Mallorca Yahudilerinin ruhani reisi olarak kabul ediyordu ve ötekilerin de mahremiyet içinde yaptığı gibi Rabbi olarak adlandırıyordu. Bu yüzden Costura'ya bu kez farklı davrandığını gördüğünde dilini tutmuştu. Gabriel Valls dostunun kaygılarını gülümsemeyle karşıladı ve sözünü kesmedi. Ama açıkça: —*Onu döndürdün mü Rabbi? Aramıza mı dönecek? Yahudi mi olacak yeniden?*— diye sorduğunda açıklamaya karar verdi, ama kimseye nakletmeyeceği vaadiyle; Cap de Trons'un dediğine göre Costura onu ihbar etmekle tehdit etmişti, ve o delinin nereye kadar doğru söylediğini anlamak için çağırmıştı Costura'yı. Elbette, bahçeye davet etme amacı tek bu değildi: bir yandan Costura'nın kendini tümden dışlanmış hissetmemesini sağlayıp güvenini kazanmak, diğer yandan da mahalle halkının da pazar günlerini mahalle dışındakilerle aynı şekilde geçirdiğini göstermek. Böylece Costura kendi gözleriyle, bazı din adamlarının kuşkulandığı gibi, en azından pazar günleri Yahudi toplantıları yapmadıklarını görebilmişti. Davetlerinin müdavimi olan saraç Pons ve tüccar Serra'nın mevcudiyeti de onu epeyce etkilemişti; Konsolosun gelişinden önce bütün dikkatini bilhassa Costura'ya verdiği için bunu görebilmişti. Costura'dan elbette hazzetmiyordu.

Her şeyden önce, kendi sülalelerine, çok uzak geçmişten beri paylaştıkları ortak geleneklerine sadık olan kişilere saygı duyardı ve ona göre Costura sefilin biriydi. Bu yüzden, Costura'nın umursamıyor görünse de kesinlikle kuyruk acısıyla dinlediği ay insanlarından söz ettiği için Konsolosa içinden teşekkür etmişti. Valls, Konsolosun belli bir anda uygun bir şeye değinme becerisine hayrandı ve çeşitli dillerden okuyabildiği kitaplardan edindiği çokyönlü bilgisini kıskanıyordu. Fakat onun her şeye müdahale etme tavrından ve her şeyi sorup soruşturma alışkanlığından hoşlanmıyordu.

Bir süredir, Costura'yı davet etmesinin nedenlerini açıkladığından beri Konsolos bülbül gibi şakıyor, kuyumcuyu Valls'ın iğneden ipliğe bildiği hallerinden, sofuluğu, ellerini keşişler gibi birleştirişi, sofuluğuna eşlik eden o acılı keşiş havasından dem vurarak aşağılayıp duruyordu, oysa Rabbi ona pek kulak vermiyor, onunla biraz yalnız kalmayı istemesinin sebebi olan konuya girmek için sözünü kesmenin bir yolunu arıyordu. Fakat aynı zamanda, duyacaklarından ürktüğü için oyalanıyor, Konsolosun konuyu açmasını bekliyordu. Konuşmanın eski duygularını uyandırarak kendisini kaçınılmaz olarak altüst edeceğini biliyordu. Çünkü hâlâ, onca yaşına rağmen, Blanca Maria Pires'i hatırladığında, tuhaf bir halsizlik kolunu bacağını gevşetiyor, bütün bedenini kuşatıp iliklerine kadar bütün kemiklerine işliyordu, sanki içi baştan aşağı salgıların içinde yumuşayarak sonunda tümden sıvıya dönüşüyordu. Gençliğinde bile kendini böyle duygulara kaptırmamış ve tüm şehvet uyandırıcı hayallere karşı var gücüyle direnmiş Valls için Blanca'nın onu bu derece heyecanlandırması kabul edilemezdi. Kendine hâkim olmaya çalışarak ve Costura'yı aşağılamayı sürdüren Konsolosun bir an duraklamasından yararlanarak birden şu genç denizciyle konuşup konuşmadığını sordu:

— Evet, bu sabah *Alcaid** yanına girmeme izin verdi, çok acıdım doğrusu. Zavallı bir genç, Portekizli, adı João Peres, Anvers'ten geliyor ve ömür boyu bu hapishanede çürüyeceğini sanıyor. Kaptanının, elimden geleni yapmam için bana geldiğini söylediğimde

* (Kat.) Hapishane yöneticisi—ç.n.

kaç defa teşekkür etti bilemezsin, oysa İngiliz Konsolosu olarak bu benim görevim zaten. Yarın ya da ertesi gün bir şehtiye Livorno'ya doğru demir alacak, her şey düşündüğüm gibi giderse, Giacomo Tadeschi'yi ikna ederim, onu hatırlıyorsun değil mi?..

— Konsolos, bütün bunlar çok iyi ve senin ne kadar adil bir insan olduğunu gösteriyor fakat benim öğrenmek istediğim sana Harts'tan söz edip etmediği, bilhassa Agutzil'e ne dediği.

— Ona sorduğum ilk şey Rabbi, ilk şey —diye tekrarladı heyecanla— Harts hakkında ne bildiği ve onu buraya gönderenin o olup olmadığı. Bana Harts'ı Anvers'te tanımış olduğunu temin etti. Harts, Mallorca'ya son gelişinde bir kadının verdiği zevklerden yararlandığını anlatmış, bu kadının güzelliği kendisinin rüyalarında gördüğü bir kadınınkiyle tıpatıp uyuşuyormuş, böylece bu uyuşmanın heyecanı ve Mallorca'da Harts'tan çok daha şanslı olacağının inancıyla gelmiş. Harts ona kadının adını bilmediğini ve öğrenemediğini söylemiş. Delikanlı Agutzil'e de böyle ifade vermiş. Ben de kaptanın onu aldatmış olduğunu, burada şehrimizde onun tarif ettiği gibi bir hanımın bulunmadığını ve bunun gibi, zevklerini tatmin etmek için yabancılara hizmetkârlarını gönderen baştan çıkarıcı zalim kadın hikâyesinin denizciler arasında bolca anlatıldığını işittiğimi söyledim.

— Bu genç masum mudur acaba, gerçeği mi söylüyor?

— Ben öyle olduğunu düşünüyorum, öyle bir hanımın varlığını inkâr etmem onu büyük bir hayal kırıklığına uğrattı. Harts'tan katbekat şanslı olacağını sanıyordu...

— Kahrolası Harts! Utanmaz herif! Hepten kurtulmalıydık aslında ondan...

— Sen istediğin gibi düşünebilirsin Rabbi, ama bence bütün suç Harts'ın değildi. Bence her şey o kadar kesin değil, o hanımın...

— Konsolos, devam etmene izin veremem... Düşünceni değiştirmem mümkün değil belki ama en azından susmanı isteyebilirim. Blanca Maria Pires serveti ve temiz adıyla bize yardım edeceğine söz verdi. Hak ettiği tek şey saygı ve teşekkür. Bahçıvanın Konsolosu almak ve kapanmadan önce Sant Antoni Kapısına kadar eşlik etmek üzere gelmesi eski tartışmaya yeniden dönmelerini engelledi. Valls

dostunu uğurladı ve ekili toprakların yanı sıra biraz daha yürümek, başlamakta olan geceyi dinlemek ve yıldızları seyretmek için tekrar meyve ağaçlarının arasına girdi. Akşam duasını okumadan önce mümkün olduğunca hep yapardı bunu. Fakat haziran akşamında diğer aylarda olduklarından daha belirgin ve yakın görünen yıldızlar onu rahatlatmadı; aksine kaygılarını artırdı, çünkü böyle parlak ve bulutsuz yaz başlangıcındaki bir gecede konuşmuştu ilk kez Blanca Maria Pires ile ve o ilk görüşme kadının tanıdığı diğer hiçbir kadına benzemediğini anlaması için yeterli olmuştu, üstelik sırf menekşe rengi gözleri ve bir ağustos öğle güneşinin en yoğun ve sert ışıklarını toplamış gibi görünen o mısır püskülü saçlarıyla değil, bunlara eşlik eden cesareti ve vakarıyla da. Valls onu, kocasıyla iş ortağı olduğundan, felaketi haber vermesi gerektiği o geceden önce de görmüştü defalarca ancak güzelliğinden ve tavırlarının inceliğinden başka bir şeye dikkat etmemişti. Ama o akşam, uygunsuz bir vakitte hizmetkârlardan ona haber verilmesini ve kabul edilmeyi rica ettiğinin bildirilmesini istediğinde cesaretini ve aklını da görebilmişti. Kocasından gelen haberlerin üzücü olduğunu o daha söylemeden tahmin etmiş fakat ancak adının yazılı olduğu alyansı verdiğinde ağlamaya başlamıştı. Ayrıca tanıdığı diğer kadınların yaptığı gibi ne bağırıp çağırmış ne saçını başını yolmuştu, ne de hizmetkârları çağırmıştı. İnleyip iç çekmeden bir süre öylece ağlamıştı. Acısına gömülmüş Valls'ın orada yanı başında olduğunu unutmuş görünüyordu, şokun etkisiyle bayılacağını sandığı için kendisini bir an kollarında tutmuş olduğunu da. O anda saçları kendisine dokunmuş, bir yasemin kokusuyla birlikte kadın sıcaklığının kokusunu almış ve bu karışım koku alma duyusuna ebediyen yerleşmişti; Blanca Maria Pires'i ne zaman hatırlasa, İncil yaseminlerden bahsetmese de Judith'in saçlarına ait olan bu koku sarıyordu etrafını. O andan sonra yasemin kokusu nereden gelirse gelsin, çıkarlarını artık kendi çıkarlarından daha fazla gözettiği eski ortağı Andreu Sampol'ün dul eşinin saçlarını hatırlatacaktı ebediyen.

Hatıraların cazibesine kapıldığı anlarda hep olduğu gibi Gabriel Valls, pişmanlık içinde, köklerine biraz su verilince dirilmeye hazır gibi görünse de yaşlı ve kurumuş bedenine eziyet etmek için ne

tür bir cezanın uygun olacağını düşünüyordu. Aslında bedenini cezalandırmanın haksızlık olduğunu da kabul ediyordu, çünkü bedenin hissettiği bu arzunun dürtüleri başka bir yerden, daha gizli ve daha kontrol edilemez bir yerden, ruhun bir yetisinden, hafızadan geliyordu ve kendisi ona, böylesine bir kesinlikle ortaya çıkan her şeyi unutuluş haline getirmesi için ne tür bir eziyet uygulaması gerektiğini bilemiyordu. Çünkü bu eski tedirgin edici hayaller, sık sık, kendisinin peşlerine düşmeye en küçük bir niyetinin olmadığı anlarda, hatta Adonay'a dua etmek için düşüncelerini toplamak, işleriyle ilgili bir sözleşmeyi bağlamak ya da oğullarına Musa'nın emirlerini aktarmaya çalışmak gibi en uygunsuz anlarda aniden beliriyorlardı. Anılar eziyet ediyordu çünkü kendini hiç olmadığı kadar güçsüz ve günahkâr hissediyordu; sefil insanlara, hayvanlara benzeyen insanlara özgü olduğunu düşündüğü için şehveti bizzat kendinde görmek onu alçaltıyordu. Aynı zamanda iradesini kullanmaya, iradesiyle hafızasının kışkırtmalarını yenmeye çalışıyordu. Bu iki güç, hemen hemen hep iradesinin hırpalanmış hatıraların üzerinde hâkim olduğu teke tek bir savaşa girişirken sağduyusu tetikte olurdu. İradesi Blanca'ya, bir dostun dul eşi olarak, ölüme kadar sadakatin yanı sıra dünyevi olmaktan çok manevi pek çok ortak çıkarı da paylaştığı bir kız kardeş olarak saygı duymasına izin veriyordu. Çünkü ruh ve cennet üzerine yaptıkları sohbetler maneviydi; sık sık sözünü ettikleri aşk da, ruhların aşkı, bizzat Blanca'nın üzerinde durduğu gibi, fiziksel bağlardan ari, saflığıyla gökyüzüne giden gizli merdivene yönlendiren saf aşktı. Ruhlar diye ısrar ediyordu, ne kadın ne erkektir. Ruhlar, kesinlikle, eşittirler ve kendilerini kusursuzlaştırmak gibi aynı göreve sahiptirler. Mesele, görünüşte onları farklı kılan farklı bedenlerde bulunma halidir. Bütün bunlar Valls'a fazlasıyla cüretkâr hatta tehlikeli geliyordu, ve bu yüzden sohbeti daha bildik topraklara, en azından, çok yakında gerçekleşeceğine dair verilerin olduğu Mesih'in gelişi gibi kendi kanaatlerinin daha sabit olduğu alanlara çekmeyi tercih ediyordu.

— Ne zaman, Rabbi, ne zaman ben bunu görebilirsem dünyanın en şanslı kadını olurum değil mi? Ve gözleri her zamankinden daha çok parlıyordu.

Böylece o da peygamber Daniel'den alıntılar yapmaya başlıyordu, nihai kurtuluş ancak bütün İsrail halkı diyasporada olduğunda başlayacaktı, ve Yeryüzünün bir ucundan diğerine, dünyanın bir sınırından diğerine kadar, evrensel olması gereken bir yayılmadan söz eden *Deuteronomi*'nin bir metnine de değiniyordu. Öğrendiğine göre, ayrıca yazılı kanıtlar da vardı, kendilerinden bir seyyah, bir *marrano,** Aaron Levi Montesinos, kendilerinden olmayanlar Antonio de Montesinos diyorlardı ona, 1642'de, Ekvador'da, Quito yakınlarında kayıp Rubén ve Levi aşiretlerinden olan bazı yerliler keşfetmişti... İngiltere'de, dünyanın bir ucunda, Yahudiler bazı ayrıcalıklar elde etmeye başlıyorlardı. Cromwell Hollanda'ya giden sürgünleri yeniden kabul ediyordu... Şayet Yahudiler İngiltere'de kendi ibadetlerini serbestçe yapabilirlerse, ki Konsolos bunun gayet mümkün olduğunu düşünüyordu, yayılma artık çok yakında nihayete erecekti, yani Mesih'in kurtarışı gerçekleşmek üzereydi. Mesih'in gelişiyle birlikte cezalandırılmaları ebediyen sona erecekti.

— Mesih dünyanın dört bir yanındaki Yahudileri toplayacak ve vaat edilen topraklara geri götürecek ve Süleyman'ın tapınağı yeniden inşa edilecek... Mesih onlara kötülükten arınmış yeni bir kalp verecek...

Fakat hemen ardından, Konsolosun İngiltere'de bir Yahudi cemaatinin yerleşmesine izin verilmediğini, sadece hoş görüldüğünü söylediğini kabul etmesi gerekiyordu. Ve bu aynı şey değildi, dahası Mesih'in gelmesine daha epeyce bir süre vardı, bunu arzu etmek hâlâ saplantılı bir umut olmaya devam edebilirdi. Fakat o, kendisine Rabbi denen Gabriel Valls, Major Valls'ın Gabriel Valls'ı, tüccar Miquel Valls'ın oğlu, aynı meslekten Gabriel Valls'ın torunu, cerrah Miquel Valls'ın torununun oğlu, Absalo adıyla bilinen fizikçi Gabriel Valls'ın torununun torunu, haritacı Jafuda Cresques'in soyundan olan Gabriel Valls, bu umutlardan kuşkulanmak istemiyordu, çünkü ne babası ne dedesi ne de dede-

---

* (Kat.) Kastilya ve Portekiz Krallıklarında, Hıristiyanlığa döndüğü halde gizlice Yahudiliğini sürdürenler için aşağılama maksadıyla kullanılmış, pis, rezil, alçak anlamında bir kelime—ç.n.

sinin dedesi kuşkulanmıştı bundan, onca aşağılama ve karalama zamanlarında, onca sefalet ve felaket zamanlarında eski yasada direnmeleri sayesinde, kurtlar sofrasının kurulduğu o zamanların, o sert zamanların, o zulüm zamanlarının, engerek zamanlarm sadece bekleme zamanları, Kadri Mutlak Tanrının, gökyüzünün ve yeryüzünün tanrısının onlara gönderdiği deneme zamanları olduğuna nasıl inandılarsa buna da inanmışlardı. O, atalarının yasalarını reddeden Costura gibi inkârcı değildi, ne de Miquel Miró ya da Valleriola kardeşler gibi kuşkucuydu; o kurtuluşun ancak bu yolla elde edileceğini biliyordu, çünkü yüreğine işlenmişti bu, derisine yazılmıştı, ruhuna kazınmıştı. Hıristiyanlar, kiliselerini dolduran o imgeler yığınına güvenen, onlara mumlar yakıp dua eden, paçavralarını ve eski püskü elbiselerini kutsal emanetler olarak saklayanlar, gerçek tanrıya tapınmak yerine, kurban vererek, altın buzağıya övgüler ve ilahiler sunarak yanılan bir yığın putperestten başka bir şey değildi. Onun gibi, Blanca Pires gibi, Yahudi olarak doğduğu için şanslıydı ve kendisiyle görüşmesi sayesinde doğru yola dönen Blanca Pires gibi Yahudi olarak ölmek istiyordu. Şehrin bütün tüccarlarından daha köklü ve daha soylu olan geçmişinden dolayı gurur duyuyordu. Kendileri öteden beri Mallorca'ya yerleşmiş, güzel evler inşa edip namuslarıyla hayatlarını kazanmışlar ve görkemli bir havrayı açık tutmalarını sağlayan iyi işlerini gördükleri iyi dükkânlara sahip olmuşlardı oysa öbürleri çok sonraları adaya gelen Katalan fatihlerin evlatları sahtekârlığıyla ortaya çıkıp onsların gücüyle arma sahibi olmuş, devlet destekli korsanlıktan elde ettikleri kazançlarının gücüyle yine kendilerinin icat ettiği soyluluk unvanları satın almışlardı. Bu yüzden, şayet bu topraklar, bu sevgili ada, dalgaların maviliğinde bir mucize gibi yükselen bu küçük cennet, Ahid-i Sanduka gibi kapalı olan bu krallık, bu vaat edilen topraklar, babasının en kötü zamanlarda söylediği gibi, belki de vaadin mümkün olduğu tek toprak, şayet bu toprağın sahipleri varsa onlar kendileriydi, Yahudilerdi, ve aynı zamanda, adları Bennàsser, Arrom, Alomar, Aimerich, Maimó olanlardı... ne yazık ki bu soyadlarıyla tanıdığı herkes kendisine deli diye bakardı, eğer Mağribi soyundan —kor-

sanların, hemen hep Cezayir'den gelen, yağmalarıyla kıyı köylerinde korku salan, köle olarak satabilecekleri dışında hiçbir şeyin hayatına saygı duymayıp kılıçtan geçiren, her şeyi yakıp yıkanların değil barışçıl, dürüst bir halkın soyundan— geldikleri için gurur duymaları gerektiğini söylemeye cüret etseydi güzel bir sopa çekip sustururlardı. Onlar *moraco*'lardan* değil, bu toprağın efendilerinin soyundan, bu topraklara efendilik eden efendilerin, bütün o barış yılları boyunca Yahudilere ibadetlerini serbestçe yerine getirmelerine izin veren Mağribilerin soyundandı. Bennàsser ya da Arrom adındaki hiç kimseye bunları ima bile etmeye bir daha asla cüret edemez, erişebildiği dostluğa, duyduğu sevgiye rağmen; paylarma düşen şu anki halden ziyade şanlı ortak geçmişlerinin yarattığı mahremiyetin kendilerini daha da yakınlaştırması gerektiğini düşünmesine rağmen.

Llorenç Bennàsser'le yaşıtlar, ikisi de on dört yaşında, onu küçük yaştan beri tanıyor, kendisinin, Gabriel Valls'ın ona bir taşla kertenkele vurmayı öğrettiği, öbür çocukları hasetten çatlatan silahını, sapanını ona hediye ettiği günden beri. Fakat Bennàsser kendisini anlamıyor. *Ben mi Mağribiyim?* —diyor iterek fakat yerinden kıpırdatamıyor, çünkü kendisinden hem kısa hem de güçsüz, kemikleri kız gibi zayıf. *Sözünü geri al hayvan herif, kancık köpek! Sen şimdi bana seninle, Yahudilerle bir alakam olduğunu mu söylüyorsun, yani ben şimdi Hazreti İsa'yı çarmıha çakan çivileri bileyen Yahudilerden miyim! Yahudi, ne olacak Yahudi işte!* Ama kendisi bir silkinişte yakasını kurtarıyor, aynı zamanda sözlerini kötüye çekmemesini, onu gücendirmek için söylemediğini, asıl kendisini aşağılayanın o olduğunu, kendisini gücendirenin o olduğunu söylüyor... Fakat Bennàsser onu hiç umursamıyor ve bağırıp çağırarak, iç çekerek uzaklaşıyor, sonra birden geri dönüyor ve suratına tükürür gibi, bir gün onu kuyruğunu göstermek zorunda bırakacağını söylüyor, kuyruğu olduğunu biliyor çünkü babası bütün Yahudilerin kıçlarında şeytanınki gibi birer kuyrukları olduğunu söylüyor... Bir perşembe pazarında Bennàsser, peşinde komşu çocukları Sant

---

* (Kat.) Korkulan Mağribi. Cin, öcü—ç.n.

Antoni Kapısından çıkageliyor. Kendisi kaçıyor, sebzeleri çiğneyerek, çömlekleri, bardakları çanakları devirerek, horozları hindileri korkutup kaçırarak, boy ölçüşen delikanlıların düşüncesizce bir oyunudur diyen satıcıların pazar yeri uğultusuna rağmen haykırdıkları azarları arasında. Butseria Sokağına doğru gidiyor, bir an önce evine ulaşmak, en diplerdeki bir odaya, babasının gölgesine, gerekirse annesinin etekleri altına sığınmak istiyor. Korkuyor. Çok korkuyor. Fakat dayak yemekten değil. Daha çok aşağılanmaktan korkuyor, pantolonunu indirmekle kalmayıp, çekip almalarından, geri vermeyip onu o şekilde, kıçı dışarıda evine kadar gitmek zorunda bırakmalarından, üstüne bir de babasının temiz bir sopa çekmesinden korkuyor. Alışmayı kesinlikle istemediği kemerinin tadını çoktandır biliyor. Dehşet içinde koşuyor, peşinde sadece düşman bacakları yok, bunlara şimdi, *Yahudi! Sana kuyruğunu göstereceğiz!* çığlıkları eşlik ediyor. Çığlıkları, bunun artık düşüncesizce bir çocuk oyunu değil, hasımlarından birini yakalamaya çalışan kendilerinden delikanlıların işi olduğunu anlayan bahçıvanların bağırtılarına karışıyor, aşağılamalar onların kahkahalarıyla birleşiyor, gür bir ses cırtlak olana, bir kâhyanın sesi bir uşağınkine, bir hanımınkine ekleniyor. Şimdi peşindekiler dışında altı yedi ses onu yakalamaya çalışıyor: *Çocuklar, hadi, tutun şunu, bitirin işini.* Ama o kaçmaya devam ediyor, canını dişine takmış, peşinde şeytan varmış gibi kaçıyor. Onlarla boy ölçüşemez. Bire karşı beşler. *Yahudi, Yahudi, sana kuyruğunu göstereceğiz!* Yakalanmak üzere. Aralarında ancak yirmi adını var, belki on beş, işte yetiştiler. Yakasına yapışıyorlar, pantolonunu çıkarmak için çekiştiriyorlar, bağlarını koparıyorlar, işte bir uyluğu dışarda, kalçası, kıçı. *Hayır, hayır, bırakın beni. Yeter, yeter.* Evet, bu yetti ona. Kendisini bir daha öyle yere serilmiş, tekmeler savururken, hakaretler ve lanetler yağdırırken görmek istemiyor. Neredeyse evinin kapısında aşağılanmış delikanlı görüntülerini geri çekiyor gözlerinin önünden, Llorenç Bennàsser'in, penisine uzanmış yağlı elini zar zor uzaklaştırıyor. Yok, bir daha görmek istemiyor onları. Üstelik üzüntüden ya da merhametten değil. Asla kendisi için böyle duyguları olmadı. Yarattıkları bıkkınlık ve tiksintiden. Bu yüzden onları en karanlık kuyulara gömüyor, en gizli köşelere

tıkıyor. İçini bunaltıyorlar, karmaşık bir duyguya sürüklüyorlar onu, nefret ve intikam kapkara bir magmada birbirine karışıyor. Ama o yasasının himayesinde. Adonay onu cezalandırmaz. *Göze göz, dişe diş. Aynı şekilde ödeyecek.* Tamı tamına aynı sertlikle iade edecek. Bu kez Nova Meydanı yakınlarında indirilmiş pantolonuyla aşağılamalar arasmda koşan Llorenç Bennàsser, ve elinde bir sopayla, ona soysuzların da kuyruk sahibi olabileceğini göstermek için tam kıçının deliğine çivilemek üzere hizaladığı sopayla arkasından koşan da kendisi, Gabriel Valls. Çocuk işi, diyor Agutzil'in yardımcısı, pek önem vermeden, çünkü önceki gece Ciutat'ta, biri mahalleden olsa da iki delikanlı arasındaki bu kavgadan çok daha önemli bir şey olmuş. Agutzil'in yardımcısı, yarı uykulu, şehrin bütün kiliselerinin bütün çanlarının vuruşunu hâlâ bedeninde hissediyor. Gece yarısından sonra bronz gürlemeleriyle tüm şehri uyandıran Santa Magdalena Manastırının çanının yankısı gibi tekrarlanarak vuran bütün çanları. O, hâlâ uyanık olan Gabriel Valls, Ciutat'ın Figuera'sının* ve La Seu'nun† Eloi'sinin ona karşılık verişini işitmişti, sonra, neredeyse kulağının dibinde, Santa Eulàlia'nın çanının, sonra da Sant Jaume'nin, Sant Nicolau'nun, Santa Creu'nun çanlarının... *Ne oluyor? Ne oluyor?* diye soruyordu, uykusundan birden uyandıran gürültüyle altüst olmuş, üzerinde geceliğiyle evin içinde dolanıp duran zavallı annesi. *Fransız birliği hücum etti herhalde* —diyordu babası— *fakat top sesi gelmiyor.* Ama kısa zamanda bu kargaşayı, karısını Santa Magdelena Manastırmdan kaçırmaya kalkan Kont Ayamans'ın yarattığını öğrendiler. Kadın, kocası tüm ricalarına rağmen sarayda yaşamak üzere kendisini terk edip gidince manastıra sığınmıştı. Ve Kont kaçıp saklanırken, Agutzil'in birlikleri saldırı sırasında Ayamans'a eşlik eden kanun kaçaklarının kullandıkları merdivenleri kaldırırken, Gabriel Valls, ertesi günün, daha doğrusu o günün, çünkü saat neredeyse sabahın üçü olmuş, Bennàsser'in peşine düşmek için iyi bir gün olduğunu düşünüyordu, çünkü kendisini ihbar etse bile Agutzil'in onu umursamayacak kadar çok işi olacaktı.

---

* (Kat.) Saat kulesi—ç.n.

† (Kat.) Mallorca Katedralinin halk arasmda kullanılan adı—ç.n.

Ama şimdi elinde sopası, dehşet içindeki —ödleğin biri ve tek başına olduğu için hemen hemen hiç karşı koymamıştı— Bennàsser'in peşinden giderken artık hiç zevk almıyor. Onu ayaklarına kapanmaya ve emirlerini yerine getirmeye zorlamıştı, beriki ağlayıp inlemiş fakat itaatsizlik edememişti. Pantolonunu çıkaran ve kıçını Gabriel Valls'ın sopasına sunan Llorenç Bennàsser'in kendisi olmuştu. O da öfke ve tiksintiyle sopasını kanın aktığını görünceye kadar kalçalarının arasına sürmüştü. Sonra onu, babasının açık bir mahzeninin bulunduğu Sant Nicolau civarına kadar koşmaya zorlamış ve eliyle kıçını örtüp içeri girdiğini görmüştü. Hayır, bu görüntüleri, adaleti yerine getirdiğini göstermelerine rağmen, diğerlerinden daha büyük bir güçle geri çeviriyor. Ona layık olduğu cezayı vermişti, üstelik tek başına, yardım almadan yapmıştı. Babası onu azarlamadı fakat kendini başarısız hissetti, yaptığından zevk almamış, tatmin olmamıştı. Ve bunca yıl sonra, Bennàsser'in kendisine bakan korku dolu gözlerini, emrettiği her şeyi yapan o boyun eğmiş kurbanlık koyun gözlerini, karanlık bir arzunun, gizli bir zevkin izlerini görür gibi olduğu gözlerini izliyordu hâlâ. Yetişkin adamlar olduklarında, bir yerde karşılaşırlarsa tanışmıyormuş gibi yapıyorlardı, fakat yine de Bennàsser'in kendisine bir anlığına göz ucuyla baktığını fark ediyordu. Bir sabah Ciutat, Sant Nicolau şarapçısının—hâlâ bekâr—bıçaklanarak öldürüldüğü haberiyle uyandı. Katil, Can Torellalı Mağribi bir köle, sodomiye karşı kendini savunmak için öldürdüğünü söyleyerek suçunu hemen itiraf etti. Bahanesi hiçbir işine yaramadı. İdam edildi ve kafası hapishanenin parmaklıklarından birinde ibret olsun diye teşhir edildi.

Bahçenin sükûnetinde, bir haziran gecesinin himayesinde, bu huzursuz edici görüntülerin neden birden kafasını işgal ettiğini ve nasıl olup da Blanca Pires'in tatlı anılarından ergenliğinin anılarına, durumu ve soyu sopu nedeniyle yaşadığı ilk belalara, ilk yüzleşmelerine geçtiğini hiç bilmiyordu. Kabul edilmemeyi, farklı görülmeyi öğrenmek zorunda kalmıştı ömrü boyunca. Evet farklıydı, bundan da gurur duyuyordu, çünkü diyasporadan sonra Mallorca'ya gelen diğer Yahudiler gibi yegâne tanrıları Adonay'ın,

mannayı* gönderdiği İsrail halkının soyundan geliyordu. Doğrudan gökyüzünden gelen nektar ve ambrosia ile besleyerek onlara diğer ölümlülerden daha uyanık bir zekâ verdi. Fakat bu —Gabriel Valls'ın halkına hep tekrarladığı gibi— kendi meziyetlerinden değil, Adonay'ın onları kendi halkı olarak seçme yüce gönüllülüğünden geliyordu. Çölün mannasını yediler, Tanrının gönderdiği mannayı, bunun için ona sadece şükretmeleri, dalgınlığından kendilerini dinlemiyormuş gibi göründüğü zamanlarda da şükretmeleri gerekiyordu. Aralarından bazıları, çok değil birkaç yıl önce hapse atıldı, mallarına el kondu, fakat *Casa Fosca*'dan† çıkınca yeniden başladılar ve şimdi tüm gayretleriyle yeniden yükseliyorlardı. Bazıları da, mahallenin dışından bazıları, sadakalarla geçinmekten ya da bir köşede ölmekten başka bir şey yapmıyordu. Ama kendileri, Tanrının halkı, Elohim'in halkı, onun inayetiyle, Babil'den nasıl çıktılarsa yaşadıkları esaretten de kurtulacaktı. Sülalesinden hep birileri, rehberliğe ihtiyaç duyan diğerlerine yol göstermeye hazır olmuştu. Birden Esther'i hatırladı, sonra da Judith'i, Sampol'ün dul eşinin en sevdiği örnekleri. Kraliçelerini. Ve bir kez daha hanımın, yasemin kokuları saçan gür saçlarının çerçevelediği çehresi gözlerinin önünde belirdi. Düşünmeksizin yıldızlara baktı yeniden. *Kendilerini denizde görmekten korkarak çok yükseklere çıkmış, gökyüzünün yaratıkları gümüşten tenleriyle ışıldıyorlardı,* arkadaşı Sampol'ün kaptan olarak geminin yönünü tayin etmek için pruvadan gözlem yaparken dediği gibi. O gemi yolculuklarından, Avrupa'ya yaptıkları o yolculuklardan kendisine, Mallorca'ya döner dönmez kaybettiği özgürlük ve düşünüp taşınmadan davranma zevki kalmıştı. Fakat o seyahatler otuz yılı aşkın bir süre öncesine aitti. O zamanlar başkaydı. İstese, Mendes'in oğullarının himayesinde Ferrara'da kalması zor olmazdı, ya da Bordeaux'ya yerleşmesi, fakat gün bitimindeki o boş saatlere, ailesinin olma-

---

* Tanrının İsrail halkına çöl yolculuğu sırasında beslenmesi için gönderdiği yiyecek—ç.n.

† (Kat.) Karanlık ev anlamında, Mallorca'daki Engizisyon hapishanesi—ç.n.

dığı karanlık saatlere katlanamazdı, çok yaşlı olduklarından ana babası Mallorca'dan ayrılamazdı ve onları bir daha görmezse hüzünden ölürdü, biliyordu. Sonra, onlar öldükten sonra çekip gitmekten, evin dışında Hıristiyan olarak kabul edilip, iki hayat yaşamaya, yalan söylemeye zorlanıp, gizlenmek mecburiyetinde kalmadan özgürce kendi dininin icaplarını yerine getirebileceği bir yere gitmekten başka bir arzusu kalmamıştı. Ama artık gidemezdi. Artık krallığı terk edip Avrupa'ya yerleşmeleri için izin belgesi verilmiyordu. Pere Onofre'ninki bir kısmetti, onun serbestçe gidip gelmesinden faydalanan ortağı Pere Desbrull'un sunduğu bir armağandı. Artık gitmeleri, bu fare kapanından kaçmaları, tuzaktan kurtulmaları yasaktı. Tekrar Yahudiliğe dönmelerini engellemek için onları yakından izlemek istiyorlardı. Bahaneleri buydu ama asıl istedikleri onların paralarıydı, çabalarının meyvelerini ellerinden almak, hırsızlığın cezasını çekmeden çalmak istiyorlardı.

Livorno'da, demişti Pere Onofre, *herkes zengin. Ben bile, ki öyle büyük bir servetim yok, araba tutabilirim. Burada hiçbir Yahudinin arabası olamaz. Hiçbir lükse izin verilmez. İpeğe bile. Livorno'da, Aguiló sinagogun kapısına kadar arabayla gidiyor. Hiç kimse kendini hiç kimseden gizlemiyor. Böyle yaşamak büyük bir zevk*, diye tekrarlamıştı. *Seninle Konsolos için bir çare bulmalıyız...* Fakat Gabriel Valls kaçmalarının kendininkinden daha yararlı olacağı başkalarını düşünüyor. Her durumda ihtiyacı olan herkesi... *Livorno'ya giden dönmez.* Livorno, Blanca Maria Pires orada yaşıyor. Oradan ortak arkadaşlar, tanıdıklar vasıtasıyla hediyeler, hatıralar geldi fakat yazılı tek bir söz, yırtmadan önce ezberleyeceği ve böyle bir gecede çook yükseklerdeki dilsiz yıldızlara aktaracağı, onun eliyle yazılmış tek bir mesaj gelmedi.

V

Peder Ferrando Costura'yı telaşla buyur etti ve telaşla uğurladı. Randevusuna gelememesinin nedenlerini açıklamasına neredeyse izin bile vermedi, onun Valls'ın bahçesindeki toplantıyla ilgili verdiği ayrıntılara pek dikkat de etmedi. Ne kuyumcunun beklediği gibi onun tutumunu ölçüp tarttı, ne tek gerçek dine karşı düşmanlarının yaptığı kötülüğün durdurulmasına yardım ettiği için Tanrımız Yüce Efendimizin onu ödüllendireceğini söyledi ne de evvelki cumartesi yaptığı gibi mahfaza işine değindi.

Çok daha uzun olacağını sandığı görüşmenin ancak birkaç dakika sürmüş olmasından hayal kırıklığına uğrayan Costura, ne yapacağını nereye gideceğini bilemeden ağır ağır yürürken, Peder Ferrando da kuyumcunun biraz önce verdiği kâğıdı bir solukta okudu ve cübbesinin cebine, hep üstünde taşıdığı dua kitabının yanına koydu. Aceleyle ikinci kata, Peder Amengual'in hücresine doğru yürüdü; her pazartesi olduğu gibi ikindi vakti saat dörtte, ev sahibi ve kendisi dışında kronikçi Angelat, Engizisyon mahkemesinin İcra Hâkimi ve Valinin yeğeninin katıldığı *tertulia** başlamak üzereydi. Henüz kimse yokken, Montision Manastırının Başrahiplik makamı için en güçlü rakibi Amengual'e, o andan itibaren üstlerinin tercihinin kendisinde toplanması için bir tavsiye mektubunun desteğine başvuracağını söyleyecekti. İsa Mesih'e olan sevgisinin ateşiyle tutuşmuş sözlerinin gücüyle —kendi kelimeleriydi—, Costura Rafel Cortès'i, Engizisyon Mahkemesinin nezdinde kuzeni Cap de Trons Rafel Cortès'i ihbar eden bir belgeyi imzalamaya ikna etmişti, böylece bir dava açma ve on yıl önce bağışlanıp Hıristi-

* (Kat. ve Kast.) Sohbet toplantısı—ç.n.

yanlığa tekrar dönmüş olanların hiçbirinin Katolik dinine sadık kalmadıklarını aksine Yahudiliğe geri dönmüş olduklarını kanıtlama imkânı doğacaktı. İşte bu yüzden rakibinin adayhk başvurusunu geri çekmesini istiyordu, çünkü belgeyi devreye sokacaktı. Peder Amengual hiç karşılık vermedi. Ayakta, penceresinden işaret kulesini ve açık denizden bir parçayı seyrediyordu. *Ciutat de Mallorca*'ya gönderileli, ya da daha doğrusu, Valencia'da başlayan ve hangi nedenlerle üstlerinin gözünden düştüğünü bilmediği Manresa'da sona eren parlak bir meslek hayatından sonra bir köşeye fırlatılıp atılalı beş yıl oluyordu.

Aynı pencerenin önünde Peder Amengual hayatının tam da hiç kimsenin yardımı olmaksızın sadece kendi meziyetleriyle bir görev, bir ödenek ya da bir terfi edinme noktasmdayken, görevin, ödeneğin ya da terfinin gözlerinin önünde bir hokus pokus işiymiş gibi uçup gittiğini ve neden kendisinin layık olduğu şeyin, tesadüfen ya da yanlışlıkla ortaya çıkıveren ve hiçbir meziyeti bulunmayan birine verildiğini defalarca sormuştu kendine. Anlaşılan bu yine tekrarlanacaktı. Şimdi, üstlerinin kendisinden istediği her şeyi noksansız yerine getirdiği, manastırı destekleyen hayırseverlerin verdiği görevle azizlerin hayatlarını ya da bölge Başrahibinin emriyle raporlar ve tutanaklar yazdığı beş yıldan sonra, her şeyin yoluna girmiş gibi göründüğü şu anda, her şey bunu gösterirken, Peder Ferrando, kendisine düşeni geri çevirsin diye çıkageliyordu... Fakat bu kez teslim olmaya niyeti yoktu... Gerekirse Başrahibe gidecekti; çalmadık kapı bırakmayacaktı. Bu kez, üstelik, beş yıllık emeğiyle Peder Ferrando'nun getireceği tavsiye mektuplarının en iyisine bile karşı durabilirdi. Meziyetleri ortadaydı; çalışma masasının dışında bir yerde aramasımn gerekmediği, elle tutulur kanıtları vardı. Neredeyse tüm kanıtları, uykusuz gecelerin, edindiği bilgilerin, yaptığı araştırmaların, aynı zamanda düzeltmelerin, değişikliklerin ürünleri her yana dağılmış, orada, masasının üzerindeydi; çünkü eseri sadece Tanrıya bir kaside ya da Venerable* Noreta Canal'm Mübarek Ha-

* (Kat. ve Kast.) Papa tarafından azizliğe ya da kutsanmaya layık görülen kişilere verilen unvan—ç.n.

yatından çıkarılmış, günahkârlara ibret olacak bir örnek de değildi, aksine bu tür kitaplarda Horatius'un *delectare prodesse** kuralını yerine getirmekte daha faydalı gördüğü üslup üzerine bir reçeteler derlemesiydi de. Ve bunu, ne kadar kafasız ne kadar anlayışsız olursa olsun, şu alçak Peder Ferrando da kabul edecekti. *Çünkü, sahiden de, benim eserimin karşısına çıkarabileceği ne var, ne yazdı ki?.. Yazdığı tek bir satır yok, bir çizgi bile çekemez... Oku, oku, aptal, ben bu pencerenin önüne kök salmış, manzarayı seyrediyor gibi yaparken sen de benim yazdıklarımı oku...*

"Bütün âleme timsal olacak bu din kadınının faziletleri öylesine çok ve sağlamdır ki, bunlar öylesine kınanamayacak bir hayatın mükemmelliğinin canlı bir portresini oluştururlar ki, görünüşe göre Âdem'in kızının kötü huylarından aridir. Daha birkaç aylıkken oruç günlerinde sütannesinin memesini reddediyordu ve ilk sözü: 'rahibe olmak istiyorum' oldu."

— Venerable'nin hayatının tashihini yapmışsınız bakıyorum. Bu çok yakında matbaaya vereceğiniz anlamına ım geliyor Peder Amengual... —diye diklendi Peder Ferrando, gizlemeden.

— Sanırım, üstelik kendi yazılarımın benim tavsiye mektubum olmasını da umuyorum. Ben, Peder Ferrando, siz muhteremin aksine, olanaklarımı yabancıların kâğıtlarına emanet edemiyorum.

Peder Ferrando, darbeyi yediğini itiraf ediyormuş ve kendisine karşı yapılan bu doğrudan saldırıyı karşılamadan önce daha avantajlı bir konum arıyormuş gibi sustu. Peder Ferrando, Peder Amengual'in aksine, adanın yerlisi değildi. Valenciahydı fakat yirmi yıldan fazladır Ciutat'ta yaşıyordu ve özellikle Segell Mahallesinde pek çok kişinin günahlarını çıkaran papaz olmasının dışında, faal bir adam olduğu için de çok tanınmış biriydi ve bu çoktandır, eski Valinin onu kendi ruhani yöneticisi olarak seçmesinden beri böyleydi. Şayet Başrahipliği istiyorsa, Amengual gibi daha önemli bir mevkiye giden basamakları hızla çıkmak ve yol almak için değildi bu, daha çok, kendisinden sekiz yaş küçük kardeşi üç yıldan beri

---

* (Lat.) Horatius'un dram sanatını konu edinen *Ars Poetica*'sından alınmış bir deyim; yararlı olmak ve eğlendirmek—ç.n.

Zaragoza Manastırının Başrahibi olduğu içindi ve kendisi çok yakında kırk beşini dolduracak olmasına rağmen saygıdeğer bir günah çıkartıcı papaz olmaktan öteye gidememişti.

— Tahminimce Peder Amengual, bugün söz verdiğiniz gibi kitabınızın önemli paragraflarını okuma zevkini bahşedeceksiniz bize. Vali Hanım elyazmalarınızı gördü mü? Rahibe Noreta'nın ermişliğine atfedilen her şeyin güvenilir kamtlara dayandırılmış olduğunu sanmam, sizin iyiliğiniz için söylüyorum. Bugünlerde herhangi bir hata tehlikeli sonuçlar doğurabilir... ufacık bir hata dahi olsa...

— Sütannesinin kızmdan bilgi aldım, hâlâ hayatta, bana da teminat verdi. Çok iyi bir kadın, Algaidalı bir köylü, soyu sopu belli. Neden yalan söylesin ki?

— Ben yalan söylüyor demedim. Sadece bu kadın gibi basit, eğitimsiz insanları kandırmak kolaydır. Eşeklerin uçtuğuna bile inandırabilirsiniz onları...

— Eşeklerin uçtuğuna inamrlar mı, bilmem fakat yaşadığımız şu zamanlarda büyük şeyler oluyor. Ben kendi adıma Peder Ferrando, gevezelik eden eşekler de bilirim.

— Bu da bir şey mi, anıranları, çifte atanları da var.

Bugün kafası çalışıyor —diye düşündü Amengual—. *Hak etti ama. Ne sanıyordu! Eşşek ki ne eşşek!* —dedi içinden bastıra bastıra Peder Ferrando. Her ikisi de sustu, ilk saldırıyı birbirlerinden bekler gibi. Koridordan konuşma sesleri gelmeseydi belki de bir süre daha öylece kalırlardı. Kronikçi Angelat ile Valinin yeğeni, görevlerinin arasında Sant Pere burcunun muhafızlığı da olan ve daha çok bir eylem adamı görüntüsü veren ve insanın hayranlıkla ayakları yere basan adam kişiliği atfedebileceğinin aksine bir edebiyatsever olan —elbette kronikçi kadar değil— yüzbaşı Sebastià Palou'nun sesleriydi.

Peder Amengual, Peder Ferrando yüzünden girdiği sinirli hali gizlemeye çalışarak misafirlerini karşılamak üzere çıktı. Ruh halinin tam aksine olabildiğince nazik tavırlar gösterdi ve baş eğmeler, el ovuşturmalar arasında gelenleri, kısa bir süre önce laik bir biraderin *tertulia* katılımcılarının oturması için beş sandalye yerleştir-

diği hücresine buyur etti. Peder Salvador Ferrando, Peder Vicent Amengual'den geri kalmamak ve onun astı değil üstü olduğunu göstermek için misafirleri neredeyse bir ermiş gülümsemesiyle karşıladı.

— Ben de Peder Amengual kadar, daha doğrusu bilhassa ben, çünkü ben ondan daha cahilim, size müteşekkiriz beyler. Siz beyefendiler bizi, bilhassa beni, her pazartesi bilgeliğinizle aydınlatıyorsunuz... Sizin lütfunuzla çoğu kez dünya işlerinin nasıl yürüdüğünü öğreniyoruz...

— Peder Ferrando —diye kesti kronikçi, alayla— abartmayın. Cizvitler manastıra kapanmış rahibeler değil ya.

— Böyle demek istememiştim üstat Angelat —diye hemen yumuşattı Ferrando, özellikle rakibinin bıçak gibi keskin gözlerinin kendi şahsına dikilmiş olduğunu fark ettiği için—, fakat Peder Amengual ve benim gibi bu manastırın huzuruna çekilmiş, dünya işlerinden haylice uzak bu dünyada yaşamak çok farklı.

Peder Amengual hiç cevap vermedi, konuklarıyla ilgilendi ve sandalyelerine oturunca oraya kadar onlara eşlik eden ve emirlerini bekleyen kapıcıdan, Kutsal Engisizyon Mahkemesi İcra Hâkimi beyefendi gelir gelmez ona eşlik etmesini ve laik birader Jaume'ye de *quartos embetumats** tepsisini getirmesini emretmesini istedi; tatlıları her pazartesi *tertulia* katılımcıları için Clarissa rahibeleri gönderirdi ve kendisi de büyük bir zevkle ikram ederdi.

Kolayca gülebilen ve görünürde bir neden yokken bir tabağın yere düşüp kırılma sesiyle kahkahalar patlatan kronikçi Angelat, hemen her zaman olduğu gibi, Clarissa rahibelerinin tatlılarının rakipsizliğini kutladı.

—Şehrin en iyisi, —dedi, öylesine farklıydı ki, Kastilyanca yazdığı ve bitirmek üzere olduğu, kendisine kalırsa şaheseri olan *Mallorca Tarihi*'nde de değinmişti buna. *Mallorca adası,* diye başlıyordu, *Akdeniz'in sularından yükselen diğer tüm adaları güzelliğiyle geride bırakır. Ormanları ve sulanabilir arazileri gibi,*

---

* (Kat.) Kremalı dilimler. Mallorca'ya özgü, dilimler halinde son derece süngersi bir pasta—ç.n.

topraklarının çeşitliliği, neredeyse bulutlara değen dağlarının yüceliği ve ovalarının genişliği de onu Takdiri İlahinin cömert elinin dokunduğu bir mikrokozmoz haline getiriyor...

Kısa bir süre önce yine bir *tertulia*da okuduğu bu *incipit** hararetle kutlanmıştı, özellikle de Vali yeğeni tarafından; Muhterem Peder Amengual'in de elbette aralarına konduğu diğer bölge yeteneklerinin şiirleriyle birlikte arkadaşının kitabının başlangıcında yer alacak *dècima*'sının kafiyelerini henüz bulmuştu yeğen ve işleri ağırdan almayı pek sevdiğinden yazıp çizmeye de yeni başlamıştı.

Sebastià Palou, *musa*'ları azimle ziyaret etmesine rağmen kendisinde bulunmayan kalem kıvraklığı yüzünden Bartomeu Angelat'ı kıskanıyordu. Canla başla çalışmadan tek bir dize bile çıkmazdı elinden. *La seca ubre del ordeñado pecho*† —diye yazmıştı bir seferinde, kendi ilhamını sağıp duran berbat kalemini kastederek. Seçtiği kelimeler faydasızca ovuşturulup yoğrulmaktan bir süre sonra ellerinde çürüyordu. Ve o manzum doğumlarından hep cılız, neredeyse yamuk yumuk, cansız yaratıklar getiriyordu dünyaya, dahası, oluşumun tamamlanması için bir hanımın değil bir eşeğin upuzun hamileliği gerektiğinden, sonuçta —ve elbette böylece— doğumun meyvesi sarsıntılarla, tekmelerle, çiftelerle geliyordu. Üstelik Sebastià Palou akılsız biri de değildi ya da bölgenin en önemli edebiyatçısı, ayrıca iki komedinin ve iki manzumenin yazarı —biri Sarayda çok iyi karşılanmış ve dostluğundan onur duyduğu Calderon gibi en büyük şairlerden övgüler almıştı— kronikçi Angelat'tan daha akılsız değildi, sadece Tanrı onu edebiyat için yaratmamıştı, dayısı valinin de uyardığı gibi kronikçiyle arasında hınç dolu kıyaslamalar yaparak kendine eziyet etmekten vazgeçmeliydi. Uzun zamandır, şehrin şiire önem verilen tek yeri olan rahipler *tertulia*sına devam etmesi yüzünden onunla dalga geçmesine ve kesinlikle daha iyi bir gelecek vaat eden ordudaki kariyerini daha çok ciddiye alması için onu teşvik etmesine rağmen artık Sebastià'nın tutkusuna sadık

---

* (Lat.) Bir yazının giriş sözleri—ç.n.

† (Kast.) Sağılmış memenin kuru ucu. Romanın geçtiği dönemde Kastilyanca yazı dili olarak Katalancaya tercih ediliyor—ç.n.

kalmasını ve bütün o insanlarla ilişkisinde ısrar etmesini kötü karşılamıyordu. Yeğeni sürekli *nezaket cesareti yok etmez* savıyla karşı çıkıyordu; uzaktan bir akrabalığı olduğuna inandığı ve böylece üç anlamda, ailevi, manzum ve askeri anlamda kendisinin atası olarak görebileceği Garcilaso de la Vega kâh kılıca kâh kaleme sarılarak her ikisi olmayı da başardığına göre neden kendisi de aynı şeyi yapamasmdı. *Boş işleri bırak yeğen* —diye karşı çıkıyordu dayı—, *dikkatli ol, bütün bu kalem kitap işlerine çok bilmişler, yargıçlar ve rahipler, ve eklemek zorundaysam, okumuş küçük hanımlar bulaşır, senin gibi ayakları yere basan adamlara uymaz bu işler. Bir hanımefendiye birkaç dize göndermek istiyorsan, sen de herkes gibi ödünç al... hanımlar için fark etmez, hatta ikinci elden dizeler onları daha çok etkiler...*

Sebastià Palou da kronikçi Angelat ve iki Cizviti izleyerek, İcra Hâkiminin ardında laik biraderle hücreye girdiğini görünce ayağa fırladı, birader elindeki ikindi kahvaltısı tepsisini yazı masasına bırakırken Peder Amengual, Venerable Sor Noreta Canals'ın hayatına adanmış kitabının o ikindi katılımcıların görüşlerine sunmak istediği sayfalarını çekerek tepsiye yer açtı; o gün aynı zamanda, dini kitaplarda bir zorunluluk olmasa da, konuklarından eserinin başlangıcı için birkaç dize rica etmeyi de düşünüyordu.

İcra Hâkimi, Katedralin pek muhterem piskoposluk meclisi üyesi Jaume Llabrés da, kronikçi Angelat gibi çok gelişmiş bir damak tadına sahipti, öyle ki ağzı bir tür kursaktan uzuyor gibiydi. Diğer katılımcılar birkaç kez, her ikisinin de bu toplantılarda en çok *quartos embetumat*'lara ilgi gösterdikleri yorumunu yapmışlardı; hele bir de bunların yanında, bu ikindi olduğu gibi, ancak Tanrının kutsadığı, Clarissa rahibelerininki gibi bakire ellerden çıkabilecek kurabiyeler ve hünnap marmeladı ikram edildiğinde.

İcra Hâkimi, merdivenlerden çıkayım diye —üstelik de o saatte, bütün ölümlülerin, yani kendisi için Kilise Meclisinin diğer üyelerinin, kaybettikleri güçlerini geri kazanmak maksadıyla değil de âdet olduğu üzere siestada oldukları sırada— neredeyse on *arrobes*'i*

* (Kat.) Bir ağırlık birimi. (11,502 kg)—ç.n.

taşımak için gösterdiği gayretten hâlâ nefes nefese hepsini selamladı. Meclis üyesi evinden geliyordu fakat daha önce Katedraldeydi ve ayrıca o gün yemeğini Piskoposla Palau'da* yemişti. Bu yüzden epeyce haber getirmişti, birinci ağızdan, her zaman en önemli, en taze, Pek Muhterem Mallorca Piskoposu Hazretlerinin ağzından yeni çıkmış haberler.

— Sahiden, ne diyor Piskopos? —diye sordu ev sahibi, konuklarına *quartos embetumat*'lar ve kurabiyeler sunarken.

— Öncelikle diyebilirim ki Sayın Sorgucu gibi kendileri de Aragon Engizisyon Mahkemesi tarafından ikaz edildiler.

— Sahiden? —diye sordu gayet ilgili Peder Ferrando, hasmını taklit ettiğini fark etmeden.

— Sahiden —diye tekrarladı alayla hâkim—. Birkaç haftadır temcit pilavını ısıtıp duruyor; Mallorca Mahkemesini, Yahudilerle uzlaşıp onları görmezden geldiği, Kutsal Katolik, Apostolik ve Roma inancını müdafaa etmek için yeterince şevkli olmadığı, coşkusuz olduğu yolunda dürtüklüyor. Siz zatı âlilerinin de anlayacağı gibi, bütün bunlardan ne Piskopos, ne de başta Sayın Sorgucu memnun olabilirler, mümkün değil.

— Pek Muhterem Piskopos Hazretleri endişelenmekte haklı —diye birden konuşmaya başladı Peder Ferrando, konuşmasını engelleyen lokmayı yutar yutmaz—, ancak bu adada hepimiz uyumuyoruz, Hâkim Bey. Ben, kendi açımdan, ve naçizane, tabiatiyle, Mahalleden bir kişinin epey bir süredir günahlarını çıkarttığım için, kimin hangi noktaya kadar ateşli bir Katolik olduğunu kimin Yahudiliğe geri döndüğünü öğrenerek, onları biraz olsun rahatsız etmiş bulunuyorum. Ve siz zatı âlileri, Costura'nın günah çıkartıcı rahibi olduğumu biliyorsunuz, ve elbette, Don Sebastiàcığım —diye ekledi kurabiyesinin üzerine kaşık dolusu hünnap marmelatı koymakta olan şövalyeye dönerek— dayınız Vali Beye kulak verseniz de muhafız olarak görevinizi biraz daha dikkate alsanız... Her neyse, diyordum ki beyler, iyi bir Hıristiyan olduğuna inandığım, bunu eklemeliyim, Costura geçen hafta bütün o olup bitenler konu-

---

* (Kat.) Palau Episcopal, Piskoposluk Sarayı—ç.n.

sunda öğrenebildiği her şeyi bana rapor etti. Ayrıca Costura bana bir belge verdi; Başsorgucu Hazretlerine benim adıma iletmeden önce sizin görmenizi istiyorum Hâkim Bey.

Piskoposluk Meclisi Üyesi Jaume Llabrés yağlı elleriyle, Peder Ferrando'nun cübbesinin altındaki sağ cebinden bulup çıkardığı dörde katlanmış kâğıdı tuttu. Okumadı, ve kirletmemek için elinden geldiğince parmaklarının ucuyla tutarak sakladı. Herkesin içinde açıp okumak münasip gelmemişti. Sır olarak kalması gerekeni ifşa etmek olurdu. Ayrıca Cizvitin takdir edilmek ve herkesin içinde övülmek için jurnalcinin adını anmasının da daha büyük bir münasebetsizlik olduğunu düşündü. Böylesine nazik bir konuda Peder Ferrando'nun böylesine bir ihtiyatsızlık etmesini de hiç beklemezdi. *Benim gözümden kaçan bir şey olsa gerek*, diye kuşkulandı İcra Hâkimi, kalan son *quarto*'ya, aynı şeyi kollayan kronikçinin dikkatini çekmeden ulaşmanın yolunu düşünürken. Fakat o karar vermeye çalışırken, daha atik davranan Angelat, avını yakaladığı gibi bir lokmada yuttu, hâkimin bir parça istemesinden korkar gibi. Peder Ferrando'nun yarattığı aksilik yüzünden o leziz tatlıya vaktinde yetişememiş olmaktan gayet memnuniyetsiz, Muhterem Don Jaume Llabrés belgenin sabah erkenden yerine ulaşacağını temin etmekle yetindi.

— Tabiatiyle —diye yine de ısrar etti Peder Ferrando, verdiği görevin İcra Hâkiminin hoşuna gitmediğini anlamamış gibiydi —. Sayın Sorgucu beni görmek isterlerse emirlerinde olduğumu bildirmemin lüzumu yok sanırım.

— Şevkinizi herkes takdir ediyor, Peder Ferrando —diye araya girdi bu kez Peder Amengual, herkesin fark etmemesi için belli belirsiz bir istihzayla.

— Costura'yı pazar günü on sularında gördüm —dedi kronikçi Angelat, artık ağzı dolu değildi fakat tükürük salgısının bolluğuyla katılımcıları cömertçe vaftiz ettiği için iştahının yatışmış olduğu hiç belli olmuyordu— gayet neşeliydi, Gabriel Valls ile birlikte bir yere gidiyordu, sanırım onun bahçesindeki ziyafete...

— Havayı pis kokularıyla kirletmiş olmalılar... —diye ekledi gülerek İcra Hâkimi.

— Koku onların değil. Demek istediğim kokularıyla kirleten onlar değil; sonuçta kızartma kokusu, zeytinyağının, tereyağı kullanmadıkları için —diye temin etti kronikçi, kendisine hak verir gibi başını sallayan Sebastià Palou'ya bakarak.

Diğer katılımcılar gibi, Angelat ve Llabrés kadar olmasa da, Sebastiâ Palou da kendini ikindi kahvaltısına vermişti. Fakat o, Clarissa rahibelerinin bakire ellerinden çıkan tatlıları layıkıyla takdir etse de, ona göre o ilahi elleri hayal etmek daha lezzetliydi —*nieve licuada cuando no cristales** diye yazmıştı, başka zevklere adanmış, en iyi şiirinde. Buna rağmen, Vali yeğeni kendini tatmin olmuş ve ötekiler gibi sakin sakin sohbet etmeye hazır hissediyordu.

Peder Amengual derhal konuşmanın inisiyatifini alması gerektiğini düşündü, Peder Ferrando'nun tekrar kendini ortaya atmasına izin veremezdi, bu yüzden, çok yakışıksız bulduğu dudakların yalanması hareketini yapmamak için tatlının en ufacık parçasını bile bırakmamak üzere ağzını titizlikle sildikten sonra elyazmasını almak ve gayet tatmin olmuş görünen arkadaşlarına okumak için kalktı.

— Bildiğim kadarıyla —dedi Peder Ferrando, rakibinin kâğıtları toparladığını görür görmez— Venerable Eleonor Canals, Vali Hazretlerinin akrabası, öyle değil mi Don Sebastià?

— Yengemin teyzesi Peder Ferrando. Benimle hiçbir akrabalığı yok, diyebilirim. Ben azizler hamurundan yapılmamışım... —diye ekledi bir kahkahayla.

— En yeşiller bile olgunlaşır, Don Sebastiâ —dedi Peder Amengual— Sahiden, zatı âlileriniz kalkıp şeytanın hamurundan geldiğini söylese, biz yine de inanmayız, şimdi bana izin verirseniz...

Kronikçi Angelat, hücrenin penceresinin çerçevelediği maviliğin sonunda, neredeyse ufuk çizgisinde, yitip gitmekte olan gemi bir sunbeki mi yoksa bir kadırga mı diye seçmeye çalışırken Peder Amengual okumaya başlamıştı bile:

Bu tertemiz inci tanesi, bu çok kıymetli inci, sedeften yuvasında ya da o dinsel rahimde, Kadri Mutlak Yüce Babamızın doğrudan

---

* (Kast.) Kristal değilse erimiş kar—ç.n.

bahşettiği göksel çiğ damlasından oluştu ve rahibe çömezlerinin öğretmenine derhal itaat etmede öylesine hevesliydi ki çağrıldığı avluya hiç kimseye zarar vermeden derhal gidebilmek için bir pencereden atladı, yükseklik altı yarda kadar olsa da; başrahibe anne bunu mucizevi buldu, yani göklerin meleklerinin ona destek olduğunu düşündü...

— Şükür ki ayakları üzerine düşmüş —dedi Don Sebastià, iğneli— ya baş aşağı düşseydi, maazallah...

Güldüler ve onu ikaz eden olmadı. Anlaşılan Vali yeğeninin ayrıcalığı vardı.

... Başka zamanlarda da çağrıldığında öyle çabuk itaat ediyordu ki konuşmasını, işini, hatta adımını bile yarıda kesiyordu... Diğer faziletlere gelince, tümünü kendinde toplamayı bildi, özellikle duyuların cezalandırılmasıyla ilgili olanları. Öyle ki, tatlarını bozmak için yiyeceklerine ekşi ve acı portakal parçaları katıyordu...

— Ben bunu asla yapamazdım —diye araya girdi kronikçi ve Sebastià Palou'ya bir suç ortağı bakışı attı.

Dayımın bu tür kaba saba eziyetlerden hazzedeceğini hiç sanmam —diye düşündü şövalye—. *Yengemin, belki... o sofuluğuyla! Mübarek akrabasının Azizelik portresini yaptırıyor... Belki Papanın onu azize ilan etmesini de sağlar... Ama dediği gibi Roma'ya giderse onunla birlikte gitmek zorundayım... Roma bahanesiyle İtalya'ya varınca da... Livorno... Pere Onofre, inziva hayatı yaşadığını söyledi, hemen hiç dışarı çıkmıyormuş... "Aşk tereddüt etmez renginde/ Apaktır şafak, apaktır tan."* Bu dizeleri yazmak için epey uğraşmıştı ama neyse, hemen o gün gönderecekti.

...On beş yaşında, rahibe kıyafetini giyince gözlerini bir daha yerden kaldırmamaya karar verdi, Kutsal Eşine bakmak dışında. Tevazusu öyle büyüktü ki, rahibeler tarafından sevildiğini görmekten üzüldüğünü, kendisini kimsenin fark etmemesini, kimsenin kendisine değer vermemesini istediğini, çünkü kendini dünyanın en sefil ve kötü eğilimlere sahip insanı olarak gördüğünü söylerken işittiler. Bir çöpten daha değersiz olmayı ve bütün yaratıkların benden tiksinmesini isterdim. Herkesin beni sevdiğini gördüğümde öyle acı çekiyorum ki! İstediğim şey herkesin beni terk etmesi ve unutması, Eşim nasıl terk edildiyse ve unutulduysa...

— Sor Noreta'dan ders almalıyız! —dedi Mübarek Kadının hayatı hakkındaki okuma faslına artık son verilmesini isteyen İcra Hâkimi, çünkü Peder Amengual kimi zaman vaazlarda kullandığı hançereden çıkmış sesiyle, olabildiğince teatral bir tonda okuyor, sonra bazen de biyografinin kahramanı kadınınkini çıkardığını zannederek sesini değiştiriyor böylece adeta bir vantriloğa dönüşüyordu. Bu yüzden, *Bir çöpten daha değersiz olmayı ve bütün yaratıkların benden tiksinmesini isterdim*'in tam ortasında rahibenin sesine öykünerek bal gibi tatlı bir ses çıkarmaya kalkınca hepsi kahkahayı koyvermek noktasına gelmişti.

— Bence Muhterem Peder çok büyük bir iş yaptınız —diye ekledi kronikçi Angelat— Sanırım Latincesini de yayınlamayı düşünüyorsunuz. Ben tavsiye ederim. Benim *Mallorca Tarihi* eserim bu yüce dilde de ışığa kavuşacak, ve eminim herkes hemen taklit edecektir. Latince hiç şiiriniz yok değil mi Sebastià?

— Hayır, hiç, doğrusu yok...

— Yerinizde olsam denerdim. Dizelerin kolayca çıkacağından eminim. Hem sizin sevgili Garcilaso'nuz, yani akrabanız demek istiyorum, yanılmıyorsam birkaç tane yazdı... Ben Latin ve diğer klasikler arasında, Latinleri seçerdim. Kıyaslamaya hiç luzum yok. Benimle aynı fikirde değil misiniz, Muhterem Pederler?

— Size yürekten katılıyorum —dedi Peder Amengual. Onlar Olimpos'ta.

— Duruma göre —dedi keyifsizce, bir süredir aklı bir yere takılmış gibi susan Peder Ferrando—. Yerel dillerde yazan dindışı yazarlarla kıyaslarsak elbette öyleler, fakat İncil'le mümkün değil, kıyaslanamazlar. Tanrının tek bir kelimesini Vergilius'un derlenmiş tüm *Bucolica*'larından daha değerli bulurum ben.

— İncil bir yana, mübarek. Bu kadar hassas olmayın —diye uyardı kronikçi.

— Öyle olması iyi, öyle olması iyi —dedi İcra Hâkimi, sıkkın. Üstelik pazartesi ikindileri *tertulia* yüzünden şöyle gözlerini bir damlacık bile yumamıyordu. Aslında artık katılmayacaktı... Ah, şu *quarto*'lar... —Böylesi zamanlarda *boğa* en beklenmedik anda yakalar bizi.

— Kutsal Mahkemeye mi boğa diyorsunuz? —diye sordu tam tersine çevirerek Peder Ferrando.

— Ben böyle bir şey demedim Peder Ferrando, bu sonuca varan sizsiniz.

— Peki Engizisyon Mahkemesi çoktan kapanmış davalara yeniden mi bakmak istiyor? —diye sordu Valinin yeğeni—, yoksa yenilerini mi açacak? Demek istediğim eski bilgileri mi kullanacak yoksa her şeye yeniden mi başlayacak?

— Bilmiyorum —diye kestirip attı İcra Hâkimi. Yarın toplantımız var. Yukarıdan emir bekliyoruz. Tabiatiyle Valiye bilgi verilecek, mevkii gereği.

— Benim demek istediğim bu değildi Sayın Meclis Üyesi. Tanrı korusun. Mallarına el konan talihsizleri düşünerek konuştum, bu durumda tekrar yakalanırlarsa açlıktan ölürler.

— Görüyorum ki Mahalle halkına karşı pek kaygılısınız Don Sebastià —dedi İcra Hâkimi—. Siz de dayımza benzediniz —diye ima etmeye de cüret etti— onları hep müdafaa etmiştir.

— Hak ettiklerinde —diye cevap verdi Angelat.— Vali adil davranmıştır.

Daha fazla çomak sokmamak için hiç karşılık vermedi Sebastià Palou. Valinin, Ekselansları Boradilla del Monte Markisinin, gizli kapaklı da olsa, soyluların pek çoğunun yaptığı gibi, Mahallenin önemli şahsiyetlerinden bazılarının aracılığıyla devlet destekli korsanlık faaliyetleriyle kârlı işler yaptığını Ciutat'ta bilmeyen yoktu.

— İzin verirseniz beyler —dedi ısrarla Peder Amengual— size son bir paragraf okuyayım, çünkü ancak siz zatı âlileri kusurlarını söyleyerek kitabımın düzeltilmesini sağlayabilirsiniz. Nezaket gösterirseniz...

— Üzülmeyin Peder Amengual üzülmeyin. Kitabınızın üstün yanlarını da söyleriz size —diye ekledi Angelat, durumu çok iyi bilir gibi.

— Varsa —diye ısrar etti Peder Amengual, belli ki üzerinde çalıştığı o manastır çiçeğinden bulaşmış, kırılgan bir tevazuyla—. Şayet dinlemek isterseniz size şu son parçayı okuyacağım... *Öldüğünde Tanrı ona olan büyük sevgisini ölü bedeni üzerinde canlı*

ifadelerle ve bariz işaretlerle gösterdi, bilhassa ruhunu, canını ne kadar çok sevdiğini; elbette hayattayken görünüş olarak güzel ya da hoş değildi, fakat ölünce bedeni, öylesine mükemmel olan o ruhun, o pek kıymetli elmasın sadesi olduğu için rastlanmadık güzellikte minelerle, pırıltılarla bezendi.

— Aa, bu yengemin akrabasının çirkin olduğu anlamına mı geliyor? —diye sordu Sebastià Palou—. Aman Peder Amengual, yengem bunu bilse ne kadar üzülür! Bu noktayı atlayamaz mıyız?

— Don Sebastià —dedi babacan Angelat— eğer çirkindiyse Amengual onu güzelleştiremez, öyle olan pek çok ermiş var. Tarihçinin ilk görevi hakikate sadık kalmaktır. Yalan siz şairlerin işi... Biz olup biteni olduğu gibi nakletmek zorundayız, noktası virgülüne kadar. Bildiğiniz gibi şiir de yazmama karşın, sizinle bir kronikçi olarak konuşuyorum şu anda...

— Ama ben, dostum, Peder Amengual'in, bu ve başka manastırların büyük hamisi benim zavallı yengemi, bir kız kardeş olarak memnun etmek için, istediği her şeyi koyup çıkardığını düşündüm...

— Kesinlikle —diye karşılık verdi memnuniyetsiz, Peder Amengual—. Yazmadan önce araştırma yaptım. Tanıkların beyanlarıyla dolu sayfalar var elimde. Sahiden, emin olun, manastırın içinde de dışında da sorabilirsiniz. Ya siz Hâkim Bey, siz ne düşünüyorsunuz?

— Bence, Peder Amengual, büyük bir ermiş hayatını, uygun bir üslupla yazmışsınız, çünkü onunki gibi dindar bir ruhu, ancak dindar ve sade biri anlayabilir. Bana öyle geliyor ki, yönelmiş olduğunuz okura layık olanı verebilmişsiniz. Tabii bu, kaleminizin pek de layık olduğu şekilde, daha yüce, daha, nasıl söylesem..., daha geniş, daha soluklu bir konuya uygun olmadığı anlamına gelmez...

— Sağolun, çok teşekkür ederim, muhterem. Siz beni anlıyorsunuz, efendim. Emin olun, bütün emelim dini bir konu bulabilmek, tabiatiyle, daima Tanrının emrine sunulmuş kalemimin ateşli şevkine layık...

Daima Tanrının emrine sunulmuş, diye tekrarladı içinden, tam yerinde kullandığı cümleden gayet memnun. *Sahiden*, dedi hemen ardından vurgunun fark edilmesi için. Gelecek vaazında kullanmak üzere yazabilse ne iyi olurdu.

— Şayet zatı âlileri soğuk bir su içmek isterlerse —diye teklif etti Amengual— sanırım laik birader geliyor.

Kapının izin isteme anlamında hafifçe tıklatılmasının ardından bahsi geçen birader elinde kahvaltı tepsisiyle içeri girdi.

— Her şey için teşekkür ederim Nicolau birader. Tabakları toplayabilirsiniz. Birer bardak su, beyler? Zahmet olmazsa...

— Elbette Peder Amengual, fakat ben tabakları toplamak için gelmemiştim. Tabii gelmişken toplayacağım. Peder Ferrando, kapıda sizi görmek için ısrar eden biri var, acil olduğunu, ölüm kalım meselesi olduğunu söylüyor. O kadar yalvarıp yakardı ki haber vermekten başka çarem kalmadı. Ne olduğunu bilmiyorum ama çok ciddi bir mesele olmalı, halinden öyle anlaşılıyor.

— Kim?

— Bir saat önce kabul ettiğiniz kişi sanırım. Lakabı Costura galiba...

— Hâkim Bey, belgeyi geri verin —dedi alçak sesle Amengual—. Sanırım pişman oldu da geri almaya geldi. Daha ikna edici olmalıydınız Peder Ferrando —dedi ve ufak bir kahkayı önleyemedi—. Onun kefaletine güvenmemeliydiniz...

Peder Ferrando dişlerini biliyordu. Nar gibi kızarmış, cevap vermedi. Hiçbir şey demeden, özür bile dilemeden toplantıyı bırakıp hücreyi aceleyle terk etti, tabii eteklerini toplayarak, sinirli olduğunda hep ayaklarına dolanırlardı. Costura'ya karşı çıkmaya kararlı basamakları ikişer ikişer indi. Yalan beyan olduğuna yemin etse bile belgeyi asla iade etmeyecekti. Hem bunca patırtıya ne gerek vardı? Costura'yı kapıcı bölmesinde bir köşede, acınacak halde, ağlamaklı bir halde buldu. Ağlama sesi yoktu, sadece hıçkırıyordu.

— İyi ama, be mübarek adam, ne oluyor sana? Söyler misin... çok seçkin kişilerle çok önemli bir toplantım vardı, hâlâ var, toplantıdan çıkmak zorunda kaldım... Yeni bir şey mi var?

— Cap de Trons, kuzenim...

— Ee, ne olmuş? Cap de Trons'a ne olmuş?

— Cap da Trons ölüyor Peder Ferrando —sesi hıçkırıklarla kesildi.

— Nereden biliyorsun?

— Şimdi söylediler. Kesinlikle eminim. Onu görmeye gitmeden önce size geldim, gelip günahlarını çıkartın, şaraplı ekmekle kutsayın... Onun için yapabileceğim başka bir şey yok. Ahh, zavallı Rafel, zavallı Rafel, cehenneme gideceksin... Onun böyle cezalandırılmasına izin veremem Peder Ferrando!..

— Şansa bak —diye haykırdı Cizvit, düşüncelerini dışa vurarak; şayet Cap de Trons davanın açılmasından önce ölürse kendisinin Apostolik şevkinin epey bir sonucu olacaktı, üstelik öngörülemeyen. Ölüler aleyhine verilen hükümler Sorgucunun hoşuna gitmezdi.

— Benim şahitliğim faydasız Peder Ferrando, artık onun ruhu için hiçbir şey yapamam —diye inliyordu Costura gözyaşları ve hıçkırıklar arasında.

— Doğru değil, önemli olan niyettir.

— Benimle gelebilir misiniz Peder Ferrando, onun doğru bir şekilde ölmesine yardım edebilir misiniz?

— Onun kilisesine haber vermen gerekirdi Rafel, Başrahip buraya gelmeni hoş görmeyebilir. Bir an önce ona gitmen daha uygun.

Geçmek üzere olduğu avluyla kapıcı bölmesinin arasındaki kapının önünde durmuş, Costura'nın sokağa çıkabilmek için toparlanmasını beklerken, onun yardımına şimdi her zamankinden daha çok ihtiyacı olduğunu düşündü. Costura'nın elinden, Engizisyonun ve elbette kendisinin de soylu davasına hizmet edecek bütün kanıtları, ne varsa hepsini almalıydı. Costura burnunu çekmeye son verip gözyaşlarını da silince Peder Ferrando ona yaklaştı ve neredeyse kulağına seslendi:

— Elbette Costura, biliyorum, böyle bir zamanda senin için önemli olmaz ama, Don Sebastià, Valinin yeğeni, mahfaza işinin sana verileceğinden neredeyse eminmiş...

Costura şükrandan kendinden geçmiş bir halde baktı ona. Gözyaşı ve sümükle ıslanmış elleriyle Peder Ferrando'nun hâlâ biraz tatlı artığı bulaşık elini tuttu ve berikinin tiksintisine rağmen tahammül ettiği bir süre boyunca birkaç kez yağlı şapırtılarla öptü. Rafel Cortès dudaklarında hafif bir tatlı tadı fark etti ve bunun ermişliğin tadı olduğuna hükmetti.

VI

Costura Santa Eulàlia'nm ayin eşyaları odasına doğru umutla koştu ama Cap de Trons'a son kutsamaların yapılmasını sağlamak için oraya ilk varan kişi olma hevesi kursağında kaldı, kendisinden önce davrananlar olmuştu çünkü. Cap de Trons'un büyük oğlu henüz haber vermişti ve Başrahip oraya gitmek için beyaz ayin tuniğini giyiyordu. Kapının yanında dikildi ve Başrahibin çanı çalan çömezin ardından dışarı çıktığını görünce onları dört adım geriden izledi, artık daha sakin ve mırıltıyla dua ederek. Böylece kutsamayı yapacak rahibin eşliğinde can çekişmekte olan kuzeninin evine girdi ve odasına kadar çıktı. Ölüm, zaman zaman kıpırdayan ve yataktan kaçmak için güçsüzce üstünü açmaya çabalayan Cap de Trons'un bedenine yayılıyordu artık. Donuk gözlerinde şekiller birbirine karışıyor olmalıydı, çünkü rahibi tanımadı ve belki de bu yüzden onu kötü karşılamadı. Üstelik rahip günah çıkarmaya hazırlanarak herkesi odadan çıkarttığında da hiç karşı koymadı.

O karanlık odanın dışında, kapının ardında, kendine gelirse diye babasının söyleyebileceklerini duymaya çalışarak, Josep Joaquim Cortès bekliyordu. Ötekiler, ihtiyaç halinde hazır bulunsun diye bir kazanda su kaynatılan mutfağı işgal etmişti. Can çekişmekte olanlarla ilgilenmeye alışkın olan Başrahip, Cap de Trons'un durumunun çok ağır olduğunu, belki de bilinçsizlik halinden hiç çıkamayacağını derhal fark etti. Bu yüzden ona hiç günah çıkarttıramayacağını anlayarak aileye, kutsama işlemine başlayacağını, bunun için herkesin odada bulunmasını istediğini haber verdi. Cap de Trons rahip vücuduna yağ sürdükçe huzursuzca kıpırdanıyordu... Burnunun, ortasından adeta bir çekiç başı gibi fırladığı mumlaşmış yüzüyle can çekişmekte olan adam, koca koca balık nefesleriyle hayata veda ediyordu. Nefes alamadığı

ve acı çektiği belliydi, çünkü hırıltılarla derin inlemeler birbirine karışıyordu ve elleriyle göğsünü sıkıyordu. Costura, rahip ayini bitirir bitirmez, yağlama işleminin bazen olduğu gibi onu mucizevi bir şekilde hayata döndürüp döndüremeyeceğini, sormak üzere yaklaştı. Fakat Başrahip, mucizelere inanıyorsa da, Cap de Trons'un sayılı saatlerle ömrü kaldığını düşünüyordu; mutfakta ağır ağır kaynamakta olan su pek yakında onun cesedinin yıkanmasında kullanılacaktı. Başrahibin ardından, geldikleri şekilde, Costura da çekip gitti. Yine de yeğenlerine, her ne için olursa olsun kendisine ihtiyaç duyulduğunda döneceğini söyledi. Sokağa çıkınca, ne yapacağını bilemedi, evine kapanması imkânsızdı, Peder Ferrando'yu görmeye gitse kabul edilmeyeceğini de kesinlikle biliyordu; bir süre surların dışında dolaşmak için Sant Antoni Kapısına giden yolda yürümeye başladı.

Peder Amengual'in kapıcı bölmesinde Peder Ferrando'nun eşliğinde manastır dışından konuklarını uğurlamasının üzerinden neredeyse bir saat geçmişti. Peder Ferrando, Costura'mn verdiği ve katılımcılara bildirmek zorunda kaldığı haber yüzünden huzursuzdu. Tahmin ettiği gibi İcra Hâkiminin suratı iyice asılmıştı, çünkü o da ölüm sonrası açılan karmaşık davaları pek sevmezdi, hele hele yakmak üzere cesedi mezardan çıkartma saçmalığını hiç. Onun aksine, Peder Amengual, hayatından gayet memnun, haberle iyice tatmin olmuş görünüyordu; çünkü Sorgucu, Peder Ferrando'ya —başrahiplik makamı için güçlü bir arkadaşına, bölge Başrahibine bir tavsiye mektubu yazarak— hizmetlerinden dolayı teşekkür etmek yerine öfke nöbetlerinden birine tutulacaktı, ayrıca Peder Ferrando'dan Costura'nın itirafını geri çekmesini isteyecekti.

İki Cizvit baş başa kalınca, Peder Amengual bu düşüncelerini dile getirmekten kendini alamadı, çünkü rakibini iyice huzursuz edeceğini biliyordu, fakat derhal peşini bırakmak zorunda kaldı çünkü Peder Ferrando gayet incelikle, şüpheli akrabalarının bulunduğunu herkesin bildiğini, İcra Hâkiminin temin ettiği gibi şayet Kutsal Engizisyonun şevkindeki hararet yükseldiyse, onun bu durumunun daha şüphe çekici olacağını ima etti.

Sebastià Palou Piskoposluk Meclisi üyesine Palau'ya kadar eşlik etti. Onu orada, Pek Muhterem Piskopos Hazretlerinin yanında başka bir mistik lezzetin tadına bakarak akşamı taçlandırması için bıraktı. Sonra *Almudaina*'ya,* valilik konağına doğru adımlarını hızlandırdı, kâh şapkasını çıkararak, kâh layık olduğuna inandığı saygının derecesine göre berikinin girişimde bulunmasını bekleyerek selamladı tanıdıklarını fakat durup hiçbiriyle konuşmamaya da özen gösterdi. Almudaina'ya vardığında önce yengesini sordu, her ikindi olduğu gibi şehrin en soylu hanımlarını misafir ediyordu. Can sıkıntısından dedikodu ve gevezelikle oyalanarak, mümkün olduğunca hiçbir çaba harcamadan vakit geçirmekten başka zevkleri yoktu bu hanımların. Sohbetlerinde, markizin teyzesi, aziz rahibe Noreta Canals'ın kutsanması ayinini— nihayet!— karara bağlayacak muamelelere özel bir ilgi gösteriyorlardı.

— Bir tek şeye üzülüyorum —dediğini işitti Vali hanımının kanarya sesiyle, hizmetçi gelişini haber vermeden önce— annem değil de teyzem oluşuna.

— Bu imkânsızdı sevgili Onofrina —diye araya girdi Belediye Başkanının eşi—, bu durumda bakire kalamazdı... yoksa azize değil miydi acaba? —diye sordu, Sebastià'yı güldüren yapmacık bir saflıkla.

— Yüce Babamız isteseydi, hem bakire hem anne olabilirdi, Aziz Meryem Anamız gibi —diye temin etti Donna Onofrina, pürü pak saflıkta olmasına niyet ettiği bir gülümsemeyle—. Azize Meryem Anamıza olan bağlılığımızı biliyorsunuz. Onun Lekesiz Gebeliğine inancım tam. Azize Aina, İsa'nın büyükannesi de bakireydi... Yani annelik büyük bir mutluluk, Tanrının bir inayeti olmalı. —Adeta henüz doğum yapmışcasma hafiflemiş olarak içini çekti.

— Evlat dediğin, sevgili Onofrina, gerçekten baş ağrısı —diye kesti, evlenmeleri imkânsız beş kızı olan Kontes Bellumars— Tanrı sana evlat vermek istemediyse, bundan memnun olabilirsin.

---

* Romalılar için kale, Müslümanlar için Alcazar, Katalan fatihler için Kraliyet Sarayı olan, romanın geçtiği dönemde ise valilik konağı olarak kullanılan sarayın Mallorcalılarca kullanılan adı—ç.n.

— Joancığım var... onun analığıyım... öz evladım gibi seviyorum onu.

Ekselansları Hanımefendinin misafirlerini ağırladığı salonun tavanı ahşap tezyinatlıydı ve kireçli duvarları tablolardan görünmüyordu. Sonuncuları asalı iki yıl olmamıştı, hanımefendi gayet iyi hatırlıyordu. Valinin yüz hatlarını taşıyan, gürleyen bir Zeus —benzerliği herkes fark ediyordu, Sayın Vali için ne büyük onur— ve kendini altın yağmuruna zevkle bırakan bir Danea, burada da markizin fena yoğrulmuş yüz hatları kopya edilmiş gibi görünüyordu. Birtakım fesat diller ayrıca, yer yer incecik olan birtakım tüllerin gizlediği adamakıllı serpilip gelişmiş bedeniyle bu gösterişli figürün de hanımefendinin tıpkısı olduğunu söylüyordu. Bizzat Vali tarafından Venedik Cumhuriyetinden bulunup davet edilen ressam, dendiğine göre, markizin çehresi dışında, ölçülerini karış karış aldığı vücudunu da resmetmişti. Üstat Chiapini'nin hatırası markizin boş saatlerini uzun bir süre doldurmuştu; eşinin asla paylaşamadığı bir parça eğlenceyi evinden uzaklarda arayan bir kocanın iyice sıkılmış karısı olarak, evlilik hayatının önemli bir heyecanını Gaetano'nun arkadaşlığında, sohbetinde bulmuştu. Ressam onu konuşturmakla kalmıyor, üstelik zevkle de dinliyor gibi görünüyordu.

Almudaina'da, o bir çift tablonun ve taht salonundaki birkaç freskin resmedilmesiyle meşgul olarak yaşadığı o bir buçuk yıl markizin en mutlu dönemi oldu; kırk yaşının eşiğinde ilk kez, layık olduğuna inandığı ne var ki hiç kimsenin asla ifade etme yeteneğine sahip olmadığı saygı ve zekâyla kendisine kur yapıldığını görüyordu. Fakat Chiapini kocalık görevlerinde markinin yerini almak zorunda kalmamayı başardı. Hoşlanmadığı, çirkin ve yaşmı almış bir kadın için tehlikeye girmeye değmezdi. Üstelik enerjisini boşa harcamak yerine korumalıydı. Vali hanımının oda hizmetçisi onun şahsına öyle büyük bir coşku gösteriyordu ki ancak onu tatmin edebiliyordu. Bu yüzden hanımefendiyi sadece konuşma sanatıyla tatmin etmeye, ilgi eksikliğini de en ince kibarlıkla örtmeye çalışı-

yordu. Kadın bu durumu kabul etti. Ressamın kendisini tehlikeye sokmamak için odasına girmekten kaçındığını düşünüyor, ona sahip olmak arzusuyla onurunu koruma mecburiyeti arasında çaresizce gidip gelirken uykusuz kaldığını hayal ediyordu, çünkü her şeyden önce onu, defalarca tekrarlamıştı, dünyanın en dürüst, en sadık ve lekesiz kadını olarak görüyordu. *Cennetten bir melek.* Ancak hizmetçi başka çaresi kalmayıp da gebe olduğunu ve karnının kışkırtıcı bir inatla büyümesine neden olan Tanrı vergisinin babasının Gaetano olduğunu itiraf edince, ressamın kendisine söylediği, tekrarladığı ve defalarca tekrarladığı, kendisinin de her seferinde sanki yepyeni, kuşkulanılmayacak ve farklıymış gibi, ilk seferki aynı tatlı beklentiyle dinlediği her şeyin, canavarca bir aldatmaca olduğundan kuşkulandı. Fakat sonra, ayaklarına kapanmış, içini ürperten, işte o zaman gerçekten tutkuyla ellerini öperek, sonra gözyaşlarıyla ıslanmış yüzünü eteklerinin arasına saklayarak af dilediğinde ve gerçekten de Ines'e sahip olduğunu fakat bunu yaparken bedeninin, arzusunun, her şeyinin aslında düşüncelerindeki kadına, *meleğine* sahip olduğunu söylediğinde ona tekrar inandı ve affetti. Allahtan Danea portresinin sadece son çizgileri kalmıştı, çünkü ressamın sözlerinin yavaş yavaş yarattığı etkiyle birlikte uzun perhiz dönemi markizde öylesine şiddetli bir tutku yarattı ki Üstat çarçabuk bitirdi portreyi. Asıl hamisi olan Venedik Dükünün kendisini acilen çağırdığım bildiren sahte bir mektup uydurarak gidişini öne aldı. Bir sabah, öfkeden ve kıskançlıktan deliye dönmüş Ines tarafından gözetlenirken, yatak odasında gizlice vedalaştılar ve Donna Onofrina bütün hayatını Tanrıya adayacağına ve bir daha asla bir erkeğin aşkıyla ilgilenmeyeceğine yemin etti. Ressam da, kadının cömertliğine güvenerek, doğmak üzere olan çocuğunu, onun karnında büyümesini tercih edeceği ve aslında manevi olarak ona ait olan çocuğunu himaye etmesini istedi.

Kocasını terk edip bir manastıra girme hevesi —gözünün önünden yok olması anlamına gelse de Valinin kabul etmeye yanaşmadığı— geçtikten sonra Joancık, hizmetçinin hık demiş babasının burnundan düşmüş oğlu ve akrabası rahibenin —portresi çoktan ısmarlanmış— azizelikle kutsanması davası onun yegâne tutkusu olmuştu.

Sebastià Palou yengesinin elini öptü ve artık oğlanın tatlılığı ve Sor Noreta'nın mucizelerinden başka bir şeyler de işitebilecekleri umuduyla neşe içinde kendisini karşılayan diğer hanımları kibarca selamladı. Oturmak istemedi Şövalye. Belediye Başkanının, dayısının evlenmesini öğütlediği ve onu hayal kırıklığına uğratmamak için ikindiden ikindiye kur yaptığı, sıska kızının yanında ayakta durdu. Kılıcının ucu neredeyse döşemeye değecek şekilde eğilerek kusursuz bir reverans yapınca genç kız kızardı. *Tu desdenes me matan, Lisi mía...** sözleri döküldü ağzından, özel bir selamlaşma olarak, bir süre önce ona gönderdiği ve kızın evindeki herkesin okuyup arkasından daha ciddilerinin gelmesini beklediği bir soneyi hatırlayarak. Zavallı Lluïsa Orlandis, ne kadar düşünse de, Sebastià Palou'nun hangi küçümsemeden söz ettiğini anlamadı, çünkü ona karşı hep olabildiğince nazik davranmıştı.

— Sohbetinizi bölmek istemem hanımlar —dedi Palou, sevimli olmasını istediği bir gülümsemeyle. Merak etmeyin, hemen gideceğim.

— Ah Sebastiàcığım —diyerek iç çekti kayınvalide *adayı*, zarafetle kullandığını sandığı yelpazeyi kapatarak. Neler diyorsunuz! Azıcık bizimle olmanız bile ne kadar mutlu ediyor bizi görmüyor musunuz!..

— Hanımefendi pek yerinde söylediniz, azıcık, yengeme Peder Amengual'in atasının hayatını yazmayı bitirdiğini haber vermeye geldim.

— Şükürler olsun! —diye haykırdı markiz, büyük bir memnuniyetle—. Bana neden derhal haber vermedi acaba? Hemen şimdi çağırtacağım kendisini.

— Henüz kopyasını çıkartamamış yenge. Sanırım bu yüzden. Zaten bitireli yirmi dört saat olmuş olmamış. Bugün *tertulia*da bize ilk paragraflarını okudu. Hanımlar...

— Ah, Roma'ya gitmeyi ne kadar isterdim! —diye iç çekti Vali hanımı zevkle.

— Ben de size eşlik etmeyi, hanımefendi. Bu da onu mihraba çıkartacakları manasına gelirdi yenge. Hanımlar... —diye tekrar-

---

* (Kast.) "Aşağılamaların beni öldürüyor Lisi'm benim"—ç.n.

ladı, eğilerek— rahatsız edici olmak istemem, siz hammefendileri selamlama zevkine eriştiğime göre artık gidebilirim.

Uzun ve ağırdan alınmış bir reverans yaptı ve içeri girerken takındığı dövüş horozu havasıyla salondan çıktı. Valiyi görmek hiç hoşlanmadığı o sıkıcı kadınlarla gevezelik etmekten daha çok ilgilendiriyordu Sebastià Palou'yu; içlerinde, günün birinde —kendisine kalsa mümkün olduğunca geç— evlenmek zorunda kalacağı Lluïsa Orlandis olsa da. Bu yüzden, Valinin çekilmek âdetinde olduğu Saray kütüphanesine gitmekte acele ederek, kapıları açarak ilerleyen uşağın ardından Mallorca modasına uygun, fazla ciddi bir lüksle donatılmış altı salonu geçti; Vali çalıştığını söylüyordu fakat herkes rahat bırakılmak ve basit şeylerle rahatsız edilmemek istediği için oraya kapandığını bilirdi.

— Hoşgeldin yeğen —dedi Vali o saatte onu orada görmekten biraz şaşırmış—. Bir şey mi oldu?

— Nasıl baktığınıza bağlı dayı. Şu *tertulia*dan geliyorum ve önemli olabilecek iki haber getirdim, biri yengeme, ki ona söyledim, ikincisi size.

— Sahi mi? Bugün nelerden söz ettiniz?

— İlkin Venerable'den, neyse, bu konudan yengeme söz ettim zaten. İkinci olarak Engizisyondan. İcra Hâkimi dava açmak için emir aldığını söyledi ve öyle görünüyor ki açacak da. Öte yandan Peder Ferrando hepimizin önünde Mahalleden birine karşı yazılmış bir ihbar mektubunu kendisine verdi ve bize de ihbar edenin kimliğini açıkladı.

— Peki kimmiş bu muhbir?

— Rafel Cortès, şu gümüşçü.

— Costura mı?..

— Evet, ta kendisi. Tabii, Peder Ferrando ödemesini yapacağınız şu mahfaza işi için size onu tavsiye etmemi bir kez daha rica etti.

— Roma hainlere ödeme yapmaz, yeğen, en azından şu sıra. Peder Ferrando çıldırmış. Bu şerefsizin kimi suçladığını öğrenmenin bir yolu yok mu?

— Sanırım var, her şey Cap de Trons'la ilgili görünüyor, fakat Cap de Trons anladığım kadarıyla çan çekişmekte...

— Gabriel Valls'ı çağırtayım, olan biteni öğreniriz. Başka bir şey var mı, Sebastià?

— Hiçbir şey. Angelat, İcra Hâkimine karşı sizi savundu, Hâkim sizin Yahudileri fazla önemsediğinizi düşünüyor...

— Ah şu kuş beyinli! Ben kendimi önemsiyorum, daha doğrusu, karımı. Ben yoksul bir adamım, hâlâ anlamamış mı?

Vali ufacık bir çana uzandı ve gürültüyle çaldı. Anında reveranslar yapan bir uşak belirdi.

— Toni gidip Üstat Gabriel Valls'ı çağırsın. Hemen gelmesini söylesin. Acilmiş de.

Uşak, kapıya kadar geri geri yürüyerek odayı terk etmeden önce karşısındaki Vali değil de Papa'mn kendisiymiş gibi sofuca yerlere kadar eğildi.

— Benim gitmem gerekiyor dayı. Pere Onofre Aguiló yarın yola çıkıyor, ona vermek istediğim bir iki iş var.

— İpek? Baharat? Tütün? Dizelerin karşılığında bunları göndereceklerini sanmam. İşine gücüne bakıp bu gönül işlerini bırakman gerekiyor yeğen. Livorno çok uzakta, üstelik, sana karşılık vereceğini de hiç sanmam... Bir prensesten daha soğuk, daha kibirlidir... Sana göre değil. Bugünlerde yine gel, sana güzel şeyler göstereceğim...

Sebastià Palou'nun kütüphaneyi terk etmesinin üzerinden epey bir süre geçmiş olmasına rağmen Vali hâlâ yeğeninin kendisini bulduğu haliyle oturuyordu: elinde, kâtibinin acilen imzalamasını rica ederek tutuşturduğu bir evrak vardı fakat dikkatini vermeye ne kadar çabalarsa çabalasın sadece birkaç kelime okuyabiliyor: *Buğdayın on bir* sous*'tan** *satılmasını emrediyoruz...* ve geceyi hatırlayarak dikkati dağılıyordu, bir İskenderiye sarayında mükemmel yetiştirilmiş o iki köle ve yaşattıkları zevkler; korsanlık faaliyetlerinde bulunan bir kaptanın sağladığı ayrıcalıklara teşekkür

---

* Değeri kullanıldığı döneme ve bölgeye göre değişen antik bir para birimi—ç.n.

maksatlı hediyesiydi kızlar. Önce, evlenmelerinden ancak bir yıl sonra hakkın rahmetine kavuşan ilk karısının sıska, sonra Donna Onofrina'nın hantal ve hiç çekici olmayan bedenine, arada bir de gel geç sevgililerin özel bir çekiciliği olmayan bedenlerine alışmış olan Ekselansları, hayatın kendisinden esirgediği en büyük zevklerden birinin, o yaratıkların gencecik biçimlerinde ete kemiğe bürünmüş çıplak güzelliğin seyri olduğunu ne yazık ki daha düne kadar keşfedememişti; tatlılıkla, hiç utanmadan, fakat aynı zamanda azıcık bir edeple de karşısında soyunmuşlardı; arzulu gözlerine tenlerinin büyük bir kısmını sunarken, vücutlarını kaplayan tülleri soyunarak, Salome'nin kralın önünde yaptığı gibi, ağır ağır dans ediyorlardı, fakat ufacık yaşlarına —on üç, on dört— rağmen, yılan büyücüsünün avına yaptığı aynı büyüyü seyircilerine yaptıklarından emindiler. Danstan sonra ve üzerlerinde sadece ayak bileklerine çocukluklarında takılmış, ancak kırılarak çıkartılabilecek halhallar kaldığında Valinin önünde, onun kaprislerini karşılamaya hazır olarak eğilmişlerdi. Fakat Antonio Nepomuceno Sotomayor i Ampuero sadece, gidip tekrar giyinmelerini ve ilk seferde yaptıklarının aynısını, aynı jestlerle tekrarlayarak bir kez daha soyunmalarını istedi. O bedenler kendisinindi nasılsa, onlara sahip olma hakkını kullanmak için hiç acelesi yoktu. Üstelik o zevki herhangi bir dostuyla paylaşmaya hazırdı, elbette karısı durumdan haberdar olmadığı sürece. Kölelerin gelişini tam bir ilgisizlikle karşılamıştı ancak durumu anlarsa, bunun Kilise Meclisinin kulağına kadar varması mümkündü ve Meclis bir açığını yakalamış olmaktan gayet memnun, kendisine zarar verecek büyük bir rezalet çıkarırdı.

Hayat ona kötü davranmamıştı, belki de bu yüzden artık pek fazla bir şey beklemiyordu. Tanrı iki evliliğinden de ona evlat vermemişti fakat Haşmetli Ana Kraliçenin himayesinde sağlıklı ve güçlü, evlilik dışı iki oğlu vardı. Majesteleri Donna Mariana ile daima iyi ilişkileri olmuştu, bilhassa Kral'ın ölümünden sonra; o sırada henüz Madrid'de bulunuyordu, Kraliçeye elmaslar arasına oturtulmuş iyileştirici özelliği olan bir taşı hediye ederek başsağlığı dileklerini kabul etmesini sağlamıştı, Kraliçe de onu takma onurunu bahşetmişti. Bununla da kalmamış, kral naibi olarak,

bir huzura kabul sırasında, parmağının yüzüğün esiri olduğu andan itibaren, kendisine eziyet eden o baş ağrısının önemli ölçüde azaldığını bildirdi. Kraliçe onu koruyordu, bu açıktı, Mallorcalı akrabasıyla evlendiği andan itibaren ilgilendiği o valilik işinin kendisine verilmesi bunun en iyi kanıtıydı. Görevi elde edince karısının gelirini, kendininmiş gibi yönettiği parasını artıracaktı, ama satın alınabilir bir adam olarak değil —en azından başkalarından daha fazla değil— ve ayrıcalık ya da nüfuz satarak da değil, aksine, atalarını zenginleştiren denizcilik işlerine gözü gibi bakan karısı Llubí markizinin ekonomisinin en önemli kaynağı olan korsanlık faaliyetlerini daha da yakından izleyerek. Zaten merhum kayınpederi de, ada soylularının pek çoğu gibi, Yahudi ortaklarınca çıkarları sadakatle gözetilerek kamufle edilen korsanlık faaliyetleriyle uğraşmıştı. Ama şimdi işler kötüye gidiyorsa bunu da en kısa zamanda öğrenmeli ve Valls son derece güvenilir biri de olsa müttefiklerini değiştirmeliydi. Adaya gelişinden hemen sonraki günler, eski rakiplerinin liman civarı gezintilerinde karşılaştıklarında, hasetten ya da başka bir nedenle, kendisini selamlamak için arabalarını durdurmak gibi bir nezaket göstermedikleri günler hariç, valiliği süresince hiçbir engelle karşılaşmamıştı, belki de en başından, otoritesini ortaya koyduğu ve Kraliyet Mahkemesindeki bir oturumdan sonra kendisine bu şekilde kaba davranan şövalyeleri *Castell* ve *Fortalesa*'ya* sürdüğü ve soyluları dalgınlıklarından dolayı suçlayan iki arabacıyı da Àngel† kulesine kapattığı içindi.

Yeğeninin —en iyi casusu, hem bir dost hem de neredeyse bir evlat— getirdiği, başka zaman olsa kendisini kesinlikle huzursuz edecek, en azından bir saldırı, ya da hiç değilse bir savunma stratejisi için uzun uzun düşünmeye mecbur edecek haberler bile o tatlı bedenlerin yumuşaklığını hatırlamasına engel olamıyorlardı... *Valls'ın gelmesini bekleyeyim* —dedi içinden— *Hemen telaşa kapılmaya gerek var mı?*

---

* Castell de Bellveder ve Fortelasa de Sant Carles: Her ikisi de şehir merkezine birkaç kilometre ötededir—ç.n.

† Torre de l'Àngel: Krallığa bağlı laik hapishane—ç.n.

Costura ne yaptığını bilmeden dolaşıyordu, Sant Antoni Kapısı civarındaki yolların kendisini şehir dışına çıkardığını fark etmedi. O günkü mühim ziyaretlerine uygun ağırbaşlı kıyafeti ile, katırlarının üstünde ya da yürüyerek şehre girip çıkan ya da bostan arabalarının üstünde oturan bahçıvanların dikkatini çekiyordu. Costura bir yerden geliyor gibi görünmüyordu, bir yere gidiyor gibi de değildi. Yolun ortasından, hiçbir şeye dikkat etmeden, dalgın dalgın yürüyordu. Sadece birisiyle burun buruna geldiğinde, bir arabanın tekerlek sesini ya da bir atın nal seslerini duyduğunda kâh duruyor kâh yana çekiliyordu. Bir katırın sidiği üzerine sıçradı, pantolonunu kirletti, olayı seyreden birkaç delikanlı önce gülüşüp hakaretler savurdu sonra da güç bela kaçtığı bir taş yağmuruna tuttular, ama o pek oralı olmadı. Bir taş gelip bacağını buldu ve Costura güçlükle oradan uzaklamaya çalıştı. Şehre doğru gitmek istemedi çünkü haytaların saldırısı o yandan geliyordu, topallaya topallaya aksi yöne Valls'ın bahçesine, o civarda yardım isteyebileceği tek yere doğru yürüdü. Bostan kapısından girer girmez karşılaştığı ilk kişiye efendisini sordu fakat işini yapmakta olan bahçıvan gün boyu onu hiç görmediklerini söyledi. Yarıcı elbette oradaydı ve efendinin küçük oğlu da pek yakında gelirdi. Bahçıvan Rafel Cortès'in sinirli, telaşlı haliyle ya da görünüşüyle hiç ilgilenmedi, topallamasının sebebini de sormadı, pantolonundaki kan izinden yaralandığı anlaşılıyordu. Costura topallayarak gidip bir taşın üzerine oturdu, yaranın ağrısı gittikçe artmıştı. Asmaların gölgesinde biraz dinlenince kendini biraz daha rahatlamış hissetti. *Burası cana can katar*, dedi içinden ve reçineli havayı ruhunun acı veren tüm yaralarına derman olacakmış gibi içine çekti, kana kana içiyordu sanki. Cap de Trons ölüyordu. Artık borcunu ödeyemeyeceği açıktı. Ama Gabriel Valls borca kefil olmuştu, bir tek o her halü kârda yeğenlerinin borcu ödemesini sağlayabilirdi, tabii bu da zaman alır ve mesele olurdu. En kötüsü de Cap de Trons Hazreti İsa ile barışamadan ölecek ve sonsuza kadar cehennemde yanacaktı. Peki kendisi, Costura, onun ruhunu kurtarmaya yardım edecek ne yapmıştı? Günah çıkartması için bir rahip bulup getirmeye gitmişti ama o da çok geç kalmıştı... O anlarda Cap de Trons'un yüzünü

duvara verip, bir Yahudi olarak ruhunu teslim etmediği ne malumdu, annesi de öyle yapmamış mıydı, kendisi engel olamadan.

— Yaralı mısınız? —dediğini işitti, genç bir sesin, neredeyse bir çocuk.

— Yo, öyle ciddi bir şey değil, bu civarda yürüyüş yaparken birkaç utanmazın attığı taştan.

— Kıpırdamayın, annemi çağırayım da saralım yaranızı. Bir merhemimiz var, hiç yakmaz, baldan yapılmış...

— Asıl baldan yapılmış olan sensin, kızım —dedi kendi kendine konuşur gibi, çünkü kızın uzun bir örgüyle toplanmış saçları öylesine sarıydı ki bostanın bütün arıları üzerindeydi sanki, sesi de çiçeklerden damlıyordu adeta. *Küçük bir azizeye benziyor*, diye düşündü Cortès, yarıcının kızı olduğunu tahmin etti ama önceki gün onu görmüş müydü, hatırlamıyordu.

Yarayı temizleyip, minicik bir kaptan çıkarttığı merhemi de sürdükten sonra saran yine bu genç kız oldu, annesi elinde tasla bekledi sadece.

— Göreceksiniz, ağrınız hemen dinecek, yaranız da iyileşecek... Dün orada değildim, bu yüzden tanışmadık —diye açıkladı genç kız Costura'nın sorusunu yüzünden okumuş gibi—. Ninemin yanındaydım, pazarları benimle birlikte yemek yemeyi sever. Şimdi bakalım yürüyebilecek misiniz...

Genç kız kalkmasına yardım etti ve kolunu tutmasını istedi. Costura daha iyiydi, fakat bacağı hâlâ ağrıyordu ve topallıyordu.

— Size bir baston getireyim —diyerek bir kez daha evlerine doğru gitti.

— Kızınız bir hazine —diye konuşmaya girişti Rafel Cortès—. Hem akıllı hem sevimli...

— Öyle mi? Sağolun. İsterseniz burada kalabilirsiniz, geceleyin. Yarın sabah giderken arabaya binersiniz... bu yol sizin durumunuzdaki biri için biraz uzun.

— Gitsem iyi olacak, fakat misafirperverliğinize tüm kalbimle teşekkür ederim. Belki de bastonun yararı olur. Yapabilirsem, gidip evimde kalayım, daha iyi olur...

Peder Ferrando, aklı sadece o ikindi olanlara ve daha sonra da Cap de Trons'un ölüm haberine takılı kalmış kendini dua kitabına veremiyordu.

Peder Amengual ise, aksine gayet memnundu. Olaylar onun lehine gelişiyor ve bu da içini iyimserlikle dolduruyordu. Kronikçi Angelat'ın Mallorca Tarihi'nin girişine koyacağı ve dün başladığı onluğu bir çırpıda bitirmişti ve şimdi, yüksek sesle tekrarlıyor,

Mallorca, altın yaldızlı vatan,
Bunca kusursuzluğunu, bilemiyor
Kime borçlu olacak acaba,
Kaleminize mi kılıca mı yoksa.
Topraklarına bakıyor da,
Göklere çıkartılmış baştan başa,
Size atfediyor sadece,
Mars güç ve sanatla binlerce zafer kazandırdıysa şayet,
Siz de Apollon gibi aydınlatıyorsunuz onu.

Bu buluştan, bu abartılı benzetmenin vurgusundan memnun hücresinde dolanıyordu, tabii ya, Angelat, koca göbeği kısacık bacaklarıyla Apollon'a hiç de benzemiyordu, ve adayı yüceltecek ışıksa Noreta Canals üzerine yazdığı kendi kitabıydı, kesinlikle, o çok büyük bir ateş yakıyordu çünkü özellikle tanrının inayetiyle, mistik bir dağlama ile Kutsal Ruhun ateşten lisanıyla işliyordu kitabını. Ama her neyse: elinden çıkmıştı bir kere, artık değiştirmezdi. Bu övgüler için kronikçi kendisine müteşekkir, çok müteşekkir olabilirdi.

Üstat Angelat, evine vardığında bir sürprizle karşılaştı, Barcelona'dan bir arkadaşı kendisine bir hediye göndermişti. Paketi açmca Agustí Pons'un nihayet sözünü tuttuğunu, *La pâtisserie française, ou est enseignée la manière de faire toute sorte de pâttisseries très utiles a toutes sortes de persones*'ü* gönderdiğini anladı; kitabı o kadar

* (Fran.) Her çeşit insan için çok faydalı, her çeşit Fransız pastasını hazırlama yöntemlerinin öğretildiği Fransız pastacılığı—ç.n.

övmüştü ki, özellikle aşçısının ulaştığı sonuçlar bakımından, elbette kendisi birkaç reçeteyi çevirdikten sonra. Angelat kitabın gizlediği katıksız lezzet olanaklarını düşündüğünde bile ağzının sulandığını fark etti. Fakat reçeteleri okumaya başlayınca hemen hemen hiçbir şey anlamadığını gördü. Kelimelerin büyük bir kısmının anlamını bilmiyordu. Gerekli malzemeleri tam olarak bilemezse imkânı yok, Joana Maria bundan faydalanamazdı. Salgı bezlerinin bu lezzet namzetlerinin onuruna şimdiden salgılamaya başladığı tükürük beyhude olurdu. *Mahvoldum, Ciutat'ta Fransızcayı iyi biliyorum diye geçinen bir ben olduğuma göre kimden yardım isteyebilirim?* Gözleri o satırdan bu satıra kayarken, *Oranges a la neige de claire avec soufflé* ya da *Biscuits flambé au vin douce, Omelette farcie au cerises,** hayal gücü tatlılarla dolu tepsiler, tabaklar yaratıyordu.

Gabriel Valls Major, Valinin kendisini acilen görme isteğinden biraz korkmuş, Almudaina'ya koştu. Gelişi uşak tarafından bildirildi ve Ekselanslarının önünde büyük bir saygıyla eğildi. Sayın Marki, dostu olarak nitelediği kimseler için kullandığı en sevgi dolu sesiyle buyur etti onu. Valinin elinde epeyce bir süre tuttuktan sonra bıraktığı kâğıdın durduğu masanın önüne oturan Gabriel Valls bir mendille yüzünün terini sildi ve bu münasebetsizliği için Validen özür diledi; alnında parlayan ve yanaklarından kayan damlacıklar onu rahatsız ediyor ve beş duyusunu birden Valinin kendisine iletmek istediği konuya vermesini engelliyordu: çağırılma biçimine bakılırsa, şüphesiz çok ciddi, en azından çok önemli bir meseleydi.

— Seni çağırmamın nedeni, Gabriel, seni haberdar etmek... —diye başladı Vali ve ara verdi. Seu'nun çanları akşamın altısı olduğunu bildirdi.

---

* (Fran.) Sufle eşliğinde beyaz kremalı portakallar, tatlı şarapla flambe edilmiş bisküviler, kirazlı omlet—ç.n.

Sebastià Palou, Pere Onofre'nin annesinin dükkânının tezgâhında alışveriş için bekleyen köylülerin şaşkın bakışları önünde tüccarla kucaklaşarak veda etti. Şövalyenin, böyle aşağı seviyeden, en azından kanı karışık bir adama karşı bu açık sevgi gösterisi onları çok şaşırtmıştı. Sebastiâ bunu fark etti fakat pişman olmadı. Tüccara pek çok yardımından dolayı minnettarlığı herhangi bir itibardan daha üstündü. Onun dostluğu sayesinde, Valls kendisine yüz Mallorca onsu vermişti, faizsiz. Üstelik bu borcun bir kısmını hâlâ ödememişti. Aguiló bir dosttan daha ileriydi, sırlarını açtığı biriydi o, ve bu yüzden de şimdi kolonya kokulu ve kadife kurdeleyle bağlı bir mektubu teslim almıştı, Livorno'ya ulaştırmak üzere.

Costura bostanda kalması için yapılan daveti kabul etti çünkü hâlâ ağrıyan yarası ve aksaması yüzünden evine yürüyecek kadar iyileşmiş görünmüyordu. Ayrıca henüz daha on beşini bile doldurmamış olmasına rağmen o becerikli genç kızın varlığı içini o eski ve gömülmüş şefkatle, yıllar önce daha küçücük bir kızken Joana'da tanıdığı ve bir daha hissetmediği, ve şimdi kafasındaki takıntıları unutmasını sağlayan bir şefkatle dolduruyordu.

Akşam vaktinin hâlâ birkaç saatlik ömrü vardı, yolun sonundaki Cap de Trons'a kalan birkaç nefesten daha uzun. Can çekişen adamın oda kapısının önünde her şey hazırdı. Madò Grossa, birkaç kez Mahalle dışından da cenazelerine yardım için çağrılacak kadar maharet ve hassasiyetle yirmi yıldan fazladır kullandığı cenaze levazımatı da yanında, bir süredir oradaydı. Müteveffayı kurulamak için kullanılacak bez ve kefen bezi bir iskemlenin üzerindeydi. Madò Aina Grossa, merhumu muhtemel muhbirlerin dikkatlerine sunarken avucuna yerleştireceği Hazreti İsa heykelciğini sargısından çıkardı; sonra, tabutu gözyaşları ve iniltiler arasında kapatma vakti geldiğinde alıp saklasın diye büyük oğula hatıra olarak sunacaktı. Böylece Cap de Trons'un Adonay'ın karşısına, af dilemesini gerektirecek bu yasaklanmış suretle çıkmasını önleyecekti.

Cenaze yemeği için katı yumurtalar ve zeytinler kilerde hazır bekliyordu: evin kızının yokluğundan ve yemek pişirmek ya da zeytinleri hazırlama işi erkeğe düşmediğinden, bu tür durumlarda hep yapıldığı gibi, bir komşu kadın görevi üstlenerek henüz yukarı çıkarmıştı. Madò Grossa'ya, cenazeyi temizlemek için kullanılacak ve hâlâ ocakta tutulan su dışında evde, kovalarda, leğenlerde, tencerelerde, taslarda, bardaklarda su olmadığını kontrol etmekten başka yapacak bir şey kalmamıştı; Cap de Trons'un ruhunun kaplardaki suyun içinde oyalanmasını, hapsolmasını, ve ebedi istirahatgâhına doğru giden yoldan ayrılmasına neden olacak bir şeyi ortalıkta bırakamazdı. *Yok, burada zavallı bir aynadan başka bir şey yoktur* —diye mırıldanıyordu—. *Bunlar yoksul insanlar, ya da en azından öyle görünmek istiyorlar. Burası Sampol evi değil*, ve Donna Blanca'nın kocası öldüğünde evin bütün aynalarını şeffaf örtülerle, siyah dantel örtülerle kaplattığını ve yılın yarısı boyunca matemin sembolü olarak öyle bıraktığını hatırladı. Görülecek şeydi doğrusu...

Gabriel Valls geri dönüyor, Almudaina'dan Pere Onofre Aguiló'nun evine giden daracık sokaklardan geçerek hızla Segell'e doğru gidiyordu. Yüzü hâlâ endişeliydi. Arkadaşının annesinin dükkânına girince, selamsız sabahsız tüccarın orada olup olmadığını sorduğu için kendisine garip garip bakan insanlar olduğuna dikkat etmedi bile. Arkadaşının orada olduğunu öğrenince, içeriye, odasına doğru adını seslenerek gitti.

— Hangi rüzgâr attı seni buraya?— diye karşıladı Aguiló.

— Kaybedecek bir dakikamız bile yok —diye cevap verdi Valls, kan ter içinde.

— Dinlen biraz —dedi Pere Onofre ve sandalyeye buyur etti—. Yeni bir şey mi oldu?

— Costura içimizden birini Engizisyona ihbar etti. Piskoposluk Meclisi üyesi Llabrés'in elinde bu muhbirin Peder Ferrando'ya teslim ettiği bir yazı var.

— Şaşırmamışsındır. Sen Costura'dan zaten kuşkulanıyordun.

— Evet, Cap de Trons'u tehdit etti, fakat bu kadar çabuk davranacağını düşünmemiştim.

— Cap de Trons ölüm döşeğinde, fazla sürmez ölür. Artık dava açmayı zamana bırakamazlar.

— Yaşarsa tabii, ama ölürse... Onu hiçbir zaman sevmedim fakat ne gömüldüğünü ne de yakıldığını görmek isterim.

— Davalar yavaş ilerliyor ve Cap de Trons da fakir. Geçen sefer onu soyup soğana çevirdiler. Costura sadece Cap de Trons'u ihbar ettiyse, şükredelim...

— Bunu bilmiyoruz. Ayrıca bir ihbar ötekini getirir hep...

— Peki sen bütün bunları nereden öğrendin?

— Vali çağırtıp söyledi. Don Sebastià Palou, yeğeni, Montision'daki şu *tertulia*ya katılıyor.

— Biraz önce buradaydı. Şu zarfı görüyor musun? O hanım için. Ama hanımın onu umursadığı yok, eminim. Sana ondan söz etmiştim, hiç kimseyle görüşmüyor. Dışarı çıkmıyor. Dua ediyor. Sadece dua ediyor.

— Şimdi ona bir kez daha ihtiyacımız olacak. Benim adıma söyle. Bu kez işler kötüye giderse, on yıl önceki gibi olmaz. Valinin öğrenebildiğine göre Engizisyon hazırlığını yapıyormuş. Paraya ihtiyaçları var ve bize de bir ders vermek istiyorlar. Buradan gitmenin bir yolunu bulmalıyız... başka çaremiz yok...

— Kolay olmaz. Harts'tan sonra artık çoğu kaptana güvenmiyorum. Sadece Willis...

— Tehlikeyi göze alacağız. Bugünden yarına para toplamak pek mümkün değil fakat elimden geleni yaparım. O hanıma söyle, ihtiyacın olanı sana versin. Hepsini geri alacak elbette. Sana güveniyorum Pere Onofre.

— Sen ve ailen söz konusu olsaydı her şey daha basit olurdu. Siz ve Konsolos, çocuklarınızla... Fakat benden geçen seferki gibi bir şey istersen, bir sürü insan için yer bulmamız gerekir...

— Söz verdiğimiz insanlar var. Onları terk edip gitmek utanmazlık olur.

— Anlıyorum ama bilirsin, eşeğin kuyruğunu kalabalıkta kesme.

— Bu yüzden bir an önce yola çıkmalıyız. Vaktimiz yok. Davalar başlamadan yapmalıyız. Bir kez hapsedilince mümkün olmaz...

— Çarklar ağırdır, yavaş yavaş döner... Ayrıca Costura kimi bilir kimi ihbar etti. Belki de bizden birini ihbar etmedi.

— Öyle mi dersin!.. Fakat Costura'mn cezası biçildi. Bundan emin olabilirsin.

— Dikkali ol Gabriel. Şüphe çekmek çok tehlikeli olabilir.

— Biliyorum. Bu yüzden mümkün olduğunca en kısa zamanda kaçmanın bir yolunu bulmamız gerekiyor. Halkımız bıkkın, yorgun. Hiç kimse onca yıl tutsaklığa birbirini suçlamadan katlanamaz. Suç ortaklığının faydası büyük ama artık buna güvenemeyiz. Hem Valinin hakkı var: işler değişti artık. Engizisyon daha hevesli. Paraya ihtiyaçları var, çok paraya, ve bulacaklar da. Başımıza büyük bela açacaklar göreceksin. Dileyelim de bunu ateş, duman ve gürültü patırtıyla yapmasmlar.

Evin hanımı Costura'ya bostanm arka kısmına bakan, tam da nar ağaçlarıyla çevrili çimenliklere bakan bir oda verdi. Costura ev sahiplerinin akşam yemeğini bir süredir dinlenmekte olduğu odasına çıkarmalarını kesinlikle istemedi ve onlarla birlikte mutfakta paylaşmayı kabul etti. Bir baston yardımıyla mutfağı üst kattan ayıran birkaç basamağı indi ve çorba tasının önüne oturdu.

— Soframızı kutsayın —dedi evin hanımı— siz misafirsiniz.

— Memnuniyetle —dedi, kendisinin böyle bir dini gösteri yapacağım beklemiyordu.

Sonra sessizce yemeklerini yediler. Önceki günkü davette olduğu gibi buradaki aşçılığı da hararetle övdü.

— Nefis, çok lezzetli —dedi ikinci tabağı kabul ederken, bilhassa ardından başka bir yemeğin gelmeyeceği konusunda uyarıldıktan sonra.

— Kuru incir. Bundan başka bir şeyimiz yok —diye ikram etti, eve az önce yemek için gelen yarıcı— ama iyi ki incir seviyoruz. Domuzlara vermiyoruz ya.

Rafel Cortès bacağının ağrıdığını bahane ederek hemen odasına çekildi. Sabahleyin erkenden şehre götürmek için sesleneceklerdi ona, hayvanlar arabaya koşulur koşulmaz, saat beş civarında. *Bostanda biraz dolaşabilseydim*, dedi içinden, fakat bu haliyle hiç kıpırdamasa daha iyiydi. Bir tespih çekimi kadar dua etti ve son *misteri*'ye* gelmişti ki bütün adalelerinin gevşediğini ve gözlerinin kum serpilmiş gibi yandığını hissetti... Fakat kendini tümüyle uykuya terk etmenin o tatlı hissi ancak birkaç saniye sürdü. Gözlerini tekrar açtı, tam da penceresinin yakınlarından gelen bir gitar sesi duyar gibi olmuştu, şimdi buna bir delikanlı alçacık sesiyle eşlik ediyordu:

Bakışınla öldürüyorsun beni,
bir bakışınla öldürüyorsun beni,
en sevdiğim şey öldürüyor beni,
olsun öleyim, yeter ki sen bak bana.

Sesi çok uyumlu, ve bu ses hiç de bir gündelikçinin sesine benzemiyor... Ya kız? Kim acaba? Yarıcının küçük kızı herhalde... peşine düşenlerin olmasına şaşmam...

Merak yatağın rahatsızlığının yapamadığını yaptı ve tembelliğine üstün geldi. Çıt çıkarmadan kalkıp pencereye yaklaştı. Ay ışığında Gabriel Valls'ın küçük oğlunu tanıdı, artık şarkı söylemiyordu. Costura'nın penceresinin altında yüzünü yukarı kaldırmış bakıyor ve birini çağırıyordu. Sonsuz bir tatlılıkla, sanki öper gibi bir adı tekrarlıyordu: Maria, Maria...

---

* (Kat.) Her biri Hazreti Meryem ve Hazreti İsa'nın hayatlarının bir döneminin tefekkür edilmesine adanmış tespih bölümleri—ç.n.

VII

Ufuk çizgisinin üzerinde, sağda, kıyının son çizgileri de silinip gidiyordu. Sular, şehtiyenin bir yanından öbür yanına, iskeleden sancağa, koyu bir mavilikten düşmanca saldıyordu. Gökyüzünde kara bulutlar, korkutucu maskeleri ve canavarsı şekilleriyle kuşları kendi yollarında uçmaya ikna ederek topraklarına bekçilik eden muhafızlar gibiydiler. Denizciler ambarda, kayıp devrilmesi kesin olan yükü mümkün olduğunca sağlama almak için düğümleri sıkıyordu, kaptansa iskelede, Blanc burnunu döner dönmez gökyüzündeki ilk kırmızı çizgileri gözlemleyip kuzeye doğru dönen rüzgârın hızını artırdığını, dalgaları coşturduğunu fark ederek çoktan tahmin ettiği fırtınayı karşılamaya hazırlanıyordu.

Gökyüzünde kanlı bir yaranın açılmasından hemen sonra, gece şimdi bütün güçleriyle çalan karanlık trompetleriyle hızla yaklaşıyordu; yelkenler gıcırdamaya başlıyor, gemi yükselen denizin gücüne karşı pruvasını veriyordu olabildiğince.

Pere Onofre Aguiló, kamarasının karanlığında fırtınadan habersiz birden uyandı, bir dalganın darbesiyle yatağından fırlamıştı. Kalkmaya çalıştı, sonunda oturmayı başardı ve kayışlara tutundu. Gözlerini yumdu ve tekrar düşmemek, fırtınanın çalkantılarına direnebilmek için elleriyle yatağın kenarlarına tutundu. Aguiló deniz adamı değildi fakat Akdeniz'de çıktığı uzun seferler onu suların ve rüzgârın ihanetlerini sabırla karşılamaya ve tevekkülle göğüs germeye alıştırmıştı. Şehtiyenin korsanlardansa fırtınaya karşı mücadele etmesini yeğliyordu; onların saldırıları hepsinin hayatını, aslında hep birkaç saatlik bir ıstıraptan sonra rahatlayan öfkeli bir doğanın yapamayacağı kadar büyük bir tehlikeye sokardı, çünkü fırtına dindiğinde, kimse onları rehin almaz ya

da taşıdıkları malları çalmaya kalkmazdı, aksine tacizini tazmin etmek için güzel havalar gönderirdi.

Vali Ponce de León'un onayıyla alınmış seyrüsefer izniyle Sureda'ların hesabına Kaptan Esteve Fabregues'le çıktığı sefer sırasında korsanlarla karşılaşması hayatının en kötü anılarından biriydi. Her şey lehlerine gibi görünüyordu, çünkü düşmanı ilk gören ve ani bir hücumun ganimet getireceğini sanarak ateş açan kendileriydi. Fakat şansları döndü: yanaşan gemi, küçük bir Mağribi birliğinin kaptanının yüksüz ve önden seyreden bir yemlik gemisiydi sadece, nitekim civardaki gemilerin dikkatini çekmişler, güçlü top atışlarıyla gemileri batırılmış ve tayfa köle pazarında satılmak üzere esir alınmıştı. Cenova Körfezinden Tabarka Limanına dönmüşler ve bir Türke satılmak, sırtı efendisinin damgasıyla dağlanmak üzereyken Adonay'ın sonsuz merhameti rastlantı vasıtasıyla bir dost göndermişti kendisine; korsan kaptana Türkün teklifinin üç katını ödeyen ve Aguiló mümkün olduğunda ne kadar ısrar etse de bu iyiliğin karşılığını almayı asla kabul etmeyen, kendi halkından bir tüccar.

— Size hayatımı borçluyum —dedi vedalaşırken— bari para olarak borcum kalmasın. Bir gün pişman olup beni köle olarak ifşa edeceğinizi düşünmek tahammül edilmez olacak.

Bir dindaşına yardımı etmese kendini asla affetmeyecek olan Salomó Abrahim, Aguiló'ya karşı çok cömert davrandı ve Livorno cemaatine yazılmış mektuplarla onu bu limana doğru yola çıkan bir gemiye bindirdi ve Mallorca soyluları yerine kendisi için çalışmasını teklif etti. Pere Onofre Aguiló Mallorcalı efendilerle bütün ilişkisini kesmek istemiyordu ve Livorno'dan onlara, başına gelen talihsizliği, *Nostra Senyora del Socors*'un kaybını ve adamlarının tutsak edilişini açıklayan mektuplar gönderdi, aynı zamanda Salomó Abrahim'e olan borcunu bildirdi; bu borç kendisini en azından birkaç yıl ona tabi kılıyor ve Salomó Abrahim'in kendisinden istediği gibi, Porto Mediceo'ya yerleşmesini gerektiyordu, ancak oradan da Mallorcalı efendilerinin deniz ticareti işlerini takip edebilirdi. Herhalde ilk iş teklifini Don Joan Josep Sureda yapmıştı; buğday ithalatında Livorno Limamnda yerleşik,

Tabarka Limanıyla da sıkı temasları olan bir acentaya güvenmek Sureda'nın işine geliyordu. Pere Onofre'nin bir süre için ada dışında bulunmasını ve ne zaman isterse dönebilmesini, kesin bir muafiyetle, uzun yoklukları sırasında kimsenin onu şikâyet etmemesini sağlayan izni yetkililerden bizzat Sureda aldı. Pere Onofre Aguiló *Nova Jerusalem*'in yolcusu olarak Porto Mediceo'ya elinde hamisinin Livorno Yahudi cemaatine yazılmış tavsiye mektuplarıyla indiğinde yirmi beş yaşındaydı. Kaptan Fabregues'le birlikte Akdeniz'de seyretmeye başlamasından itibaren geçen bir yıl içinde Livorno Limanına uğraması hiç gerekmemişti fakat bütün deniz insanları gibi o da limanın kazanmakta olduğu önemi biliyordu, yükselişinin büyük bir kısmını İspanya ve Portekiz'den göç eden *marrano*'larla, Anvers ve Ferrara'nın hayal kırıklığına uğramış kızgın Yahudilerine borçluydu. Bu yüzden kendisini kurtarıcısıyla karşılaştırdığı ve özgürlük yoluna soktuğu için Adonay'a hayatı boyunca hep şükretmişti.

Gemiyi çalkantısıyla ordan oraya vuran, sularla kaplayıp neredeyse batıracakken birden dalgaların en tepesine çıkaran fırtınanın şiddetiyle sarsılan Pere Onofre Aguiló ailesini düşünüyordu. Livorno'da huzur içinde olduklarını bilmek içini rahatlatıyordu; tanrılarına sadık kaldıkları için kimseden korkmaları gerekmiyor, herkes tarafından iyi gözle karşılanıyorlardı, üstelik oraya Hıristiyanların asla rahatsız etmeye cüret edemeyecekleri zenginler olarak yerleşmişlerdi; fakir fukarayı, bilhassa Mallorca'dakiler gibi savunmasız ve mazlum kardeşlerini unutmayan zenginler... Gözleri kapalı, bölmeye asılı yatağın iki yanına sımsıkı yapışmıştı. Fakat kol gücünden çok, iradesinin ve hafızasının gücüyle tutunuyordu; adada arkadaşlarıyla, Konsolosla geçirdiği iyi anları, henüz ikisinin de durumlarından haberdar olmadıkları, varlıklı tüccarlar olan ailelerinin ve soylarının kendilerini her türlü güvensizlik ve tehlikeden uzak tuttuğu çocukluklarının tatlı günlerini hatırlayarak. Dul annesini, daha birkaç saat önce sarıldığı o ufacık bedeni hatırlıyordu pişmanlıkla; yılların tükettiği, boğum boğum mavi damarlı, çizgi çizgi kırışık bir derinin kapladığı, neredeyse etsiz, incecik kemiklerden ibaret, tümü çok yakında hafif bir toz halinde

dağılacak o güvercin bedenini son kez kucakladığı korkusuyla hatırlıyordu. Üzülme Onofre —demişti—. Yüce Tanrımız Efendimiz bu kuluna merhamet edecektir, bana iyi bir ölüm verecek. Sahte bir vaftizle gizlenmeye mecbur edildiklerinden beri kuşaktan kuşağa kadınların oğullarına, çocukluk uykusundan uyandıklarında aktardıkları sırrı o da oğluna aktarmaya çalışarak, olanakları ölçüsünde alçakgönüllülükle hizmet ettiği Adonay'ın sonsuz merhametine inançla, sesinde hiçbir acı izi olmadan konuşmuştu.

Annesinin, kendisine uzun ömürler dilerken, doğumundan beri o büyük bayram ve şükran gününün gelmesini bekleyerek sakladığı bir hediyesi olduğunu söylediği gün Pere Onofre on üç yaşını dolduruyordu; bu hediye, sadece artık bir erkek olduğu ve başına farklı şeyler geldiği için değil aynı zamanda bir Yahudi olduğu için de hayatını değiştirecekti. Ana babası ve dedeleri gibi o da Yahudiydi, dahası on iki kabile içinde soylu Leví sülalesinin zürriyeti olan dedelerinin dedeleri gibi, dedelerinin dedelerinin dedeleri gibi Yahudiydi, kendilerini sürekli göz hapsinde tutan Hıristiyanların onları Katolik ibadetlerini yerine getirmeye zorlaması yüzünden de gizliden Yahudiydi. Yahudi demek, Adonay'ın seçtiği, sürgünlüğün çilelerine rağmen, asla korumaktan vazgeçmeyeceği halk demekti. Annesinin, alnını öperek verdiği altın Davut yıldızı Pere Onofre'nin hâlâ gözlerinin önündeydi, o güne değin gördüğü en parlak ve en ağır mücevher gibi gelmişti ona. Pek çok akşam, kimseye sezdirmeden, annesinin yanında alçak bir iskemleye oturup, yemin ettiği andan itibaren tek dini olan yeni dini hakkında ders aldı; kısa bir süre önce en yakın arkadaşı Konsolos da yemin etmişti aynı şekilde, gerçi ona bir hediye verilmemişti. Livorno'ya yerleşince kalbinin üzerinde taşımaya başladı yıldızı ama annesinin hediye ettiği kalın zincirle değil de, elbisesinin katları arasına gizlenmiş, teniyle elbisesi arasındaki, parasını da sakladığı pamuktan bir kesenin içinde. Eli gayri ihtiyari Gabriel Valls'ın toplayabildiği ve yer yarılsa kaybetmeyeceği, altın onslarla dolu kesenin olduğu yere, kalbinin üzerine gitti.

Bu mahrem sığınakta taşınan mal sadece bir kez yerine ulaşamamıştı. Fakat bunu sadece kendisi biliyordu ve hayatı boyunca sıkı sıkı sakladığı, kendisi itiraf etmezse kimsenin öğrenemeyeceği

bir sırdı, bir keresinde, bu son yolculuğunda bir an annesine her şeyi açıklamak geldi içinden, oysa Mallorca cemaatinde kendisine büyük bir saygınlık bahşeden tehlikeli görevi onun arzusu üzerine kabul etmişti. Fakat sonra vazgeçti çünkü kendi vicdanını rahatlatmakla zavallı ihtiyarı belki de asla kurtulamayacağı bir huzursuzluğa sokacaktı. Bir tehlikeyle karşılaştığında hep olduğu gibi günahlarıyla yüzleşirken yine pişmanlık dalgası gelip vurdu.

Korktum, Tanrım, diye karşılık veriyordu, vicdanının azarlarına. *Korktum, hem şimdikinden çok daha fazla. Kendimi savunamamaktan, kendimi gizlemek için mücadele edememekten, hor görülecek, parçalanacak, satılacak, ayaklar altında ezilecek olan o hazinenin yerine bir şey sunamamaktan korktum, sonunda kabul etmekten başka bir şey yapamadım. Canımı vermeye değecek Yahudiliğimi onların karşısında kabul etmekten başka. Fakat denedim. En son ana kadar, benden söke söke alacaklarından emindim, üstümü yokladıklarında bariz bir itiraf olan keseyi bulacaklarından emindim. Korku, Tanrım, boynuma asılı kesenin bağını koparan ellere karşı duyduğum korku, ormanda kurtların ulumalarından ve baykuşların —ufacık hayaletler, ben ölüme doğru giderken beni götürmek için hayata dönmüş ruhlar sanki— sabit, kıpırtısız gözleriyle, binlerce gözle çevrilmiş olarak uykusuz, dehşet içinde geçirilmiş gecelerde duyduğumdan çok daha büyüktü; oysa pek çok başka korku da atlatmıştım, Tosses sıradağlarını geçerken haydutlar, hana saldıran aç askerler, firariler müfrezesi... Korku, Tanrım, zalimlerden, sipsivri dişlerden ve işkencelerden, bıçaklardan ve insanın kemiklerini kırıncaya kadar sıkan kollardan, alevlerden... Fakat sen merhametlisin Tanrım, denediğimi biliyorsun, elimden gelen her şeyi yaptığımı biliyorsun; şimdi kendimi affettirmek için, Valls'ın bana verdiği görevi yerine getirmek için elimden gelenden fazlasını yapacağım, fakat senin yardımına ihtiyacım var, Efendimiz, Adonay, Tanrım...*

Pere Onofre yavaş yavaş sakinleşti, dua etmeyi bıraktı ve davalar başlamadan kardeşlerini Mallorca'dan çıkarmanın yollarını

düşünmeye başladı. Zor zamanlarında her zaman tavsiyesine başvurduğu dostu Salomó Abrahim'in bu sefere katılmasını nasıl sağlayabileceğini ve gemi kiralama işinin en iyi şekilde nasıl ayarlanabileceğini, Tunus mu yoksa Livorno Limanından mı daha iyi olacağını düşündü. Sampol'ün dul eşinin gerekli parayı ekleyeceğini tahmin ediyordu, gerçi artık Gabriel Valls'dan eskisi kadar etkileniyormuş gibi görünmüyordu, aksine kendisini sık sık ziyaret eden Livornolu bir Rabbiye daha fazla güveniyordu. Fakat bunu Valls'a açmaya cesaret edemedi, ne de Moashé'nin Blanca Pires üzerindeki tesirinin, öğretisini hararetle takip eden diğer Livornolu hanımlarda olduğu gibi, kuvvetliden de öte olduğunu söyleyebildi. Sırf Jacob Moashé'nin vaaz ettiği öğretiye inanan karısı yüzünden o da bir dönem kendini onun takipçisi saymıştı, vaktiyle gerçek Mesih olarak gördüğü Sebatay'ın yolundan gittiği gibi.

Zohar'da Kurtuluş yılı, yeni çağın başlayacağı yıl olarak gösterilen, Sebatay'ın Kudüs'ün kralı olarak seçileceği 1666'da Pere Onofre Aguiló, Avrupa'ya çıktığı uzun yolculuklarının ilkinden Mallorca'ya dönmek üzereydi; orada Yahudi cemaatinin çok farklı üyeleri arasında konuşulan, Mallorcalı kardeşlerinin büyük bir kısmının da içini umutla doldurarak heyecanlandıran iyi haberi işitme imkânı bulmuştu. Fakat Anvers'te ve Ferrara'da, hatta Selanik'te bazı Yahudilerin hazırlıklara başlamalarının aksine Mallorcalılar vaat edilmiş topraklara dönmek için herhangi bir teşebbüste bulunmadılar. Kanunların göç etmelerini yasakladığını biliyorlardı ayrıca mallarını satışa çıkarsalar niyetlerinin açığa çıkacağını da biliyorlardı ve bir geminin kaptanına rüşvet vermeden kaçmalarına imkân yoktu. Ayrıca herkes ikna olmuş da değildi. Pek çokları kuşkuluydu. Taraftar kazanmaya çalışan bir sahtekârın ustaca bir oyunu olabileceğini düşünüyorlardı, üstelik bu tuzağı Engizisyonun onları daha kolayca avlamak için kurmadığını kim biliyordu. Pere Onofre, Mallorcalılardan daha sofu olan ve eski yasayı daha katı kurallarla uygulayan öteki cemaatlerin ne denli umutlu olduğunu onlara söylediğinde kendini rahatsız hissediyordu. Üstelik, Bordeaux cemaati aracılığıyla Aguiló'nunkilerin aksine bilgiler alan Gabriel Valls'la da şiddetli

bir tartışmaya girişme noktasına gelmişlerdi; Sebatay'ın bir deli, bir hayalperest olduğunu, onun yüceltilmesinin bir gün kendilerine pahalıya patlayabileceğini savunuyordu. Ve Sebatay İstanbul'da, Sultan İbrahim'i tahttan indirmeye niyetlenip diri diri yakılma tehdidiyle karşılaşınca İslamiyete dönmüş böylece Valls da, artık Aguiló'nun onu savunacak bir dayanağı kalmadığını düşünmüştü. Fakat öyle olmadı; diyasporanın diğer Yahudileri gibi Aguiló da Sebatay'ın mesajını kabul etti: *Tanrı beni Müslüman yaptı. O böyle emretti ve bu benim yeniden doğumumun dokuzuncu gününde gerçekleşti*, üstelik Gabriel'e cahil muamelesi etti. Anvers'te en saygın rabbilerden biri olarak işittiği Jacob Judà, Sebatay'ın din değiştirmesini Kabala'ya göre yorumluyordu ve bu ihaneti onun mesihliğinin bir kanıtı olarak, büyük bir kısmının da öteki menfur dinlere döndüğü kendi halkının günahlarının kefaretini ödemek için en korkunç yemini bozma günahını işlemiş olan yegâne gerçek Kurtarıcı'nın gerçek Çilesi olarak sunuyordu. O andan itibaren din değiştirmesi onun şehadeti, çarmıha gerilmesi olacaktı, aynı zamanda da akitlerinin en önemlisi ve en büyük liyakati olacaktı. Hıristiyanların haksızca İsa'ya atfettikleri İsaias *"Acılar adamı"* sözleri kuşkusuz onu, Sebatay'ı kastediyordu, mademki kendi günahıyla, yine dinlerini terk edenlerin günahlarının kefaretini ödüyordu. Fakat Gabriel Valls bu fikri kabul etmiyor, hatta çok ciddiyetsiz buluyordu ve Pere Onofre'nin, hatta dünyanın çeşitli yerlerinde yetkili kişiler sayılan rabbilerin, nasıl olup aynı fikirde olduklarını anlamıyordu. Gabriel Valls için Mesih, onlardan biri olarak, kendileri gibi ikiyüzlü olamazdı, halk arasında Hıristiyan gibi yaşayıp, sadece özel hayatlarında, evlerinin karanlık gizliliğinde, kim olduklarını gösteren kişiler gibi olamazdı.

— Hayatı sürdürebilmenin tek yolu bu ama, bize başka bir yol bırakmadılar ki —diye neredeyse bağırdı Pere Onofre, kendisini dikkatle ve biraz da tereddütle dinleyen arkadaşının karşısında diklenerek—. Mesih içimizden çıktı ve bizim gibi biri o!..

Aguiló birden yıllar önceki ahenksiz, aksi sesini duydu, biraz genizden, istediğinden daha az ciddi çıkan sesini. Hafızasının arapsaçı yollarında, Valls'ın daha sönük sesini, belki de daha az

genizden geldiği ve daha sevgi dolu olduğu için daha ikna edici tonunu bastıran kendi sesini duydu. Ve seslerle birlikte, 1666 yılı sonlarında, sonuca erdiremediğini sadece kendisinin bildiği o görev için gittiği Bordeaux'dan Mallorca'ya dönüşünde, onlara birinci ağızdan haberler getirdiğinde, Valls ile Sebatay'ın mesihliği üzerine yaptıkları tartışmayı da kelimesi kelimesine hatırladı. Fırtına yavaş yavaş dinerken ve şehtiye artık sadece denizin karanlık güçleri tarafından yönetiliyor gibi değil, dümenin dönüşlerine boyun eğiyor gibi de görünürken, boşa gitmiş o umutlardan artık çok uzaklarda, Gabriel Valls'ın o zamanlar ne kadar haklı olduğunu düşündü: Sebatay Sevi bir sahtekârdan başka bir şey değildi, Tabor dağında bizzat Tanrı tarafından Musa'ya iletilen, Yahudi halkının asırlar ve asırlar boyunca inandığı On Emir'in, kendisinin on sekiz kuralıyla değiştirilmesini emretmeye cüret eden şeytani bir deliydi, üstelik kurallarından birinde de tek Kurtarıcı olarak kendisinin görülmesini buyuruyordu.

Bu yüzden, yani her şey korkunç bir sahtekârlık olduğundan, hâlâ Mesih'in gelmesini beklemek gerekiyordu, ve Jacob Moashé, belli ki Sebatay'ın nadim bir takipçisi olduğu için, Yahudi halkının Kurtarıcısının taşıyacağı gerçek işaretleri tanıyabildiğini düşünüyordu ve bunu sadece aralarında henüz yetişkinliğe erişmemiş olan gerçek Mesih'in de bulunduğu seçkinlere açıklamaya hazırdı. Bütün bunlar, Livorno cemaatinde, rabbinin onun oğullarından birini kastettiği şeklinde yorumlandı. Pere Onofre'nin eşi, büyük oğulları Samuel Pere'nin söz konusu olduğundan şüphelenmeye başladı ve bunu kocasına bildirdi fakat haber onu sevindirmekten çok huzursuz etti. Kendisine verilen görevi yerine getirememiş olmanın verdiği suçluluk duygusu her zamankinden daha büyük bir şiddetle geri döndü, çünkü kendisinden oğluna aktarılan bu suç çocuk büyüdüğünde Adonay'ın inayetiyle onu Mesih seçmesine engel olacaktı kuşkusuz. Bu yüzden karısı Mesih'in annesi olma ihtimalini kafasından atsın diye uğraştı, üstelik on üç yaşındaki oğlunun mizacı Kurtarıcı olmaya hiç de uygun değildi. Samuel Pere'de babası gibi tüccar ruhu vardı, ve bu da Mesih seçilmek için bir avantaj olamazdı. Birkaç kez tahılı hemen gemiyle nakletmek

yerine, bir kısmını elde tutarak fiyatının yükselmesini beklemeyi önermişti. Ayrıca, kendisi seyahate çıktığında çocuk defter tutma görevini üstleniyor, gelir ve harcamaları büyük bir titizlikle, noktası virgülüne kaydediyordu. Bu meziyetleriyle bir yandan gururlanıyordu fakat müstakbel Kurtarıcının özellikleri değildi bunlar. Samuel'in, başkalarıyla dalga geçme merakı yüzünden Yürüyen Şaka lakabıyla anılan Mallorcalı dedesinden miras, her an gülmeye hazır, özellikle yanında birisi varsa, dalgacı havası da hiç uygun değildi.

İncil'den bu yana zaman değişti, diye ileri sürüyordu Pere Onofre'nin hanımı. Kocası, Samuel'in evdeki hizmetçi kızların peşine düştüğünü, öte yandan ilk aşk keşiflerini yapan bir delikanlıda bunun gayet anlaşılır bir şey olduğunu söylediğindeyse Adonay mucizeler yaratabilir diye ekliyordu. Yolu gözlenen Kurtarıcının kendi kutsanmış karnından, o seçkin hamileliğin dokuz ayından sonra çıkmış olabileceği fikriyle heyecanlanan Ester Vives, Efendimizin yolları bilinemez diye diretiyordu. Ayrıca büyük oğlunu daha dindar bir yola sevk etmenin, daha doğru bir yol tutmasını sağlamanın, Musa'nın yasalarına sıkı sıkıya uyması gerektiğini sürekli işlemenin, Tora'nın bilgileriyle kafasını doldurmanın, Jacob Moashé'nin derslerine göndermenin de tam zamanıydı. Bu yolla karısını ikna etmenin zorluğunu anlayan Pere Onofre, Rabbinin hiçbir şeyi kesin olarak söylemediğinde ısrar etti. Sadece Mesih'in, Livornolu bir grup ergenin arasında bulunduğunu ima etmişti, Samuel Pere de bu grubun içindeydi, bu yüzden karısına, oğlunun hayatını değiştirme izni vermedi ve Esther Vives'e bir daha bu kuru hayallerden söz etmeyi yasakladı. Ve şimdi, onca zamandan sonra, o kararı verdiğine ve Esther'in bütün gözyaşlarına ve ricalarına aldırmadan kararını sonuna kadar götürmesini sağlayan dirayetinden çok memnundu. Jacob Moashé ile Blanca Pires'in mahremiyetle ve sık sık görüşmelerinin ve hanımın biricik oğluna verdiği özel eğitimin Rabbinin seçilmiş olanın kimliğine karar verdiğini gösterdiğine dikkat çekmesi bile karısını ikna etmeye yetmemişti. Pere Onofre, yalnız bu mesihlikte ufak bir kusur var, diye ileri sürüyordu: müstakbel Kurtarıcı Josep'in babası tüccar

Sampol, Yahudi kastından gelmiyordu, Hıristiyandı, dört taraftan da eski Hıristiyanların soyundandı. Fakat belki Rabbi bu durumu hesaba katmıyordu, belki de, Hıristiyanların Meryem'in gebeliğiyle ilgili olarak inandıkları gibi, Blanca Pires'in de doğumdan önce ve sonra bakire olduğu ihtimalini düşünüyordu. Fakat bütün bunlar da, vaktini kendisinden daha çok bu konuları düşünüp taşınmaya ve dul Sampol'ün çevresindeki kadınlarla yaptığı yorumların tadım çıkarmaya harcayan karısı için heyecan verici tahminler olmaktan öteye geçmiyordu. Çünkü aslında —Pere Onofre inatçı karısını ikna etmek için çabalayıp duruyordu— Jacob Moashé henüz tayin edilmiş olduğunu düşündüğü kişiyi açıklamamıştı ve şayet hanımefendinin oğluna özel ders veriyorsa, belki de hanım öyle istediği içindi. Aslında bu, iyi bakınca, ne tuhaf ne de şüphe çekiciydi. Pek zengin ve yalnız olan bu hanımefendinin herkesin saygı duyduğu, bilgeliği sınanmış ve ahlakı yüksek kişilere güvenmesi gayet normaldi ve oğlunun iyi bir Yahudi olarak yetişmesini sağlayan kişiyle günün en tatlı saatlerini, Josep'in ruhsal gelişimi ve Kutsal Yazıların yorumu hakkında konuşarak geçirmesinde de hiçbir tuhaflık yoktu. Ve bütün bunlar sinagogda değil de Blanca'nın, Livorno'nun en görkemli evlerinden biri olan saray gibi evinde gerçekleşiyorsa, sebebi sadece hanımın neredeyse hiç dışarı çıkmamasıydı. Tüm ikindi vakitlerinde, servilerle çevrili, Mallorca'daki bahçesinin taklidi olarak Livorno'da da yaptırdığı portakal bahçesinde, Jacob Moashé'nin eşliğinde, Palma'da Gabriel Valls'la yaptığı gibi gezinmesinde ne gibi bir kötülük vardı? Ayrıca, yeni bir sinagogun yapım masrafını kendi cebinden ödemiyor muydu? Pere Onofre, hâlâ gözleri kapalı yatağın kenarlarına tutunmuş, fakat fırtınanın dinmeye başlamasıyla biraz daha güvenle ellerini hafifçe gevşetmiş, Livorno'nun bütün hanımları gibi Blanca'yı kıskanan karısının, dulun kendini iyilik yapmaya ve merhamet uyandırmaya büyük bir şevkle adamış olduğunu kabul edişindeki limon ekşisi suratını hatırladı. *Bütün bunlar doğru* —diye geri çekiliyordu sonunda Esther Vives— *fakat kutsanmış bir kadın olarak gözleri fazla cıvıltılı ve dünya işleriyle ilgilenmeyen biri için de fazla sürmeli. Onun arzusu tek bir bakışta hepinizi dize getirmek.*

Valencia'dan Anvers'e, Anvers'ten Roma'ya, sonra da Ferrara'ya ailesiyle birlikte çıktığı büyük hac seferinden sonra Livorno'ya gelen Esther Vives'in her şeyi bir çırpıda kavrama yeteneği vardı. Bu özelliği, at kılını bile bir ipek çilesi haline getirme becerisiyle birleşince, o sıra Livorno'ya yerleşip aile kuracağı bir eş arayan Pere Onofre'nin ilgisini çekmişti. Bu yüzden Esher'in dul Sampol hakkında söylediği her şey, kıskançlık hükümlerini biraz bozsa da, gerçeğe pek uzak düşmüyordu. Kendisi ne o kuzgun gözlerin çekimine kapılmış ne de bakışlarının derinliğinde kaybolmuştu ama yine de Blanca Pires'inki pek rastlanmadık bir güzellikti ve sırf gözbebeklerini dikerek kuşları mıknatıs gibi kendilerine çekme özelliği olan yılanların sırrı vardı onda. Birden gülümsedi, fırtınanın ortasında dalgalarla oradan oraya savrulurken dul Sampol'ün ortaya çıkıp kimselerde olmayan o bakışıyla kendisine baktığını bilse karısı nasıl da öfkelenirdi. Kaptanınki dışında, muhterem, asil ya da yüksek mevkideki yetkililer için ayrılan tek özel kamara, bu kez daha önemli başka birisi olmadığından kendisine verildiği için şanslıydı. Tiksindiği bir şey varsa o da fırtınada gemilerin daracık alanlarını başkalarıyla paylaşmak ve onların korkularına ve mide bulantılarına tahammül etmek zorunda kalmaktı; korku ve mide bulantısı, sonuçta daima bulaşıcı olurdu, bilhassa ilk seyahatlerinde, etrafında diğer yolcular, fırtına onu gafil avladığında öyle olmuştu; kusmalar ve küfürler arasında ağlayıp inleyen insanların renkleri denizin çalkantısıyla değişir, suratları beyazdan sarıya, yeşile döner, sonra sirkeleşir ve morarır, beyazımsı safralı salyalı mide sıvılarının rengini alır, dinmek bilmeyen kasılmalar, öksürükler ve öğürtüler arasında gözlerinden yaşlar gelirdi. Bir sürü deli, bir yığın zekâ özürlü, karanlık bir kamaraya kapatılmış gibi, kendi tükürükleriyle yıkanmış bu bir yığın beden, kendisi de elbette, içeriyi ağır, yoğun, çok farklı ekşi bir kokuyla doldururdu ve bu koku fırtına dinip de insanlar eski hallerine dönseler bile geçmez, bizzat yolcular kovalarla deniz suyu taşıyıp yerlerdeki kalıntıları temizleseler bile, lumbozları açıp daha az rahatsız edici olan öbür deniz kokularının içeriyi doldurmasını sağlasalar bile günlerce çöker kalırdı.

Ne zaman bir gemide olsa annesinin Mallorca'yı bırakma korkusunu ve denizi geçme fikri karşısında duyduğu korkunç huzursuzluğu anlıyordu. Deniz yarılır ve kapanır, diye ısrar ediyordu hep, oğlu ne zaman kendisine çekip gitmenin bir yolunu bulalım diye önerse. Ve Pere Onofre denizin hep fırtınayla kabarmadığına, iyi havada seyretmenin ve iyi rüzgârların yelkenleri şişirmesinin büyük bir zevk olduğuna ikna etse de, Aina Bonnín bunu yaşamayı hiç istemiyordu. Torunlarını tanımayı çok arzuladığı için üzülüyordu, fakat deniz korkusu onun için başka herhangi bir duygudan daha güçlüydü, hatta odun ateşi korkusundan bile. *Gabriel Valls'ın benden istediği şu şehtiyeyi bulursam,* diye düşünüyordu Pere Onofre, *onu da binmeye nasıl ikna ederim bilmem. İnatçı işte, hem adada kalmayı daha çok istiyor, ama işler kötüye giderse başına kim bilir neler gelir.*

Yine bir ses duyduğunda uyumak üzereydi, bir kez daha gözlerini açtı ve kulaklarını dikti, dışarıdan mı gelmişti yoksa ilk uyuklamasında ve iyice dalmadan hemen önce duyduğu sesle mi alakalı diye ayırt etmeye çalıştı. Fakat denizin bildik gürültülerinden ve güvertedeki hareketlerden başka bir şey işitmedi. Sanki kamarada biri daha vardı da, o ana kadar ortaya çıkmaya cesaret edememişti, neredeyse hemen yanındaki bir insan iniltisi olarak teşhis ettiği bu sese kulak asmamaya kararlı, tekrar gözlerini yumdu. Fakat birkaç saniye sonra, sızlanmayı bir kez daha, bu kez gayet bariz işitince, gözlerini açtı. Tüccar anlamıyordu; madem birisi tutup kamarasında gizlenmişti, peki neden o ankinden daha korkunç koşullarda değil de, çünkü fırtına giderek diniyordu, ancak şimdi yakınmaya kalkıyordu.

— Şimdi bana kim olduğunuzu ve içeri nasıl girdiğinizi söyleyin —dedi Aguiló, ancak hiçbir karşılık alamadı—. Büyük bir balık olmayasınız sakın?— diye ısrar etti yatağın üzerine oturmuş, kancalara tutunarak, düşmemişse eğer tavana asılı sönük feneri bulup adamın nereye gizlendiğini anlamak istiyordu. Ve el yordamıyla kalkarken Cenova Limanında gösterilen adamı, kalyonu battıktan sonra iki aydan fazla bir süre boyunca kendini akıntıya bırakarak ve yuttuğu balıklarla beslenerek yaşayan ve

ağlarına takıldığı balıkçılar tarafından nihayet kurtarıldığında tek bir hece bile edemeyen, konuşma yeteneğini kaybetmiş adamı düşündü. Fakat Sicilya Krallığında Catania'da vuku bulan ve uygun bir dinleyici topluluğu bulduğunda anlatmaya bayıldığı hem kendisinin de başkalarından defalarca dinlediği olaylardan birine kıyasla bu o kadar da olağandışı değildi. Tüm anlatıcılar, Balık Colau dedikleri kişinin ufaklığından itibaren denize karşı büyük bir sevgi beslediği, yüzerek saatlerce gözden kaybolmadan gün geçirmediği ve herhangi bir iş, bir görev yüzmesini engellediğinde yaşama arzusunu yitirmişçesine üzüldüğü konusunda birleşiyordu. Büyüdüğünde arzusu sönmek bir yana alevlendi. Kendisini dinlemek isteyen herkese denizin kendisine topraktan katbekat güzel göründüğünü ve sularda, en güzel kırların kendisine sunamayacağı harika yerler bulduğuna yemin ediyordu. Ve yüzme konusunda öylesine mahirleşmişti ki fırtına çıksa ve çan kulesi yüksekliğinde dalgalar olsa bile korkmuyor, gözden kayboluncaya kadar uzaklaşıyor ve iki üç güne kadar da dönmüyordu.

Kapının önünde ayak sesleri işittiğinde ve kapı vurulduğunda, el yordamıyla feneri arar ve bulamazken, Balık Colau'nun hikâyesi geçiyordu aklından.

— Efendim, kapıyı açabilir misiniz? —dedi genç bir ses—. Ben gemi tayfasından Arnau Mulet. Size bir kötülüğüm dokunmaz...

— Ümit ederim —dedi Pere Onofre, kapının sürgüsünü çekerken—. Buyur, ne istiyorsun?— ve delikanlının sağ elinde bir kandil olduğunu görünce sevinerek ekledi—: Önce ver de seninkiyle benim feneri bulayım. Fırtına her şeyi devirdi. Ne yapıyordum biliyor musun? Şimdi işittiğim iniltinin nereden geldiğini bulmaya çalışıyordum. Yoksa sen miydin?

— Hayır efendim, fakat sanırım ne olduğunu ve nereden geldiğini biliyorum. Bu yüzden sizin bavullarınızdan biriyle gemiye binen kişiyi serbest bırakmaya geldim.

— Bu da çok fazla ama, bir suistimal! Kaptana şikâyet edeceğim!

— Elbette efendim fakat kaptan zaten haberdar. Bu fırtınayla karşılaşacağımızı bilmiyorduk. Blanc burnunu döner dönmez

buraya gelme ve onu dışarı çıkarma emri almıştım ve kaptan da sizden özür dileyip bu mektubu verecekti —gömleğinden mühürlü bir kâğıt çıkardı—. Sizin için efendim. Şikâyet etmek isterseniz yine de edebilirsiniz —diye ekledi bavula doğru yönelirken—, şimdi seni çıkaracağım. Boğulmak üzeresindir, kardeşim.

— Kimi misafir etme şerefine nail olduğumu bilmek isterdim —diye sordu Pere Onofre, mührü kırıp Konsolosun yazısıyla karşılaştığında.

— Şimdi öğrenirsiniz efendim. Elbette Mallorca'dan kaçan biridir.

VIII

İsa, Meryem ve Yusuf:

Ben, Costura lakabıyla maruf Rafel Cortés, Yüce Tanrımızın 1687 yılının Haziran ayının ilk haftasının Pazartesi günü, kuzenim Cap de Trons can çekişirken, ve kendisine tanrının rahmetine kavuşması için hiçbir yardımda bulunulamazken, adı geçen Cap de Trons'un, kutsal yağla kutsanmasından sonra, şehir dışında gezintiye çıktığımı, birkaç delikanlı bir taşla ayağımı yaraladıkları için ve söz edilen taş yarası nedeniyle sağ bacağım acıdığı için, olayların geçtiği yerin pek dışında olmayan, Gabriel Valls Major'un bahçesindeki bostanda konakladığımı tüm gerçekliğiyle beyan ederim. Oraya yardım istemek amacıyla ve aynı zamanda, günah çıkarttığım Peder Ferrando, Yüce Efendimiz İsa'nın gerçek dinine karşı söz konusu bahçede bazı şeylerin vuku bulduğuna dair söylentilerin gerçek olup olmadığını anlamam için gözlerimi açmamı tavsiye ettiği için gittiğimi de beyan ederim. Önceki gün bizzat Valls tarafından oraya davet edilmiştim, orada Konsolos, tüccar Serra, saraç Pons ve Mallorca dışında, daha önce açıkladığım gibi uçan makineler yapan kişilerin bulunduğu yerlerde, vuku bulmuş olaylardan bahseden Pere Onofre Aguiló'yla birlikte bulundum. Fakat o gece, geceleri bostanda kalan yegâne kişiler olan yarıcıların ve onların gündelikçilerinin Yahudiliği sürdürdüklerine dair şüphe çekici bir şey görmedim. Fakat gece, on ikiye doğru, geceyarısı, Gabriel Valls'ın küçük oğlunun penceremin altında şarkı söylediğini ve Maria adlı kızı çağırdığını işittim ve bu kızın pencereye çıktığını ve delikanlının aşk muhabbeti sırasında bana kalırsa Yahudi duası olan bir duayı ona okuttuğunu gördüm ve işittim:

Her şeye gücü yeten Yüce Babamız,
her gün yeni mucizeler yaratan.
Merhamet eyle, Göklerin yüce Tanrısı,
biz zavallı kuzularına
büyük bir acz içindeyken,
arıların soktuğu.
Sen ki gerçek tanrımızsın,
Merhamet et, acı kuzularına.
Adın kutsansın
Şimdi ve her defasında.
Yüce Efendimiz,
Işığın asla sönmesin.
Eğer halkın bir gün
Yanlış yola girerse
Sen Yüce Efendimiz,
Kutsal yasayı verdiğin gibi ona
Bağışla onu.

Katolik, Apostolik ve Roma inancımın yüklediği bir görev olarak ve Kutsal Engizisyon Mahkemesinin bu beyanım sonucunda dava açması amacıyla, söz konusu Mahkemenin Gabriel Valls'ın bahçesinde Musa'nın Yasasının öğretildiğinden şüphelendikleri için ve bu şüpheyi teyit etmem gerektiği için yaralı bacağımla orada bulunduğum gece, yarıcı, Porreres'ten Pep Pomar ve karısı Miquela Fuster'ın küçük kızları Maria Pomar'a bu yasayı naklederken işittiğim ve gördüğüm kişinin Rafel Onofre Valls de Valls Major olduğunu beyan etmek isterim.

Şayet Sayın Sorgucular bu Musevi Parenostre'sini nasıl olup da bu kadar iyi bildiğimi sorarlarsa, bana da öğretmek istedikleri içindir ki biliyorum fakat asla kullanmadım çünkü ben Katolik ve Apostoliğim ve Roma'ya bağlıyım.*

Valls'ın bostanında, kutsal Hıristiyan dinine karşı yukarıda ifade ettiğimden daha büyük bir yanlış yapıldığını gözlemleyemeden

---

* Hıristiyanlarda "Babamız" diye başlayan bir dua—ç.n.

gecelediğimin sabahında, alışkın olduğum üzere, uykunun bana birkaç saatten daha fazla eşlik etmemesi nedeniyle beni daha önce defalarca çalışırken bulan şafağın sökmesiyle bu kez uyanamadım; hem bacağımın ağrısına teslim olduğum için hem de bulunduğumuz yerin sükûneti beni iyice rahatlattığından. Kimse de beni uyandırmadı ve hizmetkâr bensiz gittiklerini söyledi; bu yüzden Gabriel Valls saat ondan sonra ortaya çıktığında beni bahçesinde buldu ve geçen pazar günü bahçeye giderken yaptığı gibi aynı konuda beni bir kez daha ikaz etti: henüz ölmemiş olan Cap de Trons'un tavırlarını dikkate almamamı söyledi, ve alçak sesle bunu söyledikten sonra, sanki içimi okumak ister gibi bakarak kuzenim Cap de Trons'u ihbar ederek kötü ettiğimi söyledi. Hiç cevap vermedim, fakat, emin tavrından bunu anlayabileceğinden şüphelendim ve sanırım domates gibi kızardım. Beni şehre götürecek bir bineğin koşulmasını emretmeden önce yarıcının hanımına kahvaltı için bana coca bamba çıkarmalarını söyledi, bu yemeği çok övdüğüm için de büyükçe bir parça getirmelerini emretti, bundan beni kızdırmak istemediği sonucunu çıkardım ve yaralı bacağımla orada kaldığım süre boyunca bol bol coca bamba gönderdi. Bacağımın ağrısı geçmedi, aksine azalacağına arttı, üstelik buna bir de karın ağrısı eklendi, fakat bunu tevekkülle karşılıyorum, madem Tanrımız Yüce Efendimiz verdi bu acıyı, hem İsa'nın Acısı karşısında benim ağrılarımın ne önemi olabilir.*

Bugün, Tanrının 1687 yılının Haziran ayının 12'si, cuma gününde bütün bunların doğru olduğunu beyan ediyor ve bu belgeyi kendi elimle imzalıyorum.

Rafel Cortés Costura

Pek Muhterem Sorgucu Nicolás Rodríguez Fermosino Peder Ferrando'nun bizzat verdiği kâğıtları okumayı bitirdi ve masasına bıraktı, tek kelime etmeksizin gözlerini rahibe dikti. Sorgucunun bakışlarının karşısında onun masasımn önünde oturmakta olan Ciz-

* (Kat.) Geleneksel olarak büyük bayramlarda yenen, bir tür kek— ç.n.

vit söze başlama kararını verenin Don Nicolás olmasını bekliyordu. Kelimelerden bir şey çıkaramazsa kullandığı ses tonundan, şahsi meselelerden bahsetme vakti gelmiş miydi yoksa Rafel Cortés'ten Kutsal Mahkeme'ye yardım konusunda kendisine destek olacak başka itiraflar da mı talep etmeliydi, anlayabilirdi belki. Fakat Rodríguez Fermosino onu bekletmekten zevk alıyor olmalıydı ki bir süre daha sessizliğini bozmadı. Sakalını okşadı. Titizlikle gözlüklerini çıkarttı ve delici bakışlarını Peder Ferrando'nun üzerinden ayırmadan ayağa kalkarken sandalyesini yavaşça geriye çekti, daha birkaç gün önce güzelce kireçlenmiş duvarı çizmek istemiyordu. Odanın ortasına geçti ve ön cepheye bakan, teraslara ve eğrelti otlarına açılan pencere ile revaklara açılan kapı arasında gidip gelmeye başladı. Bir gelincik gibi tetikte, Peder Ferrando'nun kendisinin fikrini duymak için yanıp tutuştuğunu hemen anlamıştı ve sessizliğiyle Cizviti huzursuz edip sinirlendirmek istiyordu. Sorgulara alışkın sorgucu, kötü niyetli kuşkucu suskunlukların sanıkları, en kötü işkencelerin en tehlikeli ve uyarıcı sorularından çok daha fazla huzursuz ettiğini biliyordu. Sessizliğin kelimelerden daha ifadeli hale getirilebileceğini düşünüyordu ve bu yüzden en etkin taktiklerinden biri olarak sık sık kullanıyordu, gerçi o duraklamalar süresince, o ölü vakitler boyunca suçlamaların leyhte ve aleyhte olanlarını ölçüp biçmeyi ve suçluların suçluluğu üzerine düşünmeyi bir yana bırakıyor, mahkeme salonunda olup bitenlere boş veriyordu. Bu anları dinlenmek için kullanırdı, keskin ve delici bakışlarını zanlı kurbanlarının üzerine dikmeyi sürdürse de kafasında başka yerlere bakar ve başka insanlara dikerdi gözlerini. Hâkimin ya da dik kafalı zanlının tuhaf bir sözü başlatabilirdi bunu, bir kelime, bir söz, sanki kanatlanıp uçmuş gibi onu başkaları tarafından ifade edilmiş başka sözlere götürürdü, o zaman o da kötü düşünceleri önleyecek bir yakarı gibi sarılarak onlara, bulunduğu yerden uzaklaşırdı. Bazen de, dalgınlıkları çok uzarsa —elbette sanıklar bu sırada iyice dağılmış olurlardı— bu kez de düşünüyormuş gibi yaparak —artık başı elleri arasında— ama sadece kendi meselelerine takılarak, gençliğin en tatlı anlarını hatırlayarak mutedil bir süre boyunca dinlenirdi, genellikle de Roma'da Kardinal d'Angelioto'nun hizmetinde bu-

lunduğu bir dönemi hatırlardı. Ama şimdi kendisine yararlı olacak söze ya da kafasını dağıtacak hayale karar vermeksizin, parmaklarını kıracak kadar şiddetle ellerini ovuşturan Peder Ferrando'nun geçirdiği kötü anın tadını çıkarıyordu sadece.

— Muhterem Sorgucu, Costura'ya söylemem gereken şeye karar verdiler mi acaba? —diye bozdu sessizliği Cizvit alçak sesle.

Sorgucu gayet memnun gülümsedi: *Konuşmazsan patlarsın*, ve Ferrando'ya başka bir soruyla karşılık verdi.

— Costura'nın ifadesi hakkında siz ne düşündünüz? Onu en iyi siz bilirsiniz, size günah çıkarttığına göre.

Sorgucu yerine dönüp oturmuştu, hem de gürültüyle, ağır cüssesini sandalyenin üzerine derisini esnetip gıcırdatarak bırakmıştı. Cizvit, sorgucunun konuşmaya sanki şüphelilerdenmiş gibi kendisini de sorgulayarak başlayacağını tahmin etmemişti. Aslında, odadaki o gezintiden işlerin kötüye gittiğini anlamalıydı. Sorgucu kendini rahatsız hissettiğinde, hakkında terbiyesiz olduğu düşünülmesine aldırmadan oturma alışkanlığında olan biriydi. Fakat Peder Ferrando, davranışını da sorusunu da kötüye yormamayı tercih etti ve kendine cesaret vermek için Fermosino'nun böylesi hassas bir konuda onun fikrini de almayı isteyebileceğini düşündü. *Bir iltifat olarak alacağım bunu*, dedi içinden ve tüm mütevazılığıyla, tüm mültefitliğiyle Costura'nın iyi bir Hıristiyan gibi göründüğünü ve söylediklerinin tümünün doğru olduğuna inandığını söyledi. Üstelik hastaydı da; bacağındaki yara bir türlü iyileşmediği gibi bir de hiç rahat vermeyen bir karın ağrısı çekiyordu. Bu yüzden, sıhhatinden endişe ettiği için yalan söylemeye cesaret edemezdi. Fakat bu hastalıklar, diye ima etti sorgucu, onun ruhunu olumsuz yönde etkileyebilir ve bunları salim kafayla mı yazdığını yoksa hayaller görüp hatıralarını birbirine mi karıştırdığını kim bilebilir. Peder Ferrando, Muhterem Efendime, Costura'nın talihsiz kazadan çok önce bunlara tanıklık etmeye hazır olduğu karşılığını verdi, belli ki iyi bir Katolik olarak bir din kardeşinin değil kendi ırkından bazı kardeşlerinin bağışlandıktan sonra tekrar Yahudiliğe döndüğünü ve bir Hıristiyan olarak buna izin veremeyeceğini düşünüyordu. Sorgucu, Ferrando'ya karşı derin bir hoşnutsuzluk

besliyordu. Mahalle halkını günah çıkarmaya zorlayarak takdir edilmeye çalışan ve bunu da hiçbir zaman elde edemeyen bu sefil Cizvitten hiçbir zaman hoşlanmamıştı. *Seni böyle teşvik eden o Apostolik ateş değil, kurnaz tilki* —diyordu içinden— *yakmaya çalıştığın odun ateşinin nedeni elde etmek istediğin başrahiplik koltuğu. Yanılıyorsam bileğimi kessinler...*

— Muhterem efendim —diye devam etti Ferrando— Costura'nın ilk ihbarında yazdıklarının, hani size İcra Hâkimi vasıtasıyla gönderdiğim, Juli Ramis'in beyanlarıyla uyuştuğunu teyit edebilmişti. Costura doğruyu söylüyor, bundan eminim.

— Juli Ramis utanmazın teki, bizzat Piskoposluk Meclisi üyesi Amorós böyle dedi. Juli Ramis'in yalan söylemediğini kim temin edebilir? Cap de Trons'u suçlayarak, kendi ayaklar altına düşmüş şerefini kurtarmaya çalışıyor. Ben de Peder Ferrando hakarete uğramış bir baba olsaydım, benim kanıma karşı alçaklık etmiş birini aynı şekilde hadım etmeye kalkardım.

Sorgucu bir süre daha sessiz kaldı, bu kez kendi sözlerinin sırtında uzaklara doğru yolculuğa çıkmıştı ve surlarla çevrili bir şehrin kapısından, peşinde başka bir süvari, dörtnala geçtiğini gördü. İnandırmak istedikleri gibi Siena'daki kişi ona babasının adını verebilir miydi?

— Muhterem efendim, Cap de Trons oğullarını sünnet etti yahut etmeye çalıştı, Juli Ramis'i kızının odasında yakalamadan önce, bu da kanıtlanmış gibi görünüyor.

— Siz gözlerinizle gördünüz mü Peder Ferrando? —diye sordu sorgucu bir kez daha yerinden kalkıp bu kez, biraz sağa kaymış gibi görünen Sant Domenec'in tablosu önünde dikildi—. Siz zatı âlileri edep yerlerini incelediniz mi bari?

— Elbette incelemedim —diye cevap verdi konuşmanın gidişatından hiç hoşnut olmayan Ferrando—. Belki de sünnet etmeyi başaramadı... fakat niyeti oydu, arzusu da, sünnetçi olduğu bence gayet belli.

— Cap de Trons öldü Peder Ferrando. Kemiklerini ateşe atabiliriz ama hatalarını inceleyemeyiz. Oğullarına yaptığına gelince, babalarının deliliğinin hangi noktaya vardığını kanıtlamak kolay.

Sessizlik sıcaklık kadar yoğunlaştı. Cizvit bir mendille alnını sildi. Yüzünü ter damlacıkları kaplamıştı. Hava lavlardan yükseliyormuş gibi bunaltıcıydı. Peder Ferrando kendini her bakımdan çökmüş hissediyordu: rahatsızdı ve sorgucunun takdirini nasıl kazanacağını bilemiyordu. Almaya geldiği tavsiye mektubunu istemeye de kesinlikle cesaret edemiyordu. Fermosino, davranışında Katolik kilisesinin ateşli bir üyesinin hevesini görmek yerine, onu dumanı tüten hoş kokulu bir çorbanın içine düşmüş iğrenç bir böcek gibi inceliyordu adeta. Şayet sorgucu bu kadar güçlü olmasaydı üstelik de asla rüşvet verilemez gibi bir şöhreti olmasaydı, böylesine muğlak, böylesine —söylemekte ne beis var— şüpheli davranışını ihbar etmenin bir yolunu bulurdu.

— Sizce Muhterem efendim —dedi cesaretini toplayarak nihayet— Costura'ya öğrendiği her şeyi yazarak bildirmeye devam etmesini istemek uygun olur mu, yoksa?..

Sorgucu bir kez daha Cizvitin gözlerine demir attı.

— Katolik inancımızın zaferi için mücadele etmeseydiniz kötü bir Hıristiyan, daha da fenası, kötü bir din adamı olurdunuz. Şimdi izin verirseniz —dedi altın yaldızlı minik bir çanı çalarak— yapmam gereken başka acil işlerim var.

İkisi birlikte kalktı. Peder Ferrando'nun veda etmeden önce tekrar tekrar teşekkürlerini Sorgucu da bu kez nezaketle kabul etti ve ne zaman isterse emrinde olduğunu ve her zaman memnuniyetle karşılanacağını söyledi.

Don Nicolás Rodríguez Fermosino kayan gözlüğünü bir parmağıyla düzeltti ve masasının üzerini kaplayan kâğıtların üzerine eğildi yeniden. Costura'nın ihbar yazısını aldı sayfalarını tekrar katladı ve Cizvitin ziyaretinden önce üzerinde çalıştığı dosyayı açtı. Şimdi artık yalnız olduğu için kendisi de bir mendili almndan geçirdi ve o ikindi incelemesi gereken ve doğruyu söylemek gerekirse yeterince sıkıcı olan protokole kendini vermesini engelleyen o yapış yapış nemden derisini kurtarmak için cüppesinin boynundan içeri soktu. İki yıldan daha uzun bir süredir —annesinin, ona son öpücüğünü vermek ve gözlerini kapatmak üzere vaktinde yetişemediği Galícia'nın ufacık bir köyünde ölmesinden beri— kendisine layık

olduğu çok katı ve rüşvet verilemez şöhretini kazandıran mesleki heyecanı giderek sönmekteydi. Görevlerini ciddiye almadığından değil, fakat aynı düzenle çalışmak artık zor geliyordu. En büyük mahrumiyetlere katlanacağına yemin ederek Tanrıdan bir şey dilemişti: nihayet binmeyi başardığı kadırga Barcelona'ya doğru yoluna devam edebilsin diye fırtınanın dinmesini. Fakat dalgalar öylesine kudurmuşçasına saldırıyordu ki kaptan Soller Limanına sığınmaktan başka çare bulamadı, orada da iki buçuk gün boyunca boşuna bir düzelme beklediler. Nihayet fırtına dindiğinde bu kez de denizin sükûneti kestirme güzergâhı hesaplanandan fazlasıyla uzattı. Sorgucu Tarragona'da gemiden indi ve kuzeye giden posta arabasını beklemeden, atla, yedek bir attan başka bir eşlikçi olmadan, durup dinlenmeden, karanlığın mecbur ettiği molayı bile vermeden dörtnala gitti. Kafasında sadece vaktinde varabilme fikriyle dört gün boyunca at sürdü ve sonunda, tükenmiş, evinin eşiğine adımını attığında, annesinin mezarında solucanlar iki gündür şölen yapıyordu. Dualar da yeminler de boşa gitmişti, bedeninin tükenmiş olması da. *Tanrımız Yüce Efendimiz onun ruhunu San Mateu günü şafak sökerken huzuruna çağırdı* —dedi başka iki kiliseye daha bakan başrahip— *Emin olun aynen bu dünyadaki gibi gökyüzünde de sizin için dua etmeye devam edecek. Tövbe etmiş olarak gitti, varını yoğunu ayinler için bıraktı, eğer şimdi tanrı katında değilse sağ elimi kessinler.*

Don Nicolás Rodríguez, derhal geri dönmek için yeni atlar almaya karar verdi fakat, bir Noel gecesinde mucizevi olarak on üç yaşındaki ve herkesin bakire bildiği annesinden doğuşuna tanıklık etmiş bu ufacık köyde yirmi gün daha kaldı. Yeşilin tatlılığı, kırların yumuşaklığı ve kestane ağaçlarının yetiştiği o sulu topraklar sanki birisi ondan şeytan çıkarmış gibi onu kendilerine tutsak etmişti. Aragon Mahkemesi, sorumsuz davranışı yüzünden selefinin cezalandırılmış olduğunu hatırlatan bir çağrıyla acil bir kurye göndermek zorunda kaldı. Üstelik Mallorca'da Sorgucu düzeni sağlamadığı sürece işler yolunda gitmiyordu. Tekrar görüntüler görmeye başlayan Sara de les Olors yüzünden *familiar*'lar huzursuz olmuşlardı; selefi Cabezón dosyasını açık bıraktığı halde

kendisi kadını zavallı bir deli sayarak önemsememişti. İtaat etti ve döndü, fakat o günler belirleyici oldu, annesinin ölümünün olduğu gibi —*Onun gözlerini kapatmama izin ver Kutsal Bakire, her Kutsal Cuma sizin acılarınızı paylaşmak için sağ baldırımı dikenli telden bir kemerin sıkacağına and içiyorum* —demişti haberi aldıktan sonra— *Ama sen bana kulak asmadın* —dedi bir sevgiliyle konuşur gibi kızgın—. *Ölümü durdurabilirdin sen, Her şeye gücü yeten oğlundan isteyerek... Yapabilirdim, fakat yapmadım* —diye cevap verildiğini işitti—. *Sınanmak hoşuma gitmiyor. Sen kendin vaazlarında defalarca takdiri ilahiyi yargılamanın günah olduğunu, Tanrının daima herkes için en iyi olanı verdiği tekrarlamadın mı?.. Ya annen ölüm döşeğinde doğumunla ilgili gerçeği itiraf etseydi? Ya sana, seni hâlâ himaye eden Piskopostan değil de* —nereye vardığını görüyorsun— *harman yerinden geçen ilk serseriden gebe kaldığını söyleseydi?..*

Mallorca Sorgucusu evrakların üzerine eğilmeden önce istavroz çıkardı, böylece o boğucu ikindi vakti üzerinden bir türlü atamadığı dalgınlığından sıyrıldı fakat tanıkların beyanlarını incelemeye döndüğünde, o davayı açtığı günden beridir başına gelen şey tekrarlandı: kavrulmuş kırların, kabarmış ve suyu emmeye hazır toprağın, her tohumun yeşeriverdiği toprak ananın üzerine çiseleyen bir yağmur sesi işitti. *Sıcaktan olmalı* —dedi kendi kendine— *bu tahammül edilmez sıcak, bu cehennemi temmuz yüzünden olmalı. Böyle sürerse ağustosta ne olur halimiz? Hepimiz yanan ateşe düşmüş gibi kavruluruz... Peki ya şahitler, daha önce defalarca olduğu gibi yalancı çıkarlarsa? Yine bir intikam meselesiyse? Peki merhameti sonsuz Tanrının gözlerinin her şeyi gördüğünü ve insanın gözlerinden daha dikkatle baktığını, her şeyi daha berrak gördüğünü kafalarına nasıl sokacağım... İsa dememiş miydi, önce kendi gözündeki merteği çıkar, o zaman kardeşinin gözündeki çöpü çıkarmak için daha iyi görürsün?..*

1687 yılının mayıs ayının sözü edilen gününde, sözü edilen Margarida Antich, Pere Antich'in karısı, aşağıdaki Santa Helena duasını kendisiyle birlikte okumam için bana geldi:

Santa Helena, kralın kızı,
Sen ki denizi dindirdin, denizi geçtin,
Sen ki Beytüllahim'e gittin,
Sen ki havarilerle birlikte sofrayı kurdun,
Sen ki havarilerle birlikte sofrayı kaldırdın,
Sen ki Yahuda'ya seslendin,
Buraya gel Yahuda, de bana İsa'nın üç çivisi nerede.
Helena, Tabor Dağına git, üç kez kazacaksın
ve üç çivi bulacaksın:
birini Kızıldeniz'e atacaksın,
birini Sion'un kalbine çakacaksın
ki ne durabilsin ne dinlenebilsin
ta ki benim iniltilerim dininceye kadar
bağrı yanıncaya kadar benim yandığım gibi,

çünkü kocam beni bırakmasın diye çare arıyordum. Sonra kâğıttan bir kalp yaptı ve ona çiviyle vurarak yere çakıyordu ve sonra kalbi alıp suda ıslatarak başka kuru bir kâğıtla sarıyordu. Sonra bir mum yaktı ve tekrar aynı duayı okudu ve Sion, Sion, Sion dedi, ve bana da söyletti. Ve bana ıslattığı kalbi verdi, bu kalp ıslak olduğundan mumun alevinden geçirince yanmadı ve kocamın yastığının altına koymamı söyledi ve benden Sion'un tohumundan ellerimle biraz almamı ve lazım olduğu için ona götürmemi istedi...

Yağmur masaya yayılmış evrakların üzerine çiseliyordu şimdi de. Yağmur kum fırtınası gibi perdeliyordu görüşünü. Gözlüklerini çıkarıyor, gözlerini yumuyor ve gözkapaklarını ovuşturuyordu, çok uzaklara bakıyor, çok öteleri, yeşil tarlaları ve ıslak çayırları görüyordu. Akşamın dağılmış ölgün ışığında o çatı penceresi beliriyordu; bir kır parçasını, daha da uzaklarda vadinin diplerinde yitip gitmiş bir çan kulesinden bir parçayı defalarca seyrettiği. Kendisini de görüyordu, artık olmadığı ama bir zamanlarki kendisini, gözkapakları aralı saman dolu bir şilteye halsizce uzanmış. Yanında, tatlı yağmura eşlik ederek hafif hafif ağlayan Margarinya'nın bedeni. *Ağlama Kadın* —demişti ona— *yapacak bir şey yok. Seni asla unutmayacağım, emin olabilirsin. Eminim* —diye cevap vermişti

kadın, sahip olma eylemi bittiğinde erkeğin organlarının üzerinden geçirsin diye annesinin verdiği kâğıttan bir kalbi gösterirken—. Ve mırıldanmaya başlamıştı:

Azize Helena,
Tanrının ve annesinin sevdiği...
... sofrayı kurdun
... sofrayı kaldırdın

O akşam gözden geçirdiği tek dava Antich'inki değildi, fakat en can sıkıcı olanıydı çünkü geçmişinin hiç hoşuna gitmeyen bir parçasıyla yüzleşmeye zorluyordu onu, Antich'i de o tanığı da yargılayacaktı, üstelik, ötekileri —Margarinya'nın annesini, kızının geleceğinden endişeyle büyüyü teşvik eden o kadını, ve bilhassa, ötelerde yağmur çiseleyen yağmurla birlikte memleketinin toprakları kadar delik deşik hafızasının çağırdığı, yıllara ve mesafeye rağmen hatırladığı kızını— yargılamadığı sertlikle ve katılıkla yargılayacağım fark ediyordu. O son yolculuğunda çıkmıştı karşısına, bir gece, bir arkadaşı ziyaretten dönerken bir köşe başında görür gibi olmuştu onu, yanında diğer kızlarla. Kum tanecikleri gibi serpiştiren yağmurdan kendini alabilmek için gözlerini sertçe ovuşturdu ve bir kez daha davalarına dönmeye çalıştı. Fakat önce o boğucu sıcağı hafifletmek için mendili yüzünden geçirdi ve cüppesinin altına giydiği gömleği yapıştığı teninden ayırabilmek için ayağa kalktı. Yerine oturduğunda Antich davasımn bulunduğu evrakı fikrini değiştirmiş de artık onu incelemekte ısrar etmiyormuş gibi topladı. Kaldırdı, dosya kapağını bağladı ve Costura'nın kâğıtlarına döndü yeniden. Âdeti olduğu üzere, Peder Ferrando'nun ilgiyle beklediği davanın açılmasına karar vermeden önce dikkatini çeken noktaları bir kâğıda not etmek için tüy kalemini mürekkebe batırarak hazırladı. En çok da bu rahatsız ediyordu onu. Peder Ferrando, hiç sözünü etmeme hassasiyetini göstermişti göstermesine de, yine de emindi, vereceği kararın sonucu olarak Arnengual'in de talip olduğu görev için kendi tavsiyesini elde etmek istiyordu. Her ikisi de tiksinti uyandırıyordu onda fakat hiç değilse Peder Arnengual

onu hiç rahatsız etmemişti. En büyük meziyeti olarak yazdıklarına, azizlerin hayatlarına güveniyordu. Fakat Costura'nın verdiği bilgiler, doğru olduklarını kanıtlarsa, hafife alınamazdı, bilhassa şimdi, üstlerinin ikazlarından sonra, kasalar boşken ve evde pek çok çatlak varken. Fakat Costura'nın yazısı onu huzursuz ediyordu ve tekrar bıraktı. Gergin, aylardır açık duran ve öbür dosyaların hepsi fazlasıyla sıkıcı olduğunda baktığı bir dosyayı aldı. Er geç bir karar vermesi gerekecekti. Dava önceki Piskoposu bir genelev kadınıyla ilişkilendiriyordu, kadının kendisinden önceki Sorgucuyla ilişkisi olmuştu. Fermosino tekrar okumaya başladı:

Karıncalar kadar çok o ruhların deliklerinden salyangozların ve böceklerin girip çıktıklarını gördüm ve dumanla görüşümü engelleldiler. Şeytanlar uluyordu, vahşi hayvanlar kükrüyordu, ejderler inekler gibi öğürüyordu ve zehirli yılanlar tıslıyor ve hep birlikte bu cehennemi müziğin seslendirilmesine katılıyorlardı.

Büyük fırtınalar gördüm, büyük rüzgârlar, büyük kasırgalar ve boralar, şimşekler ve gökgürültüleri, günahkârların üzerine düşen dehşet verici şimşekler, onları küle dönüştürüp savuran.

Her mezhepten ve Kilisenin en şerefli mevkilerinden ruhlar gördüm, fırındaki rosto gibi kızaran. Papalar ve kardinaller ateşten tahtların ve koltukların üzerindeydiler. Orada mevkilerinden düşmüş ve ayrıcalıkları tarafından terk edilmiş, ayin başlıkları yerine zırhlar giyinmişler ve onları sık sık kaynar kazanlara sokup çıkartıyorlar ve kokuşmuş su göllerine. Aynı zamanda onlara çamur ve şeytan pisliğinden bir bataklığa girmelerini buyuruyorlardı. Fakat ateş çukuruna değen son dairede bulunanların durumu hepsinden daha da kötüydü, şeytanlar dehşetli sıcaklıktaki dilleriyle devamlı eziyet ediyorlardı onlara, her şeyi yağa ve leş gibi bir kokuya bulayan bir buhar salan dilleriyle ve korlaşmış odunlarla.

Orada, Mallorca Piskoposu Benet olduğumdan emin olduğum kadar emin ve kesin bir görüntüyle günahkâr olduğumu, bedenimin her bir parçasıyla, özellikle edep yeri denenle pek çok günah işlediğimi gördüm... Nedamet getirdiğimde itiraf ettim ve on yıl

boyunca tensel ilişki kurduğum Coixa denen, genelev orospusu Beatriu Mas'ın da itiraf etmesini istedim.*

* (Kat.) Topal, aksak—ç.n.

İKİNCİ KISIM

I

Sabahın seheri onları uyanık buldu. O şafağı mayhoş bir yiyecek gibi tattılar. Çoğu bütün gece çalışmış ve dua etmişti. Her biri kendi evinde, sessizce övgü ve şükran dualarını okumuştu. Küpleri topraktan çıkarmışlar, sakladıklarını incelemişler, kasalarını boşaltmışlardı. İşe yarayacak her şeyi ayırmışlardı: paraları, altınları, mücevherleri. Kadınlar cepler ve keseler dikmiş, eteklerine etaminden astar yapmışlardı. Hamur yoğurup fırma vermişler, *coca*ları üst üste dizmişlerdi. Fakat Eloi'yi işitince iğnelerini bırakıp lambaları söndürdüler, işlikleri kapattılar ve ayine gitmek için en güzel elbiselerini giydiler.

Kutsanmış suyu alıyorlar ve ayini tamamlamaya hazırlanıyorlardı. Mabedin her yanına dağılmışlar, dindarlıktan kaçınmıyorlardı.

Ayin bitince Segell'e ve Algenteria'ya döndüler fakat günlük iş kıyafetlerini giymediler. Şöyle bir gezinti yapmak için üzerlerindeki güzel elbiseleriyle, bayramlıklarıyla kaldılar. Kadınlar ellerine ekmek çıkınlarını aldılar çünkü pırıl pırıl göğüyle bu güzel havadan yararlanmak istiyorlardı, tam da öğle yemeğinin sahilde yeneceği ve iki hafta erken gelen, yumuşacık tatlı bir hava vadden bir ilkbaharın tadının çıkarılacağı bir gündü. Dışarı topyekûn çıkmadılar. Ufak ufak gruplar halinde çıktılar, kimi aileleriyle, kimi yalnız. Hiçbiri dikkat çekmiyor. Tanıdıkları selamlıyorlar, üst seviyeden bir beyle karşılaşırlarsa iyice eğiliyorlar, ayrıca Palau'ya dönerken Portella'ya doğru Piskoposla karşılaşanlar onun berrak amatist yüzüğünü de öpüyorlar. Piskopos onları kutsuyor ve kendisine yaklaşan çocukların başlarını sıvazlıyor. Çocuklar kadınların etrafında haykırıp koşuşturuyor. Üstleri başları tertemiz, saçları dosdoğru çizgileriyle güzelce taranmış. Erkekler Hort del Rei'e

varınca öne geçiyorlar. Bir araya gelip kümeleniyorlar. Deniz Kapısı'ndan geçince önden gidiyorlar, bir süre dinlenecekleri yerleri uzaktan seçiyorlar, kıyı boyunda bulunanlara bakıyorlar. Birkaç yaşlı geride kalıyor, topallayan ayaklarıyla adımlarını sürüyerek ellerinden geldiğince hızlı, zamamnda varamama korkusuyla yürüyor. Kabul edilmek için epeyce para ve dil dökmüşlerdi ve bazıları nihayet vaktin geldiğine hâla inanamıyor. Yüklenmiş gidiyorlar. Sahip oldukları her şeyi yeleklerinin sımsıkı sardığı gömleklerinin içine dikilmiş cüzdanlarda taşıyorlar; pantolonlarmm kıvrımlarına gizlenmiş keselerde en kıymetli malları var.

Kıyıda, kayaların arasında, oraya ilk gelenler sofra bezlerini serecek en iyi yerleri seçiyorlar ve sakin sakin sofralarını kuruyorlar, *truita*, *cocarroi* ve *crespell*'lerle.* Fakat hepsi aç değil.Ağızlarına lokma koymayan aileler var. Huzursuz, Pi Limanına bakıyorlar, İngiliz gemisini seçmeye çalışarak; gövdesi siyah ve yeşile boyanmış koyu renkli bir sunbeki, daha önce de limana demirlediği olmuştu; zaman zaman da gözleri, bir üzüm salkımı gibi sola doğru yığılan, Santanyí taşıyla inşa edilmiş altın sarısı şehre kayıyor; dere yatağının ikiye ayırdığı, nöbetçi kulesi olarak çan kulelerinin bekçilik ettiği, surlar ve burçlarla korunan şehre. Onları reddeden ve kovan, aynı zamanda kendilerinin olan düşman şehre. Babalarının, dedelerinin, büyük dedelerinin, büyük büyük dedelerinin, daha, daha eski atalarının olan şehir: diyaspora başladığında en eski atalarının geldiği şehir. Her duvarının tek tek her taşını bilirler. Gözleri kapalı gezebilirler sokaklarında, evlerinin cephelerindeki her bir çatlağı, deliği, lekeyi gözü kapalı bulurlar. Bostanlarının meyvelerini yediler, rüzgârına alıştılar, kimi zaman saldırıya geçip herşeyi bir anda kökünden söküp yerle bir eden rüzgârına, kuraklığına da alıştılar, öfkeli eylüllerin dereyi taşırarak karşısına çıkan her şeyi sularına katıp sürüklemesine sebep olan dehşetli fırtınalarına da. Vahşi bir gecede dört binden fazla can almıştı sular. Felaketin ertesinde şişmiş cesetler koyda yüzüyordu ve ertesi ve daha sonraki gün de yüzmeye

---

* (Kat.) Sırasıyla, bir tür omlet; Mallorca'ya özgü bir tür irice poğaça; bir tür kurabiye ya da büskivi—ç.n.

devam etmişti, kötünün kötüsüyse kolera tehdidiydi, sadece ve sadece kendilerinin sorumlu olduğu beyan edilmişti... Hemşehrilerinden pek çoğu onları su baskınını kışkırtmakla, fırtınayı çağırmakla, bulanık ve çığ gibi sularını indiren taşkın yağmuru davet etmekle suçladı. Sanki kendilerine dayatılan vaftizin öcünü alan atalarının kudreti, şimşekler çaktıran ve güneşi durduran Göklerin ve Yerin Yegâne Efendisinin kudretine erişebilirmiş gibi.

Şehir geride kalıyor. Santa Eulàlia'nın çan kulesinin yanında, onların sokakları Segell ve Argenteria; ötekiler onlara Mahalleliler diyor. Bazı evlerde kimsecikler kalmadı. Fakat bulaşıklıkta akşama hizmetçinin dönmesini bekleyen kirli tabaklar var, durumu fark etmeyecek. Hizmetçi kız Hıristiyan, önünde rol yaparlar, tespih çeker ya da domuz pastırması yer gibi yaparlar... Bu adi komedi nihayet sona erdi. Çekip gidiyorlar. Kaçıyorlar. Kurtuluyorlar. Bu toprakları terk etmelerini yasaklayan kanunu çiğnediklerini bilerek. Yakalanırlarsa ölüm cezasına çarptırılacaklarını biliyorlar. Fakat kalsalar da fark etmeyecek. Costura öldüğünden beri, Peder Ferrando gece gündüz bıkmadan kendilerini takip etmeye başladığından beri işler karıştı. Davalar birbirini izlemeye başladı. Çok yakında Agutzil tehditlerle kapılarını çalacak ya da hiç çekinmeden kapılarını kırıp girecek evlerine. Artık hazırda eli baltalı adamları var. Onları daha çok korkutmak, ürkütmek için sabahın köründe, en kötü zamanda, gelecekler. Onlar giyinmeye çalışırken itip kakacaklar ve gözkapaklarına yapışmış bırakmayan uykularından edecekler. Çekilen sürgülerin demir gıcırtısını ve çocukların çığlık ve ağlamalarını şimdiden işitiyorlar. Onları binek hayvanları gibi üzengilerle dürtecekler ve belki de ancak ceplerini iyice boşattıktan sonra ya da diri diri yakılmak üzere çıkartılacakları *Casa Negra*'ya, *Casa Fosca*'ya* götürecekler sürükleyerek.

Terk ediyorlar. Gidiyorlar ama vazgeçmiyorlar. *Günün birinde evlatlarımız ya da evlatlarımızın evlatları gelip bizim olanı, bırak-*

---

* (Kat.) Kara Ev, Karanlık Ev. Mallorca'da, hücrelerinde aydınlatma bulunmadığı için sürekli karanlık olan Engizisyon Hapishanesine verilen ad—ç.n.

tıklarımızı, şüphe çekmemek için satmadıklarımızı arayacaklar. Evleri ve dükkânları ve işlikleri. Alet edevatları, mobilyaları ve eşyaları. Kapılarını kilitlediler ve anahtarlarını aldılar. Kaybetmelerine imkan olmayan anahtarları, mülklerinin ve anahtarlarının kendilerine ait olduğunu kanıtlayan noterlik evrakını, malları evlerinin boş olduğu fark edildikten, büyük ihtimalle kendileri de gıyaplarında yakıldıktan sonra haczedilecek olsa da. *Seni bir daha asla görmeyeceğiz, sevgili ülke, bize yaptığın onca şeyle, bize yapılmasına izin verdiğin onca şeyle bir anadan çok üvey ana olan ülke. Ateşlerinde yandık, akreplerini yedik, zehirli sularını içtik...* Fıkralar anlatıyorlar. Her şeyden konuşuyorlar, hiçbir şeyden söz etmemek için, pek azının bildiği açık denizde seyretme endişesini, korsan saldırılarına, gemileri batıran fırtınalara maruz kalma korkusunu artırmamak için. Şu sıra onları en çok ilgilendiren konudan, havadan bahsediyorlar, denizin sükûnetinden, huzursuz edici sükûnetinden, çünkü meltem esmezse, rüzgâr yelkenleri şişirmezse gemi nasıl gider? *Ne diyorsun Konsolos?* —diye soruyor terzi Valleriola— *Yola çıkmamız pek mümkün görünmüyor bana.* Fakat Konsolos hiç cevap vermiyor. İğneleyici bir bakışla cevap veren Gabriel Valls oluyor. *Yüce Tanrımız Efendimizin bize gönderdiği harika, pırıl pırıl bir gün* —diye ekliyor ailesiyle birlikte yanlarından ayrılmadan önce. Karısı, oğluyla sözlü olan yarıcının küçük kızı ve oğlu Rafel Onofre'yle birlikte; sadece götürmeye cesaret edemediği deli kayınvalidesi yoktu, çünkü kadın günden güne kötüye gidiyor, çığlık çığlığa tekmeler atıyor ve her yerde hırsızlar büyücüler görüyor. Alacant'ta yaşayan büyük oğlu da yolculuk hakkında hiçbir şey bilmiyor. Zamanı gelince Livorno'dan haber yollayacak.

Sadece Gabriel Valls yemeğini iştahla yedi, özellikle, Costura'nın o çok sevdiği, yarıcının karısının yaptığı *coca bamba*'dan. Ötekiler gayet iştahsız birkaç parça *cocarroi*'yi ağızlarında evirip çevirdiler. Rabbi bir kez daha anlattı kendininkilere Livorno'da bulacakları iyi şeyleri, oraya giden dönmediğine göre. Üç beş güne kalmadan oraya varacaklardı, bunu biliyordu çünkü Pere Onofre Aguiló ona seyahatlerini tüm ayrıntılarıyla anlatmıştı. Orada her şeyin

çok farklı ve daha iyi olacağı güvencesini verdi onlara, Mediceo Limanında büyük bir memnuniyetle karşılanacaklardı. Annesini bıraktığı için kendini suçlu hisseden karısını teselli etmeye çalıştı, Tanrı yanma almaya karar verinceye kadar kız kardeşi bakacaktı ona. *Gittiğimizi fark etmeyecek bile*—diyor Rabbi—. *Zavallıcık hiçbir şey anlamıyor.Onun gelmesini istemeyen sensin*—diye suçluyor kocasını Maria Aguiló—. *Annen burada tehlikede değil, aksine gelseydi başka biri için kesinlikle elzem olan bir yeri işgal edecekti. Onlar bizi buradan atıyor. Biz keyfimizden bırakmıyoruz burayı, Maria'm benim. Bizi mahkemelere sürükleyen onlar.*

Çocukların sayısı yirmiden fazla. Rabbi onları gözden kaybetmiyor, kıyıya çok yakın ve davetkâr olan kayaların üzerine kaçmasınlar diye. Oğulları Josep ve Mateu'yla birlikte olan Konsolosu görüyor. Cap de Trons'un iki oğlunu, Josep Joaquim ve Baltasar'ı ve kızı Aina'yı, Juli Ramis ahlaksızından olan yeni doğmuş bebeğiyle. Bir ay önce ölme iyiliğini göstererek yeğenlerini yükünü taşımaktan kurtaran aklı kıt kayınbirader yok. Bahçesindeki sohbet toplantılarından arkadaşı, ihtiyar *Xoteto** Josep Valleriola'yı görüyor, ailesiyle konuşuyor, Xim Valleriola ve karısı Rafela Miró ile. *Moixina*† Pere Onofre Martí'nin, iki oğlu anneleri Quitèria Pomar'm gözetiminde koşuşturup oynuyorlar. Costura'nın hizmetçisi yaşlı Polònia Miró, torunlarının bakımını üstlenmiş dul kız kardeşiyle birlikte gelen Madò Grossa'yla gevezelik ediyor. Isabel Fuster, Kontun kâhyasının karısı. Tarongí kardeşler. Costura'nın dayısı, Miquel Bonnín, kızı Sara de les Olors... Hepsi oradalar. Eksik yok. Hepsi onun sözlerini harfiyen yerine getirmiş ve hepsi eksiksiz hazırlar. Vakti gelinceye kadar hiç kimse onları herhangi bir yasağı çiğnemekle suçlayamaz. Kötü bir şey yaptıklarını yüzlerine vuramaz. Pazar günü ibadetini yerine getirdiler ve şimdi de kurabiyelerini, nefis meyve tatlılarını, reçellerini yiyorlar. Kısa bir süre sonra, sofra takımlarını toplayıp örtülerini katladıktan sonra geldikleri gibi herkes kendininkilerle Pi Limanına kadar gidecek.

---

* (Kat.) Oğlak—ç.n.

† (Kat.) Kedibalığı—ç.n.

Öbür pazarlar da gezinti için aynı güzergâhı kullanmışlardı. Güzel havadan yararlanmak için tekrar gelmelerinde bir gariplik yok. Deniz havası ciğerleri temizler ve iştah açar.

Artık kalkma zamanı. Her biri yola düzülüyor. *Ağlama, Beleta*—diyor Rafel Tarongí, evden çıktıklarından beri ağlamamak için kendini zor tutan kız kardeşine. İskeleye doğru ilk onlar yola çıkıyor çünkü herkesin kendisini ağlarken görmesini istemiyor Isabel. Fakat yapacak şey yok. Evinde iki evladını bıraktı, yeryüzünde en çok sevdiği iki varlığı. *Bu saatte* —diye yakınıyor, Eloi'nin öğleden sonra saat ikiyi vurduğunu işiterek—*öğle uykularından uyanmışlardır. Kaynanam başlarına geleni onlardan saklamıştır. Tomeu beni sormaya başlamıştır... Arkana bakma*—diyor ağabeyi—. *Onları düşünme. Senin kocan kıt akıllıdır ama kötü biri değildir. Emin ol, çocuklarına gözü gibi bakar* —kız kardeşinin kolunu şefkatle tutunca onun titrediğini fark ediyor—. *Tekrar göreceksin çocuklarını. Bak göreceksin Adonay onları koruyup gözetecek. Oysa sen tehlike içindesin Isabel'im. Çocuklar bu yolculuk için daha çok küçükler. Burada kimse kötülük etmez onlara.*

Isabel'in başında bayramlık şah var. Yasağa rağmen ipekliden, çevresinde altın iplikten dantel var. Tam şu anda beyaz yakası bir güneş ışığının yolunu kesiyor, ve bir Çarmıhtaki İsa ya da Acıların Meryemi temsillerindeki yüreklerden çıkan ışınlar gibi diğer ışıklarla birlikte yayılıyor. *Ben dönüyorum*—diyor Isabel—*Sen kurtul, Rafel. Ben yavrularımı bırakamam.* Ağabeyinin kolundan yavaşça sıyrılıyor ve geriye doğru bir iki adım atıyor. Fakat Rafel onu bırakmıyor, sarılıp kucaklıyor. *Çocuklar için senin dışarda olman ölmenden, o ateşte kömür olmandan evladır. Kaçmaktan başka çaren yok.*

Dayısı Costura, Peder Ferrando'ya onlar için yapacak hiç bir şeyi olmadığını söylemişti. *Onlar Yahudi ve Yahudi olarak öleceklerdi*—dediğini işitmişti Rafel, ölüm döşeğinde, Cizvit ona günah çıkarttırmıyor sorguya çekiyordu, şüphelenmeleri gereken isimleri istiyordu. *Çocukları yanımda götürmenin bir yolunu bulmalıydım. Beleta şimdi beni evin her köşesinde arıyordur*—diyor hıçkırıklar arasında—. *Seni bir Magdalena keki gibi şişmiş görmek*

istemiyorum, kardeşim. Bu kıpkırmızı gözler, şiş suratla görmek istemiyorum. Çirkin görünüyorsun, sen bir zamanlar mahallenin en güzel kızıydın...

Madò Grossa onlara yetişmek üzere. Yaşma rağmen yürümüyor sekiyor sanki. *Ne kadar eteği varsa hepsini giymiş galiba*—diye kuşkulanıyor Isabel Fuster—*Peygamberi yutan balina gibi şişmiş.* Kız kardeşi ve iki torunu biraz ardından yürüyorlar. *O pruvada giderse,* —diyor Polònia Miró—*topumuzu pupaya yığacaklar demektir. Bana kalırsa bu her şeyini götürüyo, baksana görmüyor musun?* —diye Polònia komşusu Rafela Miró'ya dönüyor; kadın kocası Xim Valleriola'nın koluna girmiş tüm ağırlığıyla da yaslanıyor. Bu saçmalığa katlanmak adamı rahatsız ediyor. Erkeklerin sohbetine katılmayı ve yolculuk hakkında acilen açıklığa kavuşturulması gereken noktalar üzerine sorular sormayı yeğlerdi. O da kaçışa en çok para yatıranlardan biri, ve adalet kendisine iyi bir yer verilmesini gerektirir. Aina'nın bebeği annesinin memesini istiyor ve Cortès kardeşler duruyor. Aina yol üzerinde bulduğu ilk sekiye oturuyor ve utancı olan çocuğu emziriyor. Ailesi bebeğe bakmıyor bile, yüz çeviriyorlar. Onlar rahatsız ediyor. Sadece Cortèslerin küçüğü ona ilgi göstermeye cesaret etmişti de bir *siurell** almıştı.

Rabbi en sona kalanlardan. Önce ailesinin yanında yürüyor fakat sonra Konsolosu bekliyor. Akşam gökyüzünün parlaklığını alıyor fakat meltem esmiyor. Deniz yeni serilmiş bir çarşaf gibi gergin uzanıyor. Sadece kürekli bir kayık kesiyor bu pürüzsüz levhayı. *Ya rüzgâr çıkmazsa?* —diye soruyor Valleriola Gabriel Valls'a, biraz huzursuzca—. *İllaki çıkacak...* —diye cevaplıyor Valls, bütün gün yüzüne neredeyse ermişçe bir sükûnet vererek yayılan gülümsemesiyle—. *İnançsız adam, Adonay'ın bizim için rüzgâr çıkartmayacak mı demek istiyorsun? Tanrımız bizi terk mi edecek?*

Artık herkesin bildiği şeyi bir kez daha tekrarlıyor: Takdiri İlahi hiç şüphe çekmeyecek o sunbekiyi göndererek yüceliğini gösterdi; daha önce de defalarca Ciutat'ın rıhtımına demirlemişti, üstelik

---

* (Kat.) Mallorca'ya özgü çamur ya da seramikten, canlı renklerle boyanmış at ya da çeşitli hayvan figürlerinde düdük—ç.n.

Livorno'dan kendilerine onca yardımı yapan Pere Onofre Aguiló da tayfasını gayet iyi biliyor. Gabriel Valls ayrıca kaptanın davranışını da övüyor; bizzat dün, yirmi dört saattir rüzgâr esmiyor, Konsolosun evine kadar gitmişti kaptan ve bugün izlenecek yol hakkında anlaşmışlardı: öğleden sonra, üçle dört arasında, surların dışında gezintiye çıkılacak, bacakları açmak için yürürken tesadüfen rıhtıma kadar gidilecekti, havalar iyi olduğunda her Pazar yaptıkları gibi, ve bu Pazar da öyleydi, bu güzel havayı da Tanrı göndermişti, böylece hiç kimse hiç bir şeyden şüphelenemezdi, sonra onları hâla mendireğin ağzında demirli olan *Eolo*'ya götürecek tekneye bineceklerdi.

Bellver'in reçine kokulu sık çamlığını geride bıraktılar. Varmak üzereler. İşaret Kulesi* onları buyur ediyor sanki. Güçlükle ilerliyorlar. Elleri yok, ağızları, kulakları, gözleri yok. Sadece koku alma duyularıyla. Yüceler Yücesini temsil eden, Rabbinin çizdiği bir izi takip ederek ayaklarına hareket veren bir koku alma duyusu. Tekne onları bekliyor. Tam o anda meltem esiyor, belki de çok fazla istedikleri için. Dalgaları yükselten bu yeli Tanrı gönderiyor. Teknenin en az üç kez gidip gelmesi gerekiyor, çünkü hepsini birden alamaz. Önce çocuklar ve kadınlar. İkincisinde yaşlılar ve geriye kalan kadınlar. Sonuncusunda erkekler gidiyor.

Şehir, doğuda beyazımsı bir leke sadece. Deniz çehresini değiştirmiş, artık birkaç saat önceki gergin çarşafla ilgisi yok. Şimdi dalgalar bembeyaz köpekdişli birer kurt çenesi sanki. Sıçrayan sular ve köpükler, kudurmuş köpeğin salyaları sanki, üstlerine saldırıyor. Hepsi ıslanıyor, birkaçı da sırılsıklam. Gemiye güçlükle çıkıyorlar. Gemiciler ilk teknenin yolcularına yardım etmişlerdi. Bu son seferin erkek yolcuları daha becerikli fakat sunbeki şiddetle çalkalandığından onlar da çıkmakta epey zorlanıyor. Hepsini bir ambara yerleştiriyorlar. Neredeyse karanlıktalar. Çocuklar korkudan çığlık çığlığa. Onları yere oturtuyorlar, birarada, birbirinin üzerine yığılmışlar sanki. Ekşi, lağım kokusu geliyor, Güçlü bir

* 1613'ten sonra üzerine fener kısmı ilave edilince Deniz Feneri diye de adlandırılmış—ç.n.

baharat kokusuna dışkı kokusu karışıyor. Konsolos ve Gabriel Valls güverteye çıkıyor ve kaptana ödedikleri parayla kendilerine köle gibi davranılmasından daha iyisini hak ettiklerini söylüyorlar. Kaptan onları, demir alıp açık denize çıktıklarında yukarıya, güverteye ya da herhangi bir kamaraya yerleşebileceklerini temin ediyor. *Çocuklar hesapta yoktu*—diye açıklıyor—. *Biz hep bir düzine bilemedin yirmi kişiden bahsediyorduk. Ama ücretinizi katbekat aldınız*—diye karşılık veriyor Valls—. *İnkâr edemezsiniz. Hayır ama tehlike büyük*—diye cevaplıyor Wills—. *Pere Onofre Aguiló dostumdur. O istemeseydi bütün dünyanın altınları sizi bu gemiye bindiremezdi.*

Haber vermek ve kaptanın vaadiyle insanlarını teskin etmek için aşağı iniyorlar. *İlkin gemiye binebildiğimiz için Tanrıya şükretmeliyiz* —diye uyarıyor Valls—. *Vardığımızda şükrederiz* —demekten kendini alamıyor Aina Cortès. Ama kimse ona aldırmıyor. Rabbinin sesi bütün yorumları susturuyor: *Rabbe şükredin, O'na yakarın, halklara duyurun yaptıklarını! O'nu ezgilerle, İlahilerle övün, bütün harikalarını anlatın!** Hep birlikte tekrarlıyorlar. Dualarının mırıltısını, kaptan emrettiğinde yola çıkması için gemiyi hazırlayan *Eolo*'nun tayfası güverteden işitiyor. *Ey, O'nun kulu olan İbrahim'in soyu, O'nun seçtiği Yakup'un oğulları, O'nun yaptığı harikaları, olağanüstü işlerini anımsayın...* †

Kaptan şahsen iniyor aşağı, fazla bağırmamalarını, dinlerini öyle fazla ortaya sermemelerini söylemek için; dualar için bol bol zamanları olacaktı, hele bir maviliğin sonuna varsınlar. *İçinizden, yüreğinizden dua edin*—diyor Rabbi—*dudaklarınızı kıpırdatmadan. İnançla da edin, Tanrıya şükredin, bize bahşettiği iyilikler için ve gönderdiği yardım için. Ciutat'ta kalanlar için de dua edin, Adonay onları korusun diye...*

Isabel Tarongí, içinden kopup gelen bir hıçkırığı zaptedemiyor. Fakat tek hıçkırık onunki değil. *Gemide sulugözlülük istemiyorum* —diye gayet kararlı bağırıyor—. *Bugün ağlama günü değil, bugün*

---

* Mezmurlar, 105:1-2.

† Mezmurlar 105.

övgü ve şükran günü.Hepimiz için büyük bir gün. Adonay gözyaşı değil, bugün sevinç istiyor. Dinimizin bize emrettiği şartları serbestçe yerine getirmek için, gizlenmemek için, Yahudi olduğumuzu ve Yahudi olarak öleceğimizi yüksek sesle söylemek için kaçıyoruz. Derimizi yüzmesinler diye kaçıyoruz —diye söyleniyor sessizce Cap de Trons'un oğlu, babası kadar düşüncesiz— *Haklısın, bunun için de, çünkü Adonay'ın zaferi için bize canlı ihtiyacı var, ölü değil* —diye cevap veriyor ona Valls—. *Rabbi* —diyor ona hiç böyle seslenmeyen Valleriola— *ne zaman yola çıkacağımızı söylemediler mi? Çünkü rüzgâr estikçe esiyor, üstelik şiddetli... Rüzgâr ters* —diye karşılık veriyor Konsolos— *dininceye kadar yola çıkamayız. Peki şimdi ne olacak?* —diye haykırıyor Aina Cortès, zaten gemiye binmeyi hiç istememişti—. *Dönecek miyiz?* —diye soruyor Valleriola—. *O zaman kaçtığımızı anlarlar!* —diyor Madò Grossa'nın kız kardeşi—. *Yola çıkmazsak bizi hemen yakalarlar* —diye tekrar gıdaklıyor Aina—. *Kes sesini yoksa ben keserim!* —diye tehdit ediyor onu ağabeyi—. *Yeter!* —diye sesini yükseltiyor Rabbi—. *Burada kavga istemiyorum. Bir bu eksikti. Tanrı bizi bırakmayacak, bundan emin olabilirsiniz. Tanrı bizi terk edemez! Fazla eminsin* —diyor Xim Valleriola cırtlak, benzersiz sesiyle—. *Peki ya Tanrı bugün bize yardım etmek istmezse? Rabbi onu azarlıyor: İnançsız adam! Eğer Efendimiz bizim Çobanımızsa nasıl bizi bırakır? Hepimizin bildiği bir duayla karşılık veriyorsun Gabriel Valls, avuntudan başka bir şey değil* —diye araya giriyor Martí—. *Olur da demir alamazsak ne yaparız sen onu söyle. Dereyi görmeden paçaları swama, hiç değilse şimdilik, bekleyebildiğimiz kadar bekleyelim. İcap ederse* —diye öneriyor Konsolos— *Santa Catalina Kapısı kapanmadan önce döneriz. Ama fazla vaktimiz de kalmadı, rüzgârı duymuyor musunuz? Kasırga sanki!* —diye onun sözünü kesiyor Madò Grossa—. *Konsolos, gel benimle* —diyor Rabbi—. *Gidip kaptanla konuşalım.*

Kaptan, kamarasında, o güne kadar hiç görmedikleri koyu renkli bir sıvıyla dolu ve bir kancaya tutturulduğu için devrilmeyen bir tasın önünde sigara içiyor. Kendisi lumboza tutunup zar zor dengede kalmaya çalışırken onları yatağının üzerine buyur ediyor. Konsolosun rengi bir kurbağanınkine dönüyor. Yüzü yemyeşil

ve güçlükle konuşabiliyor. *Rüzgâr şiddetleniyor, bu halde yola çıkmamız mümkün değil* —diyor kaptan, Valls'ın derhal demir alma konusundaki ısrarından bezmiş— *İyice emin olduktan sonra yola çıkacağız. Fırtınanın dinmesini beklemek zorundayız. Bu şartlarda limandan ayrılmak ve karanlıkta yol almak imkansız... yarını beklemeliyiz.*

Yüce Efendim, Adonay, beni aydınlat, —diye dua ediyor Gabriel Valls de Valls Major, ağzını açmadan önce— *yapmam gerekeni söyle bana.* Sonra Willis'a ambarda kalabilirler mi, hayatları tehlikeye girer mi diye soruyor. Kaptan gemiyi terk etmelerini tavsiye ediyor: *Sizi ararlarsa burada olduğunuzdan kuşkulanmaları kesin. Bütün körfezde başka bir gemi yok çünkü. Fırtına dindiğinde size haber gönderirim. Sabaha hazır olun. Peki paralarımızı alıp kaçmayacağın ne malum?* —diye soruyor Konsolos—. *Sözüme güveneceksiniz artık* —diye karşılık veriyor kaptan, Konsolosun sorusu hiç hoşuna gitmediği için kızgın.

Yorgunluktan uyuyakalan çocukları uyandırıyorlar. *Evimize dönüyoruz yavrularım* —diyor kadınlar—, *yataklarınızda daha rahat uyursunuz. Adonay bizi korusun!* —diye tekrarlıyorlar, bir kez daha dalgaların ortasındaki bir ceviz kabuğuna benzeyen tekneye inecekleri için korku içinde. *Korkuyorum, seninle gitmek istiyorum, kadınlarla değil* —diyor Maria Pomar Rafel Onofre'ye, ağlamaklı bir çocuk sesiyle—. *Annemin yanında olmalısın, ama unutma bir şey olmayacak güzelim benim, çünkü ben seni seviyorum.*

Gemiyi terk etme mecburiyeti bir felaket haberi gibi çöküyor hepsinin üzerine, Tanrının kendilerine kulak verdiğinden emin olan Isabel Tarongí dışında. Çocuklarını en kısa zamanda tekrar görmeyi dilemişti sabahtan beri, hâlâ uyumakta olan çocuklarının üzerine tatlı ve solgun yüzünü, ağabeyiyle birlikte hasta bir teyzeyi ziyarete gitmek bahanesiyle veda etmek için eğdiği andan beri.

— *Geldiğimiz gibi döneceğiz* —diyor Rabbi— *ve Ciutat'a kapılar kapanmadan önce girmeye bakacağız. Devriye durdurursa biliyorsunuz: mendirekte gezintiye çıktık fakat rüzgâra yakalandık.*

Önce kadınlar ve çocuklar iniyor. Rüzgârın şiddetiyle etekleri ve başörtüleri uçuşuyor. Teknenin sunbekinin gövdesine çarpışı-

m gördüklerinde korkudan çığlık atıyorlar. İhtiyar Aina Segura Adonay'a yakarıyor, ne olur ne olmaz diye de Santa Eulàlia'nın Çarmıhtaki İsa'sına yakardığı gibi, tekneye yerleşince Polònia'ya itiraf ediyor, beriki onu azarlıyor. Kadınların korumak için çırpındıkları çocuklar kavak yaprağı gibi titriyorlar. Dua ediyor ve titriyorlar. Denizciler dalgalara karşı var güçleriyle küreklere asılıyor ama şansları da var, çünkü rüzgârın desteğini alıyorlar. İlk grup kıyıya varmış bile. Sırılsıklam, dönüş yolunu tutuyorlar. Güneş henüz batmamış fakat havanın kararması yakındır. *Çocuklar "d'anar a vermar"* şarkısını söyleyin haydi* —diyor Quiteria çocuklarına oyalamak için. Tekne gemiye dönüyor, yüksüz daha hızla ilerliyor. İkinci grup hazırlanıyor yolculuğa. İlk inen Rafela Miró. Kocası birlikte gidemediği için onu yatıştırmaya çalışmıştı, erkeklerle birlikte sırasını beklemesi gerekiyor. Madò Grossa inerken tekneyi neredeyse devirecek. Aina Cap de Trons, büyük ihtimalle açlıktan ağlayan bebeğini kimseye emanet etmek istemiyor. *Emdiği süt yaramamış herhalde* —diye çekiştiriyor dedikoducular, Cap de Trons'un kızının ekşi erik suratını görünce. Bebeği kızın kucağına bir bohçayla bağlamışlar, elleri serbest kalsın diye fakat birden, merdivenin yarısında dengesini kaybediyor ve bebek dalgaların arasına düşüyor. *Yüzme bilmiyorum* —diye haykırıyor kız—. Bağırıp inliyor, ve birden teknenin içinde saçım başını yolduğu görülüyor. Bir denizci sulara atlıyor. Bebeği yakalayabilmek için dalgalarla boğuşuyor, ve nihayet başardığında sunbekinin bordasına çıkarıyor bebeği; yavrunun dudakları morarmış ve artık nefes almıyor. Isabel Tarongí göğsünün üzerinde okşuyor çünkü annesi bir sinir nöbetine tutulmuş nerede olduğunun farkında değil. Ölü bebekle birlikte tekneye inen Isabel oluyor ve ufacık yükünü dikkatle tutuyor kollarında, yol boyunca da o taşıyacak. *Bu felaket olduğunda Pi Limanında geziniyorduk* —diyor Rabbi limana gidenlere—. *Bir denizci kurtarmaya gitti fakat vaktinde yetişemedi. İyice anladınız mı? Ne gördüyseniz gördünüz ama tek kelime daha eklemeyin.*

---

* (Kat.) Bir bağbozumu şarkısı—ç.n.

Rabbi denizciye defalarca teşekkür etti. Kendisi denize atlamayı göze alamazdı. Onu kurtaramaz ve kendisi de boğulurdu, bunu düşününce çok rahatsız oldu. Delikanlı büyük bir cesaret göstermişti.

Aina bebeğini istiyor. Ölü yavru kucağında kadınlarla birlikte gidiyor. Isabel Tarongí sessizce ağlıyor. Eflatun küllerle kaplı altından bir günbatımı karşılıyor onları. Martılar bir süre tepelerinde dolanarak eşlik ediyor. Yılın ilk kırlangıçları takımlar halinde uçuyor.

Tekneyi en son Gabriel Valls terk ediyor. Ondan önce Konsolos ve oğulları, Pere Onofre ve Martí, *Xoteto* adıyla bilinen Valleriola'ya yardım ederek iniyorlar. Sonra Joaquim ve Baltasar Cap de Trons, ve Rafel Onofre Valls de Valls Major. *Eolo*'nun bordasında artık kendi halkından kimse yok ve Pi Limanı boyunca o rüzgârda gezintiye çıkmış tek kişi bile bulamazlar. Şayet teknenin altı sefer yaptığını gören olmadıysa her şey yolunda demektir. Rabbi buna güveniyor. Üşüyor, sırılsıklam olmuş ve çok yorgun, bitkin. Fakat yine de hızla yürüyor ve herkese yürümelerini söylüyor. Bir sur dışında kalıp bu kötü havada uyumaları eksikti!.. O zaman bir de dışarıda oluşlarını açıklamak için bin dereden su getirmeleri gerekirdi.

Valls'ın suratı asık ve şenlik müziğini patlatmaya hazır o tulum surat kapkara bir klarnete dönüşmüş. Başarısızlığın tek sorumlusu kendisi. Gemiyle kaçmaya o karar verdi. Kaptanla şartları o konuştu ve kimin daha çok tehlikede olduğunu o tespit etti, kimin kaçacağını kimin kalacağını o belirledi. Adonay'ın onları terk etmeyeceği konusunda güven verdi ve şüphe duyduklarında, *İnançsız adamlar!* diyerek aşağıladı onları. Adonay'dan rüzgâr diledi ve Tanrı rüzgâr gönderdi, fakat ters bir rüzgâr. Şayet o, seçilmiş olan, rabbi, üstat, tanrıya olan güvenini o kaybederse?.. Göz açıp kapayana kadar her şey tersine döndü. O bebeğin ölümü de onun suçu. Aina Cap de Trons bebekle gidemeyeceğini, kendisini zorlamamalarını istemedi mi? Onu, o bebeği yetimhaneye bırakmasın diye kendisi ikna etmedi mi ve onu yaptığı namussuzluğun meyvesini kötülüğünün bedeli olarak özgürlük topraklarına

götürmeye mecbur etmedi mi, orada çocuğun eğitimini bizzat kendisinin üstleneceğine, onu gerektiği gibi bir Yahudi olarak yetiştireceğine söz vermedi mi?

Artık güneşin cenaze töreni yapılıyor gökyüzünde. Kırmızı çizgileriyle ebruli bulutlar cenaze çelenkleri. İlk grup Santa Catalina Kapısından surları geçti bile, Santa Creu yokuşundan iniyor, Vi sokağından ilerliyor ve Horlandisque köprüsünden geçiyor. Figuera'nın saatinin vurduğunu duyuyorlar. *Altı!* —diye sayıyor kaynanasına eşlik eden Maria Pomar. *Ne uzun bir gündü!* —diyor Maria Aguiló. *Ah, evimize bir varabilsek!* Nova Meydanındalar. Santa Eulàlia'nın köşesinden Segell'e dönüyorlar. Ve donup kalıyorlar. Durmaktan başka çareleri yok. Agutzil'in yardımcısı atının önünde yollarını kesiyor.

II

O yaptı, o zavallı, cin çarpmış deli kadın yaptı, bağırmaya başladı. Çığlık çığlığa, kilitleri, sürgüleri, koldemirlerini ve kapı mandallarını zorladı ve her şeyini çalan, varını yoğunu alıp kaçan hırsızlardan yakındı haykırarak. Önce hırsızlardan sonra kendisine büyü yapan cadılardan. Ne kardeşi ne iki hizmetçi susturabildi kadını, sakinleştiremediler. Kaçmak istiyordu, o büyülü evden çekip gitmek istiyordu, o saygısız düşmanların onu bulamayacağı bir yere. Giriş kapısına doğru atılıp da engellendiğinde tekmeler savuruyor, saçını başını yoluyor, kendini duvarlara vuruyordu. Dur durak bilmeden söyleniyor, bütün suçun cadılarda olduğunu tekrarlıyordu.

O orospu cadılar, Maria'mı benden çaldılar, beni yapayalnız bıraktılar, onu gördünüz mü? Merak etme, dönecek —diyor kız kardeşi—. *Şöyle bir dolanıp gelecek. Sen de kimsin?* —diye tekrarlıyor deli— *seni tanımıyorum ben.* Fal taşı gibi açılmış, sorgulayan gözlerini dikiyor kardeşine, sanki sorunun cevabını bu gözlerle bulacakmış gibi. *Bak hele! Kim olacağım! Esther'im ben, kardeşin!.. kimsin sen, ne işin var burada!*, diye haykırıyor, duymamış gibi, bir yandan da beyaz tülbent takkesinin altından çıkan bir tutam saçı sıkıca çekiştiriken. *Ya siz, bunu tanıyor musunuz?, siz, siz,* diye soruyor hizmetçilere, âdeti olduğu üzere son kelimeyi bastıra bastıra tekrarlayarak. *Sizin kardeşiniz o*, diye cevap veriyor Jeròmia. *Benim hiç kardeşim yok ki*, diye ısrar ediyor. *Yeter Caterina canım* —diyor Esther, ve kolundan yumuşakça tutuyor—. *Yeter Caterina. Bana bak. Elbette kardeşin var! Sen ölmemiş miydin?*, diye soruyor ruhunu arar gibi inceleyerek, sanki bu arayıştan sonra hafıza kaybına ilişkin eski bir anı kıvılcımını yakalayacakmış gibi. *Hayır,*

Caterina, daha değil, daha değil. Capcanlı olduğumu görmüyor musun?.. Görmüyor musun, görmüyor musun... Cadılar. Cadılar seni bana kefen içinde gösteriyorlar. Cadılar, cadılar, cadılar!.. diye tekrarlıyor kelimeyi defalarca, sanki gırtlağına yapışmış gibi, sanki hazinenin saklı olduğu gizli odanın kapılarını açmak için bildiği tek şey oymuş gibi. *Ey Allahım!*, diye haykırıyor Esther Bonnín, kendi kendine konuşarak, *ne günah işledim de bu cezayı layık gördün? Nasıl dayanırım ben buna. Cadılar! Pis orospular!* diye çeşitlendiriyor sövgülerini. *Caterina*, diye tekrar bağırıyor kardeşi, *bırak cadıları, bırak peşlerini, artık onlara ihtiyacımız yok. Görmüyor musun, biz varız burada, biz geldik senin yanına?.. Bu rüzgâr onu bu hale getiren* —diye araya giriyor Jerònia—. Bu uğursuz rüzgârdan ne beklenir zaten, anca felaket. Ne zamandır hiç bu kadar kötü olmamıştı... *Cadılar, pis orospular...*

Odasına kapatıp yatağına yatırıyorlar, sakinleşir gibi oluyor. Sinirlerini yatıştırsın diye ona ıhlamur, nane ve haşhaş çiçeği çayı içirmişler. Gözleri kapanıyor ve uyuyor gibi görünüyor. Böylece ayaklarının ucunda çıkıp aşağı iniyorlar. Esther mutfakta ocağın yanına oturuyor ve Jerònia, evin yaşlı hizmetçisi yeğeni Magdalena ile paylaştığı odasına dönüyor; Magdalena bir yıldır Valls Major'un evinde çalışıyor ve henüz onları sevmese de orayı, yemeğini kısan ardından da yediğini içtiğini burnundan getiren Piskopos Meclisi üyesi Amoros'un evinde çalışmaktan daha iyi buluyor. Fakat ne Esther ne de Jerònia dinlenmeye vakit buluyor. Merdivenlerden çıktığını, terasın kapısını açıncaya kadar tekmelediğini, dışarı çıkıp büyük bir yaygara kopardığını, ağlayıp inlediğini, cadıların bastığı o evden kendisini kurtarmaları için komşulardan yardım istediğini işitiyorlar. Başına gelenler mutlaka büyücülerin işiydi, verdikleri büyülü yiyeceklerdendi. Ve çığlık çığlığa Madò Grossa'nın adını haykırıyor, o üfürükçüyü kızını alıp kaçırmakla suçluyor. *Defolun, cadılar, cadılar*, diye tekrarlıyor vahşi kükremeler, tıslamalarla, eteklerini savurup ona bir hayalet havası veren rüzgârın uğultuları arasında. Ne Esther ne de yeğeniyle birlikte yukarı çıkan Jerònia susturabiliyor onu. *Cadılar, cadılar, kızımı çalan Şeytanın kızları. Ah, ama yemin ediyorum, ateşlerde kavrulacaksınız... Hadi, ha-*

nımcım, gelin —diyor saygıyla Jeròn ia—, *rüzgâr çok sert böyle açıkta durulmuyor, içeri girelim. Aşağı inemeyecek misiniz?* Deli bir an sessizleşiyor ve aniden takkesini uçuran rüzgâra karşı pençeleriyle savaşıyor. Esther yaklaşıyor ve aşağıya yönlendirmek için elini omzuna koyacakken ablasının tırnakları ve dişleriyle karşılaşıyor. Jeròn ia ve Magdalena onu korumaya çalışıyorlar ama onlar da öfkesinden paylarına düşeni alıyorlar. *Kardeş değil, baş belası, seni bana ne diye bıraktılar ki?* diye bağırır bağırmaz Esther Bonnín etrafta yabancılar olduğunu hatırlıyor, hele hele şu Peronileri hiç kuşkulandırmamalı. Bu rezaleti elinden geldiğince mazur göstermek epey vaktini alacak. Caterina Bonnín yatışmıyor. Onu tutmaya çalıştıkları her seferinde köşeye sıkışmış bir kedi gibi tırmalayıp tıslıyor. *Onu ancak bağlarsak durdurabiliriz*— diye bağırıyor Jeròn ia. *Haklısın teyze. Komşulara haber versek mi? Bakarsın yardım ederler. Bu rüzgârda yukarıda durulmuyor. Şükürler olsun!* diyor Esther, terasın bitişik yan duvarından, iki ev ötede oturan ve sesleri duyunca delinin bütün bu yaygarayı niçin kopardığını görmeye gelen Tomeu Aguiló'yu görünce. *Ah aman aman, hanımefendiciğim, ne yapıyorsun böyle? Şu rüzgârı görmüyor musun, her şeyi savuruyor? Haydi, gir içeri, gir içeri. Gel, gel... Hadi artık hepiniz inebilirsiniz.* Caterina ilkin direniyor, fakat sonra bir çocuk gibi, tek kelime etmeden, genç adamın kendisine merdivenlerden odasına kadar rehberlik etmesine izin veriyor. *Bu bir mucize Tomeu* —diyor kardeşi—. *Sana nasıl teşekkür etsem, bilmem ki.*

Kapı tokmağı şiddetle vuruluyor. *Açın. Bu gürültü de ne böyle?* Agutzil yardımcısının paket kâğıdı gibi, diş gıcırdatan ve muktedir sesi. *Hayırdır, hayırdır! İsa, Aziz Antoni!* —diye bağırıyor Jeròn ia—, *akşam akşami bu ne patırtı! Bu ne uğursuz bir pazar!* Kapı mandalını kaldırıyor, sürgüyü çekiyor ve kilidi açıyor. *Segell'in köşesini dönerken Madò Caterina'nın bağırtılarını duydum, Üstat Gabriel'i çağır gelsin. Yoksa evde kimse yok mu?*, diye bağırarak soruyor Ripoll hizmetçiye, o bildik sinir bozucu sesiyle. *Bu kadıncağızı evde, mübarek Pazar günü ne demeye yalnız bıraktılar? Gezintiye çıktılar* —diye cevap veriyor münasebetsiz misafirin kim olduğu-

nunu görünce hemen kapıya gelen Esther Bonnín—, *bu yüzden de ben geldim onun yanına... Yalnız kalmış falan değil, ben varım yanında. Bu hizmetçiler ne güne duruyor ayrıca?*

Ripoll cevap vermeye tenezzül etmiyor, homurdanıp tekrar başım yukarı doğru çeviriyor ve lakayt, hamursu suratına alaycı bir gülümseme oturtuyor. *Cadılar, cadılar!..* —diye tekrarlıyor çığlıklarla zavallı deli. *Seni perişan edeceğim Madò Grossa, yakaladığımda seni bir güzel pataklayacağım. Sen açtın başıma bütün bu dertleri. Belki de doğru söylüyor* —diye ağız yokluyor Agutzil müstehzi ve haykırıyor burun kıvırarak tiksinti ifadesiyle—: *Bu ne koku böyle, kızartma mı yoksa!*

Tomeu Aguiló kapıda burun buruna geliyor onunla. *Senin ne işin var burada? Bu zavallı kadınlara yardıma geldim* —diyor o— *gürültüyü duyunca. Ne kadar da hayırsevermişsin, Tomeucuk* —diye karşılık veriyor Ripoll alay ederek, geriye doğru birkaç adım atarken. *Artık çıt çıksın istemiyorum* —diye de ikaz ediyor— *Ama zavallı bir deli* —diye kendini tutamıyor Tomeu. *Tek ses duymak istemiyorum dedim, hele seninkini hiç. Topunuz yaygaracısınız siz, Yahudi domuzları.*

Esther Bonnín kapıyı kilitliyor ve Agutzil yardımcısı sesini işitsin diye de kapının önünde bağırıyor: *Hadi kızlar, tespih çekmemiz gerekmiyor mu?* Dudaklarında *Avemaria* duası, mutfağa giriyor. Kız kardeşi, biraz daha sakin, ateşin yanında ısınıyor. *Cadılar, cadılar*, diye tekrarlıyor hâla ama alçak sesle, bu şahsi duasıyla öbür kadınlara eşlik eder gibi. Agutzil yardımcısı atma biniyor. *Canınız cehenneme... bu ne biçim rüzgâr böyle!* diye bağırıyor. Hayvanı mahmuzlarken, Valls'm evine dönük tehditkâr suratıyla kadınlara tekrar sesleniyor kükreyerek: *Ne yaparsanız yapın, o ses bir daha sokağa taşmasın, yoksa soluğu zindanda alırsınız.* İlerliyor fakat ancak atının birkaç adım atmasına izin veriyor. Dizginlere asılıp aniden durduruyor atı. Pazar günü olmasına pazar günü de, o yine de gelmişken terzi Valleriola'nın evine gidecek ve adamı azıcık rahatsız edecek. Diktiği pelerini bir hafta önce teslim etmeye söz vermişti ama işte her zamanki gibi yine sözünü tutmamıştı. Attan inip kapı tokmağını vuruyor. Cevap

veren yok. Bu kez dönüp komşusu Polònia'nın kapısını çalıyor; Costura'nın sekiz gün süren o korkunç karın ağrısıyla ölümünden sonra yeğenleri hizmetçisini kapı dışarı etmeye cesaret edemeyip kalmasına izin verdikleri için evde artık tek başına yaşıyor kadın. Tokmağı tekrar tekrar vuruyor, kapıyı tekmeliyor fakat oradan da kimse çıkıp cevap vermiyor. *Allah Allah! Ne dolap çeviriyor bu Yahudiler*, diyor yüksek sesle, işitenlere hakaret maksadıyla. *Topu birden zıkkımlanmak için bahçeye gitmiş olmalılar. Domuz pastırmasını da ben götüreyim bari! İsa babamızın katilleri, pis Yahudiler*, diye ekliyor birden ortaya çıkan uşağı; Ripoll'den daha sabırsız, öfkesi burnunda onun, çünkü kambur, tüm hayatı boyunca itilip kakılmış, herkesten yük katırı muamelesi görüyor. *Git, Cap de Trons'un kapısını çal bir bakalım* —diye emrediyor efendisi—. *Yarın gelecektim ama madem buradayız, soralım bir, şu eski pelerini bana kaça verecekler. Hiç hayal kurma, sana hediye edecek değilim... biliyorum sen göz koydun ona ama bal eşeğin ağzı için değildir*... Hadi Perot git de azıcık rahatsız edelim şunları... hadi kıpırda..*

Perot şaşkın yürüyüşü ve kalçasına doğru bir çıkın gibi asılı kamburuyla pandomimci figürü çiziyor. *Hadi, çabuk yürü*, diye emrediyor Ripoll, *yürü de görenler bayılsın. Gelin, kızlar, dışarı çıkın, çıkın... Hadi acele edin, şu harikaya bakın, mayıs direği mübarek! Cevap veren yok*, diyor Perot kapıyı şiddetle çaldıktan ve yumrukladıktan sonra. *Ne sanıyorsun, sağır mıyım, çam yarması? Kimse yok, görüyoruz, sepet kafa. Havrada toplanmış olmalılar*, diye bağrıyor Perot, Ripoll'ün, sinirle kişneyen ve yeri eşeleyen atının bacaklarının dibinde. *Ne aptalsın! Bugün hiç olur mu be! O dündü, Cumartesi yani. Ama bir konuda haklısın: bu saatte, kapılar kapanırken, evlerinde değillerse bir halt karıştırıyorlardır, hem de çook kötü bir halt!!!*

Dinmek bilmeyen rüzgâr yaprakları ve tozu toprağı birbirine katarak devam ediyor. Altıyı vuran Figuera'nın yaşlı bronz çanları güçlü vuruşlarla gidip geliyor. Hâla dışarda olan son birkaç kişi

---

* Cervantes'ten—ç.n.

de aceleyle sığınak arıyor. Ripoll devriyeyi bırakmak üzere fakat elini siper ederek rüzgârın savurduğu çerçöpten gözlerini korumaya çalışan Perot'un hali onu devam etmeye itiyor. Artık Quartera Meydanındalar ve Banc de s'Oli Meydanına ya da Sindacat Sokağına sapmak yerine Segell Sokağına geri dönüyorlar, böylece onları şaşırtırız diyor Ripoll uşağına. Şimdi sokak sakin. Sadece rüzgâr ani saldırılarla esiyor. Agutzil yardımcısı atını Nova Meydanına doğru sürüyor. Surların sımsıkı kapalı olup olmadığını anlamak için Portella'ya kadar gitmek istiyorlar. Aniden sesler işitiyorlar ve Santa Eulàlia'nın köşesini döner dönmez gemiden inen ilk grupla burun buruna geliyorlar. *Heyy!* —diye bağırıyor en kaba haliyle —*siz bu saatte ve bu asık suratlarla nereden geliyorsunuz bakalım? —Mendirekten... —Mendirekten mi? Mendirekte gezintiye mi çıktınız, bu rüzgârda? Eee, Limanda yolunuzu mu kaybettiniz? Ne oldu? —Bir talihsizlik... —Bir talihsizlik?.. Ne talihsizliği? — Aina Cap de Trons'un bebeği, boğuldu!* —diyor Madò Grossa—. *Anası bebeği denize attı herhal!..* diye karşılık veriyor, Perot bir kahkahayla. —*E Aina nerede? Ya bebek?* Kimse cevap vermiyor. *Haydi, haydi, gelin, hepiniz gelin, bütün olanı biteni açığa çıkarmak lazım. —Bırak evimize gidelim,* diyor Maria Aguiló, *yarın ifademizi alırsın. Şimdi çok geç ve hepimiz çok yorgunuz. Yarına kalacak bir şey değil* —diye cevap veriyor Ripoll köpürerek—. *Ortada bir ölü var, siz de bunun şahitlerisiniz.*

Çocuklar ağlıyor. Kadınlar, Agutzil'in kılıcını çıkarıp atını korku içindeki kalabalığa doğru mahmuzladığını görünce ağlayıp sızlanmaya başlıyorlar. *Bizi savunmasız görüp böyle kötü davranıyorsun* —diyor Maria Aguiló—. *Birazdan erkekler gelecek. Hımm, erkekleriniz pek cesurdur!..* —diye karşılık veriyor Agutzil alaycı —, *boynuzlular, kuyruklu, pençeli cinler! —Bunu onlara da tekrarlarsın artık Perot* —diyor Madò Grossa, kırmızı bir biber gibi yanan suratıyla. —*Sen ne söyleniyorsun cadı!* —diye araya giriyor Agutzil yardımcısı—. *Diri diri yanmak istemiyorsan sözlerine dikkat et. Senden de iyi çıra olur o ateşte. O yağlarla!.. —Yeter! Kes sesini Ripoll, Bizi pek mi zavallı belledin* —karşı çıkan terzinin karısı, çocukluğundan beri tanır onu, çünkü babası

mahallede atölyesi olan bir saraçtı vaktiyle. *Sus artık be adam, sen ne dediğini bilmiyorsun. —Ben mi ne dediğimi bilmiyorum, hanımefendi? Ne dediğimi pekâlâ biliyorum. Valls'ın kaynanası daha biraz önce Madò Grossa'nın cadı olduğunu bağıra çağıra ihbar ediyordu. Bunu soruşturmamız gerekmiyor mu, hanımefendi?.. Üstelik terastan öyle çığlıklar atıyor, bunu öyle açıkça söylüyordu ki her yandan duyuluyordu... —Annem nerede?* —diye soruyor Maria Aguiló titreyerek—. *Ne yaptınız ona? Kadıncağızın aklı başından gitmiştir!.. Yeter, hadi artık yürüyün* —diye karşılık veriyor Agutzil yardımcısı—. *Sen burada kal Perot. Destek göndereceğim sana. Gelenleri tutukla. Neden yapıyorsun bunları Ripoll?* —diye haykırıyor Polònia—. *Suçumuz ne? Nereden geldiğinizi öğrenmek istiyorum, bütün olup biteni bir bir anlatacaksınız bana... —Bir sunbekiden geliyoruz,* diye bağırıyor Miquelet, Quitèria Pomar'ın oğlu. *Şimdi anlaşıldı* —diyor Ripoll— *şimdi her şey anlaşıldı. Atıma binmek ister misin? Yorulmuş olmalısın, yorulmadın mı?* Annesinin rengi atıyor. *Tanrı aşkına, Miquelet* —diyor ona— *yalan söyleme. Pi Limanına gittik, biraz gezindik oralarda... Gel atıma bin Miquelet,* —diye ısrar ediyor Ripoll— *Seni sevdim. Sen çok uyanık bir çocuksun. Gel, her şeyi anlat bana.* Fakat Miquelet konuşmuyor. Kendisini, yeri döven atın üzerinde öyle yüksekte bulunca hıçkırıp ağlamaya başlıyor ve ağlayıp Ripoll'e oğlunu vermesi için yalvaran annesini çağırıyor. *Gidip destek çağıracağım* —diyor yeniden ve Nova Meydanına doğru dörtnala gidiyor. Quitèria Pomar büyük oğlunun kulağına bir şeyler fısıldıyor ve oğlan Bosseria Sokağına doğru koşuyor. Erkekleri bulup haber verecek.

Bizzat Başagutzil geliyor bir takımın eşliğinde. *Kimse kaçmaya kalkmasın,* diyor, *yoksa hayatıyla öder.* Kadınlar birbirine sokuluyor tekrar. *Bize ne yapacaksınız, efendim?*, diye soruyor Maria Aguiló. *Görüyorsunuz ki perişanız. Yarına kadar bekleyip biraz dinlenmemize izin verseniz? Yorgunluktan öldük, bir de şu rüzgâr!.. Sizi* Casa Negra*'ya götürmem gerekiyor,* diye cevap veriyor Başagutzil. *Başka çarem yok. Bana kalsa bu geceyi evinizde geçirmenize izin verirdim, ama sonra ben cezalandırılırım.* Başagutzil henüz çok genç. Görünüşüne bakılırsa otuzuna varmamış. Kadınlara

yöneldiğinde sözleri hep yumuşak. Karşısındaki malın değerini bir bakışta biçiyor. Hiçbiri dikkatini çekmiyor, Maria Pomar dışında; hafifçe titreyerek ve sessizce ağlayarak kayınvalidesinin elini tutuyor gen kız. *Bu serçecik sizin kızınız mı,* diye soruyor Don Gaspar Puigdorfila. *Hayır efendim, ama sayılır. Küçük oğlum Rafel Onofre'nin sözlüsü. Birbirinize çok benziyorsunuz, o yüzden,* diyor Başagutzil, Maria Aguiló'nun gençliğindeki güzelliğini tahmin etmeye çalışarak, bu yaşlı kütükte kalan birkaç yonga var hâlâ. *Efendim, Allah aşkına,* diye tekrar sözü alıyor Maria Aguiló, *ben bitkinim, bu kızcağızın da hiç hali kalmadı. —Memnuniyetle yarına bırakırdım fakat mümkün değil, hanımefendi.*

Don Gaspar'ın atının ayağının dibine bir kiremit düşüyor ve bin parçaya bölünüyor. Hayvan ürküyor. Neredeyse Başagutzil'i sırtından atacak. *Hadi yürüyün,* diye emrediyor adamlarına, *yoksa bu rüzgâr hepimizin işini bitirecek.* Mahalle sakinleri perdelerin gerisinden olanları seyrediyor. Marianna Martí, Pere Onofre Aguiló'nun annesi, gemiye binmesin diye ilham veren rabbine şükrediyor, çünkü aksi takdirde o da şimdi, iki sıra silahlı adamın arasında rüzgâra karşı ayakta kalmaya çalışarak ilerleyen şu bahtsızların arasında olacaktı. Yeğenini görünce Esther Bonnín gözyaşlarını tutamıyor. Sokağa bakıp da kızını görünce zavallı deli de haykırmaya başlıyor: *Maria'mı nereye götürüyorlar?*, diye soruyor. *Hey, Madò Grossa, buraya bak cadı karı...* Ve kendini merdivenlere doğru atıyor. Fakat bu defa artık kimse çıkmasını engelleyemiyor. Esther Bonnín arkasından yapışıyor fakat durduramıyor. *Belki de Agutzil'in kalbini yumuşatır,* diye düşünüyor, *bir geceliğine de olsa Maria'mızı bize getirir.* Agutzil'in adamları, tekrar şiddetlenen rüzgârla birlikte sürüklenen tutsakların arasında koşan bu yaşlı kadının ardından ne yapacaklarını bilemiyorlar. Tekmeleyerek, ısırarak kendini muhafızlardan koruyor ve şaşkınlıkla bakan Madò Grossa'ya yetişiyor. *Sen yaptın bu kötülüğü bana, cadı,* suratına tükürüyor. Maria Aguiló, ağır sessizliği bozan ilk kişi oluyor. *Böyle şeyler söylemeyin anacım, hadi evimize dönün. Sadece dolaşmaya çıktık biz. Madò Grossa'nın hiç bir kötülüğü dokunmadı bana.* Maria Aguiló bir an sarılıyor annesine. *Karde-*

şinizle gidin, diyor. *Sakin olun, anacım.* Deli, Esther Bonnín'in korumasında duvara doğru çekiliyor. *Senyor Agutzil, bu zavallı kadına acıyıp da kızını evine gönderemez misiniz?..* diye bağrıyor Esther. Fakat, Nova Meydanından Segell'e giren ve ilkinden daha fazla ağlayıp inleyen başka bir kadın grubuyla meşgul olan Don Gaspar Puigdorfila hiç cevap vermiyor. Adamlarına yaktırdığı meşalelerin ışığında Agutzil çökmüş yüzleri inceliyor. En sulu ve olgun meyveleri ayırmaya alışkın olduğu için, azıcık dinlenmenin hangisine güzelliğini iade edeceğini, hangisinin Morfeus asırlarca kollarında sallasa da asla çekici olamayacağını tahmin etmesi zor değil. Bu yüzden, saygısız rüzgârın başörtüsüz bıraktığı dağınık saçlarıyla, yırtık üst başıyla, yürümeyi ve tutuklanmayı reddeden ve kendisini bırakmalarını, çocuklarını görmek istediğini haykıran Isabel Tarongí'nin o Mecdelli Meryem duruşundan ve Acıların Meryemi halinden etkileniyor. İşte onun gitmesine memnuniyetle izin verirdi, üstelik üstündekileri bizzat çıkartır, geceliğini giydirir, uyanıncaya kadar başında beklerdi. Oysa, kucağında ölü çocuğuyla merhamete daha layık Aina Cap de Trons için hiç bir şey yapmazdı. *Tahminimce kutsal yağla yağlanmamıştır*, diyor ona. *Tanrı onu göklerde ister...* Aina karşılık vermiyor. Emilip boşaltılmadıkları için ağrıyan, şişkin göğüslerine bastırıyor bebeği. *Yarın Tanrının buyurduğu gibi gömülecek*, diye ona güvence veriyor Gaspar Puigdorfila, *hem bu gece başında bekleyebileceksin. Duygularını anlıyorum.* Anna yine sessiz. *Ona teşekkür et, kadın*, diyor alçak sesle arkasından iki torunuyla birlikte gelen Aina Segura. Agutzil onu işitiyor ve yaşlı kadına kibarca bakıyor. *Efendim, bu çocuklar uyumaya eve gidemez mi? Çok yorgunlar. Yarın, yarın, sorgucu izin verirse*, diye cevap veriyor Başagutzil, gruptan uzaklaşırken.

Casa Negra'da, *Casa Fosca*'da kapılar sonuna kadar açılmış, her yer kandillerle aydınlatılmış. Rüzgâr bir üfürüşte birkaç alevi söndürüyor fakat kapıcı hemen yakıyor. Işık yüksek tavanları tutan kızıl ahşap kirişlerde gölgeler oluşturuyor ve tabloların gölgelerinden bulundukları yeri seyreden Azizlerin yüzlerine solgun lekeler saçıyor. Kutsal Mahkemenin bir çift *familiar*'ı Ripoll'ün şişine şişine başını çektiği bu birliği karşılıyor. *Haber geldiğinde*

yatmaya gidiyorduk, diyor içlerinden biri Agutzil yardımcısına. *Yolu yarılamıştım... ama uykusuzluğa değdi doğrusu. Onları bulan benim,* diye cevap veriyor Ripoll. *Büyük bir balık yakaladık, hem de benim sayemde, ağları ben attım.*

Sola doğru ilerlemelerini buyuruyorlar önce, ardından pek aydınlatılmamış iki salondan geçiriyorlar. Üçüncüsünde duvarları çevreleyen sandalyeler ve bir çalışma masası var. Durmalarını emrediyorlar. Madò Grossa, kız kardeşi Aina, ve terzi Valleriola'nın karısı, oturuyor... *Oturmak yok, münasebetsizler! Ayakta duracaksınız, mecbursunuz, beni dizlerinizin üzerine çöktürmeye zorlamayın,* diye emrediyor, tutukluları oraya kadar takip eden Ripoll. Ve bir kez daha birbirlerinin arkasında sıraya geçmeye zorluyor ve çocuklardan ayırıyorlar. Elinde bir fenerle gelen başka bir *familiar, çocuklar benimle geliyor,* diyor. *Yiyecek bir şeyler vereceğiz. Bir parça xulla,** diye gülüyor Agutzil yardımcısı. *Çocuklar ve sen, Aina Cortès Cap de Trons, benimle gelin.* Çocuklar, Engizisyon Mahkemesinden bir hizmetkârın rehberliğinde bir avludan geçiyor ve üst kata çıkıyorlar. Aina hariç. Aina uzun boylu, çömez cüppeli biri tarafından, alt katta, ötekilerin bulunduğundan epeyce uzakta bir odaya götürülüyor. İçeriye girdiğinde bir çığlık atıyor. Salonun ortasında, dört büyük mumun çevrelediği büyük bir taput. Fakat içinde ceset yok. *Şansın var,* diyor cüppe giymiş yılanbalığı benzeri. *Son günlerini yaşayan don Juan Montis için yapıldı, yarına kadar oğlun için kullanabilirsin. Yarın onu gömmeden önce, marangozun evinden bir kutu baktırırız artık. Yetmez mi...* Aina susuyor. İçinde bebeğinin minicik bedeninin bir erişte tanesi gibi kaybolduğu o küreksiz kayığa bırakıyor. Cüppeli silo çekip gitmeden önce, *Pek de minikmiş,* diye yorumluyor.

Hiç iskemle yok, sadece bir dua sandalyesi, fakat Aina diz çökmüyor. Cesedin başında beklemek istemiyor, yapamaz da. Uykusu var. Memeleri ağrıyor, sütünün ıslaklığını hissediyor, jiponundan sızan damlaları görüyor. Kafası ateş gibi. Taputa yaklaşıyor. Oğluna bakıyor ve sağ elini yüzünde gezdiriyor. Hatları Juli Ramis'inkilerin aynısı. Hiç kimse benzerliği inkâr edemez.

---

* Beykın—ç.n.

İcra Hâkimi ortaya çıkar çıkmaz, *kimseyi dinlemek istemiyorum*, diyor. *Ağlayıp sızlanmak yok. Pişmansanız yarın Merhametli İsa'dan sessizce af dilersiniz, ağlamadan. Bize ne yapacaksınız?*, diye soruyor Madò Grossa. *Duruma bağlı*, diye karşılık veriyor hâlâ nefes nefese olan hâkim, muhteşem hindi gıdısını sallayarak. *Şimdi* —diyor—*bir envanter çıkarmamız gerekiyor. Ne kadar çabuk bitirirsek o kadar çabuk yatmaya gidebiliriz. Evimize dönebilir miyiz?*, diye kesiyor, ilk kez konuşan Isabel Fustera. *Hayır, hanımefendi* —diye cevap veriyor İcra Hâkimi—, *kesinlikle olmaz, evinizden söz etmeyin bile. Siz artık oraya giremezsiniz. Burada yatacaksınız, Kutsal Mahkemenin hücrelerinde.* Isabel Tarongí yarı baygın, Maria Pomar ise sürekli ağlıyor. *Ya torunlarım? Benden başka kimseleri yok*—diye yakınıyor Aina Segura—. *Susun dedim! Yoksa beni duymadınız mı, hanımlar?!* Familiar'*lar size yardım edecek ve kâtip her şeyi kaydedecek.*

Familiar'lar Bartomeu Sales, Antoni Papell ve Tòfol Martí'den sonra kâtip Miquel Massot giriyor içeri. Sanki başka bir hayatta bir serçeymiş gibi sıçrayarak yürüyen sıskacık bir adam. Neredeyse tatlı bir sesle kalabalığı selamlıyor. *Hayırlı geceler olsun, Zatı Muhteremleri, hayırlı geceler, hanımlar...* Masasına oturuyor, kolağızlarım biraz topluyor ve tüy kalemini mürekkebe batırıyor. Emir verilmeden hiçbir şey yazamaz, bekliyor, tüy kalemin ucunu kâğıda yöneltiyor ve sol eliyle masanın üzerindeki fenerin alevini ayarlıyor. Bu sırada *familiar*'lar sıradaki kadınları baştan sona inceliyorlar. Elleriyle yokluyorlar, itip kakıyorlar, eteklerini kaldırıyorlar, jiponlarını açıyorlar. Yüzüklerini, küpelerini, bileziklerini, broşlarını, altın zincirlerini çıkartıyorlar. Açgözlü eller en gizli kuytulara gidiyor ve paralar yerlere saçılıyor. *Bu davranışınızı Valiye ihbar edeceğim*—demeye cüret ediyor Maria Aguiló—. *Biz müdafaasız kadınlarız ve siz bu durumdan istifade ediyorsunuz.* İcra Hâkimi gözleriyle ısırıyor onu: *Bizi ihbar etmek sana mı kalmış, kadın. Sen kendini ne sanıyorsun? Üstelik, Valinin hükmü geçmez burada. Buraya sadece Kutsal Engizisyon Mahkemesi hükmedebilir.*

— *Başlayabilirsin, Miquel* —diyor hâkim. *Derhal Muhterem efendim.* Kâtip cüssesinin aksine iri iri harflerle ve hızla yazıyor:

— Maria Aguiló, Gabriel Valls de Valls Major ile evli, Ciutat doğumlu, 48 yaşında. Yakutlu bir yüzük, bir tombak yüzük, yakut taşlı küpeler, elbise düğmeleri. Aynı zamanda, eteklerine dikili ceplerde gizlenmiş, üç adet kalın altın zincir, elli Mallorca onsu, üç düğme ve bir elmas takım, ipek başörtüsü ve tafta etek.

— Maria Pomar, genç kız, Josep Pomar ve Miquela Fuster'in kızları, 14 yaşında, Porreres doğumlu. Bir çift altın küpe ve telkâri çiçekli altın bir yüzük. Bir cepte on altı sou.

— Rafela Miró, Xim Valleriola ile evli, 65 veya 67 yaşında, Soller köyünde doğma. Altından taşsız bir yüzük, altın düğmeler ve otuz ons.

— Quitèria Pomar, Moixina lakaplı Pere Onofre Martí ile evli, 27 yaşında, Ciutat doğumlu. Turkuvaz taşlı bir yüzük, bir tombak yüzük, altın düğmeler ve eteğine dikili bir cepte yirmi Mallorca onsu ve altından bir mücevher takım. İpek başörtüsü ve safran rengi ipek etek.

— Polònia Miró, hizmetçi, Ciutat doğumlu, 69 yaşında. Altın takım ve ceplerinde yirmi dokuz sou *ve bir düğme.*

— Pràxedes Segura, Madò Grossa lakaplı, dul, Ciutat doğumlu, 65 yaşında. Altın zincir, tek incili altın küpeler. Eteğine dikilmiş iki cepte kırk bir gümüş maravedis reial, *yirmi beş ons ve bir düğme. Acil durumlar için kaynatılmak üzere sedefotu, biberiye ve melisa dolu üç kese.Üç keten etek ve başörtüsü altında üç adet takke.*

— Aina Segura, dul, Ciutat doğumlu, 64 yaşında. Altın düğmeler ve iki adet tombak yüzük. Ceplerinde evinin tapu kaydı ve altı ons.

— Isabel Fuster, Marangoz Isabel lakaplı, Gabriel Fortesa ile evli, 50 yaşında, Ciutat doğumlu. Tombak bir yüzük ve bir zincir. Ceplerinde yirmi beş ons ve dört gümüş maravedis reial.

— Isabel Tarongí, Joaquim Martí ile evli, 27 yaşında, Ciutat doğumlu. Altın zincir, tombak yüzük ve ceplerinde üç ons. Başörtüsü yok. Bir mor renkli ipek etek, yırtık.

— Sara Bonnín, Sara de les Olors lakaplı, genç kız, Miquel Bonnín ve Marianna Piña'nın kızları, 30 yaşında, Ciutat doğumlu. Yakut kakmalı altın küpeler, düğmeler, ceplerde dört Mallorca onsu. İpek başörtüsü ve gri renkli iki tafta etek.

Envanter tamamdır. Yazdığını oku, diye buyuruyor İcra Hâkimi kâtibe. Miquel Massot derhal itaat ediyor fakat sesi denizin ortasındaki bir çığlık gibi kayboluyor. O anda Ciutat'ın bütün çanları çalmaya başlıyor.

III

Kafası patlayacak gibi. Dinmek bilmeyen rüzgâr, dişlerini beynine geçirmiş sanki. Uluyarak sürüye saldıran, çobanın üzerine atlayan ve sürüde tek canlı bırakmayan aç bir kurt sürüsü. Çanları, kuleleri, burçları devirmekle tehdit eden, kollarıyla surları sarsan bir dev. Hortum, dev-kurt. Ağaçları kökünden söken, arabaları, hayvanları ve insanları savuran, çatıları uçuran dalları kıran bir hortum.

Rüzgâr ve çanlar. Şehrin bütün kulelerinin çanları: Eloi, Figuera, Bàrbara, Antònia, Mitja, Nova, Tèrcia, Matines, Picarol'un çanları... Patlamak üzere olan zavallı kafasının içinde bir çanlar kargaşası. Çanlar aralıksız çalıyor, çalıyor. Rüzgârı durdurmak, hiç değilse Ciutat'tan atmak, seslerinin gücüyle, en güçlü sesleriyle kaçırmak için çalıyor ha çalıyorlar. Fakat rüzgâr bu ayine aldırmıyor. Rüzgâr çan kulelerine de, vuran çanlara da gülüp geçiyor ve esmeye devam ediyor. Korkusuzca gözlerini kapatmış ve hâlâ uyuyabilen pek az kişiyi de —yeni doğmuş bebekleri, hülyalıları, masumları— nihayet uyandıran bu bronzlar yaygarasının hiçbir yararı yok.

Rüzgârın ulumasına karşı bütün bedenini iliklerine kadar dolduran bronzlar yaygarası. Hiç hali yok, yorgunluğa teslim olmasına rağmen uyumuyor. Bu uykusuz geçirdiği üçüncü gece. İlk iki gece hazırlıkla geçmişti, umutlarla dolu, hayallere boğulmuş iki gece, bu geceden ne kadar farklıydı. Bu yapış yapış, kokuşmuş, dikenlerle dolu, dikenli tellerle taçlanmış geceden. Rüzgârın ve çanların ulumalarıyla dolu karanlık geceden.

Yalnız. Penceresiz bir hücrede tek başına bıraktılar onu. Kırk basamak. Hiç ışık sızmıyor. Bağırdı çağırdı. Duvarları yumrukladı. Fakat cevap veren olmadı. Hayat emaresi gösteren kimse

yok. Şafak yakın olmalı. Ve şafak sökünce her şey değişecek. Nerede olduğunu, kendisini *Casa Fosca*'nın neresine soktuklarını anlayabilir. Halkını sorabilir. Valiye bir mesaj göndermeye çalışır. Onlara, sadece ama sadece kendisinin suçlu olduğunu söylemişti. Kendisi, çünkü o insanları deniz kıyısındaki gezintiye çıkaran ve bin bir yüzlü mart ayının ihanetlerini hesaba katmayan kendisiydi. Sabahtan itibaren güzel pırıl pırıl bir gün olmuştu, En ufak bir esinti yoktu. Dönmek üzerelerdi ki, Pi Limanında rüzgâra yakalandılar. Tahilsizliklerinin sorumlusu rüzgâr. Sunbekiyi de tekneyi de kabul etmedi, ihtimalini bile. Salağı oynadı. Ama ötekilerin ne ifade verdiğini bilmiyor. Kurtulabilen oldu mu, bilmiyor. Kaçı akrabalarının ya da dostlarının evine sığınabildi? Kendi evlerine olmaz. Kapıları kalaslarla kapatılmış kendi evlerine giremezler. Çekiçle bir güzel çakmışlardır kalasları. Görsün diye götürdüler onu. Evini kesin bir yağmadan nasıl koruduklarını gösterdiler. *Kayınvalidenizin bağırarak haber verdiği herhalde bir hırsızlık teşebbüsüydü* —dediler ona— *evsahiplerinin evde olmadığını bilerek. Ama evde kalan hizmetçiler var* —diye karşı çıktı—. *Jeròmia otuz yıldan fazladır bizimle. Yeğeni Magdalena da hizmetimizde. Hizmetçiler ve kayınvalidem, zavallıcığın aklı gidip gidip gelir, cadılar, kötü ruhlar görür. Onları nereye götürdünüz? Neredeler? Onları da içeri kapatmış olmayasınız? Valinin haberi var mı? Ekselanslarından izin aldınız mı? —Bu işlerde Sorgucu karar veriyor, Vali değil* —diye cevap verdiler— *Kayınvalidem ve hizmetçiler nerede diye sordum. Şimdi düşünüyorum da, eminim Esther Teyzeyi benim evimde görmüşsünüzdür. Bu ikindi bizi ziyaret edeceğine söz vermişti. —Doğru söylüyorsun. O da evdeydi. İçeri kapatmadık. İhtiyarın, Esther Bonnín'in evine gittiler. Mahkeme uygun gördüğü sürece orada kalacaklar.*

Segell Sokağı bir büyük bayram günüymüş gibi ışıklarla apaydınlık, Vali her yerde ateşlerin ve meşalelerin yakılmasını emretmiş. Rüzgârın kâh söndürdüğü kâh hafiflettiği, sonra aniden kuvvetle ateşlediği meşaleler hevesle çalışan gündelikçileri, bir namus lekesi gibi işaretlenmiş kapılara çekiç darbeleriyle kalasları çivileyenleri aydınlatıyor. O andan itibaren bütün mallarına el konmuş oluyor.

O andan itibaren, kapıya o çapraz haçın konmasından sonra kimse içeri giremez, ne bir şey sokabilir ne de bir çöp çıkarabilir. Müsait olduğunda hâkim gelecek. Bir zamanlar Costura'nın olan ve şimdi Polònia'nın yaşadığı evi hâkimin mührüyle işaretlediler. Son kalasları da Cap de Trons'un kapısına çakıyorlar. Bu alışılmamış aydınlık ve çekiç vuruşları sokak dışındaki komşuların da merakım uyandırmış. Sokak halkı evlerinden çıkmaya cesaret edemiyor, pencerelerin ardında, kandilleri yakmadan karanlıkta izliyor ve hapsedilen hısım akrabalarını bekleyen akıbeti bilmiyorlar. Sokağın dışmdan olanlarsa, aksine, gruplar halinde geliyorlar, sert rüzgâra, böyle bir gecede kötü havanın getireceği tehlikelere aldırmadan. Önce sadece bakıyorlar, olan biteni memnuniyetle seyrediyor, alçak sesle çekiştiriyorlar. Fakat içlerinden en cüretkâr olanı sesini çıkarıncaya kadar —*Bu da onlara bir ders olur, pis Yahudiler!* — çığlıkların, hakaretlerin ve kışkırtmaların yaygarası başlıyor. *Bakın bakın, Gabriel Valls!*, diyor sıkılı yumruğuyla saldırıya geçen iri yarı bir delikanlı. Ve onu bu ayaktakımının saldırısından, kılıçlarını çekip koruyanlar, yine onu tutuklayan, hapishaneye götürenler oluyor. *Geri durun millet! Hadi, evlerinize dönün!*, diyor, kadınları götürüp bıraktığı *Casa Fosca*'dan henüz dönen Don Gaspar Puigdorfila. Tutukluların evlerini mühürleme emrini vermesi üzerine acilen bulunup getirilmiş bu marangozların işlerini kendi gözleriyle denetlemek istiyor.

Gabriel Valls Başagutzil'in gelişine şükrediyor çünkü rüzgârın dansıyla savrulan giysileri, meşalelerin değişken ışığındaki yüzleriyle dinî kitaplardaki resimlerde gördüğü —ölüm döşeğindeki birinin ruhunu Cehenneme götürmek amacıyla etrafını saran— cinlere benzeyen bu uğursuz kalabalığı püskürteceğini biliyordu. *Ne yaptım ben size?*, diyemiyor bile. Onlara hiçbir şey yapmadığını biliyor. Kimini simaen tanıyor, ama aralarında dostları da var, hatta kendisine iyilik borçlu olanlar. Fakat biliyor ki nerede bir bela, nerede bir gürültü patırtı varsa, bunu ödeyen hep kendileri, İsrail'in Tanrısının dünya halklarının hükümranı olarak seçtiği halk oluyor. Hiç nedenleri olmasa da onlar ne yaptıklarını biliyor. *Ama sen Adonay, sen neden bizi cezalandırıyorsun? Bu kaçışı, bana*

cesaret veren yardımına güvenerek, kollarının kuvvetini hissederek hazırladım. Neden terk ettin beni Adonay? Bu cezanın sebebi hangi günahım? Bana bunca kötülüğü neden layık gördün Rabbim?

Müfrezenin korumasında *Casa Negra*'ya doğru ilerliyor. Carnisseria Sokağına doğru dönünce Valinin arabasıyla karşılaşıyorlar. Gabriel Valls onu durdurmak için eliyle beyhude bir jest yapmaya kalkıyor. İki muhafız arasında kelepçelenmiş yürüyor. Arabanın perdeleri inik fakat Rabbiye Markiz olan biteni görmek için bir aralıktan bakıyormuş gibi geliyor. Vali beni görmüş olmalı. Şu andan itibaren felaketimizden haberdar artık. Rüzgârdan şaşkınlaşmış bir domuz sürüsü dişlerini göstererek yollarını kesiyor. *Tekini bile öldürmeyin* —diye uyarıyor atının üstünden onları takip eden Agutzil— *Hospital'in sürüsü bu.* Bizzat kendisi üzerlerine yürüyor ve hayvanlar saldırıyı görünce hırlayarak geri çekiliyorlar. *Karşılaşma hiç hoşuna gitmemiştir, hm, Valls?* diye bağırıyor gülerek kelepçeyle sol tarafında bağlı olduğu adam. *Karım nerede?* —diye soruyor—. *Nerede olsun istersin?*, diye cevap veriyorlar gülerek... Artık tek bir soru sormayacak. Özellikle de en sevdiği hakkında: oğlu. *Geneleve git*, diye öğütlemişti ona. *Yarın kapı açılınca şehir dışında saklan ve Alcúdia'dan Alacant'a kadar gidecek bir tekneye binmeye bak*, demişti hemen, Quitèria Pomar'ın oğlu onları tam köprüyü geçerken yakalayıp olanları korku dolu kelimelerle aktardığında. *Genelevde saklan*, diye tekrarlamıştı. Oğullarını mümkün olduğunca uzak tutmaya çalıştığı bu günah yuvası nereden aklına gelmişti kim bilir. Konsolosun akıbetini de sormayacak. *Seni bırakmak istemiyorum Rabbi*, demişti hemen, ayrılmaları gerektiğini söylediğinde. *Katiyen olmaz Josep, sen benden daha hızlısın. Katiyen olmaz. İlk arayacakları kişi benim. Sen kurtulmaya bak. Dışarıda bize daha çok faydan olur.*

Dağılıyorlar. Pere Onofre Martí oğlunu ensesinden kavrıyor. Çocuk boyun eğmiş. Nefes almadan Segell'den kaçıyor, iki büklüm, neredeyse dört ayak, hiç değilse bulununcaya kadar, karanlıkta kaçan dayak yemiş bir it sansınlar diye. Josep Valleriola ona imreniyor. Keşke birisi de onu sırtında taşısa. Tek adım atamıyor ve bulduğu ilk taşın üzerine oturuyor. Akrabası, terzi Valleriola

Pep Barral Efendinin mahzenine giriyor. Ondan birkaç saatliğine yardım isteyecek. Bebekliklerinden beri tanışıyorlar. Ötekiler, Konsolosun oğulları Josep ve Mateu, Miquel Bonnín, Cap de Trons kardeşler ve Rafel Tarongí saklanacak bir yerlere doğru kaçıyorlar. Vedalaşmadan önce hâlâ *Tanrı sizi korusun*, demişti.

Yalnız kalıyor. Rüzgârın uluması dinmiyor. Pelerini savruluyor, başında kalan pek az saçı eliyle sıvazlıyor. Şapkası yok. Sunbekiden inerken kaybetmiş. Nereye yönelse fark etmez. Nasılsa ulaşmasına izin vermeyecekler. Bu yüzden belki de en sevdiği yere doğru yürümeli. Valinin evinden geçerek kendi evine. Keşke Vali kabul etse. *Torre de l'Angel*'i *Casa Negra*'ya yeğler. Ulaşabilme şansı olursa Valinin evine de gidecek. Almudaina Sokağına dönüyor. Her yer karanlık. Valinin muhafızlara bütün akşam boyunca yakmalarını emrettiği sokak ateşlerini rüzgâr söndürmüş. Nöbetçinin, *kim o?*, dediğini işitiyor. *Kim var orada? Gabriel Valls, Vali Bey Hazretlerinin hizmetkârı. Kıpırdama Valls. Bir adım daha atarsan ölü bir adam olursun.* Bu, önceki sorgulayan ses değil. Emri veren nöbetçi değil, kimliğini verdiğini işitince koşarak gelen biri, tam arkasında. *Kıpırdamıyorum* —diye karşılık veriyor, dönerek— *kılım kıpırdamıyor. Tek başına bir adamı yakalamak için biraz fazla değil misiniz?*, diyor, yarım düzineden fazla silahlı adamın etrafını çevirdiğini görerek. *E peki, ne istiyorsunuz? Suçum ne öğrenebilir miyim? Vali Beyin evine gidiyordum sadece.*

Çanlar susmuyor. Kaç saattir vuruyor bunlar? İnsan bu kadar aşağılara indirilince artık işitmeyeceğini, gürültünün azalacağını, daha çekilir olacağını zanneder. Fakat neredeyse aynı güçle duyuluyor. Üstünü ararlarken ve kâtip buldukları her şeyi titizlikle kaydederken, bir *familiar*'dan çanların kutsanmış sesiyle rüzgârı durdurmak için Sorgucunun, Valinin de katılacağı acil bir toplantı çağrısı yaptığını işitmişti. *Tanrınız sizi pek umursamıyor* —diye düşünüyor Rabbi— ama hemen ardından içini kaplayan bu histen kurtulmaya çalışıyor. Adonay'ın onlara kendisi yüzünden sırtını dönmesinin sorumluluğunu hafifletecek bir neden, bir bahane

arıyor. *Ne hata yaptık? Kim ihbar etti bizi? Kim kimi ihbar etti?*, diye soruyor kendine. Gemiye binenlerin aile ilişkilerini gözden geçiriyor, ama herkes dava açılınca kendisinin de suçlanacağını bildiğinden ancak Isabel Tarongí'nin kocasının karısını suçlayacak kadar deli olabileceği sonucuna varıyor. Hayır, Martí olamaz, niyeti kötü olmayan biri ağzından bir şeyler kaçırmış olmalı. Gevezelik etmeden duramayan ve farkına varmadan muhbirin birine açılan biri... *Aina olabilir mi? Aina Cap de Trons, gelmek istememişti. Yüce Rabbim oğlunun ölümüyle cezalandırdı... Juli Ramis'e güvenip açılmadığını nereden biliyoruz...* Kızın, verdiği evlilik sözünü yerine getirmediği için şerefine leke süren o hainden nefret etmek yerine, başının beladan kurtulmamasını dilemek yerine, tutup adamla görüştüğünü herkes biliyor, üstelik şerefini iade etmesini istemek için değil, geceleri odasına gelmeyi sürdürmesini dilemek için. Biliyor, çünkü Juli Ramis Ciutat'ın bütün meyhanelerinde kahkahalar arasında yaymıştı bunu, genelevde tekrarlamış, kendi takımından çakallara açmıştı. Kendisi meyhanelere, geneleve gitmese de, o haydut sürüsüyle ilişkisi olmasa da pek çok tanıdığı var, şimşek hızıyla haberleri yaymaktan hoşlanan her türden insan tanır. Tanrı Aina'yı cezalandırdı ama Aina bebeği sevmiyordu. Belki de şu anda o namus lekesinden kurtulmuş olmaktan memnundur. Bu ölüm bir ceza olamaz ancak bir kurtuluş olur onun için. Ama Tanrı Aina'yı ödüllendiremezdi, Aina hiçbir ödüle layık değil çünkü... Ama kendisi de kim oluyor ki onu yargılıyor? Başkalarının fiilleri hakkında ne bilebilir? Aina ölü bebeği kucağında ağlıyordu... Görmüştü. Şimdi neredeydi acaba? Aina gitmek istemiyordu. *Kaybettiğim neyi Livorno'da bulacağım ki, Ciutat'ta kalmak istiyorum ben* —demişti kararlılıkla. *Yeni bir hayata başlayacaksın. Sana yardım edeceğim. Bir çocukla yeni bir hayat mı? Yalnız ve çeyizinle... Yetimhaneye bırakman gerekecek...* Onu denize atmış olabilir mi?... Onu kendi annesi öldürmüş olabilir mi? Bebeği kurtaramamıştı... Bir denizci çabalamış ama geç kalmıştı, öyle dediler. İnşallah kaptan rüzgârın şiddeti diner dinmez yelkenleri açar da onları bekleyip haber göndermez. Kaptanı sorgularlarsa işleri biter. Sorguya çekilirse vereceği ifade konusunda anlaşmadı-

lar. Bu ihtimali düşünmeyi hiç istememiş, hep reddetmişti. Adonay onun tarafındaydı. Hep öyle kalacaktı. Gökyüzünün kuşları... Gemiye binmekte acele etti, doğru. Fakat başka ne yapabilirlerdi ki? O şartlarda, ihtiyaç öylesine hasıl olmuşken daha elverişli bir fırsatın çıkmasını bekleyemezlerdi. Kararı kendisinin vermesi gerekmişti. Konsolosun tavsiyesiyle, o vermişti. Kaçışı erteleyebilirdi, fakat yapmadı. Kaptan ona tanrının gönderdiği bir melek gibi göründü, ve o günden, pazar gününden daha elverişli bir gün olamazdı. Vakit gelmişti, o büyük an. Bu yüzden haber verdi ve onları şartları uygulayarak gizlice bir araya getirdi. Gelecek sefer belki de çok geç olacaktı. Belki de artık vakitleri olmayacaktı. Costura onları zorluyordu, yaptığı ihbarlar onları yola çıkmaya mecbur ediyordu... Costura onun hakkında ne demişti kim bilir? Peder Ferrando onlar hakkında ne biliyordu? Muhbir onları nereye kadar tehlikeye atmıştı? Polònia Miró, Tarongí kardeşler, Costura'nm yeğenleri şahitti: Peder Ferrando üç gün boyunca Costura Rafel Cortès'in başucundan ayrılmamıştı, odasını tekrar tekrar elden geçirip birtakım belgeler aramadığı zamanlarda onu dualarla, ökaristi ayiniyle rahatlatıyordu. Costura ne yazmıştı o kâğıtlara? Kimi ihbar etmişti?

Üşüyor. El koydukları pelerininin yerine verdikleri leş kokulu battaniyeye sarınmış. Başı önüne eğik oturuyor ve zaman zaman buz tutmuş elleriyle kulaklarını kapatıyor. Costura'nın ölümünü hatırladığı andan itibaren kapalı gözlerinin önünde beliren görüntüyü silmeye çalışıyor. Şişik karnı, sımsıkı rektumu, sipsivri burun kemiğiyle bedenini görüyor. Kefeniyle gözünün önünde belirmesi ilk kez olmuyor. Geceler boyu görünmüştü kendisine, geceler boyu, adsız sansız hortlaklar saatinde en somut ve en kesin hortlak olarak. Duaların gücüyle ancak dışarı atabilmişti onu. *Mecbur olduğumuzu düşündüm, Adonay* —diye tekrarlıyor— *Orduların Efendisi* —diyor ona—, *o kendi ayağıyla geldi bana. O karşıma çıktı ve bahçedeki şölene daveti kabul ederek o çıktı benim yoluma. Ama sen, Adonay, nedeni nasılı sormazsın. Yasanda sen emrettin, "Göze göz, dişe diş" yazılmasını. Sen adilsin Adonay, İsa gibi değilsin, öteki yanağını çeviren, âciz, ba-*

ğışlayıcı. Sen güçlüsün Adonay. Sen yapan öder dedin. Sen adalet istiyorsun ve ben senin aracın oldum. Çürük meyve bütün ürüne bulaştırmadan mikrobunu ve hepsini çürütmeden koparılmalıdır. Muhbirin bizi tehlikeye düşürecek ihbarlarının cezasını hayatıyla ödemesini sağladık sadece... Yarıcının karısının coca bambası... *Ne de iştahla yedi ama! Porsukağacı yapraklarının suyuyla zehirlenmiş* coca bamba. *Ruhunu teslim etmesi ne kadar da zor oldu. Hata yaptık... Hızlı bir ölüme ihtiyacımız vardı, onu yiyip bitiren ama konuşmasını engellemeyen uzun bir can çekişme dönemine değil. Konuş* —diyordu ona Peder Ferrando— *söyle, dinimizden dönenleri ihbar et, o mahfaza işini alacaksın. Vali uygun gördü. —Yalan. Vali gürültü patırtı istemiyor, Vali ne yargıç ne mahkeme istiyor, Vali, onu zengin eden deniz ticaretinde benim ortağım.*

Fakat hiç kimse Costura'nın ölümünden dolayı onu suçlamamıştı. Adamı çökerten ve hekimin bitki çaylarıyla tedavi etmeye çalıştığı o mide ağrılarının nedenini kimse merak etmiyordu, kimsenin umrunda değildi. Muhbirin yaşamasını herkesten çok umursayan Peder Ferrando'yu bile daha çok bu ani hastalığın herhangi bir anormal nedeni hakkında şüphe kanıtlarını vermesi ilgilendiriyordu. Costura artık onları rahatsız etmeyecek. Ne Costura ne de o hödük Cap de Trons, trajedinin ilk ateşleyicileri. İkisi de ölü ve sımsıkı gömülü, ve ruhları, bu dünyanın dışında, Ulu Tanrı tarafından çoktan yargılanmış. Tanrı Baba. Evlatsız Tanrı. Tek Tanrı. Tanrı Baba oğlu İsa'yı nasıl oldu da ölümün acılarına terk edebildi. Yalnızlık ve keder gecesinin korkunç acılarına. İntikam çağrısı yapan, adil, muktedir Adonay'ın karşısında İsa, affedici, âciz ve merhametli. *Bu imgenin* —diyordu, Sampol'ün dul karısı— *beni duygulandırdığını sizden saklamayacağım. Tek başına, Getsemani bahçesinde, zeytinlikte ölümün teriyle ıslanmış, herkes tarafından terk edilmiş, olması gerekeni bilen gibi bilerek, bir muhbirin olduğunu bilerek, kendisini teslim eden bir hainin olduğunu bilerek... Evet, ama Tanrı değil, ne de onun oğlu,* diye karşılık veriyordu o. *Ama bir sahtekâr da değil, bir peygamber...* diyordu dul. Yine o. En kötü zamanlarda, ve en iyi zamanlarda, en umut dolu ve tatlı anlarda. Blanca Livorno'da yaşıyor. Dün içini dolduran coşkunun

bir nedeni de bu olmasındı sakın? Saçlarının kokusu, gülümsemesi. João Peres'in yanılgıyla takip ettiği o koku; Pere Onofre'nin son mektubunda uzun uzun yazdığına göre. Şanslı Peres, kendisine çok değer veren dul Sampol'ün yanında çalışıyormuş. *Pere Onofre mektubunda ne ima etmek istiyordu acaba?* Belki de bunu asla öğrenemeyecek, belki de Blanca'yı bir daha görmeyecek, ne de haberlerini alacak, ve ölüme mahkûm edilinceye kadar burada kalacak. Kendisini bekleyen sonu biliyor. Özgürlük topraklarına kaçan gemide yakaladıkları o Portekizli gencin davasını hatırlıyor. Darağacına güç bela çıkışını ve alevler yükseldiğinde attığı dehşet verici çığlıkları... ve Pere Onofre Bordeaux'ya götürsün diye, kendisini tehlikeye atıp küllerini toplayışını.

Para, paranın peşinde onlar. Başka hiçbir şeyi umursamazlar. İhtiyaçları olanı toplarsak belki de bizim işimizi bitirmezler. Para. Bu yolculuğa çok para yatırdı. O ve terzi Valleriola, en çok ödeyenler, ayrıca Aguiló ve Blanca. *Kaptan erkek sözü verdi, kendisine ait olmayanı iade edecek. Kaçabilirse, limandan çıkmayı başarabilirse, şanslı sayılırız. Aguiló ve Blanca yatırdıklarını geri alır... avansın büyük bir kısmını onlar verdi.* Aslında herkesten daha şanslı. Dikili bir ağaçları bile olmayan Cap de Trons'lardan, ya da henüz çocukları küçük olan Pere Onofre Martí'den. *Hepsi bizim gözlerimizle ağlamak isterdi*, derdi hep karısına, annesinin hastalığına üzülerek yakındığında. *Şikâyet etme, kadın, şikâyet edemezsin. Güzel sağlıklı çocukların var, rahatın, sağlığın yerinde ve pek yakında Adonay'a gizlin saklın olmadan gönlünce ibadet edebileceksin...*

Artık çanları işitmiyor. Rüzgârı da. Ne zamandır işitmediğini de bilmiyor. Belki de uyuyakaldı da uyandığında artık o sesler korkutmuyordu onu. Her yanı ağrıyor, güzel bir dayak yemiş gibi. Eşek sudan gelinceye kadar. Dizleri şişmiş, elleri, ayakları soğuktan iyice buz tutmuş, hissetmiyor bile. Kalkamıyor. Susamış. Gözlerini kırpıştırıyor. Kör mü oldum? Hiçbir şey görmüyor. En ufak bir ışık izi. Uzaktan, hafif bir tıkırtı duyar gibi oluyor. Kulakları dikiliyor, dikkatle dinliyor. Adım sesleri. Yaklaşıyor. Boğuk bir sürgü sesi işitiyor. Kapının tekrar kapandığını anlıyor. Yine duyuyor. Adım

sesleri koridorda yitip gidiyor. Mahalleliden hapsedilen olup olmadığını anlamak için duvara dayadığı sağ kulağıyla yan taraftan gelecek herhangi bir sesi işitmeye çalışıyor. Şimdi güçlü bir nefes ve inilti işittiğinden emin ve Konsolosun sesini tanır gibi oluyor. Fakat adıyla çağırmadan önce yumruğuyla ara duvara üç kez vuruyor. Bekliyor ve tekrar vuruyor. *Konsolos* —diye soruyor—, *sen misin? Sen misin Konsolos? İşitiyor musun? Konsolos?..*

IV

Rafel Onofre Valls de Valls Major pazar gecesini ve pazartesi sabahının bir kısmını, onu memnuniyetle buyur eden *Coixa*'nın çarşafları arasında geçirdi. Orospu, kutsal tatil gününün şartlarını —Büyük Perhiz dönemiydi— yerine getirmemenin tehlikelerini de hesaplayınca gerekli ücretin iki katı dışında, kollarına düşmüş bu erkek vücudunun güzelliğini de hesaba kattı. Tabiatın pek de kayırmadığı yeni yetmeleri eğitmeye alışkın olan ve şimdilerde, evdeki mevcudiyetinin yıllanmışlığı sebebiyle, daha çok yumuşamış organlara canlandırıcı masajları uğraş edinmiş olan kadına, bu boylu poslu delikanlı mucizevi bir varlık, gökyüzünden inmiş bir melek gibi göründü. Belki de içindeki can sıkıntısını dağıtmak için Santa Eulàlia'nın Çarmıhtaki İsa'sının gönderdiğini düşündü ve hiç değilse hayatta bir kere olsun, ona sadakatle ibadetinin karşılığını alıyordu. Bu yüzden kim olduğunu, nereden geldiğini sormaya kalkışmadan sadece bakmak ve seyretmekle yetindi, o ürkek bakışının ve yatağa uzanır uzanmaz uyuyakalmasına ve kollarının arasında defalarca telaşla —nerede olduğunu, kendisini okşayan kadının kim olduğunu, çanların böyle sağır edici bir gürültüyle neden çalıp durduğunu sorarak— uyanmasına sebep olan yorgunluğunun nedenini bile sormadı. Ne çantasını karıştırarak ne üstünü yoklayarak rahatsız etti, oysa memnuniyeti gayet belli olan kişiden isteyeceği bahşişin tutarını hesaplamak için ufak bir araştırma yapmak âdetiydi.

Delikanlıyı uyurken uzun uzun seyretti odasının loş ışığında, iyi ki evin iç taraflarında rüzgârdan korunaklı bir kısmındaydı odası, durdurmasının mümkün olmadığı o şimşek çakınca kalkıp büfenin üzerinde yanmakta olan kandili alarak uyuyan bedene

yaklaştı. Üzerindeki çarşafı dikkatle çekti. Işıkla lekeleyerek parça parça, yavaş yavaş ve dikkatle, baştan aşağı her yanına baktı, kökenini, onu tanıdığı tüm diğer erkeklerden bir bakışta ayıran o farkın kaynağını anlamasını sağlayıverecek bir iz, bir işaret arar gibi. Fakat güzellikten başka bir şey bulamadı ama bununla da yetinmedi. Usul usul okşadı, sırtından başlayıp ayak parmaklarına kadar, ve ayaklarının soğuktan kızardıklarını gördü, böylece delikanlının bir insanoğlu olduğu, kanatlarını kaybetmiş bir serafin ya da Göklerden inmiş bir aziz olmadığı kanısına vardı, çünkü yukardakilerin soğuktan etkilenmemesi gerekirdi, değil mi ya? Buluşla rahatlamış—gerçekten de dokunma duyusu diğer duyularından daha gelişmişti—yanına uzandı ve uyumaya çalıştı, büyük ihtimalle zaten delikanlı uyandığında kendisi onun başında beklemekten yorgun düşüp uyumuş olacaktı.

Coixa, sol bacağındaki doğuştan kusura rağmen, yaklaşık beş yıldır Ciutat'ın en arzulanan kadınıydı ve fesat dillerin söylediğine göre, Piskoposluk Sarayından bazı eteklerin genelevi ziyaret etmesi hoş karşılanmayacağından genelevden bazı etekler Sarayı ziyaret ediyordu. Tüm Kilise Meclisi, Pek Muhterem Kardinal Hazretlerinin düşmanları —çoktular— tarafından neredeyse bağıra çağıra ifşa edilen bu sır Coixa'nın ününe ün katmış üstelik saygınlığını artırmıştı. Ciutat'ın Muhterem Piskoposunun birlikte olduğu orospuyla olmak pek çok zanaatkâr için bir güvence değilse bile en azından bir teşvikti; girdikleri kovuğun, namı bu derece kutsal müdavimlerle birlikte olmayan —bilindiği kadarıyla— diğer orospuların sunduğundan daha kutsanmış olması gerektiğini düşünüyorlardı. Üstelik bazıları, Piskoposun, yılda üç beş defa başına gelen vicdan azabı buhranlarında Coixa'ya manastıra kapanması için yalvardığına yemin ediyorlardı. Kardinal Hazretlerinin niyeti pek açık değildi. Kimine göre, bu aşuftenin üzerinde —belki de doğrudan birleşme daha az gerçekleşecek olsa da— daha fazla hâkimiyete sahip olmak istediği içindi, kimine göreyse, kadının kötü hayattan tövbe ederek gökyüzünde bir yer edinmesini arzulayan erguvani kaftanlının iyi yürekliliğinin bir kanıtıydı. Fakat Piskoposun aniden, olabilecek en uygunsuz zamanda, bir Büyük Perhiz Cumasında imansız bir

gut nöbetiyle ölümü onları bu gidişatın nereye varacağım öğrenmekten mahrum etti. Coixa'nın Piskoposun ardından çok ağlayıp gözyaşı döktüğü fakat cenaze törenine katılamadığı, son bir kez ölü bedenini görmesine bile izin vermedikleri, orospuların katafalkın önünden geçen alaya katılamayacağından değil, Başagutzil yasakladığı için ve bunu, cenaze alayına katılmayı düşündüğü yas kıyafetini diktirdikten sonra, genelevin patronu Madò Hugueta aracılığıyla bildirdiği söyleniyordu.

Bağırıp çağırdı, ağladı, saçlarını yoldu ve sekiz gün boyunca hiç kimseyi kabul etmedi; bu içten, yapmacıklıktan böylesine uzak davranışlarla durumunu gözler önüne serdiğini söyleyen arkadaşlarının ikazına rağmen. Piskoposun ölümü onu ruh halini değiştirecek kadar etkiledi. Artık kuşları uçuşa teşvik ederken eskisi gibi cıvıldamıyordu. Artık, düzgün olmasına düzgün çalışıyordu da ama sadece mekanik bir şekilde işini bitirmeye bakıyordu. Fakat buna rağmen, cıvıltısının ve yarattığı arzunun eksikliğine rağmen, o hâlâ Ciutat genelevinin en hünerli orospusuydu. Hünerleri arasında söylendiğine göre, en azından denizcilerin bir düzine limanda yaydığına göre, can çekişmekte olan birinin çükünü diriltmesi için üç dakikanın yettiği de vardı. Ona giden ve sonra da bunun ortaya çıktığını duyan herkes, şayet bu tür mucizeler yaratma gücü varsa olağanüstü birtakım güçler ona yardım ettiğindendir diye çekiştiriyorlardı, ve sonunda altı aydır kurtları beslemekte olan Muhterem Piskoposun himayesinden yararlanamadığı içindir ki, o sıralarda eli oldukça boş kalmış olan Kutsal Mahkeme Coixa'nın *Barrufet*'le* bir anlaşma yapıp yapmadığından kuşkulanmaya başladı. İyi düşünülünce, Kardinal Hazretlerini zehirlemediğini kim biliyordu ki, son kez günah çıkartamadan, öylece aniden ölüverdiğine göre, Coixa belki de cehennem ateşinin harlanmasına yardım etmişti.

Kadın sabanı öküzün önüne koşmamaya ve içini yakan korkuyu fark ettirmemeye karar verdi. Fakat kendisini hâlâ ziyaret etmekte olan yetkililerden tavsiye almaya da kalkmadı. Gelişmeleri bekledi, henüz tayin edilmiş, Piskoposun ölümünü büyük ihtimalle

* (Kat.) Şeytan—ç.n.

hiç umursamayacak yeni Sorgucunun hangi tarafa döneceğini görmeyi bekledi. İşsiz güçsüz ve orospu düşkünü, Muhterem Félix Cabezón y Céspedes'in sorgulamak üzere huzuruna çağırtmak yerine, hapse attırmak yerine —madem aleyhinde yeterince fikir edinmiş olduğunu düşünüyordu— onu tanımak için, bir defasında Pek Muhterem Kardinal Hazretlerinin de yaptığı gibi, kimliğini gizleyerek genelevi ziyaret edecek kadar kahredici bir merak duyduğu hiç aklına gelmedi.

Coixa lakaplı hayat kadını Beatriu Mas aleyhinde bir dava açılmak üzere olduğunu bilen Sorgucunun kâtibini en şaşırtan şey, Pek Muhterem Félix Cabezón y Céspedes'in bizzat kendisinin, yanında *familiar* ya da maiyetinden başka biri olmadan, onları gafil avlamak için geneleve tek başına gideceğini bildirmesi oldu.

Sorgucu, birkaç saat önce delikanlının önüne dikildiği, ve bir zamanlar çok güzel bir günde müteveffa Piskoposun da ortaya çıkmış olduğu, gizli kapıdan girdi içeri. Pırıl pırıl tüylü şapka ve bağcıklı pantolonuyla bir şövalye kılığındaydı, Fransisken keşişi cüppesi renginde bir pelerin ve yeşil kaptan oluşan cüppesiyle değil. Her şeye rağmen bir din adamı havası onu ele veriyordu. Ellerinde yönettiği ayinlerden kalma jestler şekilleniyordu. *Zatı âlilerinin aradığı özel bir şey mi?* —diye sormuştu, son derece kibar orospuluğuyla tanınmış Madò Hugueta, bir bit yeniği olduğunu fark ederek—. *Bütün kızlarımız emrinize amade... Elbette hepsi aynı değerde değil... Karar vermeden önce bir göz atmak istemez misiniz? Biraz beklerseniz memnuniyetle çıkarırım karşınıza...*

Seçimi çok kolay ve çabucak gerçekleşti. Bir baş hareketine eşlik eden bir parmak işaretiyle. Bir misk kedisi kadar canlı olan Coixa, bir hanımefendi gibi davrandığını düşünerek, kar suyu soğukluğuyla buyur etti onu. *Zatı âlilerinin arzularını söylemesi kâfi* —diye önerdi hemen, iş tuttuğu odasına girer girmez, fakat ne sesi ne de tavırları memnuniyetinin büyüklüğünü hiçbir şekilde paylaşmıyordu—. *Hizmetinizdeyim efendim* —diye ekledi bir reveranstan sonra ve anlaşmayı ötekinin belirleyerek kendini ele vermesini bekledi. Fakat beriki karar vermiyordu. Titizlikle inceliyor, bir iz arıyormuş gibi dikkatle ve ayrıntıyla bakıyordu

kadına, fakat kadının yanında uyuyan delikanlıya biraz önce yaptığı gibi değil çünkü kadın delikanlının kasığının kıvrımlarından herhangi bir cinin, ifritin çıkacağını hiç sanmıyordu, halbuki adam, soyunmasını emrettikten sonra itiraf ettiğine göre, bunları görmeye gelmişti. Kadın ona itaat etti, fakat o şehvetli gözlerde sonraki emrinin ne olacağını gösteren bir işaret bulmaya, okumaya çalışırken elinden geldiğince ağırdan aldı ve yapabildiğince edeple soyundu. Bu kez kadını bekletmedi. *Dizlerinin üzerine çök* —diye buyurdu, sanki sesiyle kırbaçlamak istermiş gibi. Fakat kadın kendinde bulunduğunu hiç tahmin etmediği bir cesaretle, sadece Yüce Efendimizin ya da günah çıkardığı rahibin önünde diz çöktüğünü ve beyefendinin her ikisi de olmadığını söyledi. O zaman —*Ben Sorgucuyum*— diye açıkladı kılık değiştirmiş adam, böylece o da bir çarşafla örtünerek dışarı fırladı, aklı başından gitmiş, bağırıyordu: *Madò Hugueta, burada Sorgucu olduğunu söyleyen bir adam var. Böyle bir utanmazlık gördünüz mü?*

Kendini iyi hissetmek istediği zamanlarda o kurnazlığa her sarılışında olduğu gibi, hatırlayınca gülümsedi. Çünkü aslında kendisine pahalıya patlayabilecek o kurnazca çıkışı Sorgucuyu yerinden etmişti. Aragon Mahkemesi bu durumu Sorgucunun düşmanı olan Valinin talebi üzerine bahane etti ve Sorgucuya Cartagena de Indias'daki zenci kölelerin gerçek inanca döndürülmesi işinde bir denetim görevi verdi.

Delikanlının gelişi de, mart ayının bir pazar günü çıkagelen ve kendisini seçen kılık değiştirmiş bu adamınki kadar aniydi. Fakat ötekinin aksine bundan hiçbir kötülük beklemiyordu, tehlikeliymiş gibi de görmüyordu hiç. Yaşadığı öbür korkunun bir karşılığı olarak göklerden gönderilmiş gibi geldi ona. Rahatsız etmemek için yatağın kıyısında ufacık bir yere sığmaya çalışıyordu. Biraz ya da azıcık uyumuş muydu yoksa hiç mi uyumamıştı, anlayamadan, kapının çatlaklarından yumuşak bir ışıkla giren güne uyandı. Saat altıyı geçmiş olmalı, diye düşündü Coixa, çanların vuruşlarını sayamamış olsa da. Gece boyunca rüzgârla mücadele ederek durmaksızın çaldıklarını işitmişti fazla kulak asmadan, çünkü delikanlının varlığı onu rahatlatmış ve başka zamanlarda

kendisini dehşete düşürebilecek fırtınanın etkisini hafifletmişti. Delikanlı belki de sırf şiddetli rüzgâr yüzünden sığınmıştı bu eve, onu daha önce görmediğinden emindi çünkü, belki denizciydi de, deniz tuzu kokuyordu, daha çok gemide vakit geçiriyordu.

Genelev resmen kapalı olsa da bir pazartesi gününün olağan ritmi, kapının ardında su kovalarının ve toprak testileri ovuşturan kendir bezlerinin sesiyle kendini duyuruyor. Ev, iffetli kişilerin sandıklarının aksine, Ciutat'ın en temiz yerlerinden biriydi. Pislik Madò Hugueta'nın tüylerini diken diken eden bir kelimeydi, aralarında genelev patronluğunun da bulunduğu pek çok meziyetine temizliği de eklenmeliydi.

Rafel Onofre Valls uyanık olanların dünyasına aniden döndü ve nerede bulunduğunu anlayamadı. Anlamadı çünkü on dokuz yıllık ömrünün tek gününü bile evinin dışında geçirmemişti. O pütürlü duvarların ve kırmızı tahtadan yüksek tavanın kesinlikle tanıdık olmadığını anlaması birkaç dakikasını aldı. Giysilerini yayıp bıraktığı sedir de yabancı geliyordu. Üzerini yokladı ve gömleksiz yattığını gördü ve başını çevirince yanında, kendisine memnuniyetle gülümseyen ve kulağına, tatlı sevgili, serafinim, göklerden gelen meleğim, diye fısıldayan bir yandan da becerikli ellerini vücudunda gezdiren sonra birden ateş gibi hissettiği erkekliğinde duran çıplak bir kadının olduğunu fark etti. Tanımadığı bir arzunun saldırısına uğradı ve utandı. Fakat direnmek faydasızdı. Kendisi de tamamen sıvıdan ibaretmiş gibi özsuyunun taşmak üzere olduğunu fark ediyordu. Boşalırken bir hayvan gibi böğürdü, ağzından sanki asla tatmadığı bir yoğunlukla onu zevkten sarsan sıvılar yayılıyormuş gibi geliyordu. Hâlâ nefes nefeseyken gözlerini açtı ve gördüklerine inanmak istemedi: sık sık başına geldiği gibi ersuyunu rüyadayken boşaltmamıştı, aksine bir orospunun hünerli teşvikiyle uyanmıştı. Olan biteni —babasına itaat ederek geneleve sığınmıştı— kavradıkça suratı asılıyordu ve Maria Pomar'ın hayali kaplıyordu gözlerini. Coixa ise onu seyrediyordu, şimdi bir çarşafa sarınmış ve yatağa oturmuştu. Şehvetliden çok anaç bir gülümseme vardı yüzünde fakat hiçbir şey sormuyordu. Rafel Onofre de hiçbir şey söylemiyordu, fakat vicdamnın üzerindeki ağırlığı, yine günahının

kışkırtıcısına açılarak da olsa hafifletme ihtiyacı ağzında kelimeleri şekillendirmek üzereydi. Korkuyordu. Bir orospuyla birlikte olma günahını üstelik babasının teşvikiyle işlemiş olduğu duygusuna daha da kuvvetli olarak belirsizlik duygusu ekleniyordu. Ne yapacağını nereye gideceğini bilmiyordu. Ailesine ne olduğunu bilmiyordu. Kendisi böyle tükenmiş dinlenirken annesi ve Maria kim bilir hangi karanlık hücreye hapsedilmişti. Gözlerini kapattı ve gece boyunca yanaklarında büyümüş olan sakalları arasından ip gibi süzülen gözyaşları kadar uygunsuz olacak inlemeyi önlemek için dudaklarını sıktı. Fakat Coixa, bütün bunları kesinlikle kötü karşılamıyor, önemsemiyordu. Şayet onun şu dünyada iyi bildiği bir şey varsa o da ilişki öncesinde, sırasında ve sonrasındaki çıplak erkekler hakkındaydı ve boşaldıktan sonraki bu hüzün, bu husursuzluk hali pek çoğuna özgüydü. Bu yüzden, bu evde sadece en seçkin müdavimler için saklanan, biraz tatlı şarapla karıştırılmış bir yumurta sarısının bu yavrucağın kendini toplamasını sağlayacağına karar verdi.

— Acıkmışsındır herhalde. Dün bitkin bir haldeydin. Sen yerinden kıpırdama. Ben bir şeyler getireyim.

Rafel Onofre Valls Coixa'nın yokluğundan faydalanıp bir köşede hazır bulundurulan leğendeki suyla elini yüzünü yıkayıp temizlenmeye kalkmadı, ne de orospunun zannettiği gibi giyindi. Aksine gözleri kapalı uzanmış, kadının dönmesini beklemekle yetindi. Orada, şüphe çekmeden daha ne kadar kalabileceğini bilmiyordu. Engizisyon Mahkemesinin ötekiler gibi kendisini de artık aramaya başlayacağını tahmin ediyordu, şayet ötekilerin hepsini hapsettilerse bir tek kendisi kalmıştı yakalayamadıkları. Evine dönmek başını gümüş tepside onlara sunmak olurdu. Bahçelerinde bir yere sığınsa da fark etmezdi, orada da belki Maria'nın ana babasına kara haber ulaşmıştı ve kendisine lanet ediyorlardı: sevgili kızlarını bir değil iki kez kaybetmelerine neden olmuştu. Tekrar gemiye binmeye çalışmak neredeyse imkânsızdı. Artık dinmiş olan rüzgârdan değil, Agutzil'in kaptanı sorguya çekmiş ve sunbekiyi gözaltında tutuyor olma ihtimalinden. Üstelik Pi Limanına, devriyelere fark ettirmeden varabilmek çok tehlikeliydi. Aklına bu genelev odasından başka bir sığınak gelmiyordu, en azından şimdilik.

Coixa elinde bir kaşıkla bir tas içeri girdi. Yumurta sarıları — bir yerine iki sarı— karıştırıldıkları şarap ölçüsünde şıra rengini alarak dağılırdı. Delikanlıyı seyrettiği saatler boyunca gözlerine eşlik etmiş olan gülümsemeyle tası dudaklarına dayadı. Beriki de zevkle içti. Camın üzerinde ikisinin de parmak izleri kalmıştı. Beatriu, içinde hâlâ temiz su bulunan leğenin bulunduğu masanın üzerine tası bırakırken bir şey düşünmeye cürret etti: eğer bir azizse bu izler kutsal emanet olarak kalır. Ve Pek Muhterem Piskopos Hazretleriyle paylaştığı tövbe anlarında —erguvani ile birlikte olduktan sonra adamın onu ıslah etmeye kalktığı zamanlarda— pek çok defa gözünün önüne gelen Mecdelli Meryem'in hayali yine kendini gösterdi. Çocukken kendisine sık sık sadaka verdikleri kilisenin ayin eşyaları odasındaki bir tabloda gördüğü Mecdelli Meryem'in uzun, çözülmüş saçlarıyla İsa Mesih'in ayaklarına kutsal yağ döken figürünü kendi eşyaları arasındaki bir gravürde resmedilenden, pişman ve yarı çıplak, elleri arasındaki bir kafatasına bakan figürden daha çok sevdi. İlkinin daha çok hoşuna gitmesinin nedeni belki de delikanlıyı, bütün orospuluk hayatı boyunca sunduğu mis kokulu suları, kızarmış ayaklarına dökmeye hazır olduğu bir Hazreti İsa'ya benzetiyor olmasıydı.

Agutzil'in yardımcısıyla tartışan Madò Hugueta'nın bağırtıları onu bu hayallerden kopardı. Madò Hugueta ve Agutzil'in bağırtıları delikanlıyı korkuttu, giysilerini bıraktığı sedirin üzerinden kapıp bir çırpıda giyindi ve sedirin üzerine oturup yeniden sakince bekledi. *Buraya giren hiçbir Yahudi olmadı*, dediğini işitti Madò Hugueta'nın. *Büyük Perhizde kapalı olduğumuzu bilmiyor musun? Yoksa kurallara uymadığımızı mı sanıyorsun? Gemiye binmişler ne demek? Yok, yok, yanılıyorsun, bizim bildiğimiz bir şey yok...*

Gözleri yerde, neredeyse titreyerek, Rafel Onofre işitmeye çalışıyordu. Fakat, belki de rahatsız etmemek için yukarı çıkmayıp sokakta atının önünde durarak sorguladığı için Ripoll'ünkünden daha yakından çınlayan Madò Hugueta'nın kızgın sesini seçebiliyordu sadece. Coixa dışarıda olanlardan meraklanmış, çıkmak için davrandı fakat eli anahtarın üstünde kaldı. Çevirmedi.

— Hayır, beni ele vermeyin n'olur, tanrı aşkına —çocuksu bir korkuyla yalvardı delikanlı.

Coixa birden her şeyi anladı. Genç adamın korkusunun, tuhaf davranışının, geceki yorgunluğunun, telaşlı halinin, suskunluğunun nedenini anladı, ve belli bir yargıya vardığı zamanlarda hep yaptığı gibi samimiyetle gülümsedi: İsa'yı boşuna düşünmemişti.

— Yani sen onlardan mısın? —diye açıldı birden— Seni neden tanımadığımı şimdi anlıyorum... Siz buraya gelmezsiniz. Kendinizi Hıristiyanlarla kirletmek istemediğiniz söylenir... Senin için üzgünüm, fakat benim Yahudilikle hiçbir alıp veremediğim yok, inan yok. Şaka etmiyorum. Fakat hoşuma gittin... Tahmin etmeliydim... Üstünde kılık kıyafetinle değil de çıplakken seni bir melek sandım... öyle, öyle, inan bana. Bu yüzden senden ücret almayacağım, görüyorsun işte. Üstelik bir öpücük bile vermedin bana...

Rafel Onofre Valls başı elleri arasında dinliyordu, artık ağlamadan, utanmış. Bir çocuk gibi davranmıştı herhalde, oysa kendini yetişkin bir erkek sayıyordu. Doğruldu ve on dokuz yaşının tüm gücüyle Coixa'ya sanki vücuduyla onunkine karışmak ister gibi sarıldı ve onu öptü, önce dudaklarını, sonra ağzının içini. Diliyle yüz hatlarını takip etti ve kulaklarında durdu. Ve bacaklarının arasında bir kez daha kanının tutuşmaya başladığını hissettiğinde, kollarını çözmeden yatağa gitti ve genç erkekliğinin aşağılandığını ortaya koyan bir öfke ve şükran karışımıyla sahip oldu kadına. Beatriu Mas'ın aslında pek güzel taklit edebildiği iç çekmelerini ve inlemelerini, dudaklarını bulduğunda sönen çığlıklarını işitinceye kadar ersuyunun tekrar boşalmasına izin vermedi.

Madò Hugueta'nın sesi ve kapı vuruşlarıyla aniden birbirine dolanmış kolları ve bacakları çözüldü. Coixa'nın derhal dışarı çıkmasını istiyordu.

— Dur. Bir yere kıpırdama. Şimdi dönerim. Ne yapabileceğimizi düşünürüz.

Madò Hugueta aslında, önceki gün gelip inatla Coixa'yı isteyen ve onu çağırması için eline bolca para sayan adamın arananlardan biri olmasından korkuyordu. Bu yüzden, hoşlandığı birini gerisine aldırmadan saklayacak kadar cüretkâr olan Beatriu'nun kapısını

hiddetle çaldı. Patroniçe kadını, ister Mahalleli olsun ister adaletten kaçan birini —hele de Mahalleliyse— saklamanın herkesi, en çok da onu etkileyecek uğursuz sonuçları olacağı konusunda uyardı. Mahallelilerin mallarına el konmuştu, kapıları mühürlenmişti, ve zaten dünden beridir haklarında dava açılıyordu. Orospu, Madò Hugueta'nın dediği her şeyi dinledi ve bitirince de, o delikanlının başarısız kaçma girişimiyle hiçbir alakası olmadığına yemin etti: eski bir müşterisi, bir haydudun kardeşiydi ve şehir kapıları kapandığı için Agutzil devriyelerine dışarda yakalanmamak için geceyi genelevde geçirmeye karar vermişti. O ikindi yaşadığı yere, Muro'ya dönecekti. Bir at getirmelerini bekliyordu. Kendininki topallıyordu da, binemiyordu.

Madò Hugueta Coixa'nın bahanelerini dikkate almadı. Onu yeterince tanıyordu ve müşterilerinin, özellikle hoşlandıklarının onun iyi yürekliliğinden sık sık yararlandığını biliyordu. Odasına dönmeden önce o genç adamın genelevden çıkışını görmek istediğini söyledi.

— Bizimkilerden bir haber var mı? —diye sordu hemen Rafel Onofre, Beatriu'yu karşısında görür görmez.

— Çok az, sen de duydun Madò Hugueta'yı —dedi kadın kapıyı bir kez daha örtüp anahtarı çevirdikten sonra. —Sanırım gidecek yerin yok. Evleriniz mühürlenmiş, mallarınıza el konmuş. Söylentiye bakılırsa sahip olduklarınızın çoğunu gizlermişsiniz, ben de buna inanıyorum... Sana bakmak yeter zaten... —onu gücendirmiş olma ihtimaline karşı mültefit, gülümsedi—. Sana yardım ederim, üzülme, ama senden iki ricam var. Birincisi, kimseye söylemeyeceksin. Beni tutuklarlarsa pişman olursun. Burada kaldığını inkâr ederim. Madò Hugueta'ya bile söylemedim. Bir Yahudiyle ilk kez, bildiğim kadarıyla, birlikte oluyorum... Sünnetsiz olduklarında bütün erkekler birbirinin aynıdır. Hepsi değil elbette, kuşlar söz konusu olunca fark oluyor aralarında, hem de çok... Bunu ben söylüyorum sana, benden daha iyi bilen de yoktur. Ama ne diyeyim, ondan hoşlandım. Yüce Tanrım beni affetsin —ve istavroz çıkarınca başparmağını gösterip öptü.

— Ya ikinci arzun?

— Dün gece bu geneleve sığındığında neden illa benim adımı verdin bilmek istiyorum... Neden ben, Coixa, bilhassa? Namım Mahalleye kadar mı varmış?

Delikanlı tereddüt etmedi.

— Çünkü birkaç ay önce bir arkadaşım dedi ki seninle birlikte olmak parmağınla gökyüzüne dokunmak gibi bir şeymiş.

— Vay efendim. Hiç kimse bana böyle bir şey söylememişti. Ya sen, sen ne düşünüyorsun?

— Ben... bir sevgilim var, onu seviyorum ve sadece onunla, evlenince, bir parmağımla gökyüzüne dokunacağımı sanıyordum... gökyüzünden ay geçerken.

— Nezaket icabı söylesen de hoşuma gitti, inkâr etmeyeceğim. Şu Dünyanın işine bak, benimki de ne şans! —diye ekledi kendi kendine konuşur gibi—. Hiçbir Hıristiyan bana böyle güzel bir şey söylememişti.

Ve sonra, sesinin tonunu tamamen değiştirerek, temizlenmesini buyurdu.

— Deniz kokuyorsun, ersuyu ve tuz. Sana başka bir giysi vereceğim. Bununla kim olsa, tanımasa da devriyeye haber verir. Şimdi dönerim —diye ekledi tatlı bir gülümsemeyle, kapıdan.

Delikanlı itaat etti. Süngerle silindi, yumuşak ve elma kokulu bir havluyla kurulandı. Coixa'yı hiç böyle hayal etmemişti, ne de genelevin âdetlerini; mahalle dışından arkadaşlarının sözlerinden ya da Beatriu Mas'ı kendisine tavsiye eden ve göklerden döndükten sonra geriye kalan o bulutların üzerinde olma zevkini bir kez olsun tatması için onu yüreklendiren marangoz çırağının sözlerinden çıkardıkları bunlar değildi. Kadın hemen elinde bir bohçayla geri döndü ve açtı:

— Al, bulabildiğimin en iyisi. İnan bana seni gücendirmek değil niyetim. Tanrı beni korusun! Çünkü... çünkü *Casa Negra*'da Yahudiler kolay kolay Hıristiyanlığa dönmezler...

Ve ona telaşlı bir kaçış sırasında bırakılan keşiş cübbesini verdi.

V

Şiddetli rüzgârın ardından gelen gün soğuk ve bulutsuz başladı. Çanlar ve kuleler, sadece zaman zaman kırlangıç sürülerinin yırttığı masmavi kadifeden bir gökyüzünde kesin çizgilerle beliriyor. Yere düşmüş kiremitler ve kuru yaprak yığınları, kökünden sökülmüş dört meşe ve damı uçmuş iki kulübe olmasa hiç kimse birkaç saat öncesine kadar şehrin tüm çanlarının, gece boyunca bütün adayı önüne katıp sürükleyecekmiş gibi esen rüzgârı defetmek için çaldığını söyleyemez. Kalabalık bir koyun sürüsünün kıyısından dalgın ve dikkatsizce geçtiği yatışmış deniz ele veriyor sadece, birkaç saat önceki fırtınanın izlerini.

Sabahın erken saatlerinden itibaren şehir sakinleşmiş ve tehlike geçmişti, çanların sağır edici direnci rüzgârı yenmişti, şehir sakinleri evlerinden dışarı çıktı. Pek çoğu mühürlenmiş kapıları kendi gözleriyle görmek için Segell ve Argenteria sokaklarına doğru gitti fakat Agutzil'in adamları hepsini geri çevirdi. Kimileri de felaketin yol açtığı zararı değerlendirmek için çevrede gezindi. Hatta Carme yakınında devrilmiş meşeleri sokak sakinlerinin kaldırışını ve göz açıp kapayana kadar baltalarla parçalayışlarını seyretmek için tam vaktinde oradaydılar; komşular yakında yakacakları odun buldukları için pek memnunlar. Delikanlılar kiremitlerin en büyük parçalarını taşlarla kırıyor, aç domuzlar kuru yaprakları çocuklarla birlikte karıştırıp dağıtıyor; ağaçlardan düşmüş meyve bulma arzusu domuzların sivri dişleriyle ısırılma korkusunu bastırmış.

Gelgelelim rüzgârın bahçe ve bostanlara verdiği zarar korkunç. Ayların emeği bir gecede heba olmuş. Ekili topraklar onca darbeden habersiz kavrulmuş ve sararmış yapraklarla uzanıyor ve körpecik dalları kırılmış ağaçların tek çiçeği kalmamış. Henüz

yeşil olan meyveler yere düşmüş ve asla olgunlaşamayacaklar. Buna rağmen, rüzgârın savurduğu, oraya buraya saçılmış şeylere, Santa Magdalena Manastırından üç ölü tavuk, Clarisse Manastırından kaybolmuş iki ördek ya da Palau'nun bahçesinde harap olmuş gül ağaçlarına rağmen *Seu*'da, fırtınanın —gün ilerledikçe zarar listesi uzasa da— herkesin tahmin ettiği kadar ağır sonuçlar doğurmamış olması ve Yüceler Yücesine kaçmaya kalkan sapkın Yahudileri durdurması için araç olarak hizmet etmesi nedeniyle şükran manasında bir *Te Deum* hazırlanıyor.

Önceki gün çanların hep birden çalmasına onay vermeleri için teologlar meclisini olağanüstü toplayan Piskopos onları meselenin farklı bir boyutunu görüşmek üzere acilen yeni bir toplantıya çağırmış. Mademki Yahudileri götürecek gemi rüzgâr nedeniyle limandan çıkamamıştı, bu da felakete karşı direnmenin ve çanlarla mücadele etmenin doğruluğunu kuşkuya düşürüyordu. Artık rüzgârın, Yahudilerin yolculuğunu engellemek için Efendimiz İsa Mesih'in ağzından üflenmiş bir esintiden, Baba'nın biricik oğlunun gönderdiği mistik bir esintiden başka bir şey olmadığı gayet açık görünüyordu, daha doğrusu dinden dönen cehennemliklere sonsuz bir cezaydı. Kendisine soruyordu, ve bu yüzden meclisin fikrini istiyordu, Yüce Efendimize bir tazminat sunmak da gerekmez miydi acaba, sonuçta o doğa gücü olumsuz olarak değerlendirilmiş, yanlışlıkla, Kötülük tarafından gönderildiği düşünülmüştü. Endişelerini teologlar ve danışmanlarla paylaşmak, ve ayinden önce kendilerine sormak istiyordu, ayinin ardından acaba kilise cemaatine bir konuşma yaparak Tanrının yollarının bazen yanlış gibi görünebildiğini fakat asla öyle olmadığını bunu dünkü örneğin de gayet güzel göstermiş olduğunu açıklaması yerinde olur muydu, acaba?

Piskoposluk Meclisi üyesi Llabrés, İcra Hâkimi yani, aynı sabah Pek Muhterem Piskopos Hazretleriyle görüşmüştü ve kendileri ikindi vakti saat tam beşte toplanacak meclisin nedenini ileterek konudan haberdar etmek için yararlanmıştı bu görüşmeden. Bu yüzden Montision'daki *tertulia*ya varır varmaz af diledi.

— Sizinle sadece yarım saatçik kalabilirim. Palau'da teologlar meclisi toplamyor —dedi hayal kırıklığıyla, çünkü Peder

Amengual'in çalışma masasının üzerine bu pazartesi toplantılarına katılmasının tek sebebi olan *quartos embetumats* tepsisi henüz konmamıştı, üstelik işi başından aşkınken. Yolda kaç *quarto*'yu mideye indirebileceğini hesaplarken oyalanmıştı, çünkü iştahı geceden beri uyanmış, yatışmıyordu. Sabah da bu yüzden kahvaltıda aşırıya kaçmıştı.

Peder Amengual ev sahibi olarak İcra Hâkiminin sadece bu kadarcık süreyi kendilerine bahşetmesinden dolayı üzgün olduğunu, ancak şu anda olduğu gibi yine de onca işinin arasında bu pazartesi toplantısını bırakmadığı için kendisine iki kez teşekkür etmesi gerektiğini ifade etti. Peder Ferrando daha samimi davrandı, bu dostane ayrıntıya ne kadar çok değer verdiğini göstermek için, iyi bir lokma koparacağını düşündüğü büyük bir balık tutmanın heyecanıyla meclis üyesini neredeyse kucakladı. *Başrahiplik görevi artık benimdir*, diyordu sanki Peder Amengual'e, kendinden memnun süzerek, *saçını başını yolarsın artık, Engizisyon Mahkemesi için yaptığım onca şeyden sonra bana teşekkür ederler artık, hem senin kitapların bununla boy ölçüşemez, hizmetlerimin değeri çok büyük.*

Meclis üyesi, bu hoşgeldinden ve bilhassa bekleniyor olmaktan memnun, gövdesini her zamanki sandalyesine yerleştirdi. Diğer konukların, o günkü teologlar meclisi toplantısı hakkında olduğu kadar dünkü tutuklamalar konusunda da kendisini amansız bir sorgulamaya tabi tutacaklarını tahmin ediyordu. Peder Ferrando'nun arama soruşturma işlemlerinin nasıl gittiğini öğrenmek isteyeceğini, Peder Amengual'in de aksine meclis toplantısına ilgi göstereceğini tahmin ediyordu. Pek Muhterem Piskopos Hazrelerinin onunla ilgilenmesi ve bir kez olsun dikkate alması için uzun zamandır uğraşıyordu, bir gün hatta kendisini Piskoposa tavsiye etmesini istediğini de itiraf etmişti.

— Bize iyi haberler getirdiniz sanırım Don Jaume? Şehirde neler oluyor? Dün bitap düşmüş olmalısınız. Ama yeterli olmadığını söylüyorlar...

Yanılmıştı. Peder Amengual meclisten söz etmiyordu. Herkesin dilindekini tekrarlıyordu.

— Elbette çok işimiz vardı. Fakat daha işin başındayız. Üzerlerinde taşımadıkları malların envanteri de var daha. Evler, atölyeler, mobilyalar... Bıraktıklarının hepsi, epeyce çok.

— Kesinlikle öyle Don Jaume —diye ekledi Ferrando, neden söz edildiğini gayet iyi bilmenin ve fazlasından da haberdar olmanın memnuniyetiyle—. Tabii, Puigdorfila'nın tüm evleri derhal kapatırken gayet aklı başında davrandığını teslim etmek lazım. Böylece kimse hiçbir şeye el süremedi. Mahalle civarında gezindim, toplanan kalabalık evlere girmek istiyordu. Büyük bir kısmı ateşe vermekten söz ediyordu... Agutzil'in adamlarına bağırıp çağırıyorlardı, kendilerine engel oldukları için.

— Kalabalıkların yaygarası her zaman tehlikelidir —diye bildirdi İcra Hâkimi— Bu sabah Santa Eulàlia'nın başrahibi bana, bir grubun Aina Cap de Trons'un bebeğinin gömülmesini engellemeye çalıştıklarını söyledi. Denize atılsın diye bağırıyorlarmış. Başrahip müdahale etmek zorunda kalmış. Onu ben vaftiz ettim, dedi bana, o bir Hıristiyan ve Hıristiyan olarak gömülecek.

— Vali Bey buğday fiyatlarını yükselttiği için hepsi çok memnuniyetsiz. Ah, affedersiniz, Don Sebastiàcığım, kesinlikle dayınız aleyhine değil sözlerim... Diyordum ki Don Jaume, kaçı hapsedildi? Costura'nın yeğenleri, Tarongí kardeşler, eminim...

Peder Ferrando cümlesini tamamlamadı, meclis üyesi de cevaplamadı, çünkü birden içeriye orada bulunmayan tek kişi, kronikçi Angelat girince hepsi birden ayağa kalktı. Angelat başıyla herkesi selamladı ve derhal yerine oturdu. Sohbetin başladığından, kendisinin de bunu kestiğinden emin olarak tek bir noktaya değinebilirdi, haykırdı:

— Bana dün çok büyük şeylerin olduğunu söylediler. Kâtip o kadar çok çalışmış ki sonunda elini sargılamak zorunda kalmışlar...

Şövalye Sebastià Palou yarım ağızla gülümsedi. Sandalyesinin yanında belinde kılıcı yeşil kadifeden kıyafetiyle hâlâ ayaktaydı, etrafındaysa siyah cüppeler, sanki ressamın onun diğerlerine zıt figürüyle din hayatının ciddiyeti karşısında dünyevi hayatın uçarılıklarını ifade etmek istediği bir tabloya poz verir gibi. Arkasında, pencerede, manzara mart ayının ılık havasında ve adeta altın

tozundan süzülüp gelen tatlı bir ışıkta eriyordu. Sebastià Palou giyimine genellikle özenirdi. Kişisel bakımın hanımefendilerin de hanımefendi olmayan kadınların da ne kadar hoşuna gittiğini bilirdi. Üstelik, o akşamüstü, toplantıdan çıkınca Valiye Büyük Ayinde eşlik etmek için gidip üstünü değiştirmeye vakti yoktu. Bu *tertulia*da kulaklarını dört açması görevini vermişti dayısı, büyük ihtilmalle tutuklamalardan bahsedilecekti, dikkat çekmeden fakat ilgiyle dinlemeliydi. O gemide bir süre kendi evinde kalan ve tamamen kendisine ait olan iki köle vardı. Onların Engizisyon tarafından sorgulanması kesinlikle işine gelmezdi; konuşmaları halinde pek müşkül bir durumda kalırdı. Şövalye İcra Hâkimine hiçbir şey soramazdı elbette, kronikçinin abartısını da gülümsemeyle kabul etti, meclis üyesiyse bunu hiçbir haberi onlara iletmemeye azmetmiş gibi basit bir, *"O kadar da değil"* ile karşılayarak Peder Amengual'in kendisine uzattığı kaygan ipe tutununca sohbet iki hafta kadar önce Ciutat'ta Guasp matbaası tarafından basılan kitaba geri döndü.

Ermişlik Yolunda Ölen Mübarek Anne Eleonor Canals'ın Hayatı, makul bir ilgiyle karşılanmıştı. Sadece Valinin eşi layık olduğu şekilde övmüştü fakat ne yazık ki markiz, yeterli kavrayış kriterlerine sahip bir kişi olarak kabul görmüyordu, bilhassa kendi ailesinin meziyetleri söz konusu olduğunda. Vali bey de aksine, Peder Amengual'in kendisine kütüphanesini süslemesi için özel olarak ciltlenmiş ve ithaf kısmı türlü iltifatlarla oluşturulmuş bir nüsha göndermiş olmasına rağmen, en ufak bir övgü eklemeye gerek duymadan teşekkür etmekle yetinmişti. Adada, özellikle de cemaatin ileri gelenleri arasında ne gibi bir yankı bulduğunu ve sonunda görevin kendisine verilmesini sağlayıp sağlamayacağını öğrenmek için henüz erkendi. Kitabı baskıya verdiği andan itibaren Peder Amengual vakit geçirecek bir meşguliyet bulamamıştı. Arkadaşlarının eserlerine destek mahiyetinde duruma göre şiirler yazmak ya da köylerdeki kutlamalarda vereceği —elbette çok başarılı— vaazlar için notlar çıkarmak boş, tatminsiz saatlerini doldurmaya yetmiyordu, çünkü bu saatleri soylu bir emele hasretmiyordu, ya da hırsla çalışmıyordu. İçi boşalmıştı sanki. Mübarek

rahibeyle beraberliğini öylesine yoğun yaşamıştı ki onu özlüyordu adeta. Derhal çalışmaya başlamak için yeni bir dini konu bulması gerekiyordu, ancak kesinlikle başka bir ermişin hayatını yazmak istemiyordu, söz konusu Sor Tomaseta dahi olsa; Adanın en *sahici mistik çiçeği*, diye önermişti Markiz Despuig, büyük ihtimalle Vali Hanımla rekabet etmek için. Hayır, ona gereken, İcra Hâkiminin tavsiye ettiği gibi, mistik coşkusunu boşaltmasına izin verecek bir temaydı. Fakat bu konuda ne kadar düşünürse düşünsün yeterince başarılı bir malzeme bulamıyordu —arkadaşlarına yaptığı açıklama buydu—, üstelik bir başlığı bile vardı, *Muzaffer İnanca Övgüler*; bunu hemen hemen kesin bir başlık olarak ima ediyordu fakat, gerçekten de, okuru dogmanın savunusuna teşvik edecek şekilde duygulandıracak sahneler yaratabilmek için ilk şehitleri yücelten bölümler koyuyordu... işte bu...

— Öyleyse sizin için kolay olacak Peder Amengual —dedi İcra Hâkimi, sözünü keserek—. İnancı yüceltmeye hizmet edebilecek inanç davaları üzerine yazın.

— Sahiden mi? —diye sordu ilgiyle—. Şu açılacak davalar mı demek istiyorsunuz? Düşüneceğim... Bunu düşüneceğim... Yok, yok, haklısınız, Don Jaume, bu elbette işime yarar, bence...

Elbette, davalar üzerine yazmaya başlarsa, bir bölüm sonu için düşündüğü, o çok hoşuna giden cümleyi kullanamazdı artık: *Uğursuz aslanların dişleriyle sürüklenen gayretli bakireler palmiye dallarından zafer taklarında inancı sonsuz kıldılar*, fakat o karanlık mezar dehlizlerinde, pagan Roma imparatorları ve günahkârlar arasında geçireceği saatleri düşündüğünde de hiç zevk duymuyordu. Onu bilhassa rahatsız eden, pek çoğu şehit olduğu için kaçınılmaz olarak Sor Noreta'yı hatırlatacak gayretli bakireler topluluğuyla tekrar burun buruna gelmekti. Ama bütün mistik coşkusunu inanç davalarına hasrederse, son sıralarda Montision'dan *Casa Negra*'ya, *Casa Negra*'dan Montision'a taban tepmeyi iş edinmiş gibi görünen Peder Ferrando ile, işte o zaman gerçekten, rekabet edebilirdi.

Sebastià Palou bütün bu süre boyunca ağzını açmamıştı. Fakat sohbetin kendisini hiçbir şekilde ilgilendirmeyen mecralarda kaybolup gittiğini anlayınca çomak sokma vaktinin geldiğine karar

verdi. Üç çeyrek saattir —Casa de la Vila'nın çanı şimdi buçuğu vurmuştu— toplanmış bulunuyorlardı ve İcra Hâkiminin pek vakti kalmamıştı. Olayın, bir tek bu şahsın ilk elden haberdar olduğu yanlarını öğrenmek istiyorsa ve dayısı için mümkün olduğunca çabuk öğrenmesi önemliyse aptallığa lüzum yoktu.

— Peder Amengual —dedi nihayet Don Sebastià—, Hâkim'in teklif ettiği tema bence çok yerinde, fakat başlamadan önce gerçekleşmesini beklemek lazım... Ateşler yakılmazsa eseriniz ilgi çekmez. Şimdiden bu denli ileri gitmek pek uygun olmaz, üstelik böyle bir meselede, böylesine...

— Böylesine hassas bir meselede —diye kestirip attı İcra Hâkimi—, elbette öyle Don Sebastià. Fakat samimi konuşmamı isterseniz bu kez emin olmak için pek çok neden var...

— On yıl önce bazı uzlaşmalar oldu, Don Sebastiàcığım, Engizisyon Mahkemesinin hevesi şimdikine göre daha zayıfken... Eğer suç tekrarlanıyorsa, burnumuzun dibinde Tanrımız Yüce Efendimize hakaret edilmesine izin veremeyiz...

Sebastiâ Palou, Peder Ferrando'nun bir karış boyuyla —boyu onunkinin iki katıydı— kendisine hitap ederken bu küçültme ekini kullanabilmesinden hiç hazzetmiyordu. Belki de bu yüzden, genelde etek giyen herkese karşı çok kibar davranmasına karşın, hiç beklenmedik bir sertlikle cevap verdi.

— Bütün bunların kanıtlanması gerekiyor Peder Ferrando. Her şeyden önce kendilerini savunmalarına izin vermeliyiz. Hepsini suçlu sayarak yargılayamayız. Önce masum olduklarını düşünmemiz gerekiyor bence.

— Don Sebastià, Don Sebastiàcığım, böyle konuşmayın, bu sözlerinizi tekrarlamayın, Tanrı aşkına, yoksa sizin de sebepleriniz olduğunu düşünmek zorunda kalırız... sizin gibi değerli bir şahsın da...

Sebastià Palou, hırsla diklendi, başıyla Peder Ferrando'ya doğru onu iteklemek ister gibi bir jest yaptı.

— Sakın, sakın... Size asla izin vermem Peder Ferrando, beni töhmet altında bırakamazsınız... rahipliğinize duyduğum saygıyla, ama...

— Don Sebastià —dedi birden Peder Amengual, durum karşısında, ev sahibi olarak hücresinde bir kavgaya izin veremezdi, fakat Valinin yeğeninin rakibiyle atışmasından memnundu—, Don Sebastià, eminim Peder Ferrando sizi gücendirmek istemedi...

— Tabii ki Don Sebastiàcığım. Ben kesinlikle sizi...

Şans eseri tam o sırada laik birader elinde tepsiyle içeri girdi, kendilerini rahatsız ettiği için af dileyerek. Clarisse rahibeleri ancak gönderebilmişlerdi ulağı. Geceki hengâmeden sonra yumurta aklarını zamanında çırpmayı düşünememişlerdi.

İcra Hâkimi huzursuzca kıpırdandı, Peder Amengual'in henüz ikram etmediği o bal gibi tatlılara elini uzatıverecekti neredeyse. *Biraz daha geç rahatsız etmiş olsaydı tadamayacaktım bile. Zahmet edip buraya kadar geldikten sonra* —dedi içinden—. *Tam bir aptallık olurdu!*

Fakat, dünyadaki hiçbir şey için İcra Hâkiminin canını sıkmak istemeyen Peder Ferrando, üstelik rakibine yapılan teklif kendisini çileden çıkardığı için, meclis üyesinin kabarmış iştahının farkına vararak ve Don Sebastià'ya yaptığı münasebetsizlikten dolayı özür dileyip durmamak için de, Peder Amengual'e ikindi atıştırması ihtiyacını hatırlatmaya karar verdi.

— Rahip hazretleri, Don Jaume'nin bugün acil bir işi olduğunu hatırlıyor mu acaba? —diyerek tepsiye baktı.

O ikindinin ilk *quarto*'sunu ağzına attığı ve elini çabuk tutarsa üç tanesini daha mideye indirme ümidi beslediği için keyfi yerine gelen İcra Hâkimi kendini önceliği terk edecek kadar iyi hissediyordu. Hiç acelesi olmayan ve herkesin payına düşeni kafasında hesaplayıveren kronikçi Angelat ise meclis üyesine zevkten gözlerinin içi gülerek ve gıdısını her zamankinden daha fazla titreterek bakıyordu.

— Artık zenginsiniz, yargıç. Zevkle çalışabilirsiniz, borçlanmanız da gerekmez. Dün el koyduğunuz malların hesabını deyiverin bir. Ne var ne yok her şeyleri üstlerindeymiş, diyorlar... —dedi Angelat, tatlı kırıntılarını toplamak için dudaklarını yaladıktan sonra.

— Öyle. Taşıyabildikleri her şeyi. Elbiselerinin arasına saklamışlar, mücevherler, para, evlerinin tapuları, kefaletler...

— Bu da geri dönmeyi düşündüklerini gösterir —diye karşıladı Üstat Angelat.

— Dönmelerini değil; gittikleri yerden satacaklarını, tahminimce —dedi İcra Hâkimi—. Şimdi bana nasıl diye sorarsanız... Bu sefiller kıt kafalı. Kuyruklarını kıstırıp kaçtıkları anlaşılır anlaşılmaz bıraktıkları her şeye el konur halbuki.

— Rehine bıraksalardı keşke —diye ağız yokladı kronikçi, şakacı bir tonda.

— Yakaladıklarımızın birkaçı Mahallenin en zenginlerinden — dedi Llabrés, ağzı dolu—. Valls, Konsolos... fakat onların her şeyini alamayız tabii, dışarda varlıklarını emanet ettikleri dostları olmalı...

— Mahalleden olmayan hamiler söz konusu —diye ekledi Peder Ferrando, Don Sebastià Palou'ya bakarak—, Mahkemenin de bu hamilerin ellerinde tuttukları tüm paraları, bundan böyle sahibi olan Engizisyona iade etmeleri için elindeki tüm imkânları seferber etmesi gerekecek.

— Herkesin bildiği bir şey bu Peder Ferrando —diye kararlılıkla kesinleştirdi Palou—, çünkü hiç kimse saklamak istememişti ki, Mahalleden bazıları en soylu evlere hizmet etmiştir... Gabriel Valls, mesela...

— Orası gayet açık —dedi İcra Hâkimi—, ve ben Sayın Valinin Gabriel Valls'ın Yahudiliğe geri döndüğünden asla şüphelenmemiş olduğundan eminim...

— Üstelik şimdi de inanması güç, Don Jaume —diye kesti Sebastiâ.

— Anlıyorum, besbelli... Sayın Vali vicdan azabı çekecek, galiba...

— Rüzgâr kaçamasınlar diye Yüce Tanrımız Efendimize —diye sesini yükseltti Peder Amengual— aracı oldu. Eserime bu rüzgârla başlayacağım. Favonius ve Eúros üzerine klasik bir *excursus** yapabilirim. Ne dersiniz?

— Şu fırtına olmasaydı şimdi Mallorca'dan çok uzakta olacaklardı ve burada da hiçbir şey olmayacaktı —diye cevap verdi Palou, ciddi ve canı epeyce sıkkın.

---

* (Lat.) Bir metinde ana konudan kısa bir sapma—ç.n.

— Nasıl böyle diyebilirsiniz? Nasıl böyle diyebilirsiniz, Don Sebastiàcığım! —diye biraz daha nezaketle Peder Ferrando—. Burada hiçbir şey olmazdı denebilir mi? Hem de çok şey olurdu, pek çok şey! Cehennemde ebediyen yanmalarını sağlamak için gıyaben yakardık onları. Ancak bu şekilde, tabii nedamet getirirlerse, Araf'ta uzun yıllar cezalarını çektikten sonra Gökyüzüne çıkabilirler.

— Livorno'ya gittikleri kesin mi? —diye sordu kronikçi.

— Öyle görünüyor, fakat bunu en iyi kaptan bilir. Bu sabah Vali ve Sorgucu karşısında ifade verdi. Anlaşılan kaçaklar onu kandırmış, Mallorca'dan ayrılmak için izin belgeleri olduğunu temin etmişler fakat kaptan yalan söylediklerini anlayınca onları gemiden indirmiş.

— Bu durumda rüzgârın hiçbir önemi yok —diye bu kez Angelat araya girdi, Sebastià Palou'ya bakarak— sadece tamamlayıcı...

— Beyler, affınızı rica ediyorum ama gitmek zorundayım. Geç kalıyorum... —diyerek özür diledi hâkim, keyifle kalkarken, çünkü üç değil dört *quartos* yemek nasip olmuştu kendisine— Bu toplantı çok önemli. Muhterem Piskopos... Pazartesiye kadar hoşçakalın. Sizinle pek yakında görüşeceğiz Peder Ferrando. Don Sebastià, ailenize benden...

— Ben de kalkıyorum —dedi Sebastià Palou—. Acelem var, Siz Muhterem, Palau'ya ben de Almudaina'ya gittiğimize göre yolumuz aynı...

Peder Amengual iki konuğunu ikindi ikramını getiren laik biraderin rehberliğinde inecekleri merdivenin başına kadar geçirdi. Hücresinde, kronikçi Angelat tepside kalan son kırıntıları bitiriyordu, Peder Ferrando ise sessizlikten faydalanıp, Peder Amengual'in Engizisyon Mahkemesi üzerine yazacağı kitabın kendisine ne derece zarar vereceğini hesaplamaya çalışıyodu. O ana kadar her biri kendi silahlarıyla ve öbürünün topraklarına adım atmadan savaşmıştı. Ancak şimdi rakibi yasağı çiğnemeye kalkarsa başrahiplik görevi konusundaki bütün özlemlerine bir anda son verecek yeni bir karar vermekten başka çaresi kalmazdı; o görevi bugün hiç olmadığı kadar yakınında görmüştü, öyle ki şimdiden kendininmiş

gibi addediyordu. Elbette lanet olası mühtediler fırtına sayesinde kaçamamış, hapsedilmişlerdi, fakat her şeyin başlangıcında, kaçışın kökeninde Costura'yı Yüce Tanrımız Efendimizin yasasına uymayan ve Musa'nın eski ve hükümsüz yasasına iman edip ona göre ibadet edenleri ihbar etmesi için ikna etme arzusu, iman dolu şevki yatıyordu. Şimdi en iyisi Peder Amengual'i bu projeden vazgeçirmekti; gönüllü olarak bu işin peşini bırakmasını, aksi takdirde İnancın Zaferi ya da Muzaffer İnanç kitabını kendisinin yazacağını söylemeliydi, tabii ya, davayı çok daha iyi bildiğine göre, kendisinin malumatı daha derindi, Engizisyon Mahkemesinin yapısını daha iyi biliyordu, neredeyse bütün sırlarını, ve bundan sonra öğrenmeye devam edecek olan da kendisiydi.

Öte yandan Peder Amengual, toplantı süresince müstakbel eserini kafasında evirip çevirmekten başka bir şey yapmamıştı. Eseriyle şöhret sahibi olmak —*herkesi büyük bir kuvvetle harekete geçirenlerin** durumu— dışında, itibar kazanacaktı, üstelik şimdiki gibi değil, Piskopos kendisinden çok daha az bilgili din adamlarını danışman olarak çağırtıyordu. *Artık Peder Ferrando'nun Kiliseye çok daha yararlı bir hizmet sunduğunu, onun faaliyetlerinin benim düşüncelerimden daha değerli olduğunu bahane edemeyecekler... Artık ikimiz de aynı konuda çalışacağız.* Şimdi görsünler bakalım kimin şevki daha hararetliymiş.

Kronikçi Angelat Peder Amengual döner dönmez sanki her iki taraftan da kendisine bir düşünce nakli olmuş gibi, ikisini de kışkırtmak niyetiyle çok isabetli bir tartışmayı ateşledi.

— Bence, kilisenin arzularını yerine getirmek için yanıp tutuşarak rekabet eden —dedi alay ederek— siz Muhterem Pederler, ki Montision başrahipliği görevine her ikiniz de aynı derecede layıksınız, İcra Hâkiminin teklif ettiği kitabı birlikte yazmalısınız... Peder Ferrando malumatıyla, sadece kendisinin bildiği ilk elden kanıtlarla ve siz Muhterem Peder Amengual kaleminizle, haki-

---

* Lope de Vega'nın "Arte nuevo de hacer comedias en este tiempo" (Zamanımızda Yeni Komedi Sanatı) adlı uzun şiirine atıf. Şair burada dönemin dramaturjisinde olagelen yeniliklere değiniyor—ç.n.

katin pırıl pırıl parlamasında elzem olan belagat kılığıyla bunları süslersiniz, öyle ki hakikat tüm çıplaklığıyla değil de, aksine sizin dehanız sayesinde basiretle örtülmüş olarak muzaffer olacaktır...

Cizvitler, kronikçinin ciddi mi konuştuğunu yoksa kendilerini alaya mı aldığını bilemeden şaşkınlıkla bakıştılar.

— Ciddiyim. Sanırım İcra Hâkimi de bunu onaylar. Fikir onundur, ben bir virgül dahi eklemedim. Ne dersiniz?

Ağır bir sessizlik oldu. Hes ikisi de ilk cevap veren taraf olmak istemiyordu. Angelat onları eğlenerek seyrediyordu. Bu teklifi şaka olsun diye öne sürmüştü fakat düşününce, neden ciddiye alınmasındı ki? Peder Ferrando'nun hiçbir yazısını görmemişti ve şiir ve belagat tarlasından mahsul alma yeteneğinin de ne denli kıt olduğunu tahmin ediyordu. Fakat bu bir şey yazmasına engel değildi, madem Pes del Formatge Sokağı berberi güneş saatleri üzerine bir kitap yayımlamayı düşünüyordu...

— Ben ortaklaşa bir çalışmayla hiçbir şey yazabileceğimi sanmıyorum —dedi Peder Ferrando dikkatlice, sonra da sanki vaaz kürsüsünden Büyük Kutsal Cuma ayininde vaaz verirmiş gibi ekledi—: Fakat tek başıma kitap yazmayı düşünmedim değil. Dediğiniz gibi, Kronikçi, Engizisyon Mahkemesinin işleyişinin tüm çetrefilli yollarını biliyorum, en azından Mallorca'daki mahkemenin.

Yazı masasının yanında ayakta duran Peder Amengual boş kalan sandalyeleri duvara doğru gürültüyle çekti, sonra ellerini ovuşturup tırnaklarına bakarak gırtlağını temizledi. Fikrini en çarpıcı şekilde ifade edecek kelimeleri seçmeye çalıştığı belliydi.

— Sizinle açık konuşmak istiyorum, bu yüzden de ortaklaşa yazılmış bir kitabın hiçbir tarafa yararı olmayacağı kanaatinde olduğumu söylemek isterim. Burada edebiyatla haşir neşir olan benim, Peder Ferrando değil. Sanırım yazmaya devam etmek bana düşer, Peder Ferrando'ya da faaliyetlerini sürdürmek. Hangimizin göreve daha çok layık olduğuna cemaatin ileri gelenleri karar versin.

— Bence gayet uygun, Peder Amengual, sizin de ileri sürdüğünüz gibi herkes kendini tarafında savunmasını yapsın, bu durumda sanırım benim yükümlülüğüm altındaki Engizisyon Mahkemesi üzerine bir kitap yazmam haksızlık olur.

— Sahi mi! Ne demek! Engizisyon mahkemesi sizin yükümlülüğünüzde mi, Peder Ferrando? Duydunuz mu Angelat!

Angelat o kendine has şakacı kahkasıyla güldü fakat hiçbir şey söylemedi. Horoz dövüşü seyrediyormuş gibi eğleniyordu.

— Ben muhalefetimi bildirdim. Artık biliyorsunuz. Angelat da sizi ikaz ettiğime şahit. Şunu açıkça bilin, şayet İnanç Davaları hakkında yazarsanız, sizi temin ederim sonuçlarına katlanırsınız Peder Amengual. Ve şimdi, beni affedin Üstat Angelat, benim de bugün işim başımdan aşkın...

Peder Ferrando kapıyı çarparak hücreden çıktı fakat yine de rakibinin sesini duyabildi: *Ne diyorsunuz Üstat? Sahiden de ne terbiyesizlik!* Fakat Peder Amengual'in öfkeli yakınmalarla dolu sesi sokaktan gelen ve giderek yükselen gürültü patırtı içinde söndü. Haykırışlar, çığlıklar ve koşuşturma sesleri.

VI

Agutzil'in birliklerinin Mahalleye girmeye kalkan grubu zor kullanarak engellemesinin üzerinden bir saat geçmişti ki aynı grup bu defa da eski Yahudi mahallesinde etrafı ayağa kaldırıyordu. Yirmi kadar silahlı adam saldırganlardan koruma amacıyla Mahallenin girişine çekilen zinciri geçmeye kalkan ilk kişiye müsamaha göstermeden vur emri almıştı. Kaçaklarla hiçbir alakaları olmadığını herkese göstermek için her pazartesi olduğu gibi dükkânlarını ve atölyelerini açan Mahallenin en cürretkârları, ateş ve yağma tehditleri savurup, Hıristiyanlardan çaldıkları paralarla zengin olan Yahudi iblislerini cezalandırmak için acil adalet talep eden o kalabalığın yaygarasını işitince hemen yeniden kapattılar kepenklerini. Kılık kıyafetleri ve havada salladıkları alet edevatları —çapalar, dirgen ve değnekler— kadar, attıkları çığlıkların şivesinden de şehirden olmadıkları anlaşılıyordu. Şehir sakinleri olan biteni görmek için daha erken saatlerde çıkmışlardı sokağa ve bazıları mühürlenmiş kapıların önünde hakaret dolu, iğrenç çığlıklar atmış olsalar da, direnç göstermeden geri çekilmişler ve köylülerin yaptığı gibi Agutzil'in adamlarına karşı çıkmaya kalkmamışlardı.

Güruh —elli kadar adam— şehir dışından farklı yerlerden geliyordu. Herhangi bir anlaşmaya varmadan, tutuklama haberini alır almaz sabahleyin çıkmışlardı yola. Memnuniyetsiz ve açtılar, niyetleri aynıydı: şehre gitmek ve o leşten kendilerine de bir dilim düşer mi diye görmek.

En kalabalık grup Arenjasa'dan katılmıştı ve başlarını çeken *Sen** Boiet işini bilen, açıkgöz bir köylüydü. On yıl boyunca

---

* Kırsal alanlarda çalışan yaşı ilerlemiş işçilere verilen unvan—ç.n.

kâh tarlasını ekip biçmiş kâh epeyce daha verimli olan başka bir işi— hizmetleri karşılığında en iyi ödemeyi yapan haydut çetesi için yol kesip yağmalama işini— hiç yakalanmaksızın yürütmüştü. Dendiğine göre çok güçlü hamileri vardı; kimi zaman Kont Mal'ın* üvey babası oluyordu bu, kimi zaman da o sıradaki Vali. Hikâyesini anlattığı kişiye göre bu himaye çok ötelere uzanıyor, Prens Baltasar'ın Mallorca dışında olduğu bir seferinde kendisine, layıkıyla yerine getirdiği bir intikam görevi verdiğini söylüyordu mesela. Doğru ya da yalan, az ya da çok abartılmış, bu söylentiler *Sen*'in —soylu olarak doğmuş olsa kesinlikle bir devlet büyüğü olacağından şairlerin görev icabı üzerine kasideler düzecekleri— şöhretinin yeterli kanıtlarıydı; fakat kökeninin basitliği nedeniyle şöhreti ancak ağızlarda dillendiriliyordu; herkes onun tüm liderlik vasıflarına sahip olduğunu, yığınların ruhunu ateşleyebildiğini kabul ediyordu ve bir kere bu yığınları harekete geçirince, sopalarını kendi rüzgârının yönüne çevirebilme meziyeti inkâr edilemezdi. Yardımcılarından birinden Sant Antoni Kapısına pek de iyi olmayan niyetlerle yaklaşan bir kalabalık olduğu haberini alan Başagutzil bu savaşçı güruh içinde Sen Boiet'in olduğunu öğrenince kargaşanın düşündüğünden çok daha zor bastırılabileceğini anladı. Tutup bir de ulağı atı telaşla mahmuzladı diye azarlamıştı, yine de olup bitenin nereye varacağını görmeden bir karar vermek istemiyordu. Bir çeyrek saat sonra Don Gaspar Puigdorfila'nın, kalabalığa geldikleri yere derhal, durup dinlenmeden geri dönmelerini, hayatlarına mal olacak bir suç işlemeden başkenti terk etmelerini emretmek için yetkisini şahsen kullanması gerekecekti.

— Sabanı öküzün önüne koşmayın Ekselansları —diye bağırdı yakaladığı ilk fırsatta Sen Boiet—. Köylüler şehre inemez

* El Comte Mal: Kötülükler kontu. İşlediği günahlar ve suçlar yüzünden, ağzından ve gözlerinden ateşler saçan kara bir at üzerinde sonsuza değin başıboş dolaşmaya mahkûm edilmiş efsane kahramanı El Comte Aranu de Cataluña'nın Mallorca söylencelerine uyarlanmış adı. Ancak Mallorca'da gerçek bir kimlik de kazanıyor. Ramon Safortesa Pacs-Fuster de Vilallonga i Nét (1627-1694)—ç.n.

diye bir ferman yok, varsa da biz duymadık, kimse bize böyle bir ferman getirmedi. Biz de pastırmaya bayılırız ve madem biz de eski Hıristiyanlarız, şehirlilerin sevincini paylaşmak istiyoruz. İsa Mesih'i öldürenlerden herkesten önce biz nefret ediyoruz... Memnun olacağınız yerde...

— Size evinize dönün dedim. Burada ihtiyacımız yok size. Hadi, gidin, hadi çekin gidin!.. Şehrin kapıları kapandığında içeride bir tanenizi bile bulursam fena ödetirim —diye Agutzil tehditlerine devam etti, bu sırada grup Sala Meydanına doğru geri çekiliyordu, orada Sen Boiet'in etrafında toplanıp ne yapmaları gerektiğini görüştüler.

Karar vermekte zorlanmadılar, Nova Meydanına doğru giderlerken *Casa Negra* tarafından gelen haykırışları işittiler ve yaklaşan başka bir köylü grubunu gördüler. Sayıları daha azdı, ellerinde alet edevat yoktu ve bir şefleri varsa da Sen Boiet niteliğinde değildi. Esporles tarafından geliyorlardı ve Jesus Kapısından girmişlerdi şehre. Onlar da ötekiler gibi anlatılanları kendi gözleriyle görmek ve kanlarını içen Yahudiler aleyhine bağırarak içlerini boşaltmak istiyorlardı. Sen Boiet onları hiç şakası olmayan Agutzil yüzünden Mahalleye gitmekten vazgeçirdi ve birlikte eski Mahalleye uğramaya oradan da Almudaina'ya kadar gitmeye davet etti. Kötü bir hasat yılında tahıl fiyatları aşırı yükselmişti. Tahıl ithal eden Vali öyle yüksek bir fiyat koymuştu ki satın almak imkânsızdı. Vali de Yahudiler gibi kendi kuyusunu kazıyordu. Sen Boiet haklıydı: madem gelmişlerdi her iki meseleye de tepkilerini gösterebilirlerdi.

Hep birlikte Nova Meydanına ve eski Mahalleye doğru ilerlediler. Yahudiler ve buğday fiyatlarının yükselmesi aleyhine bağırıp çağırıyorlardı. Kimi elindeki aleti sallayarak kimi avaz avaz bağırarak adalet istiyordu. Eski sinagogun yerine inşa edilen Montision Manastırının önünde onları Valinin birlikleri karşıladı. Kendi meziyetlerinden başı dönen Ripoll —evveli günden beri, sanki önceki insan hamurunu kahramanlık hamuruyla değiştirmiş gibi kendini farklı hissediyordu— atını mahmuzladı ve hızla, korkudan çığlıklar atan kalabalığa doğru sürdü. Birkaçı Montision kilisesine sığınmak istedi ve Cizvitler kilise bakıcısına kapıları kapatmasını ve çete savaşları döneminde olduğu gibi kol demirlerini de sürmesini emretmişler-

di. Hücum karşısında köylüler kendilerini çapalarını sallayarak, imkânsız bir hasadın buğdayını devşirir gibi yaba ve oraklarını kullanarak savundular. Yaralananlar yardım edilmediği için yere serili kalıyorlardı, arkebüz ateşiyle taciz edilen köylülerse yardım arayarak dağılmış kaçıyorlardı. Artık ne Yahudilere ne de buğday fiyatlarına lanet yağdırıyorlardı: şimdi birlikten ateşi kesmesi için merhamet diliyorlardı, bu kadar büyük bir ceza reva mıydı onlara?

Şehir dışından gelen bu işgal teşebbüsü *Te Deum*'u iki saat geciktirdi, Valiyi çileden çıkardı, yirmi kadar köylüyü hapse yolladı, Esgleita ve Esporles mezar kazıcılarına iş çıkardı ve bu arada sadece Sen Boiet kargaşadan yararlanmayı bildi. İşlerin kötüye gittiğini görünce derhal, vaat edilen para kesesini almak üzere San Caterina Şapeline seğirtti, çünkü kargaşa gerçekten de ses getirmişti; anlaşılan eski gerçek Hıristiyanlar arasında Yahudilere yönelik aşağılama ne kadar yaygınsa, köylüler arasında da Valiye karşı hissedilen husumet de bir o kadar yaygındı.

Rafel Onofre Valls de Valls Major, keşiş kılığında, çanlar *Te Deum*'u haber vermek için birbirini takip etmeye başlamadan hemen önce genelevdeki ikametine son verdi. Coixa ona sabah saatlerini yolunun üzerindeki şapellere uğrayarak geçirmesini öğütlese de o dua ediyormuş gibi yapmaya mecbur kalmamak için genelevin pek az kişinin girip çıktığı bodrumuna saklanmayı yeğledi. Ayrıca bir keşişin dua etmesinden hiç kimse şüphelenmeyebilirdi belki ama hiçbir kilisede beş dakikadan fazla diz çökmüş halde duran birini görmemişti. Delikanlı Ciutat'tan Sant Antoni Kapısından Alcudia yoluna çıkmak için uygun zamanı bekliyordu, oradan şayet bir reisin rızasını satın alabilirse Alacant'a gitmek üzere tekneye binecekti. Gün ışığında değil de akşam olurken çıkmak istiyordu dışarı, çünkü alacakaranlıkta tanınmak daha zordu. Çok yakından geçtiklerini işittiği köylülerin çıkardığı kargaşa ona da yaradı bir miktar. Olivar Meydanının gerisinde denetim gevşekti çünkü Agutzil'in kuvvetleri Montision ve Almudaina'da yoğunlaşmış, şüpheli buldukları herkesi tutuklayıp bahşiş olarak da dövüyorlardı.

Büyük kısmını hengâmeden kaçan köylülerin oluşturduğu yayaların arasına karıştığında kimsenin dikkatini çekmedi, Sant Antoni

Kapısından çıktı. Birlikte yürüdüğü grubun kendisi için hiç uygun olmadığından kuvvetle şüphelendiği için, önden gideceğini, ölüm döşeğindeki birisinin günahlarını çıkartmak üzere ailesi tarafından acilen çağırtıldığını, acelesi olduğunu söyledi. Başı önde, alnının büyük kısmını örten büyük kapüşonuyla, elleri kolağızlarının içinde, olabildiğince keşişlerin jestlerini taklit ederek karanlığa doğru telaşla yürüdü. Üzerindeki giysi sanki kendisi için biçilmişti: *Ah, ne de yakışıklıymış bu keşiş!* —diye haykırmıştı Coixa zevkle, cübbeyi üzerine geçirdiğinde— bir çeşit izin belgesi verir gibi. Peşindekilerden hiçbiri asla, Rabbinin oğlunun bu giysilerin içine gireceğini tahmin edemezdi, kendisi bir sebep göstermedikçe hiç kimse onu bu kılığın içinde aramazdı. Fakat babasının kesinlikle reddetmesini isteyeceği bu kılığın düşündüreceği vasıflarla değerlendirilme ihtimali kendini aşağılanmış hissetmesine sebep oluyordu. Kendisinden en çok nefret edenlerin, kendisi için yegâne kaderin odun ateşi olduğunu düşünenlerin kıyafetlerini kullanarak kaçıyordu; ne kadar küçük olursa olsun onlardan herhangi bir parçanın gözeneklerinden girerek kendisine bu düşmanlığı bulaştırmasından, onların hissettiği aşağılamayı kendisine karşı hissettirmesinden korkuyordu.

Rafel Onofre on üç yaşından beridir gerçek bir Yahudi gibi davranmış ve sadece görünüşü kurtarmak için Hıristiyan ibadetlerini yerine getirmişti ancak daha öncesinde çocukluğu süresince İsa Mesih'e ve Bakire Meryem'e inanmış ve keşişleri ve papazları düşman olarak görmeden gerçek bir Hıristiyan gibi günah çıkartmış ve komünyonunu almıştı. Bu yüzden bu kılığın içinde güvende olduğunun farkında olması rahatsız olmasını engellemiyordu. İster istemez kilisenin, şu anda kendisinin yaptığı şeyi yapanlar, din adamı kıyafetlerini sahtekârca kullananlar hakkında korkunç cezalar öngördüğünü hatırlıyordu. Yolun bir yanını tutturmuş, bu düşüncelerden uzaklaşıp aklını Alcudia'ya varma meselesine vermeye çalışarak yürüyordu. Sunbekiden birbirine karışmış görüntüleri, fırtınayı, Coixa'nın ellerini de hatırlamamaya çalışıyordu; bütün gün bodrumun rutubetli havasında kendisine eşlik eden, vücudunu maharetle okşayan fakat zaman zaman ana babasının ve Maria'nın sevgili yüzlerinin araya girmesiyle arı sokması gibi acı veren ellerini.

Başlarına ne geldiğini, hangi zindanda acı çektiklerini ya da saklanacak bir yer bulup bulmadıklarını bilmemek endişeyle dolduruyordu içini. Zaman zaman, göğsünü emen bir vampir gibi, nefes almasını engelleyen kaygıyı içinden atmak için mücadele ediyordu. Alçak sesle, daha tiz olan sesini gizlemek için kalınlaştırdığı sesiyle cevaplar veriyordu yoluna çıkan gövdelere, hemen hepsinin elinde bir kandil vardı, Coixa'dan bir tane istemeyi akıl etmemişti, halbuki bulutlar ay ışığını örttüğünde bir taşa çarpma ya da bir çalıya takılması an meselesiydi. Karanlığa doğru ilerledikçe *İyi geceler* ya da *Tanrı gecenizi hayretsin*'ler giderek azalıyordu çünkü bütün yolcular mart ayının buz gibi soğuğunun açık havada bir fersahtan fazla yürüyenler için pek iyi bir arkadaş olmadığını bilirlerdi.

O sapa yollara, üstelik yalınayak yürümeye alışkın olmayan delikanlı yine Coixa'nın verdiği keşiş sandaletlerinin ayaklarına vurduğunu hissetmeye başlıyordu. Üşüyordu ve parmaklarının şiştiğini fark ediyordu. Soğuktan kızaran ayakları cehennem azabı veriyordu ve her gece olduğu gibi ısırmaktan çok, acı biber sürülmüş gibi yakıyordu. Aniden vazgeçti Alcudia'ya ulaşmaya çabalamaktan, en azından önce biraz dinlenmeliydi. Çok yakından gelen ve bir melodinin sönen yankılarının da eşlik ettiği çıngırak sesleri ve yolun sağ tarafında kırların ortasındaki bir ateşin görüntüsüyle durup bir an gideceği yöne karar vermeye çalıştı, büyük ihtimalle ısınmaya çalışan bir çobandı. Bir gece önceki fırtınayla hiçbir alakası olmayan serin bir esinti, kendisine bir aşk melodisi gibi gelen müziğin notalarını ani çıkışlarla taşıyordu ve birden Maria'nın penceresinin altında, o bambaşka yaz gecelerinde, o yumuşacık ve rahatlatıcı gecelerde söylediği şarkıları hatırlattı ona; şu anda ne kadar da uzaklarda kalmış gibi görünüyordu, sanki geçen haziranda değildi de, üzerinden aylar değil de asırlar geçmiş gibi.

Kafası yaptığı kurların hatıralarına gömülmüş, ateşe doğru yirmi adım yürümüştü ki, çok yakından başka bir ses işitti, şarkı söyleyen genç sesten çok farklı. Yardım isteyen ağız canlı bir insana aitmiş gibi görünmüyordu, karanlığın ağzıydı sanki, bir gövde görmediği gibi geldiği yönden başka bir ses de işitmemişti. O sesin, korkusunun ve eski dehşetlerinin sonucunda hayal gücünün

bir tuzağı olarak kesinlikle kendi kafasında çınladığını düşünüp ateşe doğru daha hızla yürümeye çalıştı. Israr eden sesi kovmak için olabildiğince uyumla şarkı söylemeye başladı:

Vós que amb so mirar matau,
Matau-me sols que em mireu,
Que m'estim mé que em mateu.
Que viure si no em mirau... *

Fakat birden sustu, bir keşişin, böyle yüksek sesli bir aşk şarkısını bu denli zevkle söylememesi gerektiğini fark etti. Ve sustuğunda öbür sesi tekrar işitti, şimdi gayet bariz yanında bitiveren kaba saba bir gövdeyle birlikte.

— Ne istemiştin kardeşim —diye sordu Rafel Onofre.

— Benimle gelmeniz lazım —diye cevap verdi öcü.

— Birlikte şu ateşe doğru gidelim, orada konuşuruz —diye karar verdi, korkunun ve savunmasızlığın kibirli yaptığı delikanlı.

Daha o yana dönmeden aniden elinde bir kandil bulunan başka birinin ortaya çıktığını ve şimdi her ikisinin de peşinde olduğunu göz ucuyla fark etti. *Sözümü dinlediler* —diye düşündü belli bir memnuniyetle ve daha az korkarak, ve ötekini görmek ve niyetini anlamak için başını çevirdi. Dört el, dört pençe gibi üzerine yapıştı ve onu kuvvetle sarstı. Delikanlı karşılık verdi, tekmeler attı, kollarını ısırdı fakat onlardan kurtulamadı.

— Hiç param yok benim —dedi— söyler misiniz bana, fukara bir Fransiskenden ne istiyorsunuz. Bırakın beni yoluma gideyim, Tanrı aşkına, ölmekte olan birinin günahlarını çıkartmaya gidiyorum. Cehenneme giderse günahı sizin boynunuza.

— Biz de zaten sizden bunu istiyoruz —diye karşılık verdiler— ağır yaralı birinin günahlarını çıkartmanızı, üstelik bu büyük bir

---

* Bakışlarınla öldürüyorsun beni
Bir bakışınla öldürüyorsun beni,
En sevdiğim şey öldürüyor beni,
Olsun öleyim, yeter ki sen bak bana...—ç.n.

günahkâr olduğu için yardım etmezseniz gerçekten cayır cayır yanacak. Bizimle gelmeniz lazım.

Rafel Onofre, iki zorba kendisini bırakır bırakmaz üstünü başını yokladı, saatler önce Coixa'yla olduğu gibi rüya gördüğünü sandı yine. Kesinlikle uyanık olduğunu anladıktan sonra bunun cadıların ve hayaletlerin bir işi olduğuna karar verdi, deli ninesinin hep söylediği gibi onlar her yere girip çıkar ve insanların en derin sırlarını öğrenebilirlerdi. Ölüm döşeğindeki birini görmeye gittiğini söylememiş miydi? İşte şimdi ruhlar öç almak için şu domuz etinin tadına baktıracaklardı bir... Tam onlara doğruyu söyleyecekti ki kötü ruhlar söz konusuysa açıklama yapması gerekmediğini düşündü, çünkü onlar kılık değiştirmiş olduğunu zaten biliyor olmalıydılar, ama söz konusu etten kemikten adamlarsa, gerçekten can çekişen birinin günahlarını çıkartmasını istiyorlarsa, sahte bir keşiş olduğu, üzerindeki kıyafetten başka keşişlikle alakası olmadığı bahanesine inanmaları biraz zordu, eğer onu her durumda götürmeye kafalarına koydularsa.

Kendisine yol gösteren adamın sağ elindeki kandilin rehberliğinde Rafel Onofre onların adımlarını izlemeye çalışıyordu. Ayaklarındaki şişler patlamış, kanıyordu. Ayaklarında buz tutmuş toprağı hissediyordu, soğuk bacaklarından yukarı tırmanıyordu. Gökyüzü yıldızlarla dolmuştu ve *Araba** gözlerinin önünde kesin bir berraklıkla parlıyordu. Rafel Onofre, bir bulutun ardından gümüşsü solgunluğuyla beliren ay ışığını arayıp buldu ve bir kez daha, *ay geçerken gökyüzüne parmağınla dokunmak sözleri* kulaklarında yankılandıktan sonra, Beatriu Mas'ın gülümseyişi gözlerinin önünde belirdi. Hatırayı uzaklaştırmaya çalıştı, Maria'yı düşündü. Bunun gibi gecelerde yıldızları sayma oyunu oynarlardı: *başının üzerinde yüz, bin, üç bin, milyon tane yıldız, Tanrının insana rehberlik eden ışıkları. —Gemiye bugün binmeliydik, geceki o fırtınada değil. Geceki mi? Dün gece mi?*— Geceyi genelevde geçirmişti, onları Livorno'ya götürecek sunbekiden uzakta, ona bütün bunlar sanki saatler içinde değil, çok uzun bir zamanda,

---

* Halk dilinde Büyükayı—ç.n.

hiç değilse birkaç haftada olup bitmiş gibi geliyordu, ve on dokuz yıllık ömrü boyunca başına, Maria'ya âşık olmak dışında hiçbir şey gelmemiş birine bütün bunlar olamazdı. Maria onu asla bir keşiş cüppesi içinde, üstelik Ciutat'ın en namlı orospusundan aldığı bir keşiş cüppesi içinde, kılık değiştirmiş olarak, can çekişmekte olan birine günah çıkarttırmak için buz tutmuş arazilerden geçerken tasavvur edemezdi. Ana babası da inanamazdı. Ancak deli ninesi bunu normal bir şeymiş gibi karşılardı, çünkü o kâh cadılarla, kâh hayaletlerle birlikteydi, bütün Allahın gününü büyücülerle kötü ruhlarla geçiriyordu. Bütün bunlar ya bir tuzaksa? Ya Coixa onu ihbar ettiyse? Yahudilerle birlikte olmadığını kendi söylemişti. Neden ona güvendi? Neden gideceği yolu söyledi? Ama Coixa onu yakalatmak istese Agutzil'in yardımcısına bildirmesi yeterdi. Yok, Coixa'nın bütün bunlarla hiçbir ilgisi yoktu. Ne babasına ne ne de Maria'ya onunla olanları anlatabilirdi ama yine de Coixa'ya ömrü boyunca müteşekkir kalacaktı. O karşılaşma raslantının bir eseriydi, aynı rastlantı fırtına talihsizliğini de yaratmıştı. Adonay'ın yardımıyla kurtulacaktı, *Tanrının izniyle*, diye mırıldandı.

— Bir şey mi dediniz? —diye sordu arkasından ona bekçilik eden adam—. Yoksa dua mı ediyordunuz?

— Ölüm döşeğindeki için dua ediyordum. Daha yolumuz var mı?

— Yapmayın, ne kadar çabuk yoruldunuz!.. Neredeyse geldik —diye cevap verdi kötü kötü, bir çeşit homurtuyla, sesini sanki bir eşekten ödünç almış gibi.

— İşte karşıda —dedi elinde kandil olan, ay ışığında silueti beliren bir incirliği göstererek— şu kulübe.

Kapıyı açınca ocakta yanan kütüklerin alevlerinde yere serili bir koyun postu üzerinde yatan, güçlükle nefes alan ağır yaralı bir adamın gövdesini gördü.

Göğsünün ortasında, yuvarlak ve kocaman, kandan bir gül gibi, ölümün çoktan kuluçkaya yattığı bir yara görülüyordu. Rafel Onofre yüzünü görmek için yaklaştı. Genç değildi. Rüzgârın ve kötü havanın saban sürdüğü, kayış gibi cildi köylü kökenini ele

veriyordu. Allahtan tanıdığı biri değildi. Korkunç acılarla hayata veda ettiği belli oluyordu, çünkü nefes alması gittikçe zorlaşıyordu. Rafel Onofre ona acıdı. Cennete gitmesine yardım edecek en uygun kişi değildi kesinlikle. Yanında başında bekleyen biri vardı, keşişin içeri girdiğini görünce kalkıp kapıya doğru gitmişti. Orada kendisini bekleyen öbür ikisiyle ayakta dikiliyordu.

— Artık şikâyet edemezsin, Sen Boiet! —dedi katır sesli olan, can çekişene— Biz sözümüzün eriyiz. Bizden günahlarını çıkartacak bir papaz istedin, işte getirdik. Tabii aceleden ilk bulduğumuzu getirdik. Üstelik bize pahalıya da patladı. Senin için başka birini ölüm döşeğinde bıraktı...

Can çekişmekte olan gözlerini açtı ve ölümün çoktan sarmaya başladığı yumaktan gelen ip gibi bir sesle kendisini keşişle yalnız bırakmalarını istedi.

Rafel Onofre ateşin yanma, oradaki tek iskemleye oturdu, jestleri ve sesiyle günah çıkartma ayinini tatbik etmeye başladı.

— Tanrı, oğul ve kutsal ruh adına—ve istavroz çıkardı.

Ölmekte olan da tekrarlamaya çalıştı işareti fakat sadece sağ elinin kısacık bir kıpırdanışıyla havayı gösterebildi ve eli hemen yanma düştü. Rafel Onofre yanma gitmek için kalktı.

— Affedin, kardeşim, sizi günahlarınızdan kurtaramam. Ben din adamı değilim, yakınından bile geçmedim...

Fakat can çekişen anlamamış olmalıydı ki nefesleri arasında bir şeyler geveliyordu, Çaldı... onsları... katiller... Vali... ben suçluyum... Adalet... af diliyorum... günahlarım... Sorgucu..., bu sırada Rafel Onofre'nin elini sıkıyordu, cehenneme gitmesin diye istavroz çıkararak kendisini kurtarabilecek olan elini. Yaşayanlar arasında kalmasını sağlıyormuş gibi can çekişenin sımsıkı tuttuğu elini kurtarmaya çalıştı delikanlı. Başka insanları da görmüştü ölürlerken —Rafel dede, Josep amca, komşular ve akrabalar— fakat hayatta kalmak ya da belki kendi ölümünü bulaştırmak için onunkileri arayan buğulanmış gözlerle hiç karşılaşmamıştı. Cezasını çeken bir ruhla tek başına bir arada olmamıştı hiç. *Ya Adonay bana hesap sorarsa*, dedi kendine. *Ben gerçeği söyledim ama o artık beni duyamaz haldeydi.* Kafası karmakarışık, adamın

gözlerini örttü, kollarını göğsünde çaprazladı ve kendisini oraya zor kullanarak getiren adamları aramaya çıktı. Dışardaydılar, yaktıkları ateşin önünde diz çökmüş oturuyorlardı.

— Öldü. Yoluma gitmek için bir ışık iyi olurdu.

— Önce bize itiraf ettiği her şeyi söyleyeceksin. Seni niye getirdik sanıyorsun?

— Günah çıkartan sessizlik yemini eder. Benden istediğinizi yapmam imkânsız.

— Sahiden keşiş olsaydın bu dediğin olabilirdi tabii... —dedi katır sesli olan.

— Sizi anlamıyorum —diye karşılık verdi Rafel Onofre, şaşkın.

— Bal gibi anlıyorsun. Keşiş tıraşı yaptırmamışsın, seninle boğuşurken görmedik mi sanıyorsun?

Yanına gelip kapüşonunu açtı.

— Hiçbir şey demedi —diye delikanlı karşı çıktı—. Tek kelime etmeden öldü. Vaktinde gelemedik.

— Emin misin? —diye sordu can çekişene bekçilik eden, yumrukları sıkılı yanına gelerek—. Ben sana hatırlatırım.

Bütün gücüyle ilk yumruğu karnına indirdi.

VII

Bütün o kargaşaya rağmen her şey olup bittikten sonra *Seu* hınca hınç doldu. Bütün lambalar yakılmıştı ve mumlar törenin başlaması için erkânın gelmesini bekleyen kalabalığın fısıltılarına eşlik ederek titriyordu zaman zaman. Çoğunluk alçak sesle dua eder ya da konuşurken içlerinden de gecikmenin nedenini soruyordu. Çoğu Pek Muhterem Piskopos Hazretlerinin sarf edeceği kelimeler üzerine tahmin yürütüyor ve bazıları bütün şehri dolaşmış olduklarından ilk ağızdan öğrendikleri güvencesi vererek, çanların o gece de, ama bu kez gösterişsiz ve uysal, çalacağı üzerine bahse giriyorlardı.

Sadece engelliler, ağır hastalar, yeni doğan bebekler ve münzevi rahibeler evlerinde kalmıştı, çünkü hiç kimse, büyük ihtimalle kaçaklardan söz edecek Piskoposun vaazını kaçırmak istemiyordu. Hatta hapsedilenlerin aileleri bile katedrale koşmuştu ve şimdi, dini bütün Hıristiyanlıklarından hiç kimsenin kuşkulanmaması konusunda hiç olmadıkları kadar arzulu Mahalle komşularıyla birlikte ön sıraları işgal ediyorlardı.

Esther Bonnín ve Vallsların iki hizmetçisi, bütün o aydınlığa şaşkın gözlerle bakan ve önceki günkü gibi bağırıp çağırıp debelenmeyen Valls'ın deli kayınvalidesine eşlik ediyorlardı. Kadın görünüşte sakin, karnının üzerinde çaprazladığı elleriyle hiç kıpırdamadan oturuyordu. Onu Vallslarınkinden elli adım ötedeki evine alıp götüren kız kardeşinin demlettirip içirdiği bütün o ıhlamur ve haşhaş çiçeği karışımı çaylarının etkisi nihayet görülüyordu sanki.

Arkadaki sırada Isabel Tarongí'nin çocukları, bu bekleyişten dizlerinin üzerinde tespih çekerek yararlanan babalarının yanında el ele vermişlerdi. Dikkati çocuklarındaydı, ama arada bir kendini *Avemaria* dualarına vermek üzere gözlerini kapatıyordu. Kötü za-

manlarında yardım dilediği Tanrının Annesiyle iletişime geçmek için o ikindi gerekli dikkati toplayamıyordu. İradesi karısının hayalini adeta çekiç darbeleriyle hafızasının çok uzak duvarlarına kazımış olsa da, Isabel'in hatıraları kafasımn içinde kızgın arı sürüsü gibi vızıldıyordu. Kafasından atmaya çabaladı, tespih sayısını kaçırdı, huzursuzca kıpırdanıp duran çocuklarına birer tokat yapıştırdı, fakat onları bunaltmaktan, kendi de pişmanlık ve merhamet hissetmekten başka bir şey elde edemedi. Isabel'le buluştuğu ve karısı olmasına karar verdiği ana lanet etti. Kendisini kandırdığı, evlenmeden önce sahte bir Hıristiyan olduğunu itiraf etmediği için onu yine suçladı. Dönüp, ondan hiç kuşkulanmadığı için, Mahalle sakinlerinin çoğu gibi ikiyüzlü olabileceğini hiç aklından geçirmediği için kendini suçladı. Fakat nereden bilecekti ki! Kendisi Sóller'dendi ve Segell Sokağındaki akrabalarıyla ilişkisi gevşekti. Bilseydi, uyarmış olsalardı, asla evlenmezdi onunla, o genç kız Bakire Meryem'e istediği kadar benzese de, onu reddetmek ölümden beter gelse de. Evliliklerinin dördüncü yılında tesadüfen keşfetti durumu, zaman zaman ziyaretlerine gelen Deiàlı balıkçı arkadaşları karides getirdiklerinde tatmak istememişti. Daha sonra domuz etini iddia ettiği gibi kendisini hasta ettiği için reddetmediğini ve Kraliçe Esther orucu tuttuğunu fark etti. Eski dinin yanlışlarını ve yeni dinin doğrularını göstermeye çalıştı, önce iyilikle, sonra kötülükle. Fakat karısı ikna olmak istemedi. *Yine de*, diyordu hep, *Yahudi olarak öleceğim, çünkü benim bütün ailem Yahudi olarak yaşadı ve öldü, senin de öyle yaşayıp ölmen gerekir.* Ballı akideli pastaya benzeyen bu kızın böylesine katı fikirlerinin olacağı hiç aklına gelmezdi. Kurbanlık kuzu gibi acı çekti, çünkü onu dininden döndürmezse, Yahudilerin kapıları Hıristiyanların Tanrısına sımsıkı kapılı olduğundan ve pek çoğu gibi kendi karısı da gizli Yahudi olup vaftiz edildikleri dine gerçekte inanmadığından ebediyen ayrı kalacaklarını düşünüyordu. Isabel bir yandan ona daima itaat ve memnuniyetle hizmet etmişti, kocasının gitmek istediği tüm ayinlere itiraz etmeden eşlik etmiş, kocası istediği sürece tüm dokuz gün ayinlerine katılmayı da tespih çekmeyi de bir kez bile reddetmemişti. Fakat bunlara karşılık, kendi diniyle olan bağlarını kopartamayacağı için de kocasının kendisine Yahudi ibadetlerini

gizlice yerine getirmesi için izin vermesini istiyordu, kimse bilmediğine ve kocası da kimseye bir şey söylemeyeceğine göre bunun hiçbir zararı olmazdı. Fakat, Ciutat'a yerleştiğinden beri günah çıkarttığı rahibi değiştiren Martí, Peder Ferrando'ya sormadan adım atmıyordu ve bu konuda da ona danışmak istedi. Rahip, tövbekârdan zaten şüphelendiği için, Isabel'in önerisini reddetti ve ona, günahlarından kurtarmayı reddetme ve dava açma tehdidiyle, karısının Yahudi ibadetlerini yasaklamasını emretti. Karısının Hıristiyanlık dini aleyhine yaptığı her şeyden geri dönmesini ve nedamet getirmesini sağlayamazsa, kendisinin de cezalandırılmasını istemiyorsa Engizisyon Mahkemesine ihbar etmekten başka çaresi kalmazdı. Cizvitin sözleri gayet açık ve kesinlikle eziciydi: din değiştirmediği sürece karısıyla asla bir arada olamazdı artık. Dikkafalı bir mühtedi ile zina yapma günahından kurtulamazdı.

Isabel Tarongí geliyordu gözlerinin önüne, —hatıralar aç gagalar gibi kafasını oyuyordu— papazın kendisine emretmiş olduğu her şeyi ilettiği ve dört yıl boyunca paylaştıkları odadan attığı geceki gibi, gözyaşlarıyla kaplanmış yüzüyle, erkeklik arzusunu yıldızlara kadar kışkırtarak ona öylesine çekici gelen şehit Meryem edasıyla. Isabel'in gözyaşları onun feryat figanlarını yatıştıramadı; aksine çocukları uyandırıp annelerinin iniltilerine katılmalarına sebep olacak kadar yükseldi haykırışları. O uğursuz günden itibaren evinde her şey altüst oldu. Annesini çağırtıp evin idaresini ona bıraktı. Isabel evin dışında dini ibadetlerini yerine getirirken kocasına eşlik etmiyordu artık. Peder Ferrando'ya günah çıkartmaya mecbur edildi fakat rahibin karşısında kocasının suçlamalarını kesinlikle reddetti. Böylece o sıra dava edilmekten kurtuldu fakat Xim Martí'ye kalırsa, davranışlarını değiştirmemişti. Kocasının, kayınvalidesinin ve Hıristiyan hizmetçinin gözleri üzerinde olduğu halde eskisinden daha gizli bir şekilde dininin yasaklarını yerine getiriyordu. Hemen hemen hiçbir şey yemiyordu ve sadece çocuklarının varlığıyla kesintiye uğrayan ağır bir melankoli içindeydi, fakat çocuklarını yalnızken görmesine de izin verilmiyordu. Isabel Tarongí, arada bir yegâne bakıcısı ve dert ortağı haline gelen erkek kardeşi dışında kimseye güvenmiyordu.

Gemiye binme işi Xim Martí'yi gafil avladı. Bu durum daha az etkilese de onu da saldırıya maruz bırakacaktı, fakat karısının, çocuklarını delice sevdiği ve çekip gitmenin onları ebediyen reddetmek olacağını bildiğinden, asla yola çıkmaya cüret edemeyeceğini sanmıştı. Ama artık bir Hıristiyan olarak rüzgârın yarattığı mucizeye sevinmekten başka çaresi yoktu. Belki de böylece Isabel hapiste hatalarından pişmanlık duyardı da birlikte yeni bir hayata başlarlardı. Kendisi için korkacak hiçbir şey yoktu. Hıristiyanlığa olan sağlam inancı evinin Agutzil'in adamları tarafından mühürlenmesini engellemişti, bu yüzden bir kaçağın yakım olup da kapısı mühürlenmemiş tek ev kendisininkiydi. Isabel olmayınca, onu gözetleme, sürekli takip edildiği tehdidini yaratma işinin ağırlığından da kurtulmuş hissedebilirdi kendini. O yasemin kokulu vücudun ona hâlâ eziyet ettiği tensel eğilimlerden azat edilmiş hissedebilirdi. Kendini tamamen çocuklarının iyi bir Hıristiyan olarak yetiştirilmesine adayabilirdi. Artık annelerinin zararlı etkisinden korkması gerekmezdi; tatlı boyun eğişiyle çocukların üzerinde, o iki şamatacı yaramazı her yerde her şeyde kendisine boyun eğen iki kuzuya çeviren mıknatıs etkisi vardı; kendisinin de âşıkken deniz mavisi gözlerinin tatlı sükûneti ve o kutsal imgenin çizgilerini taşıyan yüzüyle büyülenerek itaat edişi gibi. Isabel Tarongí, kökeni bakımından daha aşağı seviyeden olmasına rağmen, gencecik bir kızken, bütün Ciutat'ta rekabet edebileceği tek kadın Blanca Maria Pires ile rekabet etmiş ve galip gelmişti, üstelik tüccar Sampol'ün hanımı her gün ipekliler ve taftalar giyinip kuşanırken o sadece ucuz şayaklar giyiniyordu. Dahası oğlunun Ciutat'tan bir kızla evlenmesini hiç istemeyen annesine, evlenme teklifinden sonra zevkinin inceliğini övmekten başka çare kalmamıştı. Oğlu ve torunlarıyla aynı sırada, iki komşusunun yanında oturan Caterina Aguiló, herkes gibi arkasına döndü, *nihayet!* —bir saatten fazladır bekliyorlardı— meclis üyelerinin eşliğinde ve Büyük Genel Konseyin soylu üyelerinin takibinde Vali geliyordu.

Bir süredir tören haberini veren *Seu*'nun çanları daha neşeli bir tonda vurmaya başlıyor. Önce Bàrbara ve Antònia, sonra Nova, Prima, Tèrcia, Picarol. Sadece Eloi hariç. Önceki gece hiç durmadan Eloi'yi çalan on bir zangoç ikindi yorgunluğundan sonra o gün tekrar

çalışmak için artı ücret talep etmiş ve Kilise Meclisi de reddetmişti. *Bugün bu aşırı isteklerinizi kabul edersek nereye varır bunun sonu?*

Yetkililer Şam kadifesi kaplanmış ilk sıralardaki yerlerini alıyorlar. Havariler tarafına meclis üyeleri, İncilciler tarafına Büyük ve Genel Konseyin üyeleri. Kırmızı kadife kaplı bir koltuğaysa Ekselansları Vali. Herkesi bekletmişti fakat şimdi bekleyen kendisi çünkü Piskopos henüz ortalıkta yok. Meşaledeki ve şamdanlardaki mumlar eriyor. Tören bir saat daha gecikmeyle başlarsa bazı şapeller karanlıkta kalacak. Hiç kimse bu denli gecikileceğini tahmin etmemişti. En sofular, dua edenler, artık yorulmuş gevezelik edenlere katılıyorlar, fısıltı artıyor. Köylülerin verdiği rahatsızlık Valiyi onca zaman Almudaina'da tutacak kadar ciddi miydi? Aina Fuster'in kocası ve terzi Valleriola'nın erkek kardeşi gibi birkaçı da sıkıntıdan uyukluyor. Fakat hiç kimse yerinden kıpırdamıyor.

Vali bizi bir saatten fazla beklettiğine göre Piskopos ondan geride kalmak istemez, diyor karısına canı çok sıkkın olan Josep Bonnín, çünkü kendi hayatının babasıyla kız kardeşi Sara de les Olors'un itiraflarına bağlı olduğunu, kendisinin de içeri tıkılabileceğinden korkuyor; üstelik kız kardeşini de hiç sevmez, zaten içine düştüğü o vecd hallerini de gördüğü görüntüleri de hiç ciddiye almamıştır.

Bonnín'lere kalsa seve seve evlerine dönerler. Saat yediyi geçiyor. Hava soğuk ve çoktan kararmış. Dün, rüzgârın, çanların ve kapılara vurulan çekiçlerin sesiyle korkmuş ikisi de gözlerini yummamışlardı. Madò Grossa ve kız kardeşi kapı komşuları çünkü. Fakat biliyorlar, yerlerinden kıpırdayamazlar. Çıkarlarsa dikkat çekerler, bu da hiçbir şekilde işlerine gelmez. Orada öyle, saat kaç olursa olsun, ne olursa olsun, etraflarındaki herkes gibi korkmuş ve beklentili, ve tüm güçleriyle Tanrıya dua ederek, bu lekenin daha fazla yayılmamasını, kaynayan yağ kazanından kendi üzerlerine de yağ sıçramamasını dileyerek oturup durmaktan başka bir şey yapamazlar; Yahudi inançları gemiye binmeye kalkanlardan daha zayıf olsa da paylarına düşen yine de ölümcül olabilir.

Esther Bonnín de Piskopos derhal ortaya çıkmazsa, huzursuzlanmaya başlayan kız kardeşini götürmek zorunda kalacak. Sıradan kalkıp diz çöküyor hemen.

— Bağırırsa çıkarmaktan başka çaremiz kalmaz —diyor hizmetçiye—. Hem de çabucak.

Fakat Piskopos tam da girmek üzere. Ona çömezler, kayyumlar, rahipler ve piskopusluk meclisi üyeleri öncülük ediyor. Valiyi yarım saatten fazla bekletmedi, diye yorumluyor bazıları, kimi de daha fazla beklettiğini düşünüyor. Çanlar, Figuera'nın vuruşlarının duyulmasını engelliyor. Piskopos tahmin edildiği üzere, büyük ayindeki gibi giyinmiş, fakat Büyük Perhiz nedeniyle cüppesinin rengi, sadece en önemli törenlerde giyilen beyaz ve altın rengi değil. Siyah da giymemiş, aksine cüppesi dönemin acısını Yahudilerin hapsedilmesinin verdiği sevinçle örten mor renginde. İlan edildiği gibi Aşai Rabbani'nin sergileneceği tören başlamadan önce ateşli sözleriyle kilise cemaatine yöneliyor; aslında genellikle vaazlarında Tanrımız Efendimize ettikleri hakaretin ağırlığına göre kâh yemyeşil kurbağalara kâh kapkara sülüklere dönüşen günahkârların hiç sönmeyen kor ateşlerle, bedenlerinin üzerlerine kavurucu salyalarını bırakan sümüklüböceklerle cezalandırılmalarını tasvir ederek nedamet gözyaşlarını kışkırtır. Fakat bugün sonsuz cezalar üzerine konuşmuyor, bugün sadece sevinçten söz ediyor, rüzgârın yarattığı sevinçten; Tanrının bir aracı olarak kaçakların açık denize çıkmasını önlemiş, onları mutlak bir ölümden kurtarmış ve karaya geri döndürüp onlara cennete gitme ihtimalini sunmuştu. *Her şeyi gören ve her şeyi bilen Takdiri İlahi tarafından kurtarılanlar sahte Hıristiyanlar değil sadece,* —diyerek sesinin var gücüyle haykırıyor—, *sunbekidekilerle birlikte, onlarla ebedi hayatı kazanmalarını asla mümkün kılmayacak günahkâr ilişkiler içinde bulunan kardeşlerimiz de kurtarıldılar. Bizim din kardeşlerimiz,* diye devam etti Piskopos Hazretleri, sözlerinin etkisini değerlendirmek üzere verdiği bir aradan sonra, *fakat yüksek mevkileri nedeniyle rehberlik mesuliyetleri bulunan.*

Yetkililere ayrılmış olanların hemen arkasındaki bir sırada oturan Şövalye Sebastiâ Palou, Valiye baktı fakat yüzünü göremedi. *Piskopos kimin aleyhine konuşuyor? Kimi kastediyor? O kürsüden kimi işaret edip suçluyor, kimin peşinde? Peki bunu neden tam da ayinin ortasında herkesin gözü önünde yapıyor? Çatışmayı daha da kışkırtmak için mi? Birkaç saat önce Vali aleyhine bağırıp çağıran*

köylüler için tek kelime etmiyor. Böyle açık açık kimi mahkûm ediyor? Niyeti ne? Dayım çileden çıkmış olmalı, bundan emin Sebastià Palou, fakat öbür sorularının cevaplarını henüz bilmiyor. Piskopos kürsüden iniyor, sunağa yöneliyor. Pek Muhterem Piskopos Hazretleri, etrafında piskoposluk meclisi üyeleri, rahipler ve ellerindeki buhurdanları sallayarak ilerleyen kayyumlarla, şeref mahallini işgal etmiş olan Valinin oluşturduğu tabloyu vakar ve şatafat bakımından kat kat aşıyor; oysa Vali o büyük ayine katılmak için kolağızları ipek şeritli kadifeden yeni bir ceket giymiş, onun üzerinde Şam ipeklisinden ayaklarına kadar inen yeşil bir pelerin var. Bu kez Vali Hanım kendisine eşlik etmiyor, o, sayesinde kendini daha soylu hissettiği —ana kraliçeyle paylaşması boşuna değil— sıkça tutan baş ağrısı yüzünden Hollanda ahşabından yatağına uzanmış yatıyor. Üstelik Markizin Piskoposla ilişkisi o sıralar dar bir boğazdan geçiyor. Vali Hanıma göre Piskopos Hazretleri, Sor Noreta'nın kutsanması davasını hızlandırmak için gerekenleri yapmamış, anlaşılmaz bir biçimde ertelemişti, üstelik Piskoposluk Sarayının fresklerine devam etmesi için kendisinin tavsiye ettiği Chiapini'yi çağırtmak yerine, resim yapabildiğini henüz kimsenin görmemiş olduğu bir keşişi görevlendirmişti. Anlaşılan baş ağrısı tam zamanında tutmuştu. Yüce Tanrımız Efendimiz baş ağrısını acı çekmesi için göndermişti fakat bu acı onun lehineydi. Ne giyeceğini bile bilmiyordu, ilk kez giyeceği bir elbisesi yoktu, oysa bu tören buna değerdi. Katedrale girerken herkesin bakışları üzerinde olacaktı.

Tören sona erer ermez çanlar rüzgârın gönlünü almak için vurmaya başlıyor. Piskopos mabedi, Palau'ya daha yakın olan deniz kapısından terk ediyor, Vali ise adamlarıyla birlikte yine Almudaina'ya daha yakın olan ana kapıdan çıkıyor. Pek Muhterem Piskopos Hazretlerinin sözlerini dikkatle dinlemiş olan kalabalık, ilişkilerinin gelecekte nereye varacağını, her iki yetkilinin suratlarını inceleyerek çıkartmaya çalışıyor, çünkü açık olan bir şey vardıysa o da vaazın en vurucu kısmının şu kimliği meçhul rehberlik mesuliyeti olan kişiyi işaret etmesiydi. Vali de elbette sıralamadaki ilk yetkili şahıstı. Fakat hiç kimse onda en ufak bir tatsızlık emaresi göremedi, ne tek kası titredi ne de tek siniri seğirdi, o öğleden sonra iyice, hem

de iki kez, silkelenmiş olmasına rağmen. Mabedin dışında, aristokrasinin selamlarına ve nezaketlerine karşılık veriyor ve hanımların gülümsemelerini ve şövalyelerin ve şehirlilerin vedalarını kibar bir gülümsemeyle kabul ediyor. Karşılaştığı tüccarların, zanaatkârların saygılı reveranslarına sağ eliyle yüce gönüllü bir jest bahşediyor.

Saate rağmen, akşam vakti, sekizi geçiyor, acele etmeden yürüyor, evine doğru. *Seu*'nun Almudaina'ya yakınlığı, bugün bilhassa kullanması tavsiye edilse de, arabayı geri çevirmesine izin veriyor. Kargaşa iyice bastırılmış görünse de daha ihtiyatlı olmasını öğütleyen ve emniyet ölçüsü olarak neredeyse ödlekliği dayatan sesleri dinlememekten memnun. Santa Maria de Formiguera kontu ile giriş kapısının önünde duruyor. Evine gitmek için acele edişini, gönderdiği adamların getireceği yeni haberleri beklerken içini kemiren huzursuzluğu gizliyor. Dünyanın en işsiz güçsüz, yeryüzünün en sakin adamı gibi görünüyor. Almudaina'nın avlusunu geçince ancak, belli oluyor endişeleri: telaşla koşuyor ve sofaya girdiğinde, merdivenleri ikişer ikişer var gücüyle çıktığı için yüreği ağzından fırlayacakmış gibi oluyor.

— Beni bekleyen biri var mı? —diye soruyor kendisini karşılayan kâhyaya; geldiğini işitir işitmez derhal kapıyı açıyor ve geçmesi için adeta dört ayaklı bir hayvana dönüşerek elleri üzerinde yürüyecek kadar eğilip bir reverans yapıyor.

— Hayır ekselansları. Sadece hanımefendi markiz hazretleri siz beyefendiyi sordular ve geldiğinizi görür görmez kendisini görmenizi rica ettiklerini bildirmemi istediler. Çanların sesi baş ağrısının iyice artmasına sebep oldu.

— Beni rahat bırakın! —diye bağırıyor, karısının migrenlerinin kendisini neden çileden çıkardığını hiç bilmiyor—. Hanımefendiye şu anda onun baş ağrısıyla uğraşamayacağımı, çok daha ciddi meselelerim olduğunu söyle.

— Beyefendi nasıl emrederlerse. Sizin tarafınızdan geçmiş olsunlarınızı bildireceğim, Ekselansları. Yani mümkün olduğu anda kendisini ziyaret edeceğinizi söyleyeceğim efendim.

— Ne istersen onu de, Tomeu, ama kesinlikle rahatsız edilmek istemiyorum. Acil iki ziyaretçi bekliyorum. Beni sordukları anda yanıma getirin. Saat kaç olursa olsun.

Vali, ardında elinde bir şamdanla gelen ve kapıları açmak için önüne geçen kâhya ile birlikte, çalışmak âdetinde olduğu arşive kadar beş salonu geçiyor.

— Beyefendi üzerini değiştirmek istemez mi? —diye soruyor Tomeu, efendisinin o ağır pelerini fırlattığını görünce.

Vali teklifi geri çeviriyor. Bir an kendisini bunaltan bu kılık kıyafetten, özellikle ayaklarını iyice sıkmaya başlayan ayakkabılardan kurtulmak istiyor fakat sonra vazgeçiyor. Kaybedecek bir saniyesi bile yok. Sabırsızlık yiyip bitiriyor içini, casuslarını geldikleri anda görmeli. Tam üstünü değiştirirken gelirlerse akıbetini öğrenmekte gecikir oysa kiliseyle baştan beri çetrefilli olan ilişkisinde izleyeceği stratejiye bir an önce karar vermeli, bilhassa şimdi Piskoposun şahsına alenen hücum ettiğini işittikten sonra. Casuslarından beklediği malumatla ancak karşı hücumu üzerine bir çalışma yapabilir. Yeğeninin bu kez pek faydası dokunmadı. Tüm iyi niyetiyle *tertulia*ya katılıp İcra Hâkiminin ağzından Palau yolunda laf almaya çalışmıştı ama onun öğrenebildiği her şeyi zaten biliyor.

Şöminedeki ateşi canlandıran uşak odadan çıkar çıkmaz Vali kolçaklı sandalyesini ateşe yaklaştırdı ve kendini üzerine bıraktı. Artık rol yapmasına, endişe ifadesini, hükmedemediği olaylara yenik düşmüş, yıkılmış halini saklamasına gerek yoktu. Bir elini sol yanağına dayamış öbürünü şişkin karnının üzerine halsizce bırakmış, sanki üzerinde çalışılmış bir jest olmadığı izlenimi yaratmak isteyerek bir tablo için poz verir gibi, canlı ve temiz bir ateşi olduğu için tercih ettiği kiraz ağacı kütüklerini telaşla yutan alevlere bakıyordu kıpırtısız. Ateşin görüntüsü, diğer fanilerin aksine, ona cehennem azaplarını hatırlatmıyordu, aksine zamanın geçmesi ve ömrün tükenmesi üzerine düşünmeye sevk ediyordu, kısacık bir anda kıvılcımdan küle geçen bir alev. Fakat bu pek de hoş olmayan izlenime rağmen, özellikle şimdiki gibi çöküntü anlarında, ateş onu büyülüyordu. Büyük ihtimalle bunu, diğer zevklerinin pek çoğu gibi, elli altı yıl önce doğduğu Boradilla del Monte şatosunda mutfağa hâkim devasa ocağın yanında hikâyeler anlatan sütanneye borçluydu.

Sadece iki hafta önce yine bu şöminenin yanında ateşin karşısında, benzer alevlerin —zaman zaman şimdiki gibi mavileşip sarıya

dönen— görüntüsüyle, hayatın faniliği ve insanoğluna bahşettiği pek az zevkin kısa süreliliği üzerine tefekküre dalmış, aynı alevler kendisine hediye edilen ve sadece zaman zaman kendisi ya da seçkin bir arkadaş grubu için dans ettirdiği o Mağribi kölelerin kendi ateşini harlayıp harlamayacağını görmeye teşvik etmişti. Kendisinin de şahsi karnavalını kutlamaya —kötü geçen yıl ve buğday hasadının verimsizliği yüzünden bizzat imzaladığı yasağa rağmen sokaktaki halkın yaptığı gibi— ve tadını çıkarmaya hakkı olmalıydı. *Ruh halimi değiştirir*, demişti kendine. *Nihayetinde papaz beni günahlarımdan arındırır. Mecbur ederse iki kez tövbe ederim.*

Dışarıdan maskelilerin çığlıkları işitiliyordu, büyük ihtimalle Markizi rahatsız edecek bir yaygara, oysa tanrının emrettiği gibi Almudaina'da bir baloyla karnavalı kutlamaktan pek zevk alırdı mutlaka. Fakat kendisi Markizin teklifini reddetmişti. Böyle bir açlık yılında örnek olmaktan başka çaresi yoktu Valinin. Aşırılığa izin verilemezdi. Ama şimdi tasarladığı şeye aşırılık denemezdi. Köleler kendisine ait değil miydi? Bir saraydan gelmiyorlar mıydı? Öyleyse korkacak ne vardı. Tomeu'yu onları getirmesi için gönderdi ve sonra da çekilmesini buyurdu. Saat on biri geçmişti, uyku vaktiydi, öyle dedi ona. Herhangi bir uşağın üzerini değiştirmek üzere kendisini beklemesine de gerek yoktu. *Teşekkür ederim, Allaha emanet olun*, diye ekledi, kapıyı kapatıp bildik reveransı yapan kâhya veda ederken.

— Benimi sevdiğim gibi dans edin —diye emretti kölelere, ateşin yanındaki kolçaklı sandalyesine otururken— çıplak —diye uyardı, onlara daha önce hiç bahşetmediği bir gülümsemeyle, müstehcen olması amaçlanan ama sadece gülünç olan bir gülümsemeyle: seyrek dişlerinin arasından görünen neredeyse bembeyaz bir dil.

Genç kızlar her zamanki usulleriyle dans ettiler fakat bu kez vücutlarına dikilmiş bakışlar farklıydı. Efendi görüntüden zevk almaya, onun şerefine dans ederken ritme teslim olmuş o esnek ve genç bedenleri seyretmenin katıksız zevkini çıkarmaya çalışmıyordu. Şimdi her bakışı içlerine nüfuz edecek yanan bir meşalenin tehdidini gizliyor gibiydi. Vah Beyin kasıklarının tam ortasında pantolonunun, daha önce hiç görmedikleri bir şişkinliğin büyü-

yüşünü gizleyemediğini ilk Ayşe fark etti. Onu tahrik ettik diye düşündü genç kız; eh, günün birinde olacaktı elbette. Bakalım ne emredecek bu kez, birazdan görürüz. Fakat birazdan hiç olmadı çünkü her şey o belli andan itibaren gerçekleşti, sanki Ekselansları da Mağribinin düşüncesini anlamış gibi. Aniden kıza önünde diz çöktürttü ve kendisini hapseden naiplik kılık kıyafeti yığınından kurtulmaya çalışırken ancak yarı ereksiyona varmış cinsel organını ağzına almaya zorladı.

— Şimdi de sen —diye birkaç dakika sonra, oracıkta kalakalmış sahneyi izleyen Leyla'ya bağırarak— Bakalım daha iyisini yapabilecek misin? —fakat her ikisi de eğitimli gayretlerine rağmen sönmekte olan ateşi harlamayı beceremedi.

— Haydi oradan, kuşları uçurmayı hiç bilmiyorsunuz —dedi Ekselanları son derece kızgın— Sizi bir süre Coixa'ya göndermeliydim, bir güzel pişirirdi sizi!..

Mağribi kızlar karşılık vermeye kalkmadılar. Leyla, korkmuş, giyinmek için elbiselerini topluyordu fakat Vali bırakmadı.

— İyice soyunmanızı istiyorum. Üşüdüğünüzü söylemeyin sakın. Burası kaynıyor. Şimdi biraz eğlenelim.

Bir sandıkta kutlama için sakladığı bir sürahi *Malvasia* şarabı ve ballı tatlılardan çıkartmak için kalktı. Kızlar şarabı reddettiler ama pastadan yediler, kendisi de yedi fakat şaraptan da oburca içti.

— Uyumadan önce biraz oynamak istemez miydiniz? —diye sordu bal gibi bir sesle—. Gayretinizi takdir ettiğimi görmeniz için şimdi ben sizi eğlendireceğim.

Ve dört ayak üstüne geçerek, bu tür çocukça eğlenceler için fazlasıyla uzun bıyıklarına rağmen sanki yaramaz bir köpeğe dönüşmüş gibi hoplayıp sıçramaya, havlamaya başladı. Kızlar başlangıçta, büyük ihtimalle Ciutat'ta en soylusundan en aşağı seviyeden zanaatkârına kadar herkesin izlemek için para ödeyeceği bu gülünç gösteriye gülüyordu. Köpek, kızların kahkahaları arasında etrafta dolanıyor, yalamak için oralarını buralarını burnuyla eşeliyor, ve tutsunlar diye sağ ayağım uzatıyordu. Dilini çıkartıyor, bacaklarını yalıyor, baldırlarına kadar çıkıyor, tükürüğüyle iyice ıslatıyordu. O noktaya kadar, şimdi çok iyi hatırlıyordu Vali, ço-

cuklukluk hatıralarını yeniden yaşamak dışında hiçbir niyeti yoktu; sütanneyi kızdırmak için etrafında dolanır, bacaklarını yalardı, baldırlarını ve göğsünü, ta ki gülerek yeter deyinceye. Karnaval vaktiyse ve söz konusu olan kendisine ait iki köleyse bu çocukluk oyunlarını yâd etmekte ne kötülük vardı? Hem belki de işleri çirkinleştiren *Malvasia* şişesinden içtiği kadehlerce şaraptı. Köpek salyalar, kasılmalar ve havlamalar arasında dilini kızların cinsel organlarına sokmak için uğraşıyordu fakat aniden, nasıl yaptıysa, ağzında kalan iki dişiyle Leyla'nın klitorisini ısırırken buldu kendini; genç kız kanlar içinde acıyla bağırıyor, gelmeyeceğini bildiği yardım için imdat ediyordu. Fakat trajedi birkaç dakikada sona erdi, Ayşe sağ memesinin üzerine yapılan hücumlardan kendini korumak için, köpek arka ayakları üzerine dikilmişti, şömineden maşayı kaptığı gibi kudurmuş hayvanın kaburgasına indirdi, bu saldırı karşısında köpek dişlerini kölenin memesine geçirdi, genç kız kanlar içinde yere düştü.

Sabahleyin Madò Grossa başka bir Mağribi kölenin —sayın markinin hapsedilmesini emrettiği— vahşi saldırısı sonucunda yaralanmış o meme için ne yapabileceğini görmek üzere hizmetkârların kullandığı ahır kapısından giriyordu Almudaina'ya.

Günler sonra saldırgan suçlu bulundu, asılmadı, çünkü Ekselansları merhametinden, cezasını süreli küreğe çevirmişti. Karnaval ve *Malvasia* insanların aklını kolayca başlarından alabilirdi, böylece delikanlıyı idam sehpasına göndermeme kararını verdi. Fakat Mağribiler doğuştan yalancı ve hain oldukları için o iki utanmaz köle kim bilir ne yalanlar uydurabilirlerdi, Vali yaraları henüz tam iyileşmeden onlardan kurtulmanın en iyisi olduğuna karar verdi ve Kaptan Willis'ın gemisi Pi Limanına demir atınca bundan yararlanarak köle kızların nakliyesi için anlaştı, elbette tam bir gizlilikle. İşlerin gidişatına bakılırsa anlaşılan yanlış bir karar vermişti, çünkü o iki köle gemi güvertesinden alınıp Engizisyon Mahkemesi tarafından sorgulandıkları takdirde olan biteni ayrıntılarıyla anlatmaları kadar hiçbir şey Piskoposu zevkten dört köşe edemezdi. Bu yüzden o ikindi, sadık adamlarından bir gruba sunbekiye gidip köleleri kaçırmaları emrini vermişti.

Piskoposun sözlerinden, önderin günahkâr eğilimlerine atfından, kölelerin çoktan konuşmuş olduğu sonucu çıkarılabilirdi, fakat umduğu gibi her şey yolunda giderse daha ikna edici kanıtlar elde etmeden kendisini suçlayamazlardı. Pek Muhterem Piskopos Hazretleri boşa kürek çekiyordu. Bir vali aleyhine yalancı şahitlik yapan iki sefil Mağribi kölenin sözlerine kim inanırdı? Bu yüzden o sahtekârların cezasını Tanrı verecekti, kendisi değil. Kendisi sadece, cömertçe ödüllendirerek en hassas görevleri yüklediği o iki sadık adamını gönderip gemiden alarak Mallorca'da nasıl münasip görüyorlarsa o şekilde ortadan kaybolmalarını sağlayarak O'na aracılık ediyordu. Sunbekiyle arasındaki diğer çıkar ilişkilerinin ise hiçbir gizlisi saklısı yoktu. Mühtedilerle iş yapılmasını yasaklayan hiçbir şey yoktu, üstelik kendisi böyle bir şey yapmıyordu. O sadece, zengin karısının işleriyle ilgileniyordu ve bunu da her zaman dolaylı olarak yapıyordu. Yalanını yakalayamazlardı, yeter ki kimse konuşmasındı. Kaçakların hapsedilmesi onu en çok Valls bakımından üzmüştü çünkü o Pere Onofre Aguiló ile arasında mükemmel bir aracıydı; fakat Costura'nın ölümünden beri Engizisyonun harekete geçmesini zaten beklediği için her ikisiyle olan ortaklığına son vererek gerekeni yapmıştı.

Engizisyon Mahkemesi artık ne isterse yapabilirdi, dahası o günkü kargaşanın aynı Kilise tarafından kışkırtıldığını kanıtlarsa, ki bundan neredeyse emindi, Kilise Meclisinin karşısına çok daha tesirli silahlarla çıkabilecekti. Bütün ikindi hükümet işlerini askıya alması boşuna değildi, gerçi telaşesi arzuladığından daha uzun sürmüştü: Sen Boiet'i yakalamak için adam göndermek tahmin ettiğinden daha karmaşık olmuş, üstelik işi yapmaya hazır güvenilir, bilhassa da arzuladığı gibi yapacak, Sen Boiet'e ödeme yapanın Sorgucu mu, yoksa Piskopos mu, ya da her ikisi mi olduğunu itiraf ettirmeden öldürmeyecek adam bulmak hiç de kolay olmamıştı.

ÜÇÜNCÜ KISIM

I

Gemiye binme işinin başarısızlığa uğradığını teyit eden haber Livorno'ya sahte mühtedilerin tutuklanmasından kırk gün sonra vardı. İlkbahar artık havayı bahçe kokularıyla ve lezzetli meyvelerin olgunlaşmakta olduğu vaadiyle tatlandırıyordu.

Bir aydır gece gündüz sunbekinin yanaşacağı liman ağzını gözleyen Pere Onofre Aguiló, pruvasını yeni doka çeviren *Eolo*'nun yeşilimtırak gövdesini tanır tanımaz rıhtımı arşınlamaya başlamıştı. Kanının kalp atışlarını hızlandırarak delice akışını hissediyor, boğucu bir düğüm göğsünü sıkıyordu. Bir süredir neredeyse öldüklerine hükmettiği arkadaşlarına sarılamadan bu kez de mutluluktan çatlayarak ölmekten korkuyordu. Haftalarca tekrarlanan ve beyhude gayretlerden sonra batan gemilerin katettiği rüyalar görmesi içini dehşet verici önsezilerle doldurmuştu. Bunlardan kurtulmak için çok fazla gayret sarf etmesi gerekmişti fakat Adonay'ın verdiği umut o denli kuvvetliydi ki her an sağ salim çıkagelecekleri inancını muhafaza etmesini sağladı.

Son günlerde umudu giderek arttı, öyle ki fırsat buldukça limana iniyordu. Sinirleri iyice gerilmiş olarak, denizi en geniş açıdan gören I. Fernando anıtının önünde geziniyordu. *Şimdi gelirlerse*, diyordu kendine, *boyunlarına sarılırım ve bir an bile bekletmeden, onları ağırlamak için hazırlanan evlere götürürüm.* İskelenin yanındaki, Giovanni dell'Opera'nın yonttuğu Mağribiler arasında uzun adımlarla gidip geliyordu, sanki bu gidiş gelişin durması kendi halkının her an gerçekleşebilecek gelişlerine bağlıymış gibi; orada şehrin herhangi bir yerinde olduğundan daha yakın hissediyordu kendini bu gelişe. Kuruluşundan sadece yüz yirmi yıl sonra böylesine zenginleşmesini büyük ölçüde Yahudilere borçlu olan Livorno'nun kuruluşunu

kutlamak için yontulmuş figürler sonuçta onun saplantısı haline gelmişti. O endişeli çehrelerde Konsolosun ve Valls'ın yüzlerini görüyordu, ve kendininkini de, bronza dönüşmüş, ebediyen hareketsiz, imkânsız bir denize beyhude bakmaya mahkûm edilmiş. Şükür ki nihayet, bütün o sıkıntıların ardından gülebilirdi artık. *Eolo* kıyıya yanaşıyordu. Kardeşlerine hoşgeldin demek için kollarını kaldırdı ve neşe dolu hareketlerle salladı, uygun bir yelin harekete geçirdiği değirmen kanatları gibi. Sevdiği isimleri haykırmaya başladı. Hey, Konsolos, Valls, Rabbi, Valleriola, Rafel Onofre... Onu öyle coşmuş görenler etrafında toplanmaya başladı. Hepsine olup biteni açıklamaya koyuldu. Onlar da kaçaklara hoşgeldin diyordu şimdi. Şehir gelişiyordu, para akıyordu ve hiç kimse, gelip yerleşmek isteyenleri reddetmiyordu. Üstelik gelenler Yahudiyse çok daha iyiydi. Açacakları dükkânlar, inşa edecekleri evler herkesin yararınaydı, Livorno'nun büyümesine katkıda bulunacaklardı.

Aguiló *Eolo*'nun güvertesindeki denizcilerle kendi insanlarını karıştırmış olduğunu, hiçbirinin Konsolosa, Valls'a ya da ailesine benzemediğini anlayınca aniden sustu ve el kol sallamayı bıraktı. Terzi Valleriola'ya benzeyen de yoktu içlerinde. Hiçbirinin Mallorca'dan kaçan kardeşleriyle ilgisi yoktu. Fakat hâlâ bir ümit ışığı, son bir hayal kırıntısı vardı. Sunbeki Mediceo Limanına henüz girmişti. Paslı demir çapasını atmaya çalışıyorlardı daha. Fazla sürmez haberler gelirdi. Henüz her şey bitmiş değildi.

Kaptanın dört kelimesi ufku ateş kırmızısına boyamaya, duman bulutlarıyla doldurmaya yetti. Mallorcalı tüccar kabul edemiyordu. Gözünde yaşlar, şimdi de bu ani dehşetten öleceğini sanıyordu. Nefes alamaz olmuştu. Kardeşlerinin hapse atılmış olduğu kendisine verilecek en kötü haberdi. Mahalle halkının başına bundan daha kötüsü gelemezdi. Pere Onofre bütün suçu kaptana yükledi. Hiç beklemediği bir anda aniden çıkan rüzgârı ve fırtınayı sorumlu tutan kaptanın bahanelerinin hiçbir değeri yoktu. Mallorcalı Tüccar ona avans olarak da epeyce yüklü bir miktar ödediklerinde ve bunun tüm tehlikeleri göze alması için haydi haydi yettiğinde ısrar ediyordu. Willis o şartlarda can kaybı olmadan yola çıkmalarının imkânsız olduğunu söylese de Aguiló ona inanmamakta inat edi-

yordu. Kaptanı, ne olursa olsun onları Livorno'ya getirme sözünü tutmamakla suçladı. Hakaretler yağdırarak bağırıp çağırdı, tehditler savurdu. Öfkesini neredeyse onu yumruklayarak boşaltacak noktaya kadar geldi. Fakat kaptanın cüssesi Aguiló'nunkinin iki katıydı ve ondan çok da gençti. Kaybeden Aguiló olurdu. Sadece sözleriyle dövüşebilirdi onunla. Doğru söyleyip söylemediğini anlamak için tuzaklı ani sorularla ağzını aradı. Willis'ı çok uzun bir süredir tanıyordu, birlikte pek çok iş yapmışlardı ve şikâyet edilecek bir işini görmemişti, fakat şimdi kendisine verilen işi sonuca ulaştırmadan parasının üstüne yatmak için, iki ay önce anlaşmaya vardıklarında ona emanet ettiği yolcuları Engizisyon Mahkemesine ihbar ettiğinden şüpheleniyordu.

Willis, Pere Onofre'nin aşırı heyecanlı halini anlayarak, şüphelerini kötüye çekmemeye çalıştı, serin kanlı cevaplar verdi ve sürekli talihsizliği, rüzgârın ve fırtınanın kötü rastlantısını suçladı. Aguiló biraz olsun yatışınca, kaptandan Sampol'ün dul eşinin evine kadar kendisine eşlik etmesini rica etti, çünkü haberi ilk ağızdan onun iletmesi lazımdı, zaten kendinde felaketi dillendirecek kuvveti de bulamıyordu.

Koyu ve sıcak bir maviden, apaçık, tek bir bulut izinin bile bulunmadığı, iyi havaların habercisi bir gökyüzü karşılıyordu, karaya ayak bastığı halde hâlâ denizin darbelerini yiyormuş gibi sarsılarak yürüyen Willis'ı. Livorno'yu seviyordu Willis. Üstelik sadece serbest limanı iyi işler yapma imkânı verdiği ve başka bir yerde kazanacağından çok daha iyi kazançlar sağladığı için değil. Hâlâ çözemediği çok esrarengiz bir cazibesi vardı Livorno'un. Hayır, Aguiló'nun kaçaklara seyahatleri sırasında anlatmasını istediği gibi burada bulacakları tüm iyi şeylerden dolayı, şehrin düzenliliğinden, yollarının temizliğinden de değil. Marsilya, Cenova ya da Mallorca şehrinde gördüğü sürü sürü domuz yoktu sokaklarda, keçi de, hatta tavuk bile. Ama köpek ve kedi, fazlasıyla... Fakat onun için fark etmezdi. Büyük ihtimalle nüfusunun özellikleri nedeniyle, diğer yandan da bu denli karışık olmasından dolayı seviyordu; Livorno'da o kadar çok

yabancı yaşıyordu ki, hepsi de yasalara saygılıydı ve anlaşmalara uyuyorlardı —büyük miktarda kayıplara rağmen kendisinin de şimdi uymak zorunda kalacağından emin olduğu gibi— ve herkes yabancıların âdetlerine özellikle de dinlerine saygı gösteriyordu.

Blanca Maria Pires'in bahçesine girer girmez kaptan birden, geçen yıl *Eolo*'da Anvers'ten Barcelona'ya giden Flaman hekimi hatırladı; senenin ocak ayının başında değil de mart ayının ortalarında başlaması gerektiğinde ısrar ederken gerçekten haklıydı hekim. İlkbahar hayatın başlangıcıydı, ölümün prelüdü olan soğuğun başlangıcı değil. Bu yüzden takvimler yanılıyordu. İsa, diye ileri sürdü, *aralıkta değil nisanda doğdu. Aralık ayında çobanlar geceyi açık havada geçirmezler.* İsa, hayat vaadi, kışın dünyaya gelmiş olamazdı. Şimdi elleriyle dokunuyordu: ayva çiçeklerinin, limon çiçeklerinin kokusu her tarafı dolduruyordu. Her bir dalda yeni bir hayat uç veriyordu, baktığın her yerde görkemle filizleniyordu, Sampol'ün dulunun yanaklarında, denizler gibi gözlerinde, elbisesinin koyu gri taftasının, ipeğinin bürüdüğü endamında da.

Dul Sampol'ün yanında, her ikindi olduğu gibi, oğlunun derslerini tamamladıktan sonra ona eşlik eden Jacob Moashé vardı. Hanımefendi kaptanı Rabbiye takdim etti ve karşısındaki bir yere buyur etti, bir jestiyle de Pere Onofre'yi yanına çağırdı. Bütün bedenini bir ürperti yarıp geçmiş olmalıydı ki, her iki adam da bunu teninde fark etti. Livorno'nun havası o sıralar ılıktı ve sadece zaman zaman, geçen kışın unuttuğu bir rehin gibi, nemli, tuzlu bir sis sunuyordu.

Kaptanın düşündüğünün aksine Blanca haberi, en ufak bir heyecan göstermeden, Aguiló'dan çok daha serinkanlılıkla karşıladı. Çocukluğunda öğrenmişti duygularını kontrol altında tutmayı, bu yabancının gözyaşlarına şahit olmasına da izin vermedi. O uğursuz sarsıntının geçmesi için gereken yardımı diler gibi Rabbiye bakmakla yetindi. Moashé ufacık miyop gözlerini dulun gözlerinin içine dikti fakat tek kelime etmedi. Mevcudiyeti Pere Onofre'yi huzursuz ediyordu. Adeta gotik bir minyatürden fırlamış ve Tanrının nefesiyle doğrudan kendisine fısıldanan hakikati bildiğine inanan bu adamcağız sinirlerini geriyordu. Ona inanması zordu, belki de en sonunda ondan nefret eden karısı yüzünden; peki bu

hanımefendi onun tavsiyelerine bilhassa işleri konusundakilere nasıl güvenebiliyordu. Tabii, hanımın Mallorca'daki kardeşlerine yardıma devam etmesi de kısmen o adama bağlıydı, bunu biliyordu.

Blanca Maria Pires, Willis'tan bütün olup biteni bir kez daha bir bir anlatmasını istedi. Susuyor ve o uğursuz gecenin hikâyesini bir tespihin tanelerini tek tek çeker gibi, gemi yolculuğunu sonuca ulaştırmadaki kendi iyi niyetinde ısrar ederek nakleden kaptanın boğuk *ximbomba** sesini hiç araya girmeden dinliyordu. O yedi, hayır sekiz diye düzeltiyordu, mart gününün felaket habercisi sabahında, rüzgârın dineceğini ve limandan çıkabileceklerini anlar anlamaz Mahalledekileri bir kez daha çağırmaya karar verdiği üzerinde ısrarla duruyordu. En güvenilir denizcilerine tekneyi hazırlamalarını emretmişken gözlerine inanamayarak birtakım silahlı adamların kendilerine yaklaşmakta olduğunu ve teslim olmalarını, kendilerini savunmaya kalkmamalarını işaret ettiklerini görmüştü. Agutzil'in gönderdiği bir birlikti bu. Yabancı uyruklu olduğunu, limana girip çıkmak için tüm izinlere sahip olduğunu, yük boşaltmak ve almak için ödeme yapmış olduğunu söylemesi de hiç fayda etmemişti. Evlerine dönerken yakalanan, haklarında dava açılmış ve mallarına el konmuş olan o kaçakları gemisine almakla suçlamışlardı. Yakalayıp sunbekiyi terk etmeye ve kendileriyle karaya dönmeye mecbur etmişlerdi.

O daracık hapishanede, *Torre de l'Àngel* denen yerde beş gün geçirmişti. Neredeyse yiyecek hiçbir şey vermemişlerdi. Su ve azıcık da kepek, sanki tavukmuş gibi, ve Valinin adamları tarafından sorgulanmış, bir yığın soruya maruz kalmıştı, ama yine Valinin müdahalesiyle, kendisine dava açmak isteyen Engizisyonun *Casa Negra*'sına götürülmemişti. Belki de cevaplarının sağlamlığı onları durdurmuş ve başına daha büyük belaların gelmesini önlemişti. Hep aynı kelimelerle aynı cevabı vermişti onlara: Adayı terk etmeleri için gereken izin belgesine sahip olmadıklarını anlayınca yolcuları

---

* (Kat.) Tahta ya da çömlekten bir gövde, bunun ağzına gerilmiş bir deri ve derinin ortasındaki deliğe saplanmış bir sopadan oluşan halk müziği çalgısı. Sopa nemli elle aşağıdan yukarıya doğru ovulduğunda kısık ve tekdüze bir ses çıkarır—ç.n.

indirtmişti. Yalan söylemişti, evet, çünkü mühtedilerin asla izin belgesi alamayacağını biliyordu, bilhassa o fırtınalı günlerde, Pere Onofre'nin kendisi söylemişti bunu zaten, burada, Livorno'da, iki ay önce anlaşmaya vardıklarında. Yalan söylemişti, kabul ediyordu, fakat bu yalan sayesinde kurtulmuştu, gemi tayfasını korumuş ve yükünü kurtarmıştı. Hakkında bir hükme varmalarını beklemeden serbest kalabilmek için büyük miktar para ödemesi gerekmişti. Seyahat karşılığında aldığı parayı gardiyanlara rüşvet olarak dağıtmıştı avuç avuç ve Engizisyon Mahkemesine bağış diye. Büyük bir kısmını da tutuklanmasının sabahında sunbekiye çıkıp kıymetli neyi varsa çalan soysuzlara kaptırmıştı, bu arada Valinin bir uşağının kendisine Mallorca'dan çıkarması için emanet ettiği iki köleyi de götürmüşlerdi. *Bu yüzden size bir kese onstan başka bir şey iade edemeyeceğim*, diye sonucu ilan etti kaptan. Aguiló'ya anlattığıyla noktası virgülüne çakışan hikâyesinin de sonuna varmıştı.

Gözlerini sol elinde taşıdığı yüzüklere dikerek, kaptana hiç bakmadan dinleyen dul Sampol, aniden başını kaldırdı fakat adamın beklediği gibi onunla yüzleşmedi. Moashé'ye de bakmadı. Pere Onofre'nin gözlerine sığınmaya çalıştı, oysa onun yüzü elleri arasında kadının farkında bile değildi. Dul Sampol onun yüzünün açıkta kalan tek yeri olan alnında sayısız çizgi ve kırışığın karşılaşıp çakışmasına bakakaldı, Aguiló sanki yüz yaş birden yaşlanmıştı. Kadın onun konuşmasını bekledi fakat tüccar hiç kıpırtısız sessizliğini koruyordu. Sessizlik yoğunlaştı, neredeyse lav kıvamında. Bir tavuskuşu çığlığı aniden böldü sessizliği, hanımefendi huzursuzlandı, ve bu ses beklediği işaretmiş gibi karşılık vermeye hazırlandı, kaptanla tek başına yüzleşmeye karar verdi.

— Willis, sizin iddialarınız beni ikna etmedi. Rüzgârı suçladınız, Valls'ın deli kayınvalidesinin istemeden onları ele verdiğini söylediniz, size inanmam çok zor. Kim olsa sizden şüphelenmez mi Kaptan?

— Hanımefendi, şerefimi töhmet altında bırakmanıza asla izin veremem. Sizce ihbar eden ben olsaydım hapse düşer miydim?

— Bunu kim kamtlayacak? Fakat yakında öğreniriz. Mallorca'da güvenilir dostlarımız var Willis.

— İnşallah doğru söylüyorsunuzdur Kaptan —diye kesti birden Aguiló, dalgınlığından sıyrılarak— aksi takdirde akıbetiniz Kaptan Harts'ınki gibi olur. Hikâyesini duymuşsunuzdur sanırım...

— O türden hikâyeler gemileri doldurur. Geceler uzundur güvertede. Hiçbirine tam olarak inanmayız.

— İyi edersiniz Kaptan —diye kesti, Aguiló'nun müdahalesiyle gafil avlanmış olan Blanca— Harts yalan söyledi. Dahası sözünü tutmadı. Bir grup mazlumun parasını ve mücevherlerini onları gemisine almak vaadiyle çaldı, üstelik sizin aldığınız paradan çok daha azdı... siz üç katını aldınız ve siz de yolculuğu nihayetine ulaştırmadınız; ama biz anlaşmayı bu amaçla yapmıştık. Size verilen avansı iade edeceksiniz. Bunu imzaladınız kaptan. Belgesi elimde. Siz sözünün eri bir adamsınız, değil mi?

— Elbette hanımefendi. Beni Harts'la karıştırmayın.

— O halde parayı bize kuruşu kuruşuna iade edin —dedi Aguiló.

— Hepsini mümkün değil. Hapisten çıkmak için ödediğimle gemiden çalınanları hesaptan düşmemiz doğru olur... Bu ziyaret de benim iyi niyetimin delilidir. Sizin iyi niyetinizi de...

— Nereye varmak istiyorsunuz Kaptan! —Pere Onofre yeniden kızmaya başlıyordu—. Gelip sizi bulan bendim, buraya getiren de ben... Gelişinizi bekleyerek kaç gün geçirdim biliyor musunuz? Çektiğimiz çileyi biliyor musunuz? Sizi buraya, hanımefendinin evine getiren benim. Buraya gönüllü olarak gelmiş bir haliniz mi var?

— Bizim için çalışıyorsunuz —diye ekledi dul hanım—. İyi niyetle hiç alakası yok.

— Mediceo Limanına hiç uğramayabilirdim.

— Bunun imkânsız olduğunu biliyorsunuz! —diye karşılık verdi Blanca, ezici bir şekilde—. İşinizi bırakıp kendinize yeni bir meslek edinmeniz gerekirdi, adınızı değiştirip, İndies'a * gitmeniz gerekirdi... Dönmemek ölüm fermanınızı imzalamanız anlamına gelirdi.

— Zaten denedi de —diye ekledi Pere Onofre—. Denediğine eminim! Yoksa niye bu kadar geç gelsin? Mallorca ile burası ara-

---

* Kastilya Krallığının denizaşırı topraklarının resmi adı—ç.n.

sındaki yol her halü kârda ancak bir hafta çeker. Siz Porto Pi'yi terk edeli bir aydan fazla oldu. Sizin göreviniz derhal dönmeyi gerektiriyordu, üstelik bütün bu olup bitenlerden sonra.

— Rotamı değiştirmekten başka çarem yoktu. Rotamı bilen Mallorca korsanlarının saldırısından korkuyordum. Cezayir'e yöneldim sonra Marsilya'ya döndüm. Yemin edebilirim. Ben şerefli bir adamım.

— Öyleyse tamamını bekliyoruz Kaptan.

Blanca Maria Pires sol eliyle elbisesini tuttu ve ayağa kalktı. Görüşmenin sona erdiğini bildiriyordu.

— Yarın, noter önünde, tam saat on birde, hesap göreceğiz — dedi veda olarak. Bir hizmetçi Willis'ı yola kadar geçirdi. Rabbi ve Pere Onofre de kalkmışlardı ve Blanca onları tekrar buyur etmedi. Gözleri dolu doluydu ve yalnız kalmak istiyordu. Kimsenin kendisini ağlarken görmesini istemiyordu.

— Yoksa Adonay bizi terk ederek sınıyor mu? —diye sordu dul hanım. Soru Rabbiye yönelmiş gibiydi fakat cevap veren o olmadı, Pere Onofre lafı aldı:

— Adonay halkını asla terk etmemiştir. Her durumda ondan ayrılan biz olduk.

Rabbi gizemli bir şekilde gülümsedi. Ufak, çekik gözleri gözkapaklarınm arasına gömüldü. Gözyaşıyla dolu iki çizgiye benziyorlardı. Ekledi:

— Tanrının adaleti sonsuzdur, bizim günahlarımızsa ölçüsüz.

Cümlenin bitiminde gülümsemeyi kesti ve gözbebeklerini Pere Onofre'ye dikti, sanki onun günahlarını bilir gibi ve sanki kardeşlerinin başına gelen felaketin sebebi onun bu günahlarıymış gibi. Aguiló bakışlarına birkaç dakika karşılık verdikten sonra gözlerini yere indirdi. Birkaç kez ağzını açtı fakat hiçbir şey demedi. Rabbinin ve onun huzursuzluğunun farkında olan Blanca'nın karşısında dimdik duruyordu. Pere Onofre veda etti. Jacob Moashé'nin mevcudiyeti kendisini çileden çıkarıyordu, gözlerine baktığında sanki yüreğinin, vicdanının derinliklerine bakıyordu da, gemi felaketinden dolayı kendini suçlu hissetmesi için pişmanlık şeklinde su yüzüne çıkan eski günahlarının küllerini canlandırmak istiyordu.

— Mümkün olur olmaz Mallorca'ya gideceğim —diye haykırdı Aguiló, kendisiyle konuşur gibi—. Kurulacak odun ateşlerini düşünmek istemiyorum.

— Her şeyi sükûnetle hazırlayacağız Pere Onofre, Kendinizi heyecana kaptırmayın. Yarın saat on birde size ihtiyacım var, benimle gelmelisiniz —dedi o baştan çıkarıcı tarzıyla, arkadaşının kendisi için vazgeçilmez olduğunu vurgulayarak, sonra da Rabbiye bakarak ekledi— bir kadın tek başına Willis gibi bir tilkiyle baş edemez. Yanımda olmanız her şeyi değiştirir.

Aguiló, Livorno sokaklarında hiçbir şeye dikkat etmeden, kimseyi selamlamadan dalgın dalgın yürüyordu. Belediye Meclisine hesap vermeliydi, sinagoga gitmeli, para yardımı yapan herkese felaket haberini vermeliydi ama hiç hali yoktu. Şayet kendi yapmazsa Moashé zaten bunu iş edinecekti ve kendisine ödlek diyeceklerdi. Ne olursa olsun, bu fırtınaya göğüs germeliydi, çünkü, Livorno Yahudilerini, Adonay'ın gemiye Mediceo Limanına kadar rehberlik edeceği teminatını vererek navlun ödemesine katılmaya kendisi, dul hanımdan daha fazla teşvik etmişti. Üstelik karısına gemiyle kaçma işinin başarısızlığa uğradığını itiraf etmek hepten zor geliyordu. Kadının ağlayıp dövünmesinden korkuyordu. Karısı da misafirler için odalar hazırlamış, yataklarını yapmıştı. Geldiklerinde iyi ağırlandıklarını hissetsinler diye vazolardaki çiçekleri defalarca değiştirmişti. Hoşgeldin yemeği ihtiyaçlarını görürken de eli sıkı davranmamıştı.

— Böyle dalgın dalgın nereye gidiyorsunuz? —diye arkasından seslenildiğini işitti. Ses tanıdıktı, döndü. João Peres kibarca eğildi ve dostça gülümsedi. Kendisinin yardımıyla Livorno'ya ulaşmış ve dul Sampol'ün hizmetine girmişti.

— Mallorcalı kardeşlerimiz hapsedildi. Derhal eve dön. Hanımefendinin sana ihtiyacı olacak.

II

Kaçışın başarısızlığa uğramasından kırk gün sonra, Mahalle halkı, tutsakların kendileri ya da onları yargılamaya başlamış olan Engizisyon Mahkemesi üyeleri dışında hiç kimse artık onlardan konuşmaz olmuştu.

Kısa bir süre öncesine kadar, *İsa'yı öldüren Yahudiler, kanımızı emen utanmaz Yahudilerle* dolu sohbetler aniden çehresini değiştirdi. Yakılacak odun ateşinin alev, duman ve et görüntüsünü seyretme zevkinden mahrum kalmamak için sarf edilmiş hınç dolu nefret sözleri yerlerini kabarmış hamur misali yumuşacık, müzik, eğlence ve kibarlık dolu sözlere bıraktı. Vali sır tutmayacağından emin olduğu birinin kulağına Ana Kraliçenin hemen o yaz Mallorca'yı ziyaret etme konusundaki arzusunu fısıldamıştı ve elbette niyetlendiği gibi haber bütün Ciutat'a hızla yayıldı. Herkes buna derhal kesin gözüyle baktı. Bazıları doğrudan çığırtkanların ağzından işittiklerini iddia ediyordu ki asla böyle bir şey gerçekleşmeyecekti. Hayal güçleri daha az işlek olan bazılarıysa iyi haberin çok yakında yayınlanacak ilanını okuyacaklarını ya da kendilerine okunacağını umuyorlardı. Hazırlıklara katılma ve Kraliçeyi layıkıyla ağırlama işinde herkes kendini elzem sayıyordu. Dülgerler, demirciler, duvarcılar gerekli ıvır zıvırı yaparak nihayet biraz para kazanacaklarını düşünüyorlardı; platformlar ve Ciutat'm en az üç noktasına konacak kürsüler yapılmalıydı: biri daha uzak olan Pi Limanında değil de Portella'da gemiden inecek olan Majestelerinin gemisinin yanaşacağı sur dibine; biri belediye binasının önüne ve biri de Kraliçenin onuruna sergilenecek askeri oyunların, düzenlenecek turnuvaların yapılacağı meydana. Karnaval eğlencelerinin kısıtlanmasıyla o yılı zayıf geçiren terzi-

ler, şapkacılar, ipekçiler ve dokuma ithalatçıları, müşterilerinin yeni kıyafetleriyle etrafta salınma fırsatını kaçırmayacaklarını tahmin ederek heyecanlanıyorlardı. Fırıncılar, pasta ve tatlıcılar, ürünlerini yapmaya yetecek un, yumurta, şeker, tereyağ ve ayva miktarlarını hesaplıyorlardı. Yaşlı Kraliçe Hazretleriyle arası iyi olan Vali hiç kimseden geri kalmak istemeyecek, işinin esas olarak bağlı olduğu buğdayın fiyatını yükseltmeyerek akıllılık edecekti. Hepsi, ipçiler, yün eğiriciler, saraçlar, hamallar kendilerine ihtiyaç duyulacağından emindi. Fakat kazançlarının bol olacağından en emin olanlar mumculardı. Daima, diye tekrarlıyorlardı, ezelden beri, dünya dünya, Mallorca Mallorca olalı, iyi bir aydınlatma olmadan hiçbir kutlama yapılmamıştır.

Zanaatkârların neşesi bulaşıcıydı. Dini teşkilatlar ve Kilise Meclisi bile memnundu. Bir asır önce, İmparatorun gelişinden, Alger Sokağını geçişinden bu yana, hiçbir kral adayı ziyarete değer bulmamıştı, bu da iyi bir şey olamazdı herhalde. Valiler her zaman gerektiği gibi çalışmıyorlardı. Şimdi Kraliçe tebaasıyla yüz yüze gelecekti ve herkes Tanrının yeryüzündeki temsilcisine duyulan evlat sevgisinin *Te Deum*'larla, Büyük Ayinlerle ve hayır dualarıyla gösterilmesine katkıda bulunacaktı. Hatta Sorgucu, Engizisyon Mahkemesi üyelerine Majestelerinin gelişi *Auto de Fe*'yle* çakışsın ve arındırıcı ateşin meşalesini yakarak şereflendirsin diye davaların erkene alınarak görülmesini telkin etmişti.

Kraliyet ziyaretinin teyidini henüz almamış olsalar da endişelenenler sadece soylulardı. Kraliçenin ziyareti onlara pahalıya çıkardı. Keselerinin ağzını açmaktan ve eğlencelere katkıda bulunmaktan başka çareleri yoktu. Donna Mariana d'Àustria'dan elde edebilecekleri kıt avantalar ziyaretinin getireceği kayıplarla kıyaslanamazdı. Dahası, pek çoğu devlet destekli korsanlık faaliyetleri içindeydi ve Yahudilerle iş yapıyorlardı; o sıra onların mallarına el konması gelir kaynaklarını önemli ölçüde azaltarak tehlikeye düşürmüştü.

---

* Kelime anlamıyla "inancın icra edilişi." İspanyol Engizisyon mahkemesinin kararıyla heretiklerin yakılma safhası—ç.n.

Fakat Yahudilerin tutuklanmasından elli gün sonra bir başka olay, kraliyet ziyareti hakkındaki söz çağlayanını aniden durdurdu, ve sohbetlerin yönünü Engizisyon Mahkemesinin, Coixa adıyla maruf Beatriu Mas'ın kapatıldığı hapishanesine çevirdi. Şimdi ağızdan ağıza, kulaktan kulağa, mübarek 1687 yılının Nisan ayının 27'si sabahında, şafak sökmek üzereyken, Ripoll'ün emrindeki Agutzil'in adamlarının onu, Cehennem ya da Cennet —anlatıcıya göre değişiyordu— yolunu geçmekte olan bir müşterinin kollarından aldığı, ve edep yerlerini örtmeye mecbur ederek bir çırpıda, Engizisyon Mahkemesinin emriyle *Casa Negra*'ya kapattığı söyleniyordu. Fakat olayları resmeden ve açan başka bir anlatı daha vardı ve belki de doğru olan buydu çünkü Coixa'yı tanıyanlar olayın bu şekilde vuku bulmasına şaşırmazdı: Beatriu Mas, çalışma odasının kapısının yumruklandığını ve böğüren sesini çok iyi tanıdığı Ripoll'ün bağırıp çağırdığını duyunca, aniden karşılarına dikilmişti. Çıplaklığının bütün görkemiyle kapıyı açmış fakat geçmelerine izin vermemiş, biraz bekleyip başladığı işi bitirmesine izin vermelerini rica etmişti, çünkü içerdeki adam parasını peşin ödemişti, adamın *Berga'nın ölümüyle de hiçbir ilgisi yoktu.** Kabul etmişlerdi. Coixa da gecikmemişti. Dışarı çıkıp teslim olması bir çeyrek saatini almıştı.

Olayların bu şekilde vuku bulduğuna inanmayanlar da vardı, ama elbette Coixa'nın profesyonelliğinden kuşku duydukları için değil. Dört ayaklı bir hayvan olarak bildikleri Ripoll'ün nazik jestine pek inanmıyorlardı onlar. Her neyse, tutuklanma haberi bütün şehri huzursuz etmeye yetti. Üstelik bazıları onun tutuklanmasını Yahudilerin hapsedilmesinden daha önemli görüyordu, belki de onları daha yakından etkilediği için: sadece o denli alış-

* Mallorca Kraliyet Adliyesinin haydutlara karşı, gerek soylular arasında gerek de yoksul halktan, amansız bir mücadeleye girişmiş olan yargıçlarından Jaume Joan de Berga i de Sales, 24 Mayıs 1619'da öldürüldüğünde nüfusun büyük bir kısmı suçlu addedilerek Mallorca tarihinde görülmemiş uzun ve zorlu bir soruşturma süreci yaşanır ve halk üzerindeki etkileri günümüzde bile kullanılan bir deyim yaratır: Beni ne sanıyorsun, Berga'nın ölümünden ben mi sorumluyum yani?—ç.n.

tıkları zevkli hizmetlerinden bir süre de olsa mahrum kalacaklarından değil, aynı zamanda çenesi düşerse başlarına büyük belalar açacağından. Hapiste kalacağı süre, ona yükleyecekleri işler ve başka tutuklamalara neden olup olmayacağı üzerine bahse tutuşuyorlardı. Yahudilere yapılanın aksine onu savunan çoktu fakat hiçbiri Madò Hugueta gibi ateşli değildi; Agutzil'in adamlarına karşı tırnaklarını kullanmıştı, yüzlerine tükürmüş, alçak reziller, soysuzlar, şeytanın dölleri gibi çirkin sözlerle küfretmişti, orospu çocukları hariç, o bu sövgüyü kullanmazdı. Başkalarına hakaret edeyim derken kendisine yönelen bu sözü defterinden silmeye daha gençliğinde karar vermişti. Çileden çıkarsa en fazlasından orospunun kaynanası derdi.

— Söyleyin bana neden götürüyorsunuz onu! —diye haykırıyordu hiddetle—. Neden alıyorsunuz benden kızımı, güzelim, tatlım... Ne kötülük etti? —diye çığlıklar atıyor, ağlıyordu, tülbentini çekiştirirken aklı başından gitmiş gibi evi dolanıyor, öbür kızları Beatriu'ya yardım etmeleri için çağırıyordu.

Söylentiye göre:

— Teşekkür ederim Madò Hugueta ama beni kimsenin savunmasına gerek yok, ben tek başıma yeter de artarım onlara —demişti, o birliğin ortasında başı dik, bir prenses edasıyla çıkarken.

— Bunun gibisi görülmemiştir —diyorlardı, onu pazar yerinden geçerken gören kadınlar—. İşe bakın, Coixa, kelepçelenmiş mi? Size demedim mi, eli kulağında dedimdi, çok sürmez onlara da sıra gelir diye. Büyük Perhize bile saygıları yok! Kerhaneyi kapatmışlardı, ama gel gör ki bunun gibi Madò Hugueta'da evdeydi... Neden mi? Olur da iş çıkar diye, anlıyor musun, rezilin biri onlara ihtiyaç duyar diye, ya da dinsizin birinin bekleyemeyecek bir ihtiyacı olur diye...

Durup topluluğu seyreden çok. Bugün yaya olan ve bayramlıklarını giyinmiş Ripoll'ün yanında yürüyor Coixa. Kendisine bakana bakıyor, gülümseyene gülümsüyor ve hakaret edene hakaret ediyor. *Bir kraliçe gibi*, diyor bir delikanlı, ve onu duyan annesi bir tokatla yüzünü öte tarafa çeviriyor. *Sen ne diyorsun bakayım? Orospunun teki işte, arsızlığını görmüyor musun?*

Casa Fosca'da onu bekleyen kimse yok, kimse ona eşlik etmiyor. Ziyarete gelmiş sanki, kapalı pencereleriyle loş ve daracık bir salona alıyorlar. Coixa her şeyi inceden inceye süzüyor. Başına geleni düşünmek istemiyor. Ripoll'e defalarca neyle suçlandığını sormuştu fakat beriki bilmediğini söylemiş, alaycı, iyi bir şeyle olmasa gerek diye eklemişti. Tavanın kırmızı kalaslarını gözden geçiriyor. *Yağlanmaları lazım, duvarları da bir kireçlemek fena olmaz.* Pencere pervazında incecik bir toz tabakası, ipekten bir tül gibi yayılmış. *İstediği kadar mübarek olsun, bizim ev bu saraydan daha temiz... eh tabii, bakanı yok! Erkekler şöyle güzel bir temizlik bile yapamazlar, kadınlar da belli ki buraya ancak benim gibi tutsak edilince giriyor.* Oyalanmak için birkaç mobilyayı inceliyor: Şamdanıyla bir yemek masası, yazı takımı ve iki iskemle. *Ziyaretçi salonu olmalı, görüyor musun Coixa, ne büyük bir şeref? Başörtümü düzeltmek isterdim ama ne yazık ki ellerim bağlı. Bir ayna lazım bana... Bunu düşündüm tabii, tarağı da. Bir aynayla bambaşka bir kadın olurum ben.* Aynayla tarağı göğüslerinin arasına saklamıştı. Neden mi? Para ya da mücevher, nasılsa el konur onlara, biliyor. Madò Hugueta onun her şeyini emin bir yere saklar kesinlikle. Onu iyi bilir. Şehrin genelevinin patroniçesi olması boşuna değil, denizciler arasında kurnazlığıyla nam salmış, elbette, Venedikli o, kızların mücevherlerle örtündüğü yerden. Oyalanmaya çalışan Coixa Engizisyonun uyguladığı işkenceleri hiç düşünmüyor. *Bir şey yaparlar mı acaba? Ne yaptı ki? Herkes orospu olduğunu bilir. Yeni bir şey değil bu, fakat cadılıkla en ufak bir alakası yok. Bu tür şeylere hiç inanmamıştır asla. Katolik, Apostoliktir ve Roma Kilisesine bağlıdır. Sapkınlık?.. Aklına bile getirme! Tanrıya, İsa'ya ve Meryem'e ve koruyucusu Mecdelli Meryem'e inanır. Suçlamaları reddedecek. Genelev Büyük Perhizde açık mıydı? Asla! Merhum Piskoposun orospusu değil mi o? Bu öbür Sorgucunun uydurmasıydı, pis bir yalan, hasedinden uydurdu, ama siz, Muhterem efendim, buna inanmayınız. Metreslikle suçlayan fesat dillerdi. Ben biliyordum. Kahrolası yalancılar, dilleri kopsun da parça parça olsun! Kokmuş ağızlarında çürüsün! Muhterem Piskopos, cennet mekân, Tanrı onu affetsin,*

lekesiz bir ermişti. Ölmüş ve artık kendini savunamayacak Çobanın hakarete uğramasına izin vermezdi. Benim vicdanım rahat Muhterem efendim. Tabii, günahkârım, bunu herkes biliyor. Bu dünyada kim günahsız ki? Fakat günanlarım dışında, Tanrı beni affetsin, suçlanabilecek hiçbir şey yapmadım. Biz, genelevdekiler, her zaman dua ederiz. Zor işlerde kendimi Yüce Efendimize emanet ediyorum. Mümkün olduğunda tespih çekerim ve sıhhat ve bol müşteri verdiği için daima tanrıma şükrederim. Orospuyum çünkü annem de orospuydu, sanırım ninem de. Ama işimi her zaman tam yaparım, temizliğime dikkat ederim ve dürüstüm. Öteki kızlar, biliyorum, bizi kıskanıyorlar, gözleri bizim kazancımızda. Biz olmasak işler iyi gitmez, dünya böyle dönmez. Saban olmasa öküz ne işe yarar? Erkekler fazla geleni nereye boşaltırlar biz olmasak? Evet orospuyum, Muhterem Sorgucu Bey, işim bu. Orospuyum. Ama hepsi o. İşimi görürken şahsımdan başka hiçbir şeyi asla kullanmadım, ne koç yumurtasından, engerek dilinden, keklik başından, kirpi dikeninden ne de başka bir şeyin tüyünden yapılmış ilaçtır, devadır, kullandım. Yüzdeki şu kılları almak için kullanılan, ben kendim de yapıyorum, ağdadan başka, ya da ter kokusunu, edep yerlerindeki aşırı kokuları gidermek için koku karışımından başka bir şey bilmem. Gül, karanfil, muskatcevizi, ayva, üvez yaprağı, yağmur suyuyla kaynatılır. Hepsi hepsi bu...

En ikna edici olduğuna inandığı sesi kullanacak, biraz bal gibi ama boyun bükmüş, diz çökmüş, hepten kaybetmiş gibi görünecek kadar da değil... *Kutsal Mahkeme orospularla ilgilensin, nerede görülmüş Muhterem efendim? Pek işleri yok galiba. Bize kadar mı indiler! Çünkü Yahudilikle hiç alakası yok onun, o eski bir Hıristiyan, dört nesildir, dört, bundan emin, babasının kim olduğunu bilmese de annesini biliyor... ve annesi öldürseler bir Yahudiyle iş tutmazdı. O da kendisi gibi asla... hiçbir sünnetliyle aynı yatağa girmedi, bir tek Yahudinin geneleve adımını attığını görmedi... Yalan söylüyorsun, Beatriu Mas'ın ve adı bilinmeyen yüz denizcinin kızı Beatriu Mas, yalan! Meleğini hatırlamıyor musun? Anlamak istemedin değil mi? Ama görüyorsun işte: nihayet kafana dank etti... Seni yataklık etmekle suçladıklarında ne diyeceksin? İnkâr*

edeceğim... O cübbeyi verdiğini inkâr mı edeceksin? Ondan başka kim suçlayabilir seni? Beyinsiz kadın! Onun gerçeği söyleyeceğini tahmin edemedin mi, salak kadın? O kadar güvenmenin ne âlemi vardı? Senin sayende genelevde saklandı, Büyük Perhizin ortasında, genelev kapalıyken. Senin sayende keşiş kılığında kaçtı... O cüppeyi verirken ateşle oynadığını biliyor muydun Coixa? Anladın mı şimdi?... Aklını başından aldı... Ah, kafasız orospu, onu hatırlayınca aklın başına geldi değil mi? Aklını başından aldı da becermedi mi... Ay geçerken parmağıyla gökyüzüne dokundu... Birinci gece, ikinci ve üçüncü gece, korktun, ta ki yarı ölü ele geçirildiğini öğreninceye kadar, kim bilir kim dövmüş, fakat zamanla, bir hafta sonra artık evvelki gibi uykusuzluk çekmez oldun, uykuların düzeldi. İlk günler ne kadar hafifti, çıt çıksa duyardın, yıllardır yatağını paylaşan tahtakurularının çıtırtılarını duymaya başlamıştın. Cesurdur, dedin kendine, cesur ve iyidir, adımı vermez, kendisine ne yaparsa yapsınlar bana kötülük gelsin istemez. Ama adımı verse de, o cüppeyi benim verdiğimi söylese de, inkâr ederim. Bir kerhanenin manastıra benzer bir yeri var mı... Elbette, iyi bakarsanız, öyle. Madò Hugueta da başrahibe mi oluyor yani? Ya ben, şu halim tavrımla, şu tecrübemle çömezlerin öğretmeni olmaz mıyım? Yeter Coixa, saçmalamayı kes! Duvarların kulağı var, üstelik bağıra çağıra söylemesen de Tanrı duyar ve dediklerin de hiç hoşuna gitmez... Tanrı ve çatlaklarla dolu şu duvarlar. Kendini salma Coixa. Sen iyi bir Hıristiyansın, herkes bilir, sapkınlıkla, gizliden gizliye Yahudi olmakla hiç alakan yok. Farz olan ayinlerin hepsine gidersin. Günah çıkartırsın ve Pasqua Florida'da Kudas ayinine katılırsın. Nedamet getirirsin, hem de çok. Her Allahın günü, her gün uçabilsinler diye, kuşları terbiye etmekten daha büyük bir tövbe var mı? Hım, deyin bana efendiler? Üç yüz tanesini bilirim... Coixa, hayır bunu deme, Coixa, İblis'in ateşinden uzak durmaya bak, Şeytanın kaynar kazanından! Aziz Meryem, Mecdelli Meryem, benim koruyucu azizem, göklerde yaşayan, benim için dua et, koru beni.*

---

* (Kat.) Hz. İsa'nın göğe çıkışı için kutlanan bayram. Paskalya—ç.n.

— Beni neyle suçladığınızı bilmek istiyorum —diyor Coixa bağırarak, *familiar*'ları görünce. Bunları tanımıyor, herkes gibi giyinmişler, topuklarına kadar inen, keşiş cüppesi renginde togalar, sinek kanadı gibi çirkin. Yüzleri sirke ve limona yatırılmış gibi. Bakmak bile insanı ürpertiyor. *Yolları bizim eve hiç düşmemiştir, yoksa tanırdım, o zaman günaydın Llorenç, nasılsın Bernat?, derdim, yine de kızgınlığım geçmezdi. Böylesi daha iyi, bu suratları hiç görmemiş olmak.*

— Sorgucuyu görmek istiyorum —diyor, sonuç olarak—. Duydunuz mu? Beni buraya kadar bu şekilde getirmeniz için ne gibi bir kötülük yaptım bilmek istiyorum. Neyle suçlandığımı... Duyuyor musunuz? Huu, ne diyorum, doğuştan sağır mısınız, nesiniz?

— Biz cevap veremeyiz —diyor her ikisi de hemen hemen aynı anda—. Sorgucu ne zaman uygun görürse seni kabul edecek. Bizimle gel.

— Bu rezalet ne böyle? Nereye gelecekmişim sizinle? Sakın benim...

— Ooo, Coixa —diyor kapıyı açan öcü— ne kalm kafalıymışsın sen! Şimdi bizi takip et! Önce üzerini arayacağız. Sonra da hücrene götürürüz. Sesini kes Coixa, seni dinlemek istemiyoruz.

— Ellerimi çözer misiniz? Saçlarımı taramak istiyorum.

— Önce bir üstün aransın. Hele, şu kılığının altında neler gizliyorsun, bir görelim.

Şimdi kocaman ve soğuk bir odaya giriyor; güneş alıyorsa da soğuk. Beatriu Mas titriyor. *Bekle, diyorlar, İcra Hâkimine haber verelim.*

— Bilmem neden bu ahşap bu kadar hoşuma gitti —diye bağırıyor Coixa— ama yağlanmaları gerekiyor. Burada fazla işim olmayacak, belli... ama iyi bir merdivenle, şip şak, iki günde hallederdim. Elimden gelir böylesi ev işleri, yabana atmayın haa...

— Yeter Coixa, ev işi mavalı okuma bize, hepimiz biliyoruz senin işini.

— Peki sana ne bundan? Söyler misin bana? Beni pislikten daha çok tiksindiren başka bir şey yoktur, hepsi bu, bazen öyle daracık yerlerden geçmem gerekiyor ki...

İcra Hâkimi bildik haliyle, nefes nefese çıkageliyor. Bu elli günlük iş onu kocatmış. Üstelik fazla bir şey kazanmış da değil.

— Ellerini çözün —diyor, kimseye bakmadan—. Şimdi söyle bakalım, Beatriu Mas, yaşın kaç?

— Otuz iki.

— Oo, hadi ama, daha fazla olmalı; neyse bunu savcı çözer nasılsa. Benim acelem var. Soyun.

— Soyunayım mı, efendim? Karşınızda ım?.. Aman efendim, Muhterem demek istemiştim, yapamam. Mümkün değil.

— Sahiden mi Coixa? Sana bakan da sanki...

— Elbette öyleyim, efendim.

— Şerefli bir kadın sanır, diyecektim, kart orospu. Ya soyunursun ya da bunlar soyar seni.

Ne İcra Hâkimi, ne de Engizisyon görevlileri geneleve gitmişlerdi fakat Coixa'nın vücudunu üçüncü ağızlardan en mahrem ayrıntılarına —göbeğindeki lekeye ya da pubis kıllarının gürlüğüne— kadar öğrenmiş olsalar da, orospunun kendilerine ücretsiz sunacağı gösteriyi heyecanla beklediler. Kadın sahip olduğu tüm iffet yeteneğini kullandı ve cellatlarının önünde azizelerin mecburen soyunuşlarını tahayyül ederek onlar gibi yapmaya çalıştı. Korsesi ve paçalı donu kalıncaya kadar üstündekilerin tümünü çıkardı.

— Devam et —dedi İcra Hâkimi, vücudunun bir yerinde hızlanan kan dolaşımını açığa vuran sesiyle.

— Olmaz efendim, buraya kadar yeter.

— Hadi Toni, git şu işi bitir. Ne saklıyormuş görelim hele.

Coixa direndi. Bağırdı, herkes duysun diye çığlıklar attı. *Pislikler, domuzlar, utanmazlar*, diye haykırıyordu, *çekin ellerinizi üstümden.* Son giysi parçasıyla birlikte ayna da yere düştü. Ayna ve tarak el konan yegâne eşyaları oldu. Ayna çatladı fakat şükür ki kırılmadı. Coixa yine de bağırıp çağırdı. Kırık bir ayna hapsedilmekten daha kötüydü: ölüm demekti.

Kâtip ifadesini aldı, söylediği her şeyi yazdı, hatta Coixa'nın değiştirmemekte ısrar ettiği yaşını bile. Sonra Coixa, konuşup durmaya ve o aziz efendilerin sinirlerini germeye devam ederek hücresine götürüldü. Birkaç salon, büyük bir avlu, iki koridoru

geçtiler ve bir merdivenden indiler ve nihayet kovuğuna vardılar. Kendisini getiren gardiyan yardımcısı önden buyurması için şakacı bir reverans yaptı.

— Bir hanımefendi olacaksın —dedi—, küçük bir kızla bir deli arasında.

Coixa'nın gözleri, dışarının aydınlığından sonra karanlığa bir süre alışamadı. Burnu aksine çürümüşlük, rutubet ve dışkı kokusunu derhal aldı ve midesi bulandı. El yordamıyla hareket etmeye başladı, hücrenin boyutlarını çıkarmaya, eşyalarını anlamaya çalışırken hanın diğer kiracılarının adını sordu.

— Benim adım Maria Pomar, o da Sara —dediğini duydu ince, neredeyse bir çocuk sesinin.

— Ah, şimdi anladım, güzelim. Siz kaçarken yakalananlardansınız. Yahudiciklerden, Yahudi tazeleri, şu gemiye binmeye kalkanlardan... Haklıymış, gardiyan haklıymış. Tam yerine düştüm, anacımmm!..

— Sen kimsin peki? —diye sordu aynı ses.

— Ben Beatriu Mas, ama daha çok lakabımla bilirler beni, Coixa. Şimdi anladınız mı kim olduğumu?

— Eh, kim bilmez! —dedi bir kez daha, Beatriu'nun artık o hafif ışıkta cismini seçmeye başladığı ses—. Kerhanenin arsız orospusu.

— Eh, ne sanmıştın ya? Yahudi sürtüğü! Senin gibi bir cehennemlik mi bana laf ediyor? —diye ciyakladı, telaşla, sanki bir engerek ısırmış gibi.

— Daha bir şey demedim —dedi genç kız—, sen hem Rafel Onofre'yi yardım etme mavalıyla elimden alacaksın hem de ele vereceksin, daha bir şey demedim ben...

— Yok —dedi Coixa, sesini alçaltıp, yerdeki kokmuş bir şiltenin üzerine Maria'nın yanına oturdu—. Yok, beni suçlamaya hiç hakkın yok. Ben kimseyi ele vermiş falan değilim, emin ol. Hem bu Rafel Onofre de kimmiş? Böyle birini tanımıyorum.

— Tabii ki tanıyorsun, Coixa, üstelik bana büyük bir özür borçlusun. Ben onun sözlüsüyüm.

— Öyle, inan öyle —dedi o ana kadar konuşmamış ve biraz yerlerinden uğramış gibi görünen gözlerini karşısındaki duvara

dikmiş olan kadın—. Ben insanların kalplerini okurum. Bakire Meryem'in bana bir vergisi.

— Bu da ne diyor böyle? —diye sordu Coixa.

— Kendini anlatıyor —diye cevap verdi Maria—. Zavallı Sara! Sen işine bak.

— Sant Roser'in Meryem Anası! Beni nereye kapattılar böyle? —diye haykırdı, gittikçe dayanılmazlaşan kokuyla birlikte hücrenin boyutlarını tam olarak görmeye başlayan Beatriu Mas.

III

İlk haftalarda Engizisyon Mahkemesi üyeleri sadece çocukların ifadesini aldı. Dört çocuk, Qiutèria'nın oğulları Miquel ve Pere, Aina Segura'nın öksüz torunları Josep ve Joan, baştan beri alt katta ailelerinden çok uzakta, rahatsız fakat aydınlık denebilecek bir odaya kapatılmışlardı.

İlkin Miquelet'i çağırttılar; farkında olmadan Ripoll'ün, o pazar akşam vakti evlerine dönen grubun büyük bir suç işledikleri yolundaki kuşkusunu teyit etmesine yardım etmişti. Çocuk evinde domuz pastırması da domuz eti de yenmediğini, üstelik Xim Martí'lerin evine davetli oldukları bir gün tattıkları ıstakoz etinden de tiksindiklerini söyledi.

Üç yaş daha büyük olan Pere, kardeşinin sözlerini yadsıdı, domuz eti yememelerinin sebebi sevmemeleriydi. Annesi Qiutèria, her yerde serbestçe dolaşan, sokaklarda ne bulsalar yiyen o hayvanların etinden tiksiniyordu, bu yüzden de ne domuz yağı, ne jambon ne sucuk sokuyordu eve... Fakat yine Pere, kollarını eklem yerleri çatırdayıncaya kadar büktüklerinde, Yahudiler için yasaklandığından domuz eti yemediklerini söyledi.

Joan ve Josep Tarongí, Aina Segura'nın dokuz ve on bir yaşlarındaki öksüz torunları, gemiye binmeleri ve gemide Gabriell Valls tarafından yönetilen duaya kimlerin katıldığı hakkında ayrıntılı bilgiler verdiler ve bunları teyzeleri üfürükçü Madò Grossa'nın evinde yapılan hazırlık toplantılarıyla çeşitlendirdiler. Özgürlük vaat edilen Josep bildiği her şeyi itiraf ediyordu, bilmediklerini de itiraf etti, böylece o kara adamları memnun edeceğini sanıyordu. Çocuğun kafasında tek bir şey vardı: bir an önce serbest bırakılmak, çünkü sokaklara dönmek, her zamanki oyun arkadaşlarıyla birlikte

oynamak istiyordu; arkadaşlarını o yönetirdi çünkü kedileri ve kuşları sapanla vurmada üstüne yoktu. Ninesinin gözetimi olmayınca bütün Allahın günü serbestçe dolaşabileceğini sanıyordu ve artık yaz geldiğine göre nerede olsa uyur, komşuların verdiği bir tas çorbayla da doyardı. Joan ise aksine, ağzından ancak kerpetenle laf alabilen o umacılardan korkuyordu. Ağlıyor, hıçkırıyordu, zaman zaman Katolik olduğunu, İsa'ya, İsa Mesih'e ve Azize Bakire Meryem'e inandığını ve onun için her gece üç *Avemaria* duası okuduğunu söylüyordu.

Bu başlangıçtan sonra Sorgucu ikişer ikişer hapsedilmiş olan kadınların sorgulanması emrini verdi. Bu hanımların hükümlerini genelde güvenilmez bulmalarına rağmen, çünkü akıl yürütmelerinde en ufak bir zekâ belirtisi yoktu, Engizisyon Mahkemesinin üyeleri onların söylediklerinden, öbür tutsakların üstüne atacakları ağı örmek için yeterli ipi çıkartacaklarını biliyorlardı. Sorgucular onların cumartesi günleri yaptıkları iş ve yemeklere dair verdikleri ifadelerden âdetlerinin Yahudilere özgü olup olmadığını kolayca çıkartabilirlerdi. Dahası bu ikiyüzlülerin yalanlarını, her vakada şahit olarak ortaya çıkardıkları komşu ve hizmetkârların şahitliğiyle çürütebiliyorlardı.

Torre de l'Àngel'den *Casa Fosca*'ya nakledildiği gün sorgulanan Rafel Onofre Valls de Valls Major dışında erkekleri sona bırakmayı tercih ettiler.

Rafel Onofre vakası, Kilise Meclisiyle Valiyi bir kez daha karşı karşıya getirmiş ve son zamanlarda iyice zora girmiş ilişkilerini tümden bozmuştu. Marki Kiliseyi, mühtedilerin hapsedilmesinin ertesi günü Sen Boiet'in başlarını çektiği güruhu kendisine karşı kışkırtmakla suçluyordu. Kilise, ve daha somut olarak Muhterem Sorgucu, Valiyi kendilerine, tamamen kendilerine ait olan bir tutsağı teslim etmeye yanaşmamakla suçluyordu. Bu tutsak gemiyle kaçma teşebbüsüne katılmakla kalmamış, akabinde keşiş kıyafetleriyle de kaçmıştı. Fakat Vali onu *Torre de l'Àngel*'de tutmakta direniyordu çünkü şahitliğinin kendisi için kıymetli olacağını düşünüyordu. Delikanlı, insanın suratına daha şiddetli yumruklar atan Engizisyonun eline düşmektense, sonuçta babasıyla iş yapmış olan

Valinin elinde kalmayı tercih ediyordu etmesine de, Sen Boiet'in ağzından Valiyi tatmin edecek, ona yardım ederek kendisini Sorgucudan kurtaracak bir itiraf uydurmayı beceremedi. Rafel Onofre Valinin istediği şeyi, Sen Boiet'in ölmeden önce Piskoposun kendisine para ödediğini itiraf ettiğini ne denli ısrarla söyleyemediyse, Engizisyon Mahkemesine de keşiş cübbesini kendisine kimsenin vermediğini, şehirde dilenmekte olan bir keşişten çaldığını ve aynı gece tanımadığı o iki kişinin kendisini can çekişmekte olan birinin günahlarını çıkartmaya zorladığını da aynı ısrarla söyledi. Fakat evi kerhanenin tam karşısında olan bir hanımcağızın şahitliği işleri karıştırdı: delikanlıyı görmüş olduğunu temin etti, ona iyice dikkat etmişti çünkü pek bir işi yoktu, sabahın köründe üzerinde keşiş cüppesi genelevin bodrumuna girerken görmüştü onu. Pek işi gücü olmayan, penceresinin önünde olup bitenin bekçisi ve Tanrının emirlerinin sadık muhafızı bu iyi kadının gözlemlerine Coixa'mn bir şey sakladığından şüphelenen Ripoll'ün bir saat öncesinde yaptığı kerhane ziyareti de ekleniyordu.

Sorgucu Rodríguez Fermosino böylece, Valls Major'un oğlu Rafel Onofre Valls sayesinde artık, davasını selefinin görevi süresince karar veremeyip açık bıraktığı, evraklarının arasında süründemede kalan Beatriu Mas'ı hapse atma işinin muazzam bir fırsatını yakalıyordu.

Nihayet Engizisyon Mahkemesinin binalarına nakledilmiş olan Rafel Onofre'nin çökmesi ve hakikati itiraf etmesi için dört kelime yetti; iki saatlik işkencenin elde edemediğini dört kelime bir çırpıda başardı: *Coixa seni ele verdi.*

Valls'ın küçük oğlu, kendisine karşı verilen ifadelerden sonra hücresine geri götürüldü ve Coixa'mn tutuklanmasından önceki sabaha kadar bir daha sorgulanmadı. Otuz günden fazla bir süre boyunca Sorgucu Beatriu Mas'ı hazırlıksız yakalamanın en iyi yolu üzerinde düşünüp taşındı. Kendisini güvende hissetmesi için ona zaman tanımaya karar verdi.

Maria Pomar, Rafel Onofre'nin ifade vermesinin hemen ardından ikinci kez çağırtıldı. Sevdiğinin başına gelenlerden haberi olmayan genç kız hapsedildiği haberini ağlayarak karşıladı. Fakat

gözyaşları, savcının kendisine Rafel Onofre'nin uğruna acı çekilecek biri olmadığını, kerhanenin orospusu Coixa lakaplı Beatriu Mas'la onu aldattığını söylemesi üzerine gözlerinde dondu. Fakat Maria Pomar, bu haberle sarsılmış olmasına rağmen, soğukkanlılığını korudu ve Sorgucuya bu dedikoduya inanmadığını, büyük ihtimalle ondan kurtulmak isteyen bir düşmanı tarafından uydurulduğunu söyledi.

— Asıl Beatriu Mas olmalı, Muhterem efendim, bu asılsız suçu Rafel Onofre'nin üzerine atan, kim bilir hangi sebeple, sonuçta kendisine hiçbir kötülüğümüz dokunmadı bizim.

— Hiç mi diyorsun? —diye sordu savcı şakacı bir tonda—. Demek hiç? İsa Mesih'i öldürmekten tut Mallorca'dan kaçmaya kadar, demek bütün bunlar hiç!

— Çarmıha çivilendiğinde ben orada değildim —diye haykırdı kız ağlayarak—. Emin olun, ona bunca kötülük yapılmasını ben de doğru bulmuyorum.

Sorgucu davalıyı Engizisyonun diğer üyelerinin ilgisine bıraktı; kollarını sıktıklarında acıdan bağırmamak için dudaklarını ısırdı, ağlamadan direndi genç kız. Sorgucu Rodríguez Fermosino, odasına kapanmış, o tatlı mı tatlı, gözyaşlarıyla ıslanmış çocuk yüzünü unutmak için kendini dualara vermeye çalışarak dua kitabını okuyordu. Maria Pomar tahammül edilmez acıyla çığlıklar atmaya başladı ve baygınlık onu o dehşet verici acıdan koruyamadığı için de sonunda Costura'nın haklı olduğunu kabul etti: Evet, o Yahudi *Parenostre*'sini Pere Onofre öğretmişti kendisine, bostandaki ılık gecelerde vedalaşmadan önce birlikte söylerlerdi, fakat onun da işin aslını bilmediğinden emindi. Ulu Tanrıya hitap eden bir duaydı, onları birleştiriyor ve güç veriyordu, birbirlerinden ayrı olduklarında da, Ciutat'ın çanları tam ikindi vakti saat altıyı çaldığında Tanrıya birlikte yakarıyor olmak için söylerlerdi.

Maria Pomar yarı ölü bir halde, bir battaniyenin içinde hücresine götürüldü. Hücre arkadaşı Sara de les Olors on gün boyunca her an ruhunu Tanrıya teslim edeceğini düşündü ve gardiyana bir hekim çağırması için haber verdi fakat sadece Peder Ferrando'yu gönderdiler, rahip günah çıkarttırmak için boşuna uğraştı, Ma-

ria sayıklıyordu. Kolları öylesine ağrıyordu ki nereye koyacağını bilemiyordu. Sant Martí kemerinin* bütün renklerinin mevcut olduğu hor davranılmış zavallı bedeni gardiyanı bile dehşete düşürünce Alcaid'i haberdar etti de, o da Madò Grossa'nın yaralarına bakmasına ve kemiklerini o faydası meşhur bağlarla yerlerine oturtmasına izin verdi.

Tahammül edilmez ateşler içinde sayıklayarak, ağrıdan kıvranarak da olsa Maria Pomar yavaş yavaş iyileşiyordu. Zaman zaman ertesi güne çıkamayacağını, ölüm vaktinin gelip çattığını ve savcının bütün o dediklerinin doğru olup olmadığını, Rafel Onofre'nin kendisini sahiden de aldatıp aldatmadığını bilemeden öleceğini düşünüyordu; sadakatsizlikle suçluyordu onu, başarısız kaçma teşebbüsü yüzünden uğradığı felaketle bu hapishaneye sürüklenmiş olmaktan onu sorumlu tutarak lanet ediyordu. O gelmeden önce, bostandaki evlerinde ana babasıyla, kardeşleriyle ne kadar mutluydu; aşkını itiraf ettikten sonra damarlarında artık başka türlü akmaya başlayan kanını tutuşturmadan önce. O andan itibaren bedeni artık ancak o yanındayken sönen bir ateşti. Derhal ve ebediyen onun karısı olmaktan başka arzusu kalmamıştı. Zaman zaman onu suçluyor, beddua ediyor, Rafel Onofre'nin adına lanet okuyordu ama hemen ardından pişman olup, adını aşkla tatlı tatlı tekrarlıyor, övgüyle anıyordu. Kendisini o gemiye bindiren o değildi. Başına gelenlerin sebebi o değildi, kendisiydi, sadece ve sadece kendisi, bin defa kendisini de götürmesini istemişti, nereye isterse ardmdan gitmeye kendisi karar vermişti. Ana babasına gemiye binmesine izin vermeleri için yalvaran yine kendisiydi, çünkü Gabriel Valls ve karısı oğullarının sevgisini görünce onu istemeye karar vermişlerdi.

Livorno rüya gibiydi. Gemiden iner inmez düğünleri yapılacaktı. Annesinin işlediği basit bir yatak örtüsü ya da basit bir çarşaf takımı olmasa da olurdu çeyizinde. Gelinlerin en fakiri olmak da umrunda değildi, Rafel Onofre onu sevdikten sonra. Onun karısı olmak, ölüm ayırıncaya kadar onun yanında yaşamak bu dünyada

---

* Gökkuşağı—ç.n.

en çok istediği şeydi; sözlüsünün kendisine onca tatlılıkla anlattığı gibi Tanrı Baba ya da Adonay'ın göklerinde tekrar buluşacaklardı. Yok, Rafel Onofre onu aldatmamıştı, imkânsızdı böyle bir şey. Birlikte kaçmaktaki kararlılığını görünce nasıl da seviniyor, neşeyle coşuyordu. Bakışını ve sözlerini hatırlamak yeterdi: *Her şey yolunda gidecek, sevgilim, canımın içi.* Onun gözlerini görmesi için kendi gözlerini örtmesi, gözbebeklerine gömülmek için, acılarına ve arzusuna dalmak için onunkileri araması yetiyordu. Hiç kimse ona Rafel Onofre gibi bakmamıştı, o şekilde, içinde erimek için ruhunu arar gibi.

O günler boyunca Maria Pomar bir lokma ekmeği bile ağzına götüremedi. Ama kendi payına düşen bütün suyu içiyor, yine de susuzluk çekiyordu. Şansına yanında ona acıyan Sara de les Olors vardı da, tası tutup dudaklarına vermekle kalmadı, payma düşen suyu da ona bıraktı. İlk günler kendini dualarına ve belirmesini beklediği görüntülerine —Tanrı, Bakire Meryem ve bir sürü melekle birlikte onun üzerine titriyordu bu görüntülerde— kaptırdığından kızın yüzüne bile bakmamış olan Sara ihtiyacı olduğunu anlayınca hemen tavrını değiştirmişti. Sonra bu zavallı kimsesiz çocuğa öylesine bağlandı ki onu iyileştirmek için elinden ne geliyorsa yaptı. Yuvasından düşmüş yavru bir kuşu annesi nasıl beslerse öyle baktı ona. Ufacık ufacık ekmek lokmalarını ıslatıp veriyordu, boğazından daha kolay geçsin diye. Sara de les Olors'un bir gülümsemeyle her davramşına teşekkür eden ve tüm bakımını takdirle kabul eden bu kızı sevmesi zor olmadı; Rafel Onofre'yle bir görüşme ayarlayabilir diye gardiyana rüşvet vermenin bir yolunu bulmak için bir an önce iyileşmek istiyordu çünkü. Sara'yı, Maria'nın deniz mavisi gözleri ya da çocuk yüzünden çok, genellikle uzun bir örgüyle topladığı, çözülünce beline varan, başak rengi saçları etkiliyordu. Sara nekahet döneminde saçlarını taramasına izin vermesi için ikna etti kızı. Tarak yokluğunda parmaklarım kullanması normaldi, maharetle bu gür ormana dalıyor, düğümleri çözüyor ve bitlerin sirke bırakıp bırakmadığını yokluyordu.

Sara yavaş yavaş, çocukluğundan beridir kendisine bahşedilmiş olan ve Yüce Tanrının bir vergisi olarak kabul ettiği görüntülerini

beklemeyi bırakıyordu ve bir defasında bir limon ağacı saksısının önünde gördüğü, kızla aynı safran sarısı renginde salınmış uzun saçları olan o sevimli ve melankolik Bakire Meryem'i hatırlatan Maria'nın tedavisine adıyordu kendini. *Sen, yavrucağzım, tanrının tatlı anacığısın*, diyordu hep Sara o cılız, duygulu, sevgi dolu sesiyle, onu okşamadan önce, uykusunu bölmesin de birazcık dinlenebilsin diye.

Sara Maria'dan önce sorgulanmıştı, martın bir cumasında, on beş kadından üçüncü olarak. Katolik, Apostolik ve Roma'ya bağlı olduğunu, sofu bir dindar olduğunu açıkladı. Gemiye bindiyse bunu babası için yapmıştı çünkü yaşlıydı ve tek başına kaçmasına izin veremezdi. Babasının öbür yağlar kendisini hasta ettiği için sadece zeytinyağlı yemekler yemeyi istediğini ve bu yüzden domuz yağıyla yemek yapınca çoğu kez kendisini azarladığını beyan etti. Babasını sadece kısmen suçladı. Davranışlarında daha çok ilgileneceklerini bildiği başka yönler de olduğunu biliyordu fakat bunlar konusunda susmayı tercih etti. Tanrının kızına verdiği nimetleri ciddiye almamış ve ona kesinlikle kötü davranmış olmasına rağmen yine de babasıydı, hayatını ona borçluydu. Hem işler kötüye giderse artık onlara söylecekti. Bu seferlik yeterdi. Sorgucular anlaştılar ve ona işkence etmediler. Fakat Sara, tekrar çağırttıklarında kendisini hırpalamayacaklarından hiç emin değildi, özellikle Maria'nın halini gördükten sonra. Düşününce bile dayanılmaz acılar çekiyordu ve esrimelerinin baygınlığından sonra gelen o çok kötü bir kalp çarpıntısı da tekrarlanıyordu. Acı çekmek onu ürkütüyordu. Maria'nın feci şekilde hırpalanmış kolları, kendi yansımasını gördüğü bir dehşet aynasıydı. Gecelerce, kızın uyumasını sağladıktan sonra, nemli ve kokuşuk şiltesinin üzerine uzanmış, hiç kimseyi suçlamadan kendini savunabileceği sözler bulmaya çalıştı. İşkenceye uğrarsa sorgucuların istediği her şeyi söyleyeceğini biliyordu, hatta o güne kadar herhangi birine karşı duyduğunu hatırlamadığı, kendisine yabancı bir sevgiyle bağlanmaya başladığı Maria'sı hakkında bile kötü konuşabilirdi. *Yardım et bana, Azize Bakire Meryem*, diye tekrarlıyordu Sara, *sen hep merhamet ettin bana, sen hep bana analık ettin, bu dünyada sahip olamadığım ana oldun bana...*

Sara de les Olors doğarken öksüz kaldı, ve sadece iki evladı olan babası bir hizmetçiyle bir sütannenin çocuklarının bakımında kendisine yeteceğine karar vererek tekrar evlenmeyi reddetti. Hıristiyan olan ve kendi inancım ona aktarıp kafasını dualarla, yakarılarla dolduran sütannenin şefkatiyle erkekler arasında büyüdü Sara. İlk görüntü dört yaşındayken geldi: bir Bakire Meryem görüyordu, tıpkı Santa Eulàlia Kilisesindeki Acıların Meryem Anası altarında resmedilmiş olanı; kalbine saplanmış hançerler ve bıçaklarla, göğsü kanlar içinde kendisine yaklaşıyordu ve o da ufacık elini o yaranın üzerine koyuyordu. Sütanne kesinlikle bir rüya gördüğünü söyledi, bu tür şeyler ancak ermişlerin başına gelirdi ve ortada bir ermiş falan yoktu, en azından o bir ermiş değildi: sütanneye karşı çıkıyor, ağabeyiyle tartışıyordu ve yalancılıkla suçluyordu ağabeyi onu. Ancak görüntüler devam etti. Her seferinde Bakire Meryem'in maiyetindeki melekler ve bedensiz ufacık kafaları ve enselerinden çıkan kanatlarıyla meleklerden ayrılan serafinler çoğalıyordu. Melekler ve serafinler, terbiye edilmiş kumrular gibi, hızlı kanat çırpışlarıyla, hiç yere basmayan ve görüntü süresince havada kalan Tanrının Annesinin ayakları dibinde oluyorlardı hep.

Sara görüntünün, belirmesinden hemen birkaç dakika önce eli kulağında olduğunu anlıyordu çünkü nerede olursa olsun, odasında, sokak ortasında ya da kilisede, şüphe götürmez kuvvetli bir kokuyla, her seferinde bambaşka, fakat hep hoşa giden bir kokuyla kendini haber veriyordu. Dahası Tanrının kendisine bahşettiği bu yetiyi dile de getirebiliyordu, çünkü yanında bulunanların hiçbiri onun sanki o anda açmışlar gibi kokularını içine çektiğinde ısrar ederek adlarını bir bir saydığı o portakal çiçeklerinin, tütsülerin kokusunu, mercanköşk ve nane karışımı esansını, fesleğenin taptaze parfümünü, zambak ve leylakların tatlı buğusunu duyamıyordu. Kokular bir tür esrime girizgâhıydı. Gözlerini boşluğa dikiyor ve görüntünün belirmesini bekliyordu. Kısa zamanda lakabıyla anılır oldu, *Olors* kızı, *Sara de les Olors.** Lakabı onu hiç rahatsız etmedi aksine hoşuna gidiyordu, bu adın kendisine

* (Kat.) Kokular. "Kokuların kızı" ya da "Kokuların Sara'sı"—ç.n.

mahallenin ata yadigârı aile lakaplarıyla bilinen kadınlarından farklı bir saygınlık, bir asalet kattığını düşünüyordu. O lakabını kendisi kazanmıştı, kendi meziyetiyle olmasa bile, Tanrının ona o görüntülerle bahşettiği meziyetlerle; öyle ki kısa zamanda yakın çevresinin dışına yayılmış ve Engizisyon Mahkemesinin kulağına gitmiş, onu çağırtmışlardı. Fakat şansına karşısına çıkan Sorgucu kızın bir iki tahtasının eksik olduğunu anlayıp görüntülerini fazla büyütmemeyi tercih etmiş, onu serbest bırakmıştı ama uyarmayı da ihmal etmemişti, elbette, kız bu görüntülerle kimseyi rahatsız edip kızdırmamalıydı, ama Cabezón y Céspedes aynı şeyi yapmadı, o dava açılmasını emretti. Sara de les Olors'un şansı vardı da içinde kadınların bulunduğu davalardan ölçüsüzce haz duyan bu Sorgucunun elinden kısa sürede kurtuldu ve bilgilerinin bulunduğu dosya, çok daha önemli konularla meşgul olan Fermosino'nun da ilgisini çekmedi. Fakat şimdi bir kez hapsedilmiş olduğuna göre, davası yeni bir ehemmiyet kazanacaktı ve kaçak Yahudiler aleyhine açılmış dava dosyalarının bir parçası olacaktı.

IV

Gabriel Valls'ın kafasına takılan bir şey vardı, gemiye binme hazırlıkları sırasında Konsolosun da yanlarında bulunduğu bir defasında Josep Valleriola ile yaptığı bir konuşmayı hatırlamaya çalışıyordu inatla; bu konuşmada *işbirliği zamanı* diye andıkları bir dönem boyunca —üzerinden on yıl geçmişti— yine bu hapishanede birbirlerine bağlı kalmak ve sorguculara fark ettirmeden haberleşmek için gizli bir şifre yarattıklarını anlatmıştı onlara. Duvara vurulan üç darbe itiraf etmeden Adonay'ın yasasına sadık kalmaya devam ettikleri manasındaydı, çünkü üç vuruş, sayılamaz olanı temsil eden üçgenin üç köşesine tekabül ediyordu. Üç vuruş ve ardından bir vuruş daha, Mahkemede Hıristiyan olduklarını beyan ettiklerini söylüyordu, çünkü üç vuruş Tanrı demekti ve bir vuruş da düşmanın dinine göre oğlu İsa Mesih'ti. Üç artı iki vuruş Hıristiyan ibadetlerini yerine getirdiklerini, ayine gittiklerini, tespih çektiklerini temin ettikleri manasındaydı, çünkü o iki vuruş Kilise ya da Joan Peroni'nin anası demekti. Fakat hafızasını ne kadar zorlarsa zorlasın gerisini hatırlayamadı. Önlerindeki o korkunç ihtimale karşı kendi insanlarıyla gizli bir dil konusunda anlaşmadığı, her şeyin yolunda gideceğinden o denli emin olduğu ve kaçacakları gemi aniden çıkagelince gerisini düşünmek istemediği için kendisine lanet okudu. Şimdi çok pişmandı.

Yumruğunu sıkarak duvara üç kez vuruyor, kendini tanıtmak, hiç değilse mahalleden biri olduğunu göstermek için, öbür tarafta belki geçen sefer tutuklananlardan biri vardır da şifreyi hatırlar diye. Ayrıca yandaki hücreye Konsolosu kapatmışlardı sanki, ona öyle geliyor, bu yüzden ısrar ediyor, şayet Konsolossa Valleriola'yla yaptığı konuşmayı hemen hatırlar. Bazen duvarın öbür tarafından

kendisine seslenildiği hissine kapılıyor fakat cevap verince susuyorlar ya da duymuyorlar. Dışardan gelecek herhangi bir sesi yakalama çabasıyla saatler geçiriyor: geçide açılan diğer kapıların gıcırtısı, yaklaşan ve uzaklaşan adımların sesleri, gardiyanlar hücrelere doğru bir şeyi sürüklediğinde gelen inleme ya da ağlama sesleri. İçinde yaşadığı kesintisiz alacakaranlık sadece uykuyu davet etse de Gabriel Valls hemen hiç uyumuyor, ama olur da uyursa en çirkin umacılar dolduruyor rüyalarını. Küçük oğlunu görüyor, ellerinde yabalar taşıyan iskeletlerle çevrili, dedesinin çocukluğunda sık sık anlattığı Ölüm Dansı temsilini seyrediyormuş gibi. Duman rengi tunikler giymiş iskeletler dönüp duruyor ve delikanlının etrafında eğilip bükülüyorlar ve yüz buruşturup, alaylarla onu talit ediyorlar. Nihayet ellerini kanlı iplerle bağlayarak sürüklüyorlar. Bu rüyası en korkutucu olanı.

Fakat bazen, özellikle uzun bir süre dua ettikten sonra, oğlunun kurtulmuş olduğu güveni doğuyor içine, hem de Alcudia'dan Alacant'a giden bir tekneye binebildiğini düşünüyor. Eğer Adonay ona bunu ihsan ederse, eğer Adonay oğlunu koruduysa bu tutsaklığa seve seve katlanır, başına gelecek bütün belalara seve seve katlanır. Fakat eğer oğlu karısı gibi yakalandıysa, bu zulüm katbekat ağır olur. En çok Rafel Onofre'yi düşünüyor. Yaşlılığında gelmişti o, gözünün nuruydu. Kendisine sevinçten başka bir şey vermeyen ve ailesinin inancını gönül rızasıyla kabul eden bu iyi huylu çocuk Tanrının bir armağanıydı. Maria'yı, karısını pek düşünmüyor, bulabileceği en iyi eş olduğunu inkâr ettiğinden ve onu sevip saymadığından değil, hayır, o upuzun ve bomboş zamanlarda ne kadar engel olmaya çalışırsa çalışsın dul Sampol'ün hayali tüm kadınlarınkinin önüne geçtiği için. Gemi işinin uğursuz sonuçlarını öğrenmiş midir acaba? Livorno'dan yardım edebilir mi onlara?

Fakat tekrar tekrar sorduğu bu sorulara hep aynı cevapla, bahçenin sükûnetinde kendisini seyreden Maria Aguiló'nun tatlı bakışlarıyla karşılık veriyor ve yılların yıprattığı ağzının acı çizgisini geri çeviriyor. Sonra hafızasını birlikte yaşanmış hayatlarının en güzel anlarını çağırmaya zorluyor: gizli düğünlerini, Santa Eulàlia'daki törenden sonra, babasının eski belgelere bakıp en

yakın dostlarıyla birlikte bir Yahudi evlilik töreni yapıverdiği günü; çocuklarının doğumlarını —beş evlat vermişti Tanrı ona, sadece ikisi yaşamıştı; bütün ev işlerini kolayca çekip çevirmesini, ayva marmeladı yapmadaki hünerini, Segell'in en akıllı kadınıydı ve her cuma akşamı masasına serdiği, elleriyle işlemiş olduğu sofra örtüsünü herkes överdi. Kümes hayvanlarını Eski Yasa'ya göre keserdi, pek çok kadının yaptığı gibi iğrençleştirmeden; yoksullar için sadakasını hep bir yerde hazır bulundururdu, ve yarıcının kızını gelini olarak memnuniyetle kabul etmiş, onu kendi kızı yapmayı arzulamış ama Adonay nasip etmemişti.

Maria'nın bütün iyi yanlarını hatırlıyor ama kendini zorlayarak. O da gemi yolculuğu için mecburen izlemişti kendisini, annesini, teyzelerini, yeğenlerini ve kuzenlerini ağlaya ağlaya bırakarak. Maria evinde ya da bahçesinde, canı nerede isterse, büyük bir memnuniyetle kalırdı. Ama ipleri elinde tutanın kendisi olduğunu hep açıkça ortaya koyduğundan onu basbayağı mecbur etmişti, karısı baştan beri bu talihsiz serüvene hiç iyi gözle bakmasa da belli etmemişti. Oysa dul Sampol, kaçışın fazla aceleye getirildiğini düşünse karşı çıkardı. Blanca iyi bildiği yolda mücadele etmeyi umursamaz. Maria boyun eğer çünkü öyle öğretilmiş ona, bütün kadınlar öyle yapar. *Ah, Rabbim, yardım et bana, yüreğime daha fazla eziyet etme artık!* Tanrı her zaman en iyi sığınak. *İnancımı koruyamazsam,* diyor kendine, *Adonay beni terk ederse, kayınvaldem gibi çıldırırım sonunda ve bu karanlıklara tahammül edemem, geceleri tekrarlanan endişelere, Peder Ferrando'nun gevezeliklerine, uzun sabahların, sadece sıçanların koşuşturmaları ve kedilerin uzaklardaki miyavlamalarıyla kesilen korkularına.*

Hıristiyan inancını öğreten Cizvite, ne zaman Mahkemeye çıkarılacağını bilip bilmediğini soruyor, bir an önce yüzleşmek istiyor çünkü, beklemek muhtemel işkenceden daha acı verici geliyor. İnsanları hakkında bilgi vermesi için tanrı aşkına yalvarıyor fakat beriki onun için önemli olan hiçbir şey söylemiyor.

Gardiyan sefil tayınını —hemen hep bir parça ekmek, bazı pazarlar ağzına koymayacağı bir parça domuz pastırması, bir sürahi su— verdiğinde Valls sık sık onu durdurup, oğlu hakkında

bir şey bilip bilmediğini, ötekilerle birlikte hapsedilip edilmediğini ya da kendisini ne zaman çağıracaklarını bilip bilmediğini sormak istiyor. Değersiz kimseler olduğunu düşündüğü öbür tutsaklara yaptığı gibi küfürle ya da tekmelerle cevap vermeyen gardiyan, Valls yardımlarının karşılıksız kalmayacağında ısrar etse de bu tür bilgiyi veremeyeceğini söylüyor.

Nisan sonunda bir gün bizzat Alcaid yemeğini getiriyor ve nezaketle bir isteği olup olmadığını soruyor. Oğluma ne oldu, öğrenebilir miyim, diye soruyor Valls, kimler sorguya alındı ve beni neden hâlâ çağırtmadılar. Alcaid, sorgulama konusunda Mahkemenin niyetini bilmediğini söylüyor, o ana kadar sadece kadınları ve çocukları çağırtmışlar, bir de bir delikanlıyı: oğlu Rafel Onofre'yi.

Valls darbeye teslim oluyor fakat başına bir dağ yıkılıyor sanki. Oğlu hakkında başka bir şey bilip bilmediğini, nerede olduğunu soruyor. Bir saniyeliğine de olsa onu görmesine izin vermesi için yalvarıyor ve beklediğinin aksine Alcaid onu Pere Onofre'nin hücresine götürmeyi kabul edince çok şaşırıyor.

Kaçışın başarısızlığa uğramasının verdiği acı oğlunun yaralarının ve gözlerindeki ateşin verdiği acının yanında hiçbir şey. Rafel Onofre, Alcaid'in verdiği süre kısacık olduğundan, başından geçenleri telaşla anlatıyor. Öfke Gabriel Valls'un nabzını dolduruyor kalbinin her vuruşu adeta damarlarında patlıyor. Duvarları yumruklamak istiyor fakat oğlunun ateşler içindeki alnını, çocukken de yaptığı gibi okşamakla yetiniyor. Elinden geldiğince avutmaya çalışıyor. Muhtemelen artık ona eziyet etmeyeceklerini söylüyor, itiraf etmekle iyi yaptığını. İhanet edeni niye korusun ki? Oğlunun önünde çöküşünü saklayabiliyor ve ona her şeyin düzeleceği konusunda güven veriyor. Hücresine dönünce İncil'den kendisine örnek alacağı bir atasını ararken aklına hep İbrahim Peygamber gelse de Adonay'ın kendisinden, oğlunu da kurban etmesini istediğini kabul etmesi çok zor.

O gece gözüne uyku girmiyor. Pere Onofre olup bitenler yüzünden hiçbir şekilde şikâyet etmemişti ama o yine de kendini suçluyor, hem de iki kat: ilkin onu gemiye sürüklemiş, sonra da kendisini aramayacaklarını düşündüğü tek yer olan geneleve göndermişti,

adımını atmaması gereken bir yere... Oğluna verdiği buyruğu Tanrı esinlemiş olamaz mıydı? Belki de kendisini sınamak istemişti. *Bende Eyüp sabrı yok Tanrım.* Adonay başının üzerine kocaman gürzünü indiriyor, o başını dimdik tutsa da, dayanabileceğinden emin değil. Rafel Onofre annesiyle Maria'yı sormuş ve bu isim ağzından çıktığında gözyaşlarına boğulmuştu. *Bu belayı ben getirdim başıma diyordu* oğlu hıçkırıklar arasında. Ama yanılıyordu. *Gemiye binme işi aceleye getirilmişti ve bunun tek sorumlusu da kendisiydi. İşleri başka bir şekilde düzene koyabilir miydi? Ertelemek, hazırlıkları zamana yaymak, çok tehlikeliydi. Herhangi biri hiç istemese de tedbirsizlikten kendini ele verirken onları da ifşa edebilirdi. Ertelemek Pere Onofre ve dul Sampol'ün yarattığı fırsatı kaçırmak olurdu. Yok, Livorno'daki dostları kaptanla anlaşmaya varmışlardı, sunbekinin limandan öyle bomboş ayrılmasına izin veremezlerdi. Hayır, kesinlikle olmazdı. Birbiri ardına gelen aksilikler başarısızlığa sebep olmuştu. Adonay'ın izniyle. Neden? Neden? Yasa'nın emirlerini daha iyi yerine getirmek için gidiyorlardı, tedbir üstüne tedbir alarak yaşamaktan, ikiyüzlü bir hayat sürmekten kurtulmak için. Ya da sadece korkudan... Rabbim onları cezalandırmıştı. Fakat o kim oluyordu da yargılıyordu? O kim oluyordu ki, Musa'nın yasasını tek gerçek olarak kabul eden Yahudi kökenli zavallı bir tüccar, çünkü babasının yasasıydı, babasının babasının da, Rafel Onofre'yi kurban edenlerin kendi inançlarına bağlı oldukları kadar dirençli bir inanan. Benden yana olmayan bana karşıdır öyleyse dışlanmalıdır. Kuru bir dal gibi ateşe atılacak ve yakılacaktır, diye ısrar ediyordu Cizvit. Ya Adonay'ın sırf kendi halkının inatçılığıyla, ve Tanrı Babamızın da düşmanların aynı derecede inatçılığıyla var olduğu doğruysa? Hıristiyan ya da Yahudi olmaktan önce insan olsaydık, kendimizi olduğumuz gibi hissetseydik, birbirimizi yok etmeyi istemeden saygı duyarak barış içinde yaşar mıydık? Fakat bu onun, o ana kadar hayatına bir anlam veren, onu cemaatinin en saygı duyulan kişisi, Rabbi yapan inançlarını inkâr etmeye hazır olduğu anlamına mı geliyordu? Hayır, belki de sadece oğlu için, sadece oğlunu Tanrı Babamızın gazabından, Rabbimizin gazabından kurtarmak için...*

Şafağın süt gibi ışığı şehri kaplıyor. Agutzil'in adamları sur kapılarını açmaya hazırlanıyor. Yüklü arabalar içeri girmek için dizilmiş bile. Dışarda gün ışığı hayatı canlandırıyor. Buradaysa hayat karanlığın içinde eriyor... *En kötüsü sabahlardı*, demişti onlara Valleriola, *tutsaklar hariç herkes için günün başladığı vakitler, çünkü hücrede aydınlıkla karanlık arasında fark yoktur.* Haklıydı da. Işığı özlüyor. Ona hiç şimdiki kadar hoş gelmemişti, hiç anlamamıştı şimdiye kadar körlerin talihsizliğini. *Sabahları*, diye anlatmıştı Valleriola, *gardiyanların adımları başka türlü ses çıkarır: Acaba beni mi çağırmaya geliyor? Beni mi? Sonra uzaklaşır... Karanlıkların içinde tükenip gittiğini izlemek ne huzur vericidir!* Valls kendisini çağırtmalarını yeğliyor. Artık tahammül edemiyor. Her şey bir an önce olup bitsin, ne kadar erken olursa o kadar iyi, her şeyini elinden alsınlar fakat onu bırakmasınlar. Oğlunu bırakmasınlar... Ne olursa olsun yeni bir işle her şeye yeniden başlarlar. *Elimden geldiğince susarım. Kendimi suçlarım, sadece kendimi. İşkencede susmak mı? Ya azap izin vermezse? Ötekilere eziyet etmelerini nasıl engellerim? Güçlü olabilecek miyim? Dayanabilecek miyim? Ya bu sefer mallarımıza el koymakla, bizi kuruşsuz bırakmakla yetinmezler de ateşe gönderirlerse?*

Bunu kafasmdan atmaya çalışıyor. Düşünmek istemiyor. Olayları gözünde büyüttüğü olmamıştı hiç, ama bu kez on yıl öncekine nazaran zorbalığın çok daha fazla olduğunu düşünüyor; geçen sefer tutsaklar her sabah avluya çıkarılır, komediler okuyup gitar çalarak eğlenmelerine izin verilirdi. Şimdi son derece katı bir disiplin var. Avlu kesinlikle yok. Komedi kitapları, müzik aletleri hiç yok. Günler hücrelerde kapalı sonsuzlaşıyor. Yirmi kere sekiz adım. Bir sabahta atabileceği adımların bin olabileceğini hesaplamıştı, çünkü saman dolu şiltenin üzerinde oturmaktansa yürümeyi yeğliyor, uzanıp tavandaki rutubet lekelerine, çatlaklara bakmaktansa yürümeyi; tavan çok yüksek, içine kapatıldığı bu daracık yer için fazlasıyla yüksek. Gündüz olduğunu ancak on ikiye doğru güneş bütün ufka hâkim olduğunda biliyor, çünkü öncesinde ışık öylesine seyrelmiş öylesine hafif ki hiç kimse gecenin uyumaya çekildiğini söyleyemez. Hiç tazelenmeyen, iyice bayatlamış bu havadan bıkkın, çünkü kapı günde iki kez açılıyor, su ve

bir avuç tayınıyla gardiyan geldiğinde ya da Peder Ferrando'nun ziyaretinde. Bugün kendi hücresine de uğrayacağını seziyor; bugün onun o tehditkâr zevzekliklerini çekmeye her zamankinden daha gönülsüz. Neden hâlâ gelmekten vazgeçmiyor, hiç anlamıyor: *Sen kayıp bir vakasın*, demişti son seferinde. *Taşlar bile senden daha kolay yumuşardı. Yüreğinde bir engerek var.* Peder Ferrando'nun hakaretlerine gücenmiyor, tabii buluyor. Vız geliyor. Yağmuru dinleyen biri gibi dinliyor onu. Onunla konuşması, o güne kadar izin verilen tek konuşma, içini hiç de ferahlatmıyor. Aksine geriyor. *Kaçış planının başarısızlığa uğramasından asıl sorumlu olan Peder Ferrando; bir muhbire çevirinceye kadar Costura'yla uğraştı durdu, sancılar içinde can çekişirken bunalttı adamı, belki bir an düzelir de ağzından bir ihbar daha koparır diye.*

Yaklaşan adım seslerini, anahtar şakırtılarını duyuyor. Geliyorlar, yaklaştılar. Her zamanki gibi susmayı yeğleyecek. Bırakacak vaazım versin, bırakacak hakaretlerini yağdırsın, hiç cevap vermeyecek. Bu ufacık adam, bu Cizvit onu çileden çıkarıyor. Fakat gelen Peder Ferrando değil, en azından ses onun değil. Daha boğuk, daha cılız bir ses, fakat yine de bir rahip sesi sanki. Gardiyanla konuşuyor. Dediklerini anlamıyor. Bugün başkasını denemenin daha iyi olacağını, belki de bunun Peder Ferrando'dan daha şanslı ya da daha telkin edici olacağını düşündüler büyük ihtimalle. Ağzından laf alma maksadıyla sorulan sorulara alışmıştı artık. Hep aynı şeyleri duymaktan bıkkın, Yahudilerin yaptıklarından ve Yahudilerin İsa'yı öldürmeleri sebebiyle nefret edilesi yaratıklar olduklarından. Bu yüzden ebedi bir suçlu o. *Sanki İsa'nın kendisi, ya da Katolik Kilisesinin havarileri Yahudi değillermiş gibi, sanki Yahudi bir anadan babadan doğmamışlar gibi. Yahudi halkının erdemlerini inkâr etmek*, demişti son seferinde Peder Ferrando'ya, *Hıristiyan erdemlerini inkâr etmektir. Hıristiyanlar Yahudilerden değil de nereden geliyorlar? Bu yeni yasa eski yasadan değil de nereden türedi?*

Peder Ferrando ondan yılgın; her şeyi apaçık görüyormuş izlenimi uyandıran, pek az konuşan, ağzını açmadan önce hep birkaç saniye bekleyen, ve ziyaretin sonunda sessizliğinden hiç pişman olmadığına fakat söylediği sözlerden çoğu kez pişman olduğuna

dikkat çekerek suskunluğunu açıklayan bu adamın sükûnetinden yılgın. *Konuşmadan önce*, demişti, *sözlerimin efendisi olan benim, ama konuştuktan sonra onlar benim efendim oluyor.*

Peder Ferrando, Valls'ı bırakıp kendini Valleriola'ya, Martí'ye ve ruhu Tanrının inayetine daha açık gibi görünen Konsolosa adamayı tercih edeceğini bildiriyor Sorgucuya... Bu adam onu çileden çıkarıyor fakat reddetmesinin de aleyhine olup olmayacağını bilmiyor, üstelik belki de rakibi tarafından kullanılır; Peder Amengual'in kulağına giderse yardım etmek için anında orada biter. Sorgucu, başından atmak için, neyi münasip buluyorsa onu denemesini söylüyor. Tutsaklarla ilgilenen iki rahibin de işleri başlarından aşkın, özellikle kaçış teşebbüsüne katılmamış ancak şüpheli görünen Mahallelilerin de tutuklanmaya başlanmasından sonra. Hapishane tıka basa dolu. Hepsine yetişemiyorlar ama davalar da bir an önce görülmeli. Kraliyet ziyaretinin ilk *Auto de Fe*'yle çakışması gerekiyor, şüphesiz öyle olacak. *Biliyor olmalısınız, Muhterem Efendim, bir kitap yazıyorum, sahiden,* İnancın Zaferi, *sapkınlığa dair ve yakından belgelendirmek istiyorum... Valls'la ilgilenmek hepsinden önemli. Yüceler Yücesinin yardımıyla onu dinimize döndürebilmeyi umuyorum...*

Ferrando, Sorgucunun yetkiyi verdiğini işitince, çileden çıkıyor. Manastırda burnundan soluduğu, hatta sövüp saydığı söyleniyor. Tehditleri işe yaramamış: Amengual onun topraklarına girmişti, hem de kolayca. Onun, *tabii ya onunmuş!*, bir kere burası hiç kimsenin toprakları değil, diyor ve ekliyor utanmaz herif, çamuru olan çömlek yapar... Halbuki Ferrando'ya her şey kendi lehine gibi görünmüştü, meğer ektikleri boşa gidiyormuş. Amengual'i o güne kadar öyle cıvıl cıvıl gören olmamıştı, özellikle son sıralar süngüsü pek düşüktü, üstelik, Vali ve yeğeninin Belediye Reisi ile birlikte Sor Noreta'nın hayatına dair yazdığı kitaptan birkaç paragrafı okurken gülmekten patladıkları da gelmişti kulağına, bilhassa kendisinin en esinli bulduğu yerde: *Aşai Rabbani ayin eşyaları odasından ona portakallar attı, yeryüzündeki âşıkların yaptıkları gibi, ve o da kutsal yağla ovulmuş bağrında sakladı onları. Sonra sevgili Aşai Rabbanisinin başını çektiği kutsal melekler göründüler*

ve ona karadut marmelatı verdiler, göksel eller tarafından yapıldığı için bildiğimizden elbette çok farklı olmalıydı. Bu marmelat çölün manası oldu Sor Noreta'ya, meleklerin besini, perhizlerinin ve nedametinin meleklere has ödülü.

Allahtan pazartesi *tertulia*ları yaz sonuna ertelenmişti, yoksa Amengual, kim bilir hangi yüzle karşılamak zorunda kalırdı Don Sebastià'yı, dedikodulardan haberdar olduğunu bildiren limoni bir suratla mı, yoksa umursamaz görünerek her zamanki gibi mi? Böylece, işleri başından aşkın olan İcra Hâkiminin telaşından ve artık konuşmadığı Peder Ferrando'yla arasında giderek büyüyen husumetten kurtulmuştu. Kronikçi Angelat da, pek yakındaki ziyaretlerinde Majesteleri kraliçenin önünde sunmak üzere Ciutat adına yazmak zorunda olduğu *Memòria*'ya kendini tamamen verdiği için yaz sıcaklarmm geçmesini tercih ediyor. Elbette üzülerek, Clarissa rahibelerinin *quarto embatumat*'ları yüzünden, ne kadar arasamz da onlar kadar lezzetlilerini bulamazsınız. Bir tek Sebastià Palou pazartesi buluşmalarının devamına karşı çıkmamıştı, yeter ki sözlerine çürük bir meşe palamudu kadar değer verdiği Peder Amengual ahmağından başka biri daha katılsın. Amengual'i de üzmemişti erteleme: *Yazmak için vakte ihtiyacım var. Bu benim şaheserim olmalı. Ayağıma gelen bu fırsatı tepmem mümkün değil, sahiden de...*

Konuşarak geliyorlar. Kendisi hakkında mı konuşuyorlar? Şimdi tam kapının önündeler. Gardiyanın anahtarı kilide soktuğunu ve çevirdiğini işitiyor. Kapı gıcırtılarla açıldığında, Gabriel Valls yarı karanlığa alışmış gözlerini yabancıya dikiyor. Hayır, bu gözleri içine kaçık dolgun dudaklı köşeli surat, hiçbir şey söylemiyor ona. Peder Ferrando'nunkiyle aynı olan cübbesinden onun da Cizvit olduğunu anlıyor. Sağ elinde bir hokkayla tüy kalem ve koltuğunun altında bir kâğıt dosyası bulunması şaşırtıyor onu. Susmaya alışmış, ilk konuşanın yeni gelen olmasını bekliyor sessizce. Fakat beriki hiçbir şey demiyor. Sadece hafifçe gülümsüyor ve memnuniyetsizlik ifade eden bir hareketi engelleyemiyor. Gardiyan sonunda onları tanıştırıyor: *Peder Amengual sana bir süre arkadaşlık edecek* ve kapıyı örtmek üzere dönüyor.

— Kapıyı açık bırakamaz mısınız? —diye soruyor rahip—. Burası berbat kokuyor! —diye de ekliyor sol eliyle burnunu hafifçe kapatarak.

— İzin yok, Muhterem Peder. Ben dışarda bekliyorum. Gitmek istediğinizde çağırın yeter, gelir açarım.

Valls, geleli bir dakika bile olmadan bütün diğer hücreler gibi kokan bu deliğin kokusundan şikâyet eden bu adamdan hiç hoşlanmıyor. Saman şilte o geldiğinde zaten sidik, ter ve kan içinde rutubetliydi, elbette değiştiren de olmadı. Bir köşede de haftada ancak bir kez boşaltmasına izin verilen dışkı dolu kova var. Hava ekşi ekşi, insan dışkısı kokuyor. Peder Amengual otursun diye gardiyan bir sandalye getiriyor.

— Affedin Muhterem Peder —diyor sonunda Valls, iğnelemeyi vurgulayarak—. Evimde olsak sizi layıkıyla ağırlardım. Görüyorsunuz, bu Engizisyon Mahkemesinin hapishanesi pek de kutsal değil, en azından kokusu.

— Sahiden? —diye soruyor Cizvit, suçlunun alaycı yorumunu nasıl karşılayacağını bilemeden.

Tekrar sessizliğe dönüyorlar. Tutsak volta atıyor ve Peder Amengual vaazına nereden başlayacağını bilemeden onu seyrediyor, oysa önceki günden beri bunu hazırlamaktan başka bir şey yapmamış. Dosyasındaki notlara başvurmaktan başka çaresi kalmıyor. Sinirlerinin ihanetine uğruyor ve böyle olduğunda hep ezberi bozulur, *sahiden*... Dosyanın bağlarını dikkatle çözüyor. Kendi yazısını okumakta epey zorlanıyor, çünkü o alacakaranlıkta bir şey görmek mümkün değil. Peder Amengual rahatsız, hokka ve kalemi nihayet devrilmesinler diye bacağının üzerinde sağlama aldıktan sonra parmağını tükürükleyerek sayfaları çevirirken Gabriel Valls gözlerini onun üzerinden ayırmıyor.

— Birlikte —diyor— yorumlayalım diye, Yahudilerden söz eden Yüce Kilise Babalarmdan birkaç paragraf seçmiştim. İnancın zaferi üzerine kitap yazıyorum. Orada Hıristiyanlığa inançla dönmüş olarak ya da sapkın olarak söz edilmek sana bağlı. Dinle, dinle, bu metin Nenizili Aziz Gregori'den: *Yahudiler İsa Efendimizi öldürdüler, peygamberleri katlettiler, Tanrıya isyan ettiler ve ona*

olan nefretlerini gösterdiler, onun yasasına sövdüler, inayetine karşı direndiler, babalarının inancını inkâr ettiler. Şeytanın maiyeti, engerek soyu, hainler, iftiracılar, körleşenler, Farisi mayası, iblisler Sanhedrin'i, kahrolası lanetliler, recmediciler, bütün iyilerin düşmanları...* Söyle bakalım sence nasıl?

— Ne dememi bekliyorsunuz Peder Amengual? Nenizili Aziz Gregori yazdı, demediniz mi bana? Onun yetkisine karşı kim çıkabilir ki?

— Şimdi de Orígenes'ten bir pasaj okuyacağım —diyor Peder Amengual, Valls'ın uysallığından memnun—: *Yahudiler asla bir zamanlarki durumlarına dönmeyecekler, mademki Kurtarıcıyı öldürmek gibi en iğrenç suçu işlediler. Bu yüzden Kudüs'ün yıkılması ve Yahudi halkın dağıtılması elzemdir...*

Peder Amengual susuyor. Sormasına gerek kalmadan Valls'ın bir şeyler söylemesini bekliyor, fakat Gabriel mümkün olduğunca az konuşmayı seçmiş ve iddialarını kolayca çürütebileceği bu metinlerin kendi üzerindeki aksi tesirini gizlemeyi tercih ediyor. Amengual bir kez daha ısrar ediyor.

— Sahiden, ne diyorsun?

— İkinci asırdan beri Yahudi halkının uğradığı felaketleri ilahi ceza olarak haklı çıkaran şu bildik yergilerin bir parçası.

— Pekâlâ, pekâlâ... Ama sen ne düşünüyorsun?

— Ne düşünmemi istersiniz Peder Amengual? Orígenes öyle diyorsa ben zavallı ne düşünebilirim?

Bu başlangıç, inan Amengual, ikna ettim onu, eminim. Bugünlük bu kadar pislik kokusu yeter. Gelecek sefer birkaç dal nane getirmeliyim.

Rahip tüy kalemini hokkaya batırdı ve dosyasındaki boş bir kâğıda birkaç satır yazdı, mürekkebin kurumasını bekleyip sonra da eşyalarını topladı. Valls'a bu ilk görüşmeye son verdiğini söylemeksizin ayağa kalktı, kapıya birkaç kez vurarak biraz geciken gardiyanı çağırdı.

---

* Talmudların kaynaklarına göre Sanhedrin 71 bilgeden oluşan ve bunların belirli zamanlarda Kudüs Tapınağı'nda, yasama, yargı, diyanet ve tören işlevlerini yerine getirdiği bir kuruldu—ç.n.

— Şöyle bir dolanmaya çıkmıştım —dedi gardiyan özür manasında—. Biraz daha uzun kalacağınızı sanıyordum Peder Amengual.

Çıkacağı sıra Cizvit elini tutsağa sundu, kendisinde uyandırdığı tiksintiyi bastırarak. Gabriel Valls, kirli eliyle rahibinkini sıktı ama öpmedi, onunki sadece bir jestti.

Amengual'in yöntemi Gabriel Valls'ı şaşırtmıştı. Rahibin hakaret ve suçlama dolu da olsa birkaç metin okumakla yetineceğini tahmin etmiyordu. Peder Ferrando'nun yaptığı gibi mevcudiyetinin, kendisinin hep cevap vermeyi reddettiği soruşturma mahiyetinde doğrudan hakaretler üzerine yükseleceğini samyordu. Birden Peder Amengual'in, Valinin eşinin şu azizelik belirtileriyle ölen akrabasının kitabının yazarı olduğunu anladı. Ve bir kahkaha kopardı: birisi Cizvit'in, henüz anasının karnındayken Venerable'ye çarmıha gerilmiş İsa'nın görünmüş olduğunu yazdığım söylemişti. *Şayet beni karanlıklardan çıkarıp aydınlığa götürecek olan buysa*, dedi kendine, *emin ellerdeyim demektir*. Böyle düşünürken anahtarın kilitte dönüşünü duyunca kapıya bir kez daha yaklaştı.

— Size iyi bir haberim var —dedi, epeydir görmediği Alcaid—. İyi bir kaynaktan, Vali ile Büyük Genel Meclisin Başkamnın Krala sizin hapsedilmenizden ve mallarınıza el konmasından yakman bir muhtıra verdiklerini ve bunun Mallorca'nın mahvına neden olacağını bildirdiklerini öğrendim.

— Ve tabii kendilerinin de —diye ekledi Valls—, fakat memnun oldum, size de minnettarım. Gelip hemen haber vermeniz de çok sevindirici.

V

1688 Nisanının o öğle vaktinde Gabriel Valls'ı onca umutlandıran Vali ve Büyük Genel Meclisin muhtırası daha ziyade tersi bir etki yarattı: Kilise Meclisinin sivil iktidar aleyhtarı tavrını daha da güçlendirdi ve durumu kabul edilemez bulan Engizisyon Mahkemesi üyelerini çileden çıkarttı. İcra Hâkimi Sebastià Palou'yu selamlamaz oldu, üstelik bunu nisanın üçüncü pazarı *Seu*'daki ayinden çıkarken, herkesin gözü önünde yaptı. Günler önce, malların müsaderesi meselesi yüzünden tartışmışlardı zaten. Fakat Piskoposluk Meclis üyesi Llabrés'ten çok Engizisyon Mahkemesi savcısıydı Sorgucuyu davaları ertelemek yerine hızlandırmaya teşvik eden; böylece krallık yetkilileri karşısında engel ya da korku tanımadıklarını göstermiş olacaklardı. Elbette Sorgucu, cesaretini ve sebatını ortaya koymak için bu öğütleri dinlemekle kalmadı, kendisine şüpheli görünen tüm Segell Sokağı sakinlerini mallarına el koyarak hapsetmeye devam etti.

Engizisyon Mahkemesinin, Büyük Genel Meclisi ve şahsen Valiyi nereye kadar ciddiye almadığını göstermek için Piskoposun da desteklediği Sorgucu Rodríguez Fermosino, ne tür bir soyağacı olursa olsun kendisi için fark etmeyeceğini, kökünden söküp atabileceğini söyleyerek aristokrasiyi tehdit etti, çünkü hangi taca sahip olurlarsa olsunlar kendisinin şüpheli gördüğü ham meyvelerin olgunlaşmasına asla izin vermeyecekti. Aksine, bir çırpıda dalından düşürecek ve solucanlara şölen olsunlar diye yerde çürümeye terk edecekti. Sorgucunun mesajı öyle zor anlaşılacak türden değildi. Rodríguez Fermosino ezici olmak istediğinde mesellere başvurmayı pek severdi. Benzetmelerin her şeyi çok daha açık seçik ifade ettiğini düşünürdü. Galicialılığı boşuna değildi, üstelik Roma Kilise Meclisinde de boşuna çalışmamıştı.

Vali, olaylardan telaşa kapılıp Madrid'e gitmeye karar verdi, bu belalı durumlarda yapılacak tek şey yaşlı Kraliçeden yardım istemekti. Don Antonio Nepomuceno, kendisine eşlik etmeyi teklif eden Büyük Genel Meclisin Başkanı Partida markisinin şehirde kalmasını tercih etti. İkimiz güçlerimizi birleştirelim, diyordu Nicolau Gual, fakat Vali, krallığın en önemli iki otoritesinin yokluğunun büyük bir kargaşa yaratacağından emin olduğunu söyleyerek kalmaya ikna etti onu. Dahası Kilise Meclisi bunu bir firar, daha da kötüsü zafer olarak alabilirdi. Aslında Vali için bunun pek önemi yoktu, daha doğrusu işin bu tarafı Büyük Genel Meclis Başkanının Başkente gelmesi halinde Kraliçenin ziyaretinin, kendisinin uydurması olduğunu derhal anlamasından daha önemsizdi; Partida Markisi aldatılmış olmayı kesinlikle affetmezdi. Kral naibi hanımın ziyareti sırasında kesesinden çıkacak parayı düşündükçe midesine ağrılar giriyordu, üstelik sağlayacağı pek bir fayda da yoktu, ancak Vali aksini düşünüyordu; her ne pahasına olursa olsun Kraliçeyi Adaya getirmek onun, muhtıradaki taleplerinin de önüne geçen birincil amacıydı.

Dördüncü Felip'in ölümünden yarım saat sonra başına taktığı ve artık ömrü boyunca çıkartmayacağı rahibe başörtüsüyle —sinek kanadı renginde— erken yaşlanmış ve sıhhati yerinde olmayan Katolik Majesteleri Ana Kraliçe, Mallorca Valisi Hazretlerini mayıs sonunun bir akşamüzeri, sarayın şahsi kabul salonunda huzura kabul etti. Kibar görünmek için, bütün Fransa'nın en nazik tavırlarını sergileyebilecek Boradilla, öylesine gösterişli ve ezici bir şekilde eğildi ki burnu neredeyse döşemeye değdi. Sağ dizinin kemikleri çatırdadı ve boynunun tutulduğunu hissetti. Mallorca'da yaşamaya başladığından beri bu tür tehlikeli selamlaşmalarda bulunması gerekmediğinden alışkanlığını yitirmişti. *Bir tarafını kırmadığım kalmıştı bir*, başı önde Kraliçenin kendisini ayağa kalkmaya davet etmesini beklerken çektiği eziyeti unutmaya çalıştı. *Sanki yaşıyla birlikte burnu da büyümüş gibi. Mum söndürmek için yaratılmış! Mallorca'da Mahalleliden biri sanacaklar kesin*, diye düşünüyordu Marki. *Eh tabii, dokuz gün ayinlerinden birini bile kaçırmayıp manastırdan manastıra koşunca...*

Kraliçeye oda hizmetçisi yerine bir rahip eşlik ediyordu. Bu ayrıntı Markinin hiç hoşuna gitmedi fakat önemsememeye karar verdi ve onu her zamankinden daha çirkin bulsa da bir şey talep etmeden önce saygıyla iltifat edebilirdi; ruhunun en temiz köşesinde kutsal bir emanet gibi sakladığı, kimselerle kıyaslanamaz güzelliğini, dolaylı fakat yeterince abartılı bir üslupla dile getirdi. *Doğru yoldayım,* dedi Antonio Nepomuceno içinden Donya Marianna'nın hoşnut gülümsemesini görünce. Bir süre önce hediye ettiği ve Kraliçenin de taktığı iyileştirici bir taşı olan yüzüğü parmaklarında göremiyorsa da Vali bunu kötüye yormadı. *Sıhhati yerinde olmalı,* diye düşündü, *artık ihtiyacı kalmamıştır.* Fakat yine de ziyaret sebebini açıklamadan önce sıhhatini sordu. Kraliçenin cevabı eziciydi:

— Yüce Tanrımız Efendimiz bana çile bahşederek lütufta bulunuyor. Seni dinliyorum, Boradilla.

Haşmetli Katolik Majesteleri rahibe doğru gülümsedi, yanında ayakta durmasına rağmen konuşmayı yöneten oydu sanki.

Antonio Nepomuceno Hanımefendinin kendisine fırlattığı oltayı kaptı ve seyahati boyunca ezberlediği dersini tekrarladı:

— Siz Majestelerinden Adamıza yapacağınız bir kraliyet ziyareti rica etmeye geldim hanımefendi. Mallorca'daki tebaanız kraliyet mevcudiyetini heyecanla beklemektedir... —Ses tonunu en ikna edici olanına ayarlamıştı ama elinden geldiğince de ihtiyatlıydı.

— Majesteleri gelinim tercih edilmez mi acaba?

— Hanımefendi, açıkçası, Kraliçe sizsiniz. Majesteleri Kraliçe Doña Maria Luisa de Orleans, Tanrı onu korusun, henüz Kralımız Efendimize bir veliaht vermediler.

Nasıl verecek ki, dedi Marki içinden, *hâlâ bakireyse?* Güzergâh belirlenmişti. Marianna d'Àustria oturduğu yerden açıkça gülümsüyor ve görüşmeye son vermiyor, üstelik tespih çekmeye de davet etmiyordu, elinden hiç bırakmamasına rağmen, dediklerine göre ziyaretçileriyle bunu hep yapıyormuş. Fakat iyi karşılanmış olsa da Antonio Nepomuceno Sotomayor y Ampuero, yedinci Boradilla del Monte Markisi, *Grande d'Espanya,** ve Llubí Markizinin eşi,

---

* (Kat.) İspanyol soyluluk hiyerarşisinde en üst unvan—ç.n.

talebine Kraliçenin olumlu karşılığını alamadan huzurdan ayrıldı. Anlayabildiği kadarıyla Marianna d'Àustria'nın tutup öyle uzun ve sıkıcı bir yolculukla baş ağrılarını iyice artırmaya hiç niyeti yoktu, bu yüzden hayır demişti. Fakat o denli incelikle konuşmuştu ki —elbette düşünecekti, daha ilerki bir tarihe bırakıyordu, günah çıkarttığı rahibine danıştıktan sonra bakacaktı— Vali bu hayırın bir evet olarak anlaşılabileceğini düşündü, kendisini yalan yumağından kurtarabilirdi, evet, seyahati semeresini vermese de kimse kraliyet ziyaretini kendisinin uydurduğunu söyleyemezdi. *Kraliçe gelecek*, diyecekti Mallorca'ya dönünce; *yalnız zamanını şu anda bilmiyoruz: Saray bunu bize daha sonra bildirecek. Haşmetmeabın çok yoğun olan işlerine, bilhassa yaz sıcakları ve araba sarsıntısının pek fena etkilediği sıhhatine bağlı.*

Diğer konulara gelince, Yahudiliğe dönenler hakkında açılan davalar ve bilhassa mallarının aşırı müsaderesi bakımından, Kraliçe hiçbir şey diyemezdi çünkü enine boyuna bir malumatı yoktu. Fakat, samimiyetle söylemesi gerekirse, Kilisenin yaptığı ve yapmadığı her şey kendisine münasip görünüyordu. Rahip bir baş eğişiyle bu sözlere teşekkür etmiş ve Vali kendini terk edilmiş, kimsesiz hissetmişti. Marianna d'Àustria bunu fark etmiş olmalıydı ki bir suskunluktan sonra, her şeye rağmen, onu muhtıranın yöneltildiği oğluna, Majesteleri II. Carles'a göndereceğini eklemişti.

Kral, Markiyi talep ettikten bir hafta sonra huzura kabul etti. Bu son derece iyi bir işaretti ancak şüphelendiği üzere görüşme bir sonuç vermedi. İkinci Carles'a etkili danışmanlarının hiçbiri eşlik etmiyordu, aksine hizmetindeki iki soylu bulunuyordu yanında ve maalesef Vali vakti zamanında ahmak olarak gördüğü için hiç dikkate almamıştı bu ikisini, şimdi çok üzgündü. Büyük ihtimalle muhtıra lehine herhangi bir adım atması için kralı teşvik etmekte yardımcı olmayacaklardı, Majesteleriyse muhtıranın varlığından bile haberdar değildi, hoş, olsa da fark etmezdi. Eline geçse bile fayda etmezdi, çünkü okuması yok denecek kadar kıttı ve yazabildiği birkaç kelime için de Herkül gayreti sarf etmesi gerekiyordu. Bu da Cumhuriyet'in gidişatının bir işaretiydi. Boradilla Markisi görüşme sona erdiğinde, her an bir tükürük ipliği sızacakmış gibi

görünen bu sarkık dudaklı kurbağa renkli sıska oğlana acıyordu. Yok, zavallıcık zamanla iyileşmemişti. Uzun at suratında hâlâ o, çocukluğunda herkesi doğuştan mı acaba diye endişelendiren aptallık ifadesini koruyordu. Katolik Majesteleri devlet işlerinden ya da öbür işlerden anlıyormuş gibi görünmüyordu hiç. Sorular sordu Markiye; İndies'tan geleli çok olmuş muydu, Valisi bulunduğu topraklar Yeni İspanya'ya mı aitti ve ada yerlileri İspanyol olmaktan gurur duyuyor muydu?

Marki bu görüşmeden yıkılmış olarak çıktı. Don Carles ona daha çok ancak bakım ve tedaviyle hayatta tutulan zavallı hasta bir genç gibi görünmüştü. Bütün bunlardan da kötü olanı, tam bir aptal olmasıydı. Sarayda edep yerlerinin de donmuş olduğu söyleniyordu, bu yüzden hanedanın devamı için bir veliaht veremiyordu, ama hasar bununla kalsa yine iyiydi, beyni de donmuştu. *Tanrım!*, diye haykırdı Boradilla güneşli bir güne rağmen karanlık ve tavana kadar kasvetli tablolarla kaplı devasa salondan çıkar çıkmaz. *Tanrım!*, diye haykırdı tekrar, kralın oda görevlisinin kendisini deli sanmasına, ya da terbiye görmemiş biri olarak değerlendirmesine pek aldırmadan. *Rahiplerin bizi neden çiğ çiğ yedikleri anlaşılıyor!* Vali Sarayda kimsenin anlamadığı Mallorca lehçesiyle ve kendi kendine konuşuyordu, öfkeden küplere bindiği zamanlarda karşısına çıkan ilk kişiyi tekmelememek için hep yaptığı gibi.

Başbakanla konuşmasını tavsiye etseler de Marki buna sadece teşebbüs etmekle kaldı. Sekreter, Ekselanslarının aşırı meşgul olduklarını ancak iki üç aya kadar kendilerini kabul edeceklerini bildirdi. Vali, midesi bulantılar içinde, kuyruğunu bacaklarına kıstırıp, fakat başarısızlığını kimseye fark ettirmemek için de acısını içine gömerek, haziran ayı sonlarında bir pazartesi günü Mallorca'ya döndü.

Önceden o çok sevdiği Saray şimdi en kötü anılarını barındırıyordu. Onca zaman en sevdiği şehir olan, tatlı tatlı özlediği Madrid, Palma'dan daha fakir ve kasvetli görünmüştü gözüne; Palma'nın hiç değilse başkentte bulunmayan önemli bir katedrali, gözlere şenlik bir *llotja*sı vardı. Ciutat de Mallorca sokaklarında, son zamanlarda yoksulluk artsa da, en rezil şekilde sadaka istemek için arabaların etrafını sarıp, vermeyen olursa kapıları açmaya dav-

ranan o kötürümler, körler, meslekten arsızlar yığınını gördüğünü hatırlamıyordu... Temsil ettiği hükümdarlar bir yana... Sarayda tek bir şey onu sevindirmişti: gayri meşru iki oğlu da, pek yakında kutlanacak olan kârlı evlilikleriyle saygınlıklarını ve servetlerini artırmaya devam ediyorlardı. Fakat herkesin önünde hep yaptığı gibi başkentin güzelliklerini göklere çıkarmış ve kasti yalanlarla kraliyet ailesini övmüştü: Don Carles sıhhatine kavuşmuştu çok şükür ve ülkeyi gayet iyi, aklı başında yönetiyordu. Kraliçe Maria Lluïsa gün geçmeden bir veliaht verecekti onlara... Majesteleri Kralın huzuruna kabul edilmiş ve bu görüşmeden hükümdarın Büyük Genel Meclisten yana olduğu sonucunu çıkarmıştı.

— Peki ama sana hiçbir vesika, bir berat vermedi mi? —diye yakınıyordu Partida Markisi, Valinin dolap çevirdiğinden kuşkulanarak.

— Pek yakında gönderecekler, telaş etme—diye temin etti Vali, Büyük Genel Meclis başkanının başını ağrıtan sorularının önünü almak için elinden geldiğince ikna edici olmaya çalıştı.

Sadece yeğenine seyahatinin başarısızlığını açıp Sarayda edindiği izlenimlerin aslını anlatabildi.

— Yaşlanıyoruz dayı, yıllarla gözlerimizi duman kaplıyor. Her şeyi olduğundan daha kara görüyoruz. Ama yine de *keşke herkes bizim gözlerimizle ağlayabilse* derim. Mahallenin talihsizlerini düşün... Üstelik daha da kötüye gidiyor durumları.

— Başka ne beklenirdi ki ... burada hükmeden sadece ve sadece Kilise. Yapacak bir şey yok.

— Ben evleniyorum dayı —dedi birden Sebastià Palou, sohbetin yönünü çevirerek.

— Vaktiydi. Memnun oldum. Şimdi neden yaşlanmaktan bahsettiğini anladım: aklın başına gelmiş. Lluïsa çok mutlu olmalı.

— Lluïsa'yla evlenmiyorum. Orlandis'ler yıkımın eşiğinde. Bu müsadereler sırasında en büyük zararı onlar gördü. Yengemin ettiği zararın onlarınkinin yanında lafı bile olmaz. Hem biliyorsun, Lluïsa'dan hiçbir zaman pek hoşlanmadım...

— Ama ümit verdin, bu da hiç iyi olmadı —dedi Vali, ani bir ahlak nöbetine tutulmuş gibi.

— Haklısınız, üzgünüm. Herkesin onu benim müstakbel eşim olarak görmesi diğer taliplerini ortadan kaldırdı. Evlenmesi zorlaşacak.

— Sırf sen oyaladın diye değil... öbür sebepler daha fena, artık zengin değil ve çirkin, sevimli değil demek istiyorum. Neyse, sen hâlâ bana kiminle evleneceğini söylemedin. Sanırım iyi bir seçim yaptın.

— Bàrbara Bellpuig. Dayı yeğenden sonra bacanak da olacağız...

Vali tam bir şaşkınlığa düştü. Karısının küçük kız kardeşinin, evlenmeyi düşünmek bir yana, Sebastià'ya karşı en ufak bir ilgi duyacağını bile tahmin etmezdi. Bàrbara, bir yıl kadar önce, Mallorca'nın en zengin adamlarından birinden dul kalmıştı. Pek çokları gibi denizcilik işlerinden gelen büyük, sağlam bir serveti vardı, fakat işleri epeydir korsanlık faaliyetlerine bağlı değildi ve Mahalle halkının hizmetlerinden yararlanmıyordu. Ne var ki baldızı, Lluïsa Orlandis'ten ve karısından da çirkindi, üstelik öyle sofuydu ki Marki onun evine bir ziyarette bulunmuş olduğunu arkasında bıraktığı kilise mumu ve elbiselerine dökülen kutsanmış su kokusundan anlardı. Üstelik Bàrbara'nın yaşı da geçkindi. Yeğeninden en az on yaş daha büyük olmalıydı. Vali şaşkınlığını bastırmakta zorlandı. Öyle ki Sebastià fikrini sormak, iznini istemek zorunda kaldı. Sadece bir kuzen çocuğu olmasına rağmen Valiyi ailenin reisi addediyordu. Dahası akrabaları içinde en seçkin olanı oydu.

— Senin arzun buysa bence de iyi olur. Baldızımın serveti çok büyük —dedi Vali—. Fakat sana göre biraz yaşlıca değil mi?

— Ben hep olgun kadınlardan hoşlanmışımdır. En hoşlandığım kadın dul Sampol'dü ve benden de büyüktü.

— O dul o güzelliğiyle, üstelik senden iki yaş büyüktü ancak.

— Neyse, zaten ben genç kızlardan hiçbir zaman hoşlanmadım galiba dayı —dedi Sebastià Palou bir şey demiş olmak için, ve birden Valiye taş atmış gibi olduğunu fark etti.

— Yeğen, sözlerin pek tatsız. O zaaf anları bana pahalıya patladı. Mağribi kızları Cezayir'e götürdüler, ya da en azından Cent Cames'in reisinin bana söylediği bu. Orada azat edildiler. Daha ne istiyorsun?

— Ben bunu kastetmemiştim dayı, emin olun. Siz kendiniz bana söylemiştiniz, karanlıkta bütün kadınlar aynıdır diye: genç ya da yaşlı, çirkin ya da güzeller güzeli, hepsi aynı işi görür. Bàrbara nazik...

— Evet, üzerinden de para akıyor.

— Doğru, beni cezbeden bu. Ne yalan söyleyeyim. Şu anda her zamankinden daha çok ihtiyacım var paraya. İyi bir kaynaktan *Casa Negra*'nın borçlarım yüzünden yakama yapışacağını öğrendim, ve İcra Hâkimine, o kan emici haine göre de, müsadere edilecek malını olmadığından Engizisyon iyi bir bağışı, cömert bir sadakayı hoş karşılarmış... Ne dersiniz? İcra Hâkimi, bunu kronikçi Angelat'ın yanında ağzından kaçırmış, o da elbette koşa koşa bana geldi. Onslarla yüklü bir sadaka taçlanmış ağacın çürük meyvesini ona unutturacakmış. Laf size dayı...

— Bana dokunmaya cesaret edemezler. Ya savaş açmaya ya da değer biçmeye mecbur olurlar. Üstelik Kilise Meclisi Sarayda ağırlığım olduğunu, bana değer verildiğini düşünüyor.

— Bence öyle düşünmüyor dayı.

Çalışma odasında kullanma âdetinde olduğu dinlenme iskemlesinde oturan Vali, aniden kalktı ve odada dolaşmakta olan yeğeninin önünde durdu. Gözlerini üzerine dikerek, ruhunu sorguya çeker gibi korkuyla sordu:

— Bildiğin her şeyi söyle. Benden bir şey saklıyorsun.

— Tadınızı kaçırmak istememiştim, ama her şeyi anlatacağım. Zaten eninde sonunda size bildirmekten başka çare kalmayacaktı. Siz bana hep bir evlat gibi davrandınız.

— Lafı dolandırma Sebastià. Yeni bir şey mi oldu?

— Saraya gitmek üzere yola çıkmanızdan üç gün sonra Piskopos vekili de gitti ve sizden bir hafta önce de döndü ve getirdiği haber her tarafa yayıldı: yeni bir Valinin tayini an meselesi.

Antonio Nepomuceno Sotomayor y Ampuero bayılacağını sandı. Ağır ağır yerine oturdu ve tek kelime etmeden başı elleri arasında öylece kaldı. Onca inatla, bilhassa ikinci evliliğinden sonra istediği valilik görevini sekiz yıldır sürdürüyordu. Ömür boyu süren görevlerden olmadığını, Katolik Majestelerinin temsilcileri

olarak bulundukları yerleri ele geçirmemeleri için valilerin zaman zaman değiştirildiğini biliyordu fakat kendisine bu denli çabuk dokunacakları katiyen aklına gelmemişti, kaldı ki bu şekilde... Sarayda kimse durumu kendisine bildirmemişti, kimse ima bile etmemişti. Kendini iki taraflı ihanete uğramış hissetti: Kral hiçbir söylememişti, gerçi... Yeni İspanya'dan geldiğini sanan birisi valilik görevinin durumu hakkında ne bilecekti ki! Ama öbürü bilirdi, bir zamanlarki hamisi biliyordu mutlaka; Kraliçenin onu uyarması gerekirdi.

— Şeytan boynuzlu rahip tekelerin beni batırmak için uydurdukları pis bir yalan bu! Bu iblisin piçleri! —dedi birkaç saniye sonra, sıkılı yumruğuyla iskemlenin kolçağını dövüyordu. Doğru olsaydı herkesten önce ben öğrenirdim. Doğru olamaz, mümkün değil. Beni Saraya kabul ettiler. Kraliçeyse gayet cana yakındı.

— Sizin Engizisyon Mahkemesinden şikâyetiniz Kraliçenin hoşuna gitmemiş, en azından yanındaki rahibin. Size Kilisenin yaptığı ve yapmadığı her şeyi münasip gördüğünü söylememiş miydi?

— Evet, anlattım sana.

— Fakat bu kelimelerle değil dayı. Onun ağzından çıkan tam olarak bu kelimelerle değil. Huzura kabulde bulunan rahip, Muhterem Ignacio García Zaragüelles böylece nakletmiş dostu olan Piskopos vekiline, ve nihayetinde Kraliçenin Başbakanı yeni bir valinin tayinine ikna etmesini sağlamış.

— İnanamıyorum, aklım almıyor. O kahrolası yobaz! Patlar inşallah!

— Dayı, Kraliçeden söz ediyoruz! Ben de inanmakta güçlük çekiyorum fakat daha kötüsünden korkuyorum... Affedin, haberi veren ben olmak istemezdim, çok üzgünüm. Ama hazırlıklı olmak gerekiyor...

— Karım biliyor mu?

— Bilmiyorum. Sormaya cesaret edemedim, o da bana bir şey demedi. Sizin yokluğunuzda Peder Amengual buraya hemen hiç gelmedi, Valls'ın dine döndürülmesi görevini yüklendiğinden beri çok meşgul. Hem biri mutlaka ona *Sor Noreta'nın Hayatı*'na güldüğümüzü söylemiş. Angelat'ın dediğine göre şimdi de onu

ölümsüzleştirecek eser üzerinde epeyce ilerlemiş. Tabii kronikçi kraliçenin gelmeyi asla düşünmemiş olduğunu öğrenince öyle hiddetlendi ki Roma'yı yakabilirdi. Piskopos vekili tutup bunu da yaydı sağa sola... Angelat, *Memòria*'sı için deli gibi çalışıyordu...

Vali evine döndüğünde karısı Ciutat'ta değildi. Günler önce hizmetçileriyle birlikte, Joancığını da alarak yazı geçirmek üzere Son Gualba'ya geçmişti. Hamiliğini üstlenmeyi vaat ettiği çocuğa dağ havası iyi geliyordu. Ayrıca Ciutat'ta boğuluyordu. Madem kaçınmanın bir yolu vardı, neden katlansındı ki o bunaltıcı sıcağa? Marki, Palma'ya geri dönsün diye arabayla sürücüsü Bernat'ı gönderdiğinde Markiz taşınmak istemediğine karar verdi. Şiddetli başağrılarından birini bahane ederek hizmetkârı, Valiye kendisini görmeye gelmesi mesajını iletmek üzere geri gönderdi. O şartlarda seyahat etmesi mümkün değildi. Şu kadınsı başağrılarının adının anılmasıyla bile çileden çıkan Marki ölçüsüz bir öfke nöbetine tutuldu. Karısı hem aptaldı hem de hodbinliği bir çan kulesiyle kıyaslanabilirdi ancak. Kendisine en ufak bir iyiliği dokunmamıştı o güne kadar, böylesine yenik bir durumdayken ve kendini yapayalnız hissederken bile. Fakat boyun eğip arabaya bindi ve Son Gualpa'ya kadar gitmeye razı oldu; Markize Mallorca'nın Vali Hanımı olmaktan vazgeçmesi fikrine alışması gerektiğini telkin edecekti.

Onofrina Bellpuig, çoktan haberdar olduğu mahvından onu sorumlu tutarak alay etti. Kiliseyle olan son derece kötü ilişkileri yüzünden bu belayı başına kendisinin açtığını söyledi ve kocasını daha da sinirlendirecek örnekler verdi.

— Peder Amengual'den ne bekliyordun, onca alay onca kahkahadan sonra sana teşekkür mü etmeliydi? Ne sanmıştın, Sebastià'yla birlikte teyzem hakkındaki kitap için söylediğiniz o haksız sözler kulağına gitmeyecek miydi? Ya Piskopos? Onu biraz bekletmek bir yana defalarca acil toplantılarını bahane ederek bir saat boyunca oyalanıp gecikmek başka bir şey; kaçakların hapsedilmesinden ötürü Şükran *Te Deum*'unun okunduğu gün yaptığın gibi.

— Söyleyene bak! Sen gelmedin bile! —dedi Vali, üzerine üzerine gelen kütük yüklü arabayı karşılamak için.

— Ben başağrılarım yüzünden yataktan çıkamaz haldeydim, aynı şey mi bu? *Toz yutmak istemiyorsan harman yerine gitmezsin* —diye devam etti Markiz, beklenmedik şekilde dili çözülmüştü sanki.

Kilise Meclisine karşı daha dikkatli olması gerektiği konusunda uyarmamış mıydı onu. Kendisi hiç hoşlanmasa da Piskoposa karşı öyle davranmıştı. Fakat kocası bir Aragon katırı kadar taş kafalıydı. Sırf anlayışsızlığından haziran ortasında, neredeyse temmuzda, o korkunç sıcaklarda taşınmaya zorluyordu onu! Ama Markizin asıl derdi başkaydı. Taşınma sırasında birinin tutup şahsi hazinesini —Gaetano'nun mektupları, Sor Noreta'nın cübbesinden bir parça, Joancığın saçından bir tutam ve Peder Amengual'in kitabının ilk nüshası— sakladığı, tuvalet masasındaki kutuya tesadüf etmesinden korkuyordu.

— Ama resmi onay da gelmiş değil Antonio —dedi sonunda—. Bekleyebiliriz. Joancığım burada eski sıhhatine kavuştu. Hem ne dememi bekliyorsun? Artık vali olmaman beni üzmüyor, hiç fark etmez. Ne faydasını gördüm ki...

VI

Valinin Sarayda kaldığı bir buçuk ay boyunca Kutsal Mahkemenin mahpuslarının durumu iyice fenalaştı. Tutukluları suçlamak maksadıyla şahit olarak ortaya çıkan Mahalle sakinlerinden pek çoğu da aynı duruma düştü. Mahkemenin dikkate alacağına dair güvence verdiği işbirliğinin durumlarını düzeltmekte hiçbir faydası olmadı, çünkü hemen hepsi savcının tuzak soruları karşısında bocaladı. Hayatlarının herhangi bir anında cumartesi günleri gömlek değiştirdiklerini ya da canlarının pulsuz balık çekmemiş olduğunu söylemeleri Yahudiliğe geri dönmüş sapkın olmalarına yetti. Tutuklamaların artması, hep tek başına tutulan Gabriel Valls haricinde, tutsakların aynı hücrelere kapatılmasını zorunlu hale getirmişti. Birlikte yaşama, cesaretlerini artırmak ve sorgulamalara daha iyi göğüs germeleri için hazırlanmalarını sağlamak yerine, ifade vermiş olanla susmayı seçenin bilinmesi nedeniyle, hakaretli, kavga dövüşlü şiddetli tartışmalara neden oldu, öyle ki gardiyanlar yakaladıklarını kelepçelemek zorunda kaldılar.

Kadınlar arasında, belki de baştan itibaren birlikte hapsedildikleri için, böyle bir şey olmadı. Gelir gelmez Maria Pomar'a iyi bir dayak vaat ederek dil uzatan Coixa bile, kızın başörtüsünü çekiştirmekle kaldı. Kadınlarla birlikte yaşamaya alışkın Beatriu Mas, o ufacık alanı paylaşmaya da kolayca alıştı, zaten bundan kimsenin kuşkusu da yoktu, ve gardiyanı bir tarakla el koydukları aynasından bir parça getirmesi için kandırdı. Ayrıca şöyle güzel bir temizlik yapmak için de bir fırça, kül suyu ve iki kova su da getirtmeyi becerdi.

Her hafta en azından bir süreliğine dışkı ve ter kokusunun yerini alan kül suyu kokusu Coixa'da genelevi hepten terk etmediği hissini uyandırıyordu. Erkeklerin beyaz kanı diye adlandırdığı ve akmasına

o kadar alışkın olduğu şey kül suyuna öyle benziyordu ki —burnuna göre—, hücre arkadaşlarının bunu anlamasına imkân yoktu elbette.

— Tabi, siz bakiresiniz, Yahudi rahibecikleri —diye şakaya vurdu ilk cumartesi, kokunun onları hiç etkilemediğini ve sıvının beyazımsı renginde de bir benzerlik bulmadıklarını görünce.

— Sahiden, kül suyu erkek kokusuna benzemiyor mu?

Fakat Maria da Sara da neden bahsettiğini anlamıyordu. İkisi sahiden de erkek nedir bilmiyordu. Şaşılacak bir şey yoktu. Maria hapsedildikten üç gün sonra on beşini doldurmuştu, Sara da otuzunu geçmişti geçmesine de, hiç sevgilisi olmamıştı ki. Bir keresinde babası gibi yorgancı olan biriyle evliliğin eşiğine gelmişti, fakat üzerinden o kadar vakit geçmişti ki adamın yüzünü bile hatırlamıyordu, penceresinin önünden defalarca geçmişti talip ama sonunda babası reddetmişti. Müstakbel damat münasip bir çeyiz istiyordu ki babasının vermeye hiç niyeti yoktu. Aslında, yaşlı Bonnín yabancı biriyle ve onun muhtemel çocuklarıyla birlikte yaşamaya mecbur olmaktansa kızının bekâr kalmasını tercih ediyordu; talip Muro'luydu ve kendilerinden daha aşağı bir kasta mensuptu, Miró adı kendilerinin geldiği Leví kabilesinden olmadıklarını gösteriyordu, ayrıca ona göre aptalın aptalı bir karısı olan oğlunun evine de taşınmak istemiyordu. Babasının evlenme anlaşmasını bozması Sara'yı da üzmedi çünkü evlenmemeyi yeğliyordu. Yakınındaki erkekler onu hep korkutmuştu. Dışardakilerin de, öfkeleri burunlarında, kazara ekmek iyi kabarmadığında nedenini bile dinlemeden hemen sopaya sarılan babası ve kardeşiyle aynı olacağını tahmin ediyordu. Geceleri kendisi görüntülerin gelmesini bekleyerek dua ederken, onlar horultularıyla yeri göğü inlettirlerdi. Bir cadının onları domuza çevirdiği fikrini kafasından atmaya çabalardı. Onu birkaç yaz memleketi San Llorenç de Cardassar'a götüren sütannesi, ayyaşın biri olan kocasının kendisine yaşattığı hayatın berbatlığını anlatırdı, kimi kez de zavallı anneciğinin evlenmeden önce bekârken daha mutlu olduğunu ima ederdi. Düğünden sonra, yorgancının evine gitmek üzere yola çıktığında öyle bir ağlama nöbetine tutulmuştu ki bir daha kimse onu teselli edememişti. Sara'nın annesi, bir zamanlar arkadaşlarıyla hep gülüşüp duran, dünyanın en neşeli kızı, boynu bükük, kanadı kırık dolaşmaya başlamıştı.

— Bence senin doğumunda ateşlenerek ölmedi o, zavallıcık üzüntüden öldü. Baban ona kötü davrandığı için değil, hayır, buna inanmıyorum, fakat öyle kıskançtı ki, bir Mağribiden bile çok, hemen hiç dışarı salmıyordu kadıncağızı, bekârken yaz kış birlikte vakit geçirdiği arkadaşlarının gelmesine de izin vermiyordu hiç. Ama bak, Yüce Tanrımız Efendimiz ona cezasını verdi; sen, Saracık, serçecik, babana bir damla bile benzemiyorsun. Sen, ruhu şad olsun, anacığının biricik arkadaşı Margalida Bibiloni'nin hık demiş burnundan düşmüşsün...

— Peki Margalida Bibiloni'ye ne oldu? —diye sormuştu çocuk, merakla.

— Rahibe olarak manastıra kapandı —diye cevap vermişti sütanne— Santa Magdalena'da rahibe. Pek de iyi yaptı, asla kendisini terk etmeyecek bir kocayı seçti.

Coixa bütün bir gece uykusuz, çığlık da kahkaha da atmadan dinledi kadını, Maria uyur gibi görünüyordu, Sara de les Olors öylece boşaltıverdi içini.

— Ben aksine, Saracık, erkekleri seviyorum. Hepsini değil tabii. Ama belki de bir babam ya da erkek kardeşim olmadığı için, sana yapılanları bana yapan olmadı... Babamın nasıl biri olduğunu hiç öğrenemedim, iyi miydi yoksa kötü mü, asil miydi zanaatkâr mı, rahip miydi keşiş mi. Annem bana söylemek istemedi hiç. Zavallıcık kendi de bilmiyordu herhal... Fakat iyi bir erkek insanı bu dünyada mutlu eder, inan bana. Rafel Onofre gibi doğru düzgün biri, Maria'nınki gibi bir delikanlı...

— Demek bütün olup biten doğru, bize inkâr ettiğin her şey, seni lanet olası? —diye diklendi Sara öfkeyle—. Ben de sana neredeyse inanıyordum. Cadaloz, utanmaz arsız! Geberirsin inşallah!

Sara, hakaretlerle dolu, Coixa'nın üzerine saldırmak için birden doğruldu fakat Maria onu durdurdu.

— Sağol, Sara, ama benim için kavga etmeni istemiyorum. Sakin ol. Buna cezasını verecek olan benim. Şimdi sen anlatacaksın Coixa, her şeyi. Şimdi içindekileri dökme sırası sende.

— Peki, bir şeyi iyice belleyin. Ben onu ihbar etmedim. Eğer yeminimi kabul etmiyorsanız —dedi ve başparmağını işaretparmağıyla çaprazlayıp bir ürpertiyle öptü— tek kelime etmem.

— Ona inan —dedi Sara—. Ben istiyorum senden, bir tanem. Doğru söylüyor.

Coixa fazla değiştirmeden Rafel Onofre'yle karşılaşmasının yumağını çözmeye başladı. Maria'yı kıracak ayrıntıları atladı ve delikanlının birleşmeden sonra nasıl da pişman olduğu, aslında asıl suçlu değilken nasıl da acı çektiği gibi kızın içini rahatlatacak kısımları vurguladı. Delikanlı uyurken üzerine giden ve onu tahrik eden kendisiydi.

— Ona ben vermeliydim kendimi —diye yakındı genç kız ve ağlamaklı olarak ekledi—: İsteseydi memnuniyetle yapardım.

— Öyle düşünme. Erkeklerin karınlarının altında asılı olan o kıpır kıpır et parçası neredeyse onlara ait değildir. Ben diyorum sana, bu ellerle ona dokunmuş olan ben.

— Allah aşkına, Coixa! "Kıpır kıpır bir et parçası, asılı olan!" Kuyruk mu yani?

— Hadi oradan Sara, bana numara yapma, yoksa sahiden mi safsın? Sen de artık ağlama Maria, ağlayacak bir şey yok. Bilesin diye söylüyorum, ona neden üzgün olduğunu sorduğumda senden bahsetti bana. Olanların seni çok üzeceğini, onu affetmeyeceğini, kendisinin de buna dayanamayacağını söyledi. Seni sevdiğini ve sadece seninleyken parmağıyla gökyüzüne dokunabildiğini.

— Sahiden böyle mi dedi, Beatriu? Onu affetmeli miyim sence?

— Tabii ki kızım, tabii ki. Bütün erkekler senin Rafel Onofre'n gibi olsa keşke, her yerde hep o boş gezenin boş kalfası, miskin soysuzlar! Size anlatmaya kalksam! Bu zavallı bedenin başına gelenleri söylesem aklınız almaz! Kimi tekme tokat girişip kan görmeden tatmin olmaz... Kimi de iki orospu birden alır, seyretmek için...

Coixa susuyor çünkü öbür ikisinin de kendisini dinlemediğini fark ediyor. Maria şiltesine oturmuş, yüzü ellerinin arasında hıçkırıklarla ağlıyor, Sara ise ayakta onu seyrediyor.

— Coixa —diyor Sara—, bana tarağını verir misin? Şu kızın saçlarının halini görmüyor musun?

Coixa yatağından kalkıyor. Şiltenin altında saklı hazinesi: tarak ve ayna. Sara saçlarını tararken Maria sakinleşiyor.

Coixa bu konuşmadan üç gün sonra, sabah erkenden çağrıldı. O çıkar çıkmaz Sara dua etmeye başladı ve geri getirilinceye kadar iki saat boyunca dua etti. Acıların Meryem Anasına dua ediyordu, kadına işkence etmesinler diye. Etmediler de. Çağrıldığında üç kadının tahmin ettiğinin aksine Beatriu sorgulanmadı. Mesleğini icra etsin diye çağrılmıştı ve iyi görünüşü, güzel elbiseleriyle tutsaklardan olmadığı kesin olan biriyle üst kattaki gizli bir odaya kapatıldı. Orospu kendisinden ne istendiyse yaptı ve işinin gerektirdiği belirli tekniklerle ve dikkatle, üstelik genelevdekinden daha istekle çalıştı. Hem bunu, bu tanımadığı, yaşı geçkince adam hoşuna gitti diye değil, kurnazlığından yaptı, çünkü bu yağlı kapıdan bir şeyler elde edebileceğini düşünüyordu. Şimdilik bir iyilikti, ama büyüktü, Alcaid ona borçlanmıştı şimdi, çünkü karşılığında ihtiyacı olan her şeyi alabileceğini söyleyerek hizmetini talep eden oydu. Beatriu Mas o anda hiçbir şey istemedi fakat dikkate aldığını gösterdi ve bir şeyin de iyice anlaşılmasını sağladı; kendisi bu durumu ağzından kaçırırsa Alcaid'in hali nice olurdu, hele bir de o kişi Engizisyondan kel kâhyanın biriyse, muhterem din adamı ya da *familiar*'lar ya da her kimse —bu konuda hiçbir şey sormamıştı, Alcaid'in de adamın kimliğini ifşa etmek isteyeceğini hiç sanmıyordu. Coixa alacağının tahsilini sonraya bıraktı. Alcaid'i avucunda tutmak orada başına gelebilecek en iyi şeydi.

O günden sonra üç kadın bir daha, pazar günleri hariç günlük tayınları olan sade suya kuru ekmekle yetinmek zorunda kalmadılar. Alcaid bu hücreye lezzetli yemekler göndermeyi âdet edindi; yardımcıları damak tatları hiç de fena olmayan Engizisyon üyelerinin hizmetindeki mutfaktan birkaç kap da onlara götürüyordu. Elbette sürekli değil, nezaketen gönderiliyordu yemekler, çünkü Coixa henüz hiçbir şey istememişti. Temizlik malzemeleri tarak ve ayna terazinin öbür kefesine konamazdı şüphesiz. Bunları, karşılık olarak hiçbir şey vermeden elde etmişti.

Beatriu Mas en az yedi sekiz kez Alcaid tarafından çağırtılıp aceleyle gizli odaya götürüldü. Dördüncü seferle beşinci arasında Alcaid, iş görsün diye onu üst kattaki bir odaya kadar çıkartma tehlikesini göze alıyorsa, Rafel Onofre'yi de kendi hücresine kadar

getirebileceğini düşündü. Ve bunu yine birlikte gizli odaya doğru gittikleri bir akşam vakti söyleyiverdi. Adam küplere bindi. Kendisinin üstü olan birine yardım etmekle, bir tutsağa, Pere Onofre gibi neredeyse hüküm giymiş birine yardım etmek aynı şey değildi. *Hüküm mü? Neden?*, diye sordu Coixa, rahatsız olmuş. *Benim yüzümden değil mi? Eğer öyleyse onu görmek için daha çok nedenim var demektir.*

Üç gün sonra Alcaid tekrar Beatriu'ya kendisiyle gelmesini söylediğinde kadın gitmeyi reddetti. Sara'yı da kolundan tutup duvara doğru geri çekildi ve önce Rafel Onofre'yi getirmesini, ve bir de iyi bir kandil, istedi. Karanlıkta oturmaktan bıkıp usanmıştı ve ayrıca onu iyice bir görmek istiyordu.

Maria Pomar dehşete düşmüştü. Ağlamaklı, Beatriu'ya saldırmak için Alcaid'in gitmesini bekledi fakat orospu onu hemen susturdu:

— Aptal, kendim için mi istiyorum sanki, öyle olsa buraya getirmelerini mi isterdim? Senin için istedim. Geldiğinde, Sara da ben de hiç bakmayacağız size.

— Ben bakarım —dedi Sara—. Ben Maria'nın bana ihtiyacı olur diye bakarım.

— Ne ihtiyacı olacak be kadın! Aptal mısın?!

Maria Pomar kendine neler olduğunu anlamıyordu. Bir an çılgınca bir sevinç duyuyor, kâh Beatriu ve Sara'nın boynuna atlıyor, kâh şarkılar söylüyor, hoplayıp zıplıyordu. Sonra ağlayası geliyordu, Rafel Onofre'yi tekrar görme coşkusuyla gözleri yaşarıyordu. O denli arzuladığı şeyin gerçekleşecek olması, Rafel'ini tekrar görecek olması yalandı sanki. Ah, onun kollarında olmayı, onun olmayı ne kadar isterdi! Onun yanında çektiği acıyı unutacaktı, onu affedecekti... Beatriu Mas Rafel Onofre'ye sitem etmemesini, genelevde olanlar için onu azarlamamasını söyledi. Hiçbir şeyi reddetmemesini, birlikte olmayı reddetmemesini söyledi. Ve elinden geldiğince tatlı bir dille, o denli arzuladığı ve dışarı çıkmayı, Livorno'yu beklemeden, tümüyle hazır olduğu, Tanrı katında onu ebediyen onun karısı yapacak bu kucaklaşmanın azıcık da olsa bir acı vereceği yolunda uyardı.

— Acı mı? Kesinlikle olmaz! —diye tekrar araya girdi Sara, heyecanla— Asla olmaz! Asla, Azize Meryem korusun! İzin vermem!

Sonra Coixa mümkün olduğunca kendine çeki düzen versin diye Maria'ya aynasını verdi, ve gardiyanın getireceği su hakkından yıkanmak için ayırmasını da söyledi.

— Ben sana güzel bir örgü yapayım —diye teklif etti Sara birden— Tarağı bana ver Coixa, önce şu saçların düğümlerini açalım.

Alcaid sadece on iki saat sonra Beatriu'nun istedikleriyle birlikte çıkageldi: Rafel Onofre ve bir kandil. Maria delikanlıyı karşısında buluverince bayılacağını sandı. Çok zayıflamıştı ve yüzü çok solgundu. Fakat gözleri parlıyordu. Rafel Onofre Maria'ya sarılmadan önce Coixa'ya sadece bir anlığına baktı.

— O sana ihanet etmedi —dedi genç kız kulağına, kısık sesle.

Sara, kıskanmış, hiç çekinmeden çifti seyrediyordu.

— Hadi gel, biz ikimiz şu köşeye gidelim —dedi Coixa Sara'yı çekerek— ve dua edelim. Bırakalım doya doya içlerini döksünler...

Âşıkların öpüştükleri köşenin tam karşı ucunda, parmaklıklı pencerenin önünde, Sara dizlerinin üzerine çökmüş, Bakire Meryemden bir görüntü mucizesi diliyordu. Hapsedildiğinden bu yana *Puríssima** hiç görüntü ihsan etmemişti. *Size her zamankinden çok ihtiyacım var, Tanrının Anası Meryem Anamız, bugün her zamankinden çok. Parmaklıkların arasından girin, Kutsal Bakire, çok kalın olan duvarlardan geçmeniz gerekmez... Bu pencerenin önünden geçmeniz yeter ben sizi hemen görürüm ve beni terk etmediğinizi anlarım...* Sara alçak sesle dua ediyordu, çünkü âşıkların derin nefeslerini değil kendi sesini duymak istiyordu ve duasında Maria'nın Rafel Onofre'nin güçlü kollarını unutmasını diliyordu, kendisinin saydığı o küçük kızın bir kumrununki kadar narin vücudunu saran kendi gevşek kollarını ise unutmamasını. Beatriu, Sara'yla birlikte yüzünü duvara vermiş, arkasında olup biteni unutmaya ve kendini tefekküre vermeye çabalıyordu. Genelevde aşk işlerini yapmakta olan öbür kızlarla sık sık aynı mekânı paylaşmak zorunda kalmış, hiçbir heyecan da duymamıştı. Fakat

---

* (Kat.) Hz. Meryem'in adlarından biri. "En saf olan."—ç.n.

şimdi, arzuyu bir nefes gibi hissediyordu içinde, bütün vücudu baştan aşağı ürpererek sarsılıyordu. *O senin değil Coixa*, diyordu içinden, *ve sen bir prenses gibi özgür kaldığında sakın ha onu beklemeyesin. Ona yaklaşmayasın. Ona dokunmayasın. Maria seni asla affetmez, o da affetmez, o da, tabii seni ölünceye kadar hatırlamasını istiyorsan. Ne oluyor sana, elindekiyle yetinmiyor musun? Seninkinden sonra bu dünyadaki en iyi işin mamalık olduğunu, bıraktığında başka bir iş yapmak istemezsin demedin mi, hayatın boyunca?*

— Coixa —diye böldü düşüncelerini Sara—, Coixa, geliyor, bak! —derken ayağa kalkı fakat hemen dizlerinin üzerine düştü—. Yasemin —diyordu—, yasemin ve portakal çiçeği kokusu.

Başının dönmeye başladığını fark etti. Pencerenin parmaklıkları yok oluyordu ve pencere büyüyor, gökyüzüne doğru iyice açılıyordu. Gözlerinin önünde tütsü bulutları yükseliyordu, İsa Efendimizi selamlar gibi, ve gökyüzündeki köpük köpük bembeyaz başka bulutlarla karışarak yok oluyorlardı. Esrime artık an meselesiydi. Göğsünde sıkışma, kaslarında gerilme hissediyordu, ağzı aralanmıştı. Nefesleri sıklaşıyor, gittikçe sıklaşıyor, daha da sıklaşıyor ve aniden bir zafer kasılmasıyla sarsılıyordu: Bakire Meryem oradaydı, karşısında. Unutmamıştı onu. Fakat bu kez mavi bir örtü yoktu üzerinde ve etrafını melekler sarmıyordu. Kalbinin üzeri ne kanlıydı ne de korkunç yaralar açan hançerlerle çevrelenmişti. Bakire, kelebek şeklinde beliriyordu; pencereden giren ve bir an için Sara'nın alnına konan sonra da gökyüzüne doğru uçarak uzaklaşan, sedeften hareli kanatlarıyla bir kelebek. Sara bir çığlık attı ve kendini kaybederek yere düştü. Gözleri aklaşmıştı ve ağzından tükürük sızıyordu. Vücudu sürekli kasılmalarla sarsılıyordu. Coixa kendine gelmesi için onu tokatlamaya başladı.

Nöbet geçtikten sonra Sara yatağına gitmek üzere kalktı, arkadaşlarının gözü onun üzerindeydi ama o sadece Maria'yla ilgileniyordu, kıza sarılarak:

— Bu kez, tatlım, Azize Bakire Meryem Anamız, bana bir kelebek şeklinde görünme lütfunu bahşetti. Hayal edemeyeceğim güzellikte bir kelebekti, dedi.

Bunları söylerken, hâlâ biraz korkulu ve tükürüklü yüzünü Maria'nın göğsünde gizlemeye çalışıyordu.

Beatriu Sara'nın iyileştiğini görünce yatağına uzandı. Uzun süre iki kadının ağlayışları ona arkadaşlık etti, büyük ihtimalle her ikisi de farklı nedenlerle ağlıyordu, temelde her ikisinin nedeni aynı olsa da. Beatriu onların kendisinden daha şanslı olduklarını düşünerek uyudu. Ona birini sevmek nasip olmamıştı, kendisini seven de olmamıştı, Sara'nın Maria'yı, Maria'nın Rafel Onofre'yi sevdiği gibi.

VII

Temmuz ayının bir salı günü şafağın solgun ilk ışıklarında Pere Onofre Aguiló Livorno'dan Marsilya'ya doğru yola çıktı. Oradan Barcelona'ya gitmek üzere bir şehtiyeyle anlaşmıştı. Seyahat için dul Sampol ona en sevdiği kısrağını, sinirli ve çok hızlı olan *Llamp*'ı teklif etmiş, fakat kendisi dinlenmiş atlarla değiştireceği ilk posta durağına kadar ona binmeyi kabul etmişti. Sadece en gerekli eşyasını aldı ve yol arkadaşlığı tekliflerini geri çevirdi. Gömleğiyle teni arasında bir kısmı Kaptan Willis'ın iade ettiği, bir kısmı da Livorno cemaatinden tekrar toplanmış, sadece ve sadece zavallı tutsakları kurtarmak için kullanılacak paranın bulunduğu keseyi taşıyordu.

Bütün dostları onu seyahatten vazgeçirmeye çalışmıştı. İşlerin aldığı hal göze alınırsa, tutsakların serbest bırakılması için, hiç değilse hayatlarını kurtarmak için Engizisyon Mahkemesi üyelerine rüşvet vermek üzere Ciutat'a gidecek en uygun kişi şüphesiz o değildi. Şu sıralar Engizisyon Mahkemesi navlunun Porto Mediceo'dan ayarlandığını ve bundan kimlerin sorumlu olduğunu muhtemelen biliyordu. Fakat Aguiló korkunç haberi aldığı anda Mallorca'ya gitmeye kararı vermişti bir kere ve kimse onu makul olmaya ikna edemiyordu. Ne onu intihar etmekle suçlayan karısının ağlamaları, ne de hayatını ateşe attığı için ona deli muamelesi eden Blanca Maria Pires'in yalvarıp yakarmaları kararını değiştirebildi. Pere Onofre'nin iki bacanağının üyesi olduğu Belediye Meclisi, gemi harcamalarının temsilcisi oldukları cemaat üyelerinin çoğu tarafından karşılanmış olması sebebiyle, paranın hiçbir tehlikeyle karşılaşmadan yerine ulaşması maksadıyla korunmasının da kendilerine düştüğünü ve Aguiló'nun çok kolay bir av olduğunu iddia ediyordu. Her iki yılda bir, kamu

harcamalarını kontrol etmek göreviyle atanan üç denetçi de karşı çıktı. Hemşehrilerin ödediği vergilerden elde edilerek hayır işlerine ayrılmış bir tutarla *Eolo*'nun navlununa katkıda bulunulmuştu, tabii sonunda güç bela yarısı geri alınmışsa da paralarını bir kez daha kesinlikle tehlikeye atmak istemiyorlardı. Mallorcalı tüccar boyun eğmekten ve bir anlaşma yapmaktan başka çare bulamadı. Parayı Barcelona'ya kadar götürecekti ve orada, Livorno'nun en önemli *marrano* ailelerinden biri Villareal'lerin akrabası olan ve tutsak kardeşlerin yararına elinden gelen her şeyi yapmak üzere *Ciutat de Mallorca*'ya doğru gemiye binecek çok güvenilir birine teslim edecekti. Fakat Pere Onofre'nin, pişmanlıklarla kıvranan vicdanını pek az rahatlatarak suçluluk duygusunu sadece kısmen yatıştıran seferi başarısızlığa uğradı. İlk posta yerine kadar bile varamadı. Hanımın başka bir biniciye alışmış kısrağı, sinirli ve muhtemelen Pere Onofre'de pek olmayan binicilik meziyetlerine göre fazla hızlı olduğundan ona kötü bir oyun oynadı. Bir dönemeçte, belki de karşılarına çıkan arabanın üzerine doğru gelmesinden korkarak, dörtnala geçti. Mallorcalı tüccar ata hâkim olamadı. Kısrak kırlara doğru çılgınca bir koşu tutturdu. Aguiló'nun düşüşü o denli talihsizceydi ki *Llamp* dörtnala koşusunda onu da sürükledi. Her tarafı yara bere içinde, kırık bir bacak ve iki kaburgasıyla Pere Onofre iki hafta sonra, kendisini tedavi eden hekim seyahat edebileceği kanısına vardıktan sonra ancak Livorno'ya dönebildi. Kendi arabası geldi onu almaya. Belediye Meclisi, talihsizlikten ve görevin yerine getirilmesinin gecikmesinden başka şikâyette bulunmadı çünkü Aguiló onlara parayı kuruşu kuruşuna iade etti. Seyahat harcamalarını da kendi cebinden ödedi.

Bu talihsizlik Pere Onofre'yi feci bir ruh haline soktu. Şeytani bir kaderin kendisini tehdit ettiğini düşünüyordu. Huzur bulmasını engelleyen günahlarının, suçlarının safrasını atamasm diye rastlantı her türden aksiliği çıkartıyordu karşısına. Öylesine yıpratıcı bir seyahate çıkmasını engelleyen buhranına rağmen parayı şahsen götürmeyi o kadar istemişse eğer, Ciutat'taki kardeşlerinden merhametini esirgemeyecek Rabbinin affını ancak fedakârlık ederek elde edeceğine inandığı içindi. Mallorcalı tüccar, bir buğday tarlasına

gizlice gömülmüş olan Alonso Lopez'in küllerinin kendisinden intikam alma arzusuyla yattıkları yerde uğuldadıklarını düşünüyordu, çünkü onları Bordeaux'ya kadar götürememişti. Verdiği sözü tutmamış ve yalan söylemişti. Şimdi kendi günahı tutsak akrabalarına ve dostlarına kadar geri tepiyordu; kısmen de olsa kefaretini ödeyebilmesini sağlayacak şeylerin önündeki engelleri bertaraf etmek için sarf ettiği tüm gayretleri boşa çıkıyordu. Ona göre, o bunaltıcı sıcağa, bütün Toscana'yı ve Fransa'nın büyük bir kısmını geçerek katlanma kararını Tanrı hiç dikkate almamıştı; hedefine mümkün olduğunca çabuk varabilmek için şafaktan akşamın karanlığına kadar günler boyunca at binerek ya da yatacak bir han bulamadığında geceyi açık havada ya da bir ambarda geçirerek yaptığı fedakârlıkları da kabul etmemişti. Kendini Adonay tarafından reddedilmiş hissediyordu ve bu his, kırık kemiklerinden daha fazla acı veren ve artık hiç kurtulamayacağını bildiği pişmanlıklarla birleşince mutlak bir çöküntü halinden günlerce çıkamadı. Tamamlayamadığı görevi yerine getirmek üzere nihayet çok kısa bir sürede bir ulağın Barcelona'ya doğru yola çıkacağını öğrenmek bile canlanmasını sağlayamadı. İşlerini yardımcılarının ellerine terk etti ve tahıl, yağ ve ipek ithalatıyla ve dağıtımıyla ilgili acil kararları ortaklarına bıraktı, hatta her zaman anlaşmalarını şahsen yaptığı, navlunun verileceği kaptan konusuyla bile ilgilenmedi. Evine kapanmış, saatlerini neredeyse katatonik bir halde, yatakta geçiriyordu; gözleri karşısındaki duvara dikili, sanki orada değilmiş gibi, sanki ruhu o hasta vücudu terk etmiş gibi. Hekimler onu hangi ilaçla tedavi edeceklerini bilemiyorlardı artık. Bir düzineden fazla ilaç denemişlerdi. Durumu hiçbir şekilde iyiye gitmiyordu. Pere Onofre'nin, zaman zaman dul Sampol'ün de tutulduğu ve bizzat sağda solda kadınlara özgü bir uyuşukluk yorumlarıyla çekiştirdiği melankolik endişe nöbetlerinden daha fena bir dert çektiği gayet açıktı.

Hanımefendi, aksine, neredeyse hummalı bir faaliyete girişmişti, belki de Pere Onofre hastalanınca kendisinin öne atılması ve aralarında Gabriel Valls gibi çok sevdiği dostların da bulunduğu Mallorcalı kardeşlere yardım etmek için başı çekmesi gerektiğini

düşünüyordu. Blanca Maria Pires Ciutat'ın Rabbisine karşı büyük bir sevgi duyuyordu. En zayıf anlarında, Hıristiyan ibadetlerini yerine getirdiği ve bunların ruhunun kurtuluşu için yeterli olduğunu ve neredeyse gizli Adonay kültünü tamamen terk etmeyi düşündüğü anlarda, onun sayesinde inancını koruyabilmişti. Dahası, dulluğunun ilk zamanlarında, kocasından kalan denizcilik işlerini idare etmek için kendisini henüz yetersiz hissettiği zamanlarda, her şeyle Valls ilgilenmişti, kendisinin ve oğlunun yerine işlerine gerçek bir akraba, bir kardeş, ya da bir baba gibi bakmış, ve hiçbir ödeme ya da karşılık kabul etmemişti. Gabriel Valls sayesinde Mallorca'yı tam zamanında —Engizisyon sorgucusu Cabezón'un, Kaptan Harts'ın mühtedilerin bir gemiyle kaçma hazırlığında olduğuna dair yaydığı dedikodulara dayanarak dava açmasından hemen önce— oğluyla birlikte terk edebilmişti; Rabbi dulun evlerini ve mallarını kendi adına geçirmiş ve avans olarak yaptığı cömert ödeme için de borç almıştı. Sonra, yavaş yavaş malları satmıştı ve bu satıştan elde ettiği kârı kendine saklamak yerine, o sırada Livorno'ya yerleşmiş olan ve aslında ihtiyacı da olmayan Blanca'ya gönderdi. Hiçbir şey talep etmemiş ve o mülkün adına geçirilmesinde çektiği zahmet ve sıkıntıyı asla ima bile etmemiş olan Valls değerli bir dosttu ve şimdi elbette yaptıklarının karşılığını cömertçe almalıydı.

Blanca Maria Pires Rabbi Jacob Moashé'yi kendi davasına katılmaya ve sinagogda inananlardan yardım talep etmeye ikna etti. Hanım, Belediye Meclisinin tespit ettiği miktarın da, yorucu ve zorlu pazarlıklardan sonra Kaptan Willis'ın iade ettiği miktar kadar yetersiz olduğunu düşünüyordu. Öncelikle kendisi mücevherlerinden vazgeçmeye karar verdi. Nakit de verebilirdi elbette, işleri fevkaladeydi, ihracattan elde ettiği kârla dokuma atölyeleri açmak üzereydi —Livorno'nun ilk atölyeleri olacaktı, siparişler şimdiden geliyordu, hatta *La Serenissima*'nın* müşterilerinden— fakat o mücevherlerinden mahrum olmayı istedi. Bu şekilde, yani yerleri doldurulamaz oldukları için, Blanca Maria Pires iki kat fedakârlıkta bulunmuş oluyordu. Parayı umursamıyordu, elde etmesi kolaydı.

---

* Venedik Cumhuriyeti—ç.n.

Fakat mücevherler onun için önemliydi, işte bu yüzden onları sunuyordu. Gabriel Valls ona defalarca, Tanrının kolay, hatta yüzeysel olandan çok meşakkatle elde edileni sevdiğini söylemişti. Kocaman bir zümrüt de dahil sahip olduğu değerli taşların çoğu, sevgiden ve en tatlı şefkatten korkutucu derece şiddetli bir nefrete kadar bir yığın çelişik duyguyla hatırladığı annesinden yadigârdı. Gerçek bir servet olan değerli taşlarının bir kısmı, Hannah ve aynı zamanda Beatriu de Luna adıyla bilinen, çevrede Senyora olarak tanınan, annesinin ölüm döşeğindeki itirafına göre soyundan geldiği Gràcia Nasi için alınmıştı; kendisini en çok sarsan sır bu olmuştu. Belki de bu yüzden Blanca Maria Pires soyunu araştırıp deşmeyi istememişti, fakat şimdilerde Portekizli hanımın hatırası, daha önce de pek çok kez olduğu gibi, reddetmeye çalışmak için fazlasıyla yakındı. Kan bağıyla değilse bile kaderin onları birbirlerine yaklaştırdığına her defasında biraz daha kuvvetle inanıyordu. O da, Donna Gràcia gibi, kendisinden iki kat yaşlı, zengin bir tüccarla evlenmiş çok genç yaşta dul kalmıştı. Kocasının işlerini devralmış ve maharetle yönetmiş, kazancını katbekat artırmıştı. O da, Donna Gràcia gibi, Portekiz'den göç etmiş ve Anvers, Ferrara ve Livorno'da yaşamıştı. Bu hac yolculuğu sırasında muhtaçlara yardım etmeyi asla unutmamıştı. Onun da, Donna Gràcia'nınkiler gibi, yığınla talibi olmuştu. Elbette şövalye Sebastià Palou, dul Mendes ile evlenmek istediği söylenen İngiliz prensiyle kıyaslanamazdı fakat bir valinin yeğeniydi ve Mallorca'nın en eski sülalelerinden birine mensuptu. Rabbiler bile onun manevi hayatını yönetmek için rekabet ediyorlardı. Ve tanışmalarından çok önce onu rüyasında gören João Peres, asıl Yahudi adı Joseph, kısmen de olsa, bir tür Joseph Nasi ya da Senyoranın kuzeni ve âşığı João Micas olarak kabul edilemez miydi?

Ayrıca pek çok fiziksel benzerlik vardı aralarında, ve bunlar belki de irsiyetle alakalıydı. Annesi görünüşlerindeki benzerlik üzerinde ısrarla durmuştu: *Aynadaki aksi gibisin kızım*, diye tekrarlamıştı can çekişirken, *sanki onun etinden kemiğinden yaratılmışsın. Onun saçları, onun gözleri, onun havası var sende.* Fakat bu kendisini ilgilendirmiyordu, çok güzel olduğunu ve erkekleri

cazibesiyle ne kadar etkilediğini bilmek hoşuna gitse de. Onu en çok huzursuz eden şey, anlatılana göre, kendisine olduğu gibi, Senyoranın da üzerine aniden çöken melankoli nöbetleriydi; zaman zaman kendini zifiri karanlık bir kuyuda, kıpırdamasına imkân vermeyen kokuşmuş ve ağır bir suya gömülmüş gibi hissediyordu. Bunaltısı öylesine yoğundu ki ölmeyi istiyordu. Hekimlere ve rabbilere danıştı. Hekimler hiçbir yararını görmediği ilaçlar yazdılar. Ötekiler Blanca Maria Pires'in itiraf etmekten kaçındığı günahlarını bulup çıkarmaya çalıştılar; belli ki onu hasta eden, gözyaşı döktüren bu gizli günahlarını karanlık sulara gömmüştü. Ölüm döşeğindeki annesine sırrını ebediyen saklayacağına söz vermişti, onun bu dünyadan dehşet dolu bir can çekişmeyle değil, huzur içinde gitmesi gerektiğine inanmıştı çünkü; annesinin dileğini yerine getirip onu affetti, halbuki bu itirafı annesinin ona aktarabileceği en büyük fenalıktı.

Doğumuyla ilgili sırrı öğrenmesi, geçinişi kabul edip geleceğe yönelmesi için gereken sükûneti kazanmasını uzun bir süre engelledi. Lizbon'daki, o eski, uçsuz bucaksız ve bomboş evde odasına kapanmış, dünyadan kopuk, tövbe etmiş, oruç tutmuştu; kısmen yakın zamana kadar analığı olarak gördüğü kişinin ruhunu kurtarmak için, kısmen de tohumunun atılmasında işlenmiş, Adonay'ın ve Tanrı Babamızın da cezalandıracağı o menfur günahın kefaretini ödemek için. Bütün gününü Donna Gràcia Pires Hanımefendinin yüce gönüllülükle bağrına bastığı bir öksüz olarak geçirdiği çocukluk yıllarını tekrar tekrar gözden geçirmeye harcıyordu; on beşini bitirdiği gün kendisine, istemeye cesaret edemediği ama çok arzuladığı hediyeyi, şeceresini vermişti. Buz gibi bir aralık sabahı hanımefendinin kapısına bırakılan, yeni doğmuş, sıkı sıkı, kesinlikle öyle, ipek gibi Holanda bezleriyle güzelce sarılıp sarmalanmış bebeğin Lizbon'un en zengin kadınlarından birinin evlatlığına dönüştüğü andan başlıyordu. Bütün o uykusuz uzun gecelerde, uykusuzluktan bitkin düştüğü sabahlarda hafızası Donna Gràcia Pires'in büyük oğlunun uzun bir Anvers seyahatinden sonra çıkageldiği ve eve yerleştiği döneme takılıp kalıyordu. Daha önceleri kendisine anlaşılmaz gelen pek çok şeyi anladı; analığının onu âşık

olduğu oğlundan uzak tutmaya çabalamasını mesela, oysa hep kendisini öz kızı gibi sevdiğini söylediği için aşklarını kutsayacağını sanmıştı. Donna Gràcia Pires önce kafasından bu düşünceleri atmasını sağlamaya çalıştı, sonra da ilişkinin sürmesini engelledi. Tüm çabasının onun iyiliği için olduğuna yemin ediyordu, kendisini düşündüğünden değil. Onu o kadar çok seviyordu ki, oğlu da olsa, bunu kabul etmesi gerekiyordu, sefih bir hayat sürmüş ve Avrupa yetimhanelerinin en az yarısını piçleriyle doldurmuş bir adamla evlenmesini istemiyordu. Piçlerle, evet, João-Joseph Peres gibilerle; bir kez daha korkunç bir yasağın çiğnenmesine ilişkin bir sırrın ortaya dökülüşünü işitmemek için onun kökenini öğrenmek istememişti. Delikanlı onu cezbediyordu. João sanki sadece varlığıyla bile onu tüm tehlikelerden koruyabilirmiş gibi yanında kendini korunmuş hissediyordu. Fakat gençliğinde yaşadığının aksine şimdi tehlikeli ya da ruhsal karmaşa yaratacak hiçbir duygunun tutumunu azıcık da olsa değiştirmesine ya da kararlılığını bozmasına izin vermiyordu. Peres'i sekreterliğine getirdi, ona tam bir güvenle, şu ahlaksızdan, Kaptan Andreas Harts'tan intikam almak gibi en hassas görevleri yüklemekten kaçınmadı. João'dan on yedi yaş büyüktü. Bunca yaş farkı yeterince büyük bir engeldi zaten. Kuzeninden sadece beş yaş büyük olan Donna Gràcia Nasi de, onun aşkının kanıtı olarak gösterdiği pek çok şeye karşılık vermemişti. Fakat eğer João Peres sahiden de ağabeyinin oğluysa, kuzenden de öte, yeğeni oluyordu. Böylece işin aslını öğrenmek için herhangi bir adım atmayı kesinlikle istemedi. Belki de korkunç bir rastlantı, kan bağının da çekimiyle birleşerek, kendilerini buluşturmuştur diye, delikanlıya babasının adını anmasını kesinlikle yasakladı, zaten adamla pek de ilişkisi yoktu. Blanca Maria Pires böyle davranarak annesine ettiği yemini de bozmamış oluyordu: Joseph'le hiçbir ilişki kurmayacaktı, yasağın cazibesiyle arzusunu daha da ateşleyebilecek o sırrı onunla asla paylaşmadan hayatından ebediyen çıkacaktı.

Kendine örnek aldığı Gràcia Nasi gibi, Dèborah, Judith ve Esther'i de kendine kılavuz edinerek şevk ve cesaretle evden eve, konaktan konağa dolaşarak Mallorcalı Yahudilere yardım için

bağış topladı. Büyük bir miktar da elde etti. Hiç kimse o buğulu sesin dilenci namelerine direnemedi. Bazılarının onun sınıfından bir kadın için hiç de münasip görmedikleri bu çabasıyla Blanca Maria Pires, kendini mütevazı göstermek ve tevazusuyla Tanrı katında sevilmek istiyordu. Sebastià Palou'ya bir mektup gönderdi, Ciutat'a ulaştıracak güvenilir birini bulmanın zor olmayacağı Valencia'ya doğru yola çıkan bir kuryeye teslim etmişti mektubu. Yardımın amacına ulaşması için tutsakların durumunu bilmek her şeyden daha önemliydi. Şövalyenin cevabı da çabucak geldi, Mediceo Limanına doğru seyreden bir sunbekiden yararlanmıştı o da. Şayet rüzgâr yön değiştirmezse, tutsakların durumu tehlikedeydi, bundan hiç şüphesi yoktu. En kötüsünden korkuyordu: yakılacak ateşlerden.

Villareal'in akrabasının girişiminin başarısızlığa uğradığını Şövalyenin mektubundan öğrendi, akrabanın Meclise bildirmesinden çok önce. Villareal, Rodríguez Fermosino ile görüşememişti bile. Engizisyon hapishanesinin Alcaid'i, cömertçe rüşvet verdiği Jaume Mas ile temas kurmuştu sadece. Ve Alcaid'in de aklına hapishanenin durumunu göstermek için onu Beatriu Mas ile görüştürmekten —karşı taraftan memnuniyetle kabul edilen— daha iyi bir fikir gelmemişti. Villareal'in, o sıra Sarayda bulunan Valinin yardımını isteme şansı olmamış fakat yeğeniyle bol bol sohbet etmişti. Sebastià Palou şiddete başvurma yolunu kafasından atmasını sağlamıştı. Eski bir haydut çetesine —ancak onlar böyle tehlikeli bir işi kabul edebilirdi— güvenerek Engizisyonun hapishanesine saldırmak sonu asla iyi gelmeyecek bir teşebbüs olurdu. Livorno parasıyla satın alınacak kanun kaçaklarına ve haydutlara katiyen güven olmazdı. Hem, bu ayaktakımı içindeki köklü Yahudi nefreti saldırıdan önce ihanet edecek bir hainin çıkma ihtimalini güçlendiriyordu. Hayır, silahlı insanlarla ve bilhassa ticari anlaşma ve sözleşmelerle kesinlikle alakası olmayan başka bir yol bulunmalıydı.

Blanca Maria Pires, Şövalyenin mektubunu dostu Aguiló'ya gösterdi. Kötü haber dostunun durumunu daha da mı ağırlaştıracaktı yoksa onu sarsarak harekete geçmeye mi teşvik edecekti, tahmin edemiyordu. Fakat Pere Onofre bir çocuk gibi ağladı

sadece, ve ağlamayı sürdürerek karanlık dünyasına gömüldü tekrar. Böylece dul Sampol'ün bir kez daha bir erkeğin yerini alması gerekti. Villareal'in teşebbüsünün başarısızlığa uğramış olduğunu bildirmek için yetkililerden huzura kabul edilmeyi talep etti. Meclisi ısrarla bir karar vermeye zorladı. Mallorcalılara yardım etmek için yeni bir strateji tespit etme konusunda denetçilerle tartıştı. Çeşitli ihtimalleri değerlendirdi, leyhte ve aleyhte olan şartları ölçüp biçti, ve nihayetinde her şeyin çok ağır ilerlediğini görünce bir tek gün bile beklemeden tek başına hareket etmeye karar verdi. Ömrü boyunca zor durumlar karşısında hep yaptığı gibi erkek olarak doğmadığından yakındı yine, ama kadın olmaktan gurur duyduğu için de hemen pişman oldu. Aslında daha çok, bu meseleyi daha kolay halledebilmek için bir süreliğine erkek olmayı isterdi. Zaman zaman, gençliğinde okuduğu romanların kahramanlarının, şerefleri için intikam alan cesur kadınlar gibi şövalye kılığına girerek Sorgucuyla, dostlarını kurtarıncaya kadar kararlılıkla pazarlık ettiğini hayal ediyordu. Fakat Mallorca'da o, böyle bir maceraya kalkışamayacak kadar iyi tanınıyordu. Pere Onofre kadar tehlikeye atmış olurdu kendini, çünkü Engizisyon Mahkemesini, özgür topraklardan Mallorca'dakilerin kaçışını ayarlayanları da avlamaktan daha çok tatmin edecek başka bir şey yoktu. Üstelik kendisi Mallorca'dan, Valinin ailesinin himayesinde olsa da, gerekli izni almadan alelacele kaçmıştı; bu yüzden artık hiçbir güvencesi yoktu, her şey aleyhineydi. Sebastià'nın naklettiğine göre Kilise Meclisi ve Engizisyon Mahkemesinin entrikaları sonucunda Vali de gözden düşmüştü. Hayır, onun Mallorca'ya gitmesi imkânsızdı. Üstelik bir gün oraya dönme hayali de şu anda her zamankinden daha uzak görünüyordu. Güvenilir birine ihtiyacı vardı, şüphe çekmeyecek, şafakla akşam duası arasında hapsedilivermeyecek, hem soylu bir dava uğruna kendini tehlikeye atabilecek hem de sorgucuların zaaflarını anlayacak kavrayışta olup cesurca pazarlık edebilecek birine. En uygun kişi olarak Pere Onofre'nin hamisi, kendisinin de daha önce birlikte iş yaptığı, Tabarkalı tüccar Samuel Abraïm'i düşündü. Yahudiydi, mühtedi değildi, çünkü vaftiz edilmemişti ve bu da hayatını güvence altına

alıyordu. Hapsedilemezdi çünkü Engizisyon sadece sahte Hıristiyanların ve sapkınların peşindeydi, Yahudilerin değil. Birkaç kez Pi Limanına demir atmıştı ve *Ciutat de Mallorca*'yı da sakinlerinin özelliklerini de iyi bilirdi. Hem Sebastià Palou da yardım ederdi ona. Fakat Abraïm korktu. Tümden yitirilmiş gibi görünen bir dava için o denli uzun bir yolculuğa çıkmaya cesaret edemedi. Yaşlı ve yorgundu. Dulu hayal kırıklığına uğrattığı için üzgündü, Aguiló'yu çok severdi ve ona da acıyordu. Üstelik dul hanımın bu görevi önce kendisine, para sızdırmak için ruhunu teselli etme bahanesiyle akide şekerinin etrafındaki sinekler gibi hanımın çevresinde dört dönen o kara kılıklı rabbilere değil de kendisine teklif etmesi gururunu okşamış, şeref vermişti.

Böylece Blanca Maria Pires, o sıra kendi adına Venedik'te bulunan João Peres'i çağırmaya karar verdi, muhtemel tehlikelere rağmen Mallorca'ya giden ilk gemiye binmesini isteyecekti.

VIII

Peder Ferrando karşıdan gelen Peder Amengual'le karşılaşmamak için avluyu önce onun geçmesini bekledi. Manastırdan olmayanların yanında, artık her rastlaşmalarında yaptığı gibi yüzünü öte yana çevirmek istemiyordu. İki Cizvit arasındaki husumet son aylarda iyice artmıştı. Hatta Bölge Piskopos Vekili kötü örnek olmakla suçladı onları, elde etmek için kıran kırana çarpıştıkları göreve ulaşmalarında da aksi tesir yapıyordu. Daha öfkeli olan Peder Ferrando'ydu çünkü Valls'la bilhassa hasmının ilgilenmesine tahammül edemiyordu, halbuki artık bir sonuca ulaşmayı neredeyse imkânsız gördüğü için bu görevden alınmayı ve daha verimli davalara verilmeyi kendisi istemişti, gerçekten de şimdiden meyvelerini toplamaya başlamıştı bunların. Elbette çoğu, beyinlerinin ufaklığı sebebiyle boyun eğdirilmeleri daha kolay olan kadınlardı. Polònia Miró, Aina Fuster, Aina Segura, onun kız kardeşi Madò Grossa ve Aina Cap de Trons'u eski hatalarından dolayı nedamet getirmelerini ve Hıristiyanlığı tek din olarak kabul etmelerini sağlayan ikna kabiliyeti herkes tarafından kabul görecek ve Peder Amengual beyinsizinin kıskanmadan edemeyeceği bir meziyetti ona göre. Fakat bu kadarla kalmamıştı, aynı zamanda birkaç erkeğe de Hıristiyanlık inancını kabul ettirmişti: gemiye binenler arasında oldukları bildirilen Joaquim ve Baltasar Cap de Trons, *Moixina* lakaplı Pere Onofre Martí. Engizisyon Mahkemesinin suçluların dine döndürülmesi görevinin yüklendiği bütün rahipler ve keşişler arasında muhtemelen en başarılısı kendisiydi ve bu içini kutsal bir gururla dolduruyordu. Ayrıca rakibi henüz hiçbir şey elde edememişti. Valls kolay lokma değildi ve Peder Amengual'in de pek dişli olduğu söylenemezdi.

Öte yandan Amengual de kendi durumundan memnuniyetsiz değildi. Valls'ın dirençli çıktığı doğruydu fakat kitabı hızla ilerliyordu, elbette başlangıçta doğru, yüce, ateşli ve o dönemde herkesin anlayacağı tonu bulması çok zor olmuştu. *Sor Noreta'nın Hayatı*'nda yaptığının aksine *Üç Kantoda İnancın Zaferi*'ni hemen hepsi Aziz Kilise Babalarının reddedilemez yetkilerinden alınmış Latince pasajlarla dolduracaktı. Ah!, onlarla birlikte, bu büyük beraberlikte eseri nasıl da göklere çıkarılırdı. Valls'ı ziyaretlerinin çoğunda kendini tutamıyor, bir gün önce yazdığı paragrafları ona okuma zaafına teslim oluyordu. Tutsak, yağmuru dinler gibi dinliyordu onu, fakat o ateşten kelimelerin ruhuna tesir etmesine engel olamıyormuş gibi geliyordu Cizvite; şayet Valls, *Zafer* sayesinde dine dönerse bu, Tanrımız Efendimizin o güne dek kendisine bahşettiği en büyük ihsanı olacaktı, başrahiplik görevi dışında elbette. Fakat, Peder Amengual'in talihsizliğine bakın ki naklettiği mesajla tutsağı gözyaşlarına boğan, kitabından herhangi bir parça değil de kendi ağzından çıkan bir haber oldu: Konsolos iki gün önce söylediği her şeyi gözden geçirmek için sorguculardan huzura kabul edilmeyi talep etmişti, çünkü nihayet Yüce Tanrımız Efendimiz İsa kendisine ışığını ihsan etmişti de herkes hakkında bildiği her şeyi itiraf etmeye hazırdı.

Valls'ın gözyaşları, Amengual'in düşünmeyi tercih ettiği —ve Sorgucuya naklettiği— gibi pişmanlıktan değildi, aksine öfkedendi, âcizliktendi, hem Konsolosun yaptığından onu yerine utandığı hem de ona merhamet ettiği içindi; zavallı Konsolos, içinde o hep saklı bulunan, çoğu kez yendiği ama şimdi ortaya çıkıp onu ödlekleştiren o âciz adamcığa teslim olmuştu, sanki bir hokus pokusla koca bir dev, şişinip duran bir cücenin hükmüne girmiş, korkmuş, ürkmüştü.

Ah Konsolos, ah Konsolos, sana ne yaptılar?, diyordu Rabbi hıçkırıklar arasında, neredeyse işitilmeyecek bir sesle; konuşturmak için işkence yaptıklarını, büyük ihtimalle arkadaşlarını ele vermezse odun ateşiyle korkuttuklarını düşünüyordu. *Peki, ya doğru değilse? Bu utanmaz Amengual sırf acı çektirmek için uydurduysa? Hepsi yalansa?* Gabriel Valls kendini toparlamaya yitirdiği umudunu

tekrar kazanmaya çalıştı, gözyaşlarını silerek, Konsolos dışında daha kaç mahpusun af dilediğini sordu Cizvite.

— Seksen mahpustan kırkı sorgulandı, ve sadece yedisi itaatsizliğini sürdürdü...

— Ya benimkiler, karını ve Rafel Onofre?

— Bu konuda bir şey diyemem. Davalar gizlilik içinde görülüyor. Fakat dine dönenlerin sayısmdan inancın zaferinin ne denli büyük olduğunu anlayabilirsin.

— Ben bundan insanoğlunun ölüm karşısındaki âcizliğini anlıyorum. Acı insani değildir Peder Amengual.

— Bu sapkınlık da neyin nesi!? Ah, yok, buna izin veremem! Yüce Tanrımız Efendimiz çarmıhta öldü, sen de tutup ıstırap insana has değildir diyorsun, öyle ını? Bunu kadınlar için söylesen, sahiden, öyledir. Beyinden kıt, ruhtan zavallı, bize göre aşağı cinsin doğal ahmaklığı onları zayıf düşürebilir, fakat biz... Biz asla! Azizleri düşünmek yeter, şehitlik palmiyesini* ne de yaman bir yürekle taşıdılar..

Amengual bir ara verdi, ağzmdan böyle güzelce dökülüveren bu paragrafın suçlu üzerindeki tesirini görmek için değil de dosyasını açıp kalemini mürekkeple ıslatıp bir bir yazmak için. *Asla olmaz, bu kanatlı sözleri unutmak gibi bir tehlikeye giremem!..* Belki de Yüce Tanrımız Efendimiz Valls'ı dine döndürmesine izin vermeyecekti, fakat, hiç değilse, bu gayreti esnasmda inayetini esirgemiyordu. Ancak, ikna edilmeleri çok kolay o zavallı kadınların itiraflarını koparabilen rakibine, Ferrando'ya gösterdiğinden çok daha fazla.

Peder Amengual yüce ilhamının yumağını sarmak için Montision'a gitmek üzere hücreden çıkarken Gabriel Valls, rahibin bütün söylediklerinin aslı olup olmadığını öğrenmek için neye mal olursa olsun Konsolos ile konuşmaya karar verdi. *Konsolos konuştuysa, Konsolosun bildiği her şeyi söylediği doğruysa, bizi ele verdiyse, herkes itiraf edecektir. Bizden aldıkları para artık yetmez onlara. Hepimizi ateşe gönderinceye kadar durmazlar artık. İşleri çığrından çıkaran Costura değil benim, ben sorumluyum bu felaket-*

---

* Palmiye yaprağı din şehitlerinin zaferini temsil ediyor—ç.n.

ten, Costura değil. Bahçedeki yemeğe ben davet ettim Costura'yı, gelip içimizi dışımızı öğrensin diye, sonra da muhbirliğe devam etmesin diye onu zehirleten benim. Senin adına adalet sağlamaya çalıştım, Adonay, Adaletin Efendisi, senin inançlı halkını kurtarmak için; ama şimdi sen, Adaletin Efendisi, yumruğunu başıma bütün gücünle indiriyorsun, o her şeye kadir güçlü ellerinle boğazımı sıkıyorsun, çünkü gemiyle kaçma işinde başarısız oldum...

Gabriel Valls kapının önünde gardiyanın adım seslerini dinledi. Her akşamki gibi ekmek ve suyunu getirmesini bekleyemezdi. Adım sesleri kendi tarafına yönelir yönelmez, duyar duymaz sesleri, çağıracaktı, Alcaid ile görüşmek isteyecek ve ondan da kendisini Konsolosla görüştürmesini isteyecekti, neye mal olursa olsun. Fiyatı Alcaid belirlese de fark etmezdi. Ne kadar isterse verecekti, şu ana kadar kendilerine nezaketle davranmasını sağlayan onca para ona yetmemişse. Dışarıdan bir dostun ödediği. Herkes düşmanı değildi elbette, herkes istemiyordu mahvını. Çıktığında ödemek üzere bir kâğıt imzalayacaktı. Ödeyecekti de, çıkarsa, Tanrı ondan elini çekmezse, her şeyi bir anda yok eden, katlanılmaz acılardan sonra kemikleri küle dönüştüren ateşe göndermezse. Alonso'nun çığlıkları hâlâ kulaklarında çınlıyor, o zavallı Madridli Yahudinin kulakları sağır eden haykırışları, alevler karnına kadar yükseldiğinde ve bir yanına doğru korların üzerine düştüğünde attığı, başka hiç kimseden duymadığı dehşet verici çığlıkları... Yok, o ana kadar ortaya çıkmamış o hayali istemiyor, delikanlının yüzünü görmek istemiyor, acıdan şişmiş o suratı, dehşet dolu o yüzü.

Alcaid'in adını seslerini bekliyor. Karanlık görme duyusunu zayıflatmış fakat karşılığında işitme duyusu keskinleşmişti. Geceleyin bazen, daha önce olsa kesinlikle hiç fark etmeyeceği ufacık bir tıkırtıyla uyanıyor. Alcaid gün boyunca defalarca tur atar; işitir işitmez çağıracak.

— Hey, Alcaid —diyor tam kapısının önüne adım attığını işitir işitmez—. Kapıyı aç, Tanrı aşkına!

Tanrı Aşkına diyor, Hıristiyanlar gibi. Çocukluğunda öğrendiği başka şeyleri de söylüyor, Adonay'a, kendi Tanrısına yöneldiğinde de ağzından çıkıveren şeyler.

— Ne istiyorsunuz Valls?

— Mümkün olduğunca çabuk Konsolosla konuşmam lazım. Fiyatı siz söyleyin.

Alcaid aksilik çıkarıyor. Şu sıra, mahpusların sayısı arttığından beri, aksi gibi görünse de, güvenliği sıkı tutuyorlar. Bu iyiliği yaparken kendini büyük tehlikeye atacak. Ücret de ona göre olmalı.

— Teklifi siz yapın, baştan söyledim zaten. İstediğiniz kâğıdı imzalarım. Ben sözümün eriyim, bilirsiniz.

İkna olmuş gibi görünüyor. Ertesi gün gayret edecek. Ayrıca geciktirmeden bir haber de getirecek... Konsolosla konuşunca.

Neredeyse hiç bekletmiyor. Valls yaklaştığını işiyor. Şimdi kilidi açıyor. Kapının ağzında seçiyor siluetini.

— Üzgünüm, Konsolos sizi görmek istemiyor. Size bildirmemi söyledi. Yahudi olduğu için pişman olduğunu, sizin bahçenize gelip gittiği için pişman olduğunu söyledi. Bu arada bahçenizi de tuzladılar.

Başka bir şey demeden kapatıyor kapıyı. Hiçbir şey sormuyor Valls. *Bahçeyi tuzladılar mı? Bahçeyi tuzladılar mı? O güzelim bahçeyi, serinliğiyle, gölgelikleriyle, arklarından akan suların müziğiyle... O bağları, bostanlarıyla, hoş kokulu çiçekleri, ağaçlarıyla. Pazar günleri dostlarıyla buluştukları o bahçe, artık ebediyen geride kalan o günler... Ah, tabii, Costura yaptı, Costura'ydı yalan söyleyen, o tatlı sohbeti bir Yahudi meclisiymiş gibi nakleden oydu. Costura hiçbir şey söylemeseydi de fark etmezdi... Birileri bir süredir, orada, o sevgili asmaların altında gençlere eski yasayı öğrettiğini mırıldanıyordu zaten. Maria öğrendi mi acaba? Ah, Adonay, ne acı! Rafel Onofre öğrendi mi, ah ne üzücü, ya Maria Pomar? Zavallı talihsiz kız! Artık düğünü falan olmayacak!... Maria! Gül ağaçlarını ne kadar da severdi, ne kadar gözyaşı dökmüştür kim bilir!*

Gabriel Valls uyuyamıyor, ne yaparsa yapsın uykusu gelmiyor. Her yanını ter basıyor. Çok rahatsız... Bahçe cennet değildi, vaat edilmiş topraklar da, fakat bazen öyle görünürdü gözüne, bazen o gümrah yeşil, ağaçların o serinliği vaat edilmiş topraklarla kıyaslanabilirmiş gibi gelirdi. Dünyanın, kendini zevk içinde

hissedebileceğin bir köşesi, kendilerini vaat edilmiş toprakların bir kuytuluğundaymış gibi farz edebilecekleri bir sığınak. Gözleri artık bir daha orada hiçbir meyvenin, bitkinin büyüyüp olgunlaştığını görmeyecek. Bir daha asla orada gezinemeyecek. Bir daha oraya asla adım atamayacak. *Ah, Maria, bize ne yaptılar gördün mü? Sana da söylediler mi sevgili karım? Bilmesen daha iyi, inşallah öğrenemezsin. Kahrından ölürsün, eminim. O çöl olmuş toprakları, o sararıp solmuş yeşillikleri, o kurumuş ağaçları... Neden ama? Bu felakete ne gerek vardı? O toprakların benim inançlarımla ne alakası var? Berga'da ölenle ne alakası var? Bir toprak parçası için günahkâr ya da masum denebilir mi? Neden izin verdin buna, Rabbim? Bu koca tokmağı neden indirdin başımıza? Onca sevdiğim şeyi neden yok ettin?*

Gabriel Valls, halsiz düşmüş, bir süre daha uyuyamıyor. Çok kısa bir süre sonra kendi sesiyle uyanıyor, bağırarak Sorgucunun karşısına çıkarılmayı isteyen başkasının sesiymiş gibi. Fakat bu uykudayken yükselen sesine uyanık sesi ekleniyor, bir kez daha Alcaid'i çağırarak Mahkemeye haber verilmesini istiyor. Madem onu sorgulamayı reddediyorlar o zaman kendisi talep eder duruşmayı. Buna tümüyle hakkı var. Bıraksınlar artık, bir suçlu aramasınlar, toprakları kurutmayı bıraksınlar, daha fazla insana eziyet etmeyi, başka masumları hapse atmayı bıraksınlar. Eğer bir suçlu istiyorlarsa, işte orada ellerinde: suçlu olan o. Kendisini kabul etmek istemezlerse, yemek yemeyi, su içmeyi bırakacak, kendini ölüme terk edecek ve artık ondan bir şey alamayacaklar.

Alcaid koşturarak haber vermeye gidiyor. Valls'ın ölmesi onun da işine gelmez. Yaşamasını ve nedamet getirmesini ister o. Sorgucu haberi zevkle dinliyor. Sorgulamanın mümkün olduğunca ertelenmesini ve şimdi elde ettiği gibi Valls'ın haykıra haykıra yargılanmayı istemesi sonucuna varmayı tasarlayan zaten kendisi. Fakat yine de bir hafta daha bekletiyorlar onu. Engizisyon Mahkemesinin hiç kimsenin, hele hele onun gibi alçağın birinin isteği üzerine hareket etmediğinin iyice anlaşılmasını istiyorlar.

Alcaid boğucu bir sabahın erken bir saatinde Valls'ın hücresinin kapısını açtı. Sıcaktan iyice bunaldığından üstündekini çıkarmış olan Valls bir çırpıda giyindi ve yumruklarıyla gözlerinden uykuyu defedip Alcaid'i takip etti. Bir süre, Mahkeme üyeleri toplanma zamanının geldiğine karar verinceye kadar, duruşma salonunun kapalı kapısının önünde ayakta bekledi. Nihayet, saatler sekizi vurduğunda, onu içeri soktular. Gümüş bir Çarmıhtaki İsa heykelinin hâkim olduğu, kırmızı kadife kaplı bir masanın arkasından bir düzine kadar göz onu inceliyordu. Bunlardan sadece bir çifti, Sorgucununkiler camların ardında korunuyordu, diğerleri doğrudan üzerine dikilmişti: İcra Hâkiminin fırlak, zabıt kâtibinin kırmızımtırak ve çökük, savcının canlı ve inceleyici, savunma avukatının uykulu gözleri.

Oda çok büyük ve iyi döşenmiş. Duvarlarda altın ipliklerle işlenmiş Engizisyon ve İspanya armalı halılar asılı. Ve büyük boy tablolar: sağ tarafta Aziz Domènec, sol tarafta ise kanatlı bir ata binmiş cesur bir genç kızın aşağıladığı yere düşmüş üç kesik kafa ile sembolize edilen yanlış yol, sahte yol ve sapkınlık karşısında Muzaffer İnanç tablosu. Sorgucuların oturdukları sandalyelerin döşemeleri kırmızı kadife kaplı ve kolçakları koyu renk ahşaptan, topuklarına kadar inen giysileri kadar kara neredeyse. Açık pencereden artık iyice yükselen gün ışığı ve uzak toprakların habercileri kırlangıçların çığlıkları giriyor.

Dışarıda hayat bizi, mahpusları umursamadan devam ediyor, diye düşünüyor Valls. *Gece sadece burada daimi ve zaman karanlıklarda akıp gidiyor.* Valls sorguculara bakmak yerine gözlerini pencereden giren gökyüzü parçasına dikerek oyalanıyor. *Tabiat insandan çok daha adil. Yağmurun yağması, günün açması herkesin keyfine göre olmaz elbette, ama herkes için yağar yağmur, gün açar, krallar için de sefiller için de, Hıristiyanlar için de Yahudiler için de.*

— Adın? —dediğini işitiyor savcının. Sonra sırasıyla devam ediyor: yaş, hal, meslek, anne babası, anne babasının anne babası kimlerdi, hepsi Yahudi miydi?.. Ve sadece birkaç dakika süren ilk celseyi kapatıyor.

Sorgucu ufak gümüşten bir çanı çalıyor ve içeriye yanında bir uşakla bir *familiar* giriyor. Onu dışarı çıkarıyorlar.

Şükür ki verilen ara kısa sürüyor. Suçlu bir kez daha karşılarına çıkartılıyor. Ve savcı devam ediyor:

— Hapsedilme sebebini biliyor musun?

— Emin değilim, ama tahmin ediyorum, Muhterem Efendim, sanırım zatı âlileri gemiyle kaçma başarısızlığının sorumlusu olarak beni düşünüyorlar, doğru, benim. Başkası değil, sadece ben ayarladım ve sonuca ulaştırmaya çalıştım. Kimin gitmeye uygun olduğuna, kimin kalacağına ben karar verdim. Kaptanın ücretini ben ödedim.

— Doğru değil —diye kesiyor savcı—. Büyüklenmeye çalışma. Ötekiler de katıldılar bu cürüme. Yalnız sen değil. Ama bize söyler misin, neden kaçmak istediniz?

— Livorno'da daha iyi bir hayat kuracağımızı düşünüyorduk, bunca cezanın olmadığı bir hayat. Aynı zamanda çoğumuz orayla iş yapıyoruz. Yün ipliği, ipek hatta buğday ithal ediyoruz. Daha yoksul olanlar, on yıl önceki müsadere yüzünden her şeylerini kaybedenler, orada atölyeler dükkânlar açarak ilerlemek istiyorlardı. Livorno bir serbest liman.

— Başka hiçbir neden yok muydu Gabriel Valls? —diye kesiyor savcı, Mahkemenin diğer üyelerine yönelen, yapmacık bir sesle ve suç ortağı bir gülümsemeyle, üstelik ağzının sevimsiz çizgisini bozamayan bir gülümsemeyle— Yegâne nedenin bu olduğunu söylemeyeceksin bana değil mi? Sizin ırkınızın para için atmayacağı takla olmadığını biliyoruz, fakat bu durumda para tek sebep değildi...

— Ötekileri bilmem Muhterem. Onlara sorun. Benim için elbette değildi.

— Senin için tek sebebin para olmadığını kabul ediyorsun yani? —diye cıvıldıyor savcı, avına ölümcül darbeyi indirmiş gibi memnun—. Neymiş bu neden peki?

— İnancımı korkusuzca gösterebilmek, dinimin şart koştuğu ibadetleri serbestçe yerine getirebilmek.

— Kabul ediyorsun yani Yahudi olduğunu?

Gabriel Valls cevap vermekte gecikiyor. Bakışlarını tekrar pencereye çeviriyor. Masmavi gökyüzü bir kuş sürüsünün zincir oyasıyla süsleniyor.

— Yahudi olduğunu kabul ediyor musun?— diye ısrar ediyor.

Suçlu savcının yüzüne bakıyor. Savcının, kartal olmasına niyet edilmiş ama ancak baykuş olabilen bakışlarına teslim ediyor kendini.

— Evet, Muhterem. Kabul ediyorum.

Engizisyon Mahkemesi üyelerinin sandalyelerdeki cüsseleri hareketleniyor, huzursuzca kıpırdanıyor. Valls'ın beyanı verilen aradan sonra girdikleri uyuklama halinden çıkartır gibi oluyor onları. Hepsinin suratları din ateşiyle yanıyor. Valls'ı merhametsizce inceliyorlar. Birkaçı, sanki havadan sudan konuşur gibi, ah yaz geldi, sıcaklar da iyice bastırdı der gibi, suçunu açıkça beyan eden bu kanlı canlı düşmana doğrudan yumruklarıyla saldırabilir.

— Peki ama sen de tüm Mahalleli gibi vaftiz edilmiştin değil mi? Hadi ama, vaftiz edildiysen Hıristiyanlık kurallarına uygun olarak yaşamaktan başka çaren yoktur.

— Vaftiz edilen benim atalarım, zorla kabul ettirildi vaftiz onlara.

İcra Hâkimi istihzayla gülümsüyor. Valls'ın iddialarını bu temelde savunacağına dair Mahkeme üyeleriyle iddiaya girmişti.

— Vaftiz kadar büyük bir inayet konusunda hiç kimse kendini mecbur edilmiş addedemez —diye kesiyor tek kelime etme âdetinde olmayan Sorgucu, çünkü suçluyu inceleme görevi savcıya ait—. Hıristiyan topraklarından çıkıp gitmeyi seçebilirler, ya çekip giderler ya da Makkabiler gibi ölmeye razı olurlar.

— Bu 1435'te din değiştirenler için geçerli, Muhterem —diye haykırıyor Valls, kızarak—. Ama bizim böyle bir seçeneğimiz hiç olmadı, gerçi bence bu seçenek de hiç adil değildi. Ölümü seçmek herhalde çok zor olmalı, Muhterem. Bir kefede vaftiz öbür yanda ölüm, eşit değiller, bunlar kantara gelmez...

— Siz devam etmek ister miydiniz, Muhterem Sorgucu? —diye soruyor savcı; fakat berikinin olumsuz işareti üzerine sorgulamaya kendisi devam ediyor.

— Öyleyse din değiştirdiğini kabul ediyorsun? Din değiştirmenin en fena cürüm olduğunu biliyor musun? Yahudiliğe dönmenin Luthercilikten, herhangi bir sapkınlıktan daha feci olduğunu biliyor

musun? Sapkınlar Hıristiyanlıkla bir noktada ayrı düşüyorlar oysa Yahudiler Hıristiyanlığı tümden reddediyorlar.

Valls cevap vermiyor. Tekrar pencereye dönüyor. İcra Hâkimi fırsattan istifade su içiyor. İkinci yudumu boğazına kaçırıyor ve bardağı tepsiye gürültüyle bırakıyor. Sorgucu ona doğru zehir gibi bir bakış fırlatıyor. Valls hâlâ suskun.

— Din değiştirmiş olduğunu kabul ediyor musun? —diye tekrar soruyor savcı.

— Yahudi olduğumu kabul ediyorum.

— Ve pişman değil misin? Bizi kurtuluşa götürecek olan yeni dinin karşısında senin dininin eski ve hükümsüz olduğunu kabul etmiyor musun? İsa'nın gerçek Mesih olduğunu ve bizi kurtarmak için çarmıhta öldüğünü...

İcra Hâkimi hâlâ öksürüyor. Valls bitirmesini bekliyor.

— Göklerin yaratıcısının Yahudi bir kadının karnından çıkmış olmasının, ınga bir bebek olarak dünyaya gelmiş olmasının, sonra da kendini çarmıha gerilmek üzere düşmanların ellerine teslim etmiş olmasının ve nihayet herhangi biri gibi gömülmüş olmasmın nasıl olup da mümkün olduğunu anlamıyorum... Ben bu fikre karşıymı; en azından inanması güç...

— Seni dinlemek tüyler ürpertici —diye kesiyor Sorgucu.

— İsa üçüncü gün dirildi —diyor savcı tumturaklı bir sesle—. Kimse bundan şüphe edemez: kanıtlanmıştır.

— İnananlar için kanıtlanmıştır fakat inanmayı bırakanlar için değil. Biz Yahudiler Hıristiyanların peşine düşüp zulmetmiyoruz. Yeni yasaya kucak açanlara saygı duyuyoruz biz. Bu yanıldıklarından şüphe etmediğimiz anlamına gelmez elbet, fakat bunun için diri diri yakılmaları gerektiğini de düşünmüyoruz... Daha kolay olmaz mıydı, Muhterem, iyi olanı yapan ve serbestçe ibadet eden herkesin Adonay ya da sizin Tanrınızın göğüne gittiğini düşünmek? Bazı Hıristiyan krallar Tanrının adının övüldüğü evler oldukları için sinagoglara saldırılmasını yasaklamıştı, bunu gayet iyi anlıyorum.

— Biz Yahudilerin peşine düşmüş değiliz, Gabriel Valls, yanılıyorsun: Hıristiyan oldukları halde Hıristiyanlığın gereklerini yapmayanların peşindeyiz. Bu toprakları atıldığınızda terk etmiş

olsaydınız sahte ibadetlerinizi yerine getirmeye devam ederdiniz ve kimse de sizi cezalandırmazdı. Sadece sözlerle ve örneklerle sizi dine döndürebilirdik...

— Ben Hıristiyan değilim, Muhterem...

— Kibirliliğin hiç hoşumuza gitmiyor Valls. Bu seni ancak odun ateşine götürür, sonra da ebedi ateşe.

— Tanrı Babamızdan, bir olan üç Kişiden başka tanrı yoktur. Kutsal Roma, Katolik ve Apostolik Kilise Anamız dışında kurtuluş yoktur— diyor Sorgucu kesin bir dille.

— Kendimi kurtarmaktan ve cennete gitmekten başka hiçbir şey beni ilgilendirmemeli Muhterem...

— Görmek istememekten daha fena bir körlük yoktur Valls. Senin arzuna rağmen, sadece ve sadece Katolik, Apostolik, Roma Kilisesi seni kurtarabilir. Kilise dışında bir kurtuluş mümkün değil.

— Musa'nın yasası dışında kurtuluş yok.

— Seni makul düşünceye sevk etmek için işkence yapmamız gerekecek. Belki de bu şekilde kibrini yenersin de Yahudi olmaktan duyduğun bu gurur ezilir. Sence senin Tanrının gücü yetseydi bizi durdurmaz mıydı? Yoksa İsa'nın gelişinden sonra Yahudilerin normal durumunun esaret olduğunu bilmiyor musun?

— Efendimizin, Musa'nın tanrısının takdiri bu. Tohum toprağın içindedir, insan gözü için görünmezdir ve toprağa ve suya gömülmüş gibi görünür fakat sonunda toprağı ve suyu kullanır ve ekin verir. Tanrının halkı da böyle şu anda, Mesih'in, gerçek ürünün yolunu döşüyor.

— Sözlerin hiç hoşuma gitmiyor Valls. Rabbi öğretilerinin ve Talmud kitaplarının kokusunu yayıyorlar. Bahçende öğrettiklerin bunlar mıydı?

— Hayır, Muhterem. Bu eski yasayı asla bahçemde öğretmedim.

— Aksini söyleyen şahitler var Valls. Misafirlerine eski yasa üzerine vaaz ettiğini inkâr edemezsin.

— Aksine Muhterem. Size yemin edebilirim.

— Tanrının adını sakın ağzına alma, onun üzerine yemin etme. Onun adını kirletme. Oğlun Rafel Onofre itiraf etti. İnkârın beyhude.

Darbeyle dudakları titredi. Yutkundu.

— İşkence altında söylemiştir Muhterem. Benim zavallı oğlum böyle bir şey söyleyemez.

— Sende şeytani bir kibir var Valls. Bildiğimiz her şeyi inkâr etme. Bahçende çok eskiden beri kaçışı hazırlıyordun. Üstelik uçan makinelerle!

— Uçan makineler mi?

— Yorgancı Bonnín'in terasında inşa ettiği uçan makineler.

Valls hafızasını yokluyor gibi görünüyor. *Biliyorlar. Söylentiden fazlası var. Muhbirlik eden Costura, geçen yazki, havanın pırıl pırıl olduğu o pazar günkü sohbetten Costura bahsetmiş olmalı...*

— Muhterem, neyi kastettiğinizi biliyorum: bahçemde, Pere Onofre Aguiló, Konsolos, saraç Pons, tüccar Serra ve Costura arasında geçen bir sohbeti. En ufak bir günah izi taşımayan bir sohbet. Aguiló bize gezip gördüğü yerlerde olup biten birkaç olayı, uçan adam hikâyelerini, hayali geniş adamların icatlarını anlatıyordu... Hepsi de Mallorca dışında olan.

— Bu icatlardan birkaçım hatırlıyor musun?

— Tabii, Anvers limanınındaki suyu emecek süngerlerden bahsettik, bir de kötü düşünceleri emen bir makinadan...

— Peki sana şeytani şeyler gibi görünmedi mi?

— Hayır, Muhterem, bana kesinlikle öyle gelmediler. Siz zatı muhteremler de tanrı adına af makinesini çalıştırıyorsunuz.

— Sen başka nelerden bahsettiniz onu söyle.

— Selenitlerden, ay insanlarından.

— O bahçede ne biçim cadılık işleri çeviriyordunuz öyle?

— Hiçbir, Muhterem, hiçbir. Benim sözüm sözdür.

— Domuz sözü, *xueta** sözü. Domuz eti yemiyorsunuz çünkü domuz dölüsünüz... Domuzla çiftleştiniz.

— Bu Luther'in öğretisi Muhterem, Worms'un sapkınlığı.

— Doğru —diyor Sorgucu—. Bilgini takdir ediyorum Valls. Nereden edindin?

---

* (Kat.) Yahudilikten Hıristiyanlığa dönmüş Mallorcalı bir aileden gelip de pişman olup tekrar Yahudiliğe dönmüş olanlara verilen ad—ç.n.

Valls cevap vermiyor. Sonraki adımı bekliyor. Yorgun. Hiç değilse oturmasına izin verseler. Sorgucu devam ediyor:

— Yahudiler köle Agar'ın çocuklarıdır... Hıristiyanlarsa Sara'nın...

— Bu durumda hepsi İbrahim'in çocuklarıdır, Muhterem.

— Yahudiler köle olarak doğmuştur ve köle olarak ölmeleri gerekir.

— Muhterem, sizin Hıristiyanlığınız bizim Yahudiliğimiz olmasaydı kesinlikle var olamazdı.

— Bu kadar küfür yeter. Söylediğinden nedamet getir. Hemen şimdi af dile.

— Sizi kesinlikle incitmek istemedim.

— Yanıldığını kabul et. Eski yasayı hemen şimdi inkâr et.

— Yahudi olmak, Muhterem, onu bırakamamaktır.

Sorgucu masanın üzerinden aldığı bir çanı çalıyor. Kâtip kalemini bırakıyor ve eliyle alnını siliyor. Güneş yükseldikçe hava daha da boğucu bir hal alıyor. Bir *familiar* girmek için izin istiyor. Sorgucu işkence odasının hazırlanmasını söylüyor. Kâtip yazdığını okuyor.

Şüpheler sonucunda Gabriel Valls Major'un cezalandırılması gerektiği anlaşılmıştır ve kendisine işkence edilerek cezalandırılacaktır, işkence suçlandığı şeyin doğruluğunu söyleyinceye kadar, biz arzu ettiğimiz sürece devam edecektir... şayet söz konusu işkence sırasında ölür ya da sakatlanırsa, ya da kanama meydana gelirse ya da bir uzvundan olursa tamamen kendi suçu, kendi sorumluluğundandır, bizim değil, kutsal dinimizi inkâr etmeye devam ettiğinden ve kabul etmediğinden.

Valls iki saat sonra kanlar içinde ve bilinçsiz, hücresine kadar sürüklenerek götürüldü.

IX

Don Antonio Nepomuceno Sotomayor y Ampuero'nun görevinden resmen alınması üç ayı buldu. Bu süre boyunca görevine devam etse de tatsızlıklar ve aksilikler arasında yaptı işlerini. Büyük Genel Meclisin başkanı meclisin tüm üyeleri, şövalyeler, zanaatkârlar, hemşehriler ve tüccarlar adına çıktı karşısına ve Kraliçenin ziyareti konusunda kendilerini kandırmakla suçladı. Piskopos, yağmamakta hâlâ ısrar eden yağmur için, âdeti olduğu üzere ona danışmadan, büyük niyaz ayini düzenledi ve daha da kötüsü, yapılan saygısızlıktan ötürü yakınmalarına da aforoz uyarısıyla karşılık verdi. Dost bildikleri ise yaz vakti olduğu ve Ciutat dışındaki çiftlik evlerinde kaldıkları bahanesiyle başına gelenlere dair hiçbir şey bilmiyorlarmış gibi davranıyorlardı. Sebastià Palou dışında hiçbiri yanında yer almadı. *Bu Calvari'de*, diyordu Marki sürekli şükranla, *sen benim Cirineu'msun.**

Yazları soylular kır hayatına çekildiklerinden sosyal hayat durgunlaşsa da, oyalanmanın epeyce zor olduğu fazlasıyla uzun günlerin tekdüzeliğini kırmak için eğlence düzenleyen biri olurdu hep. Fakat o sene, hiçbiri, ne belki kızları Lluïsa'nın aşağılanmasından kırgın Orlandis'ler, ne keseleri boşalmış olan Montis'ler, ne de müsadereler yüzünden büyük kayıplar veren Sureda'lar bir kutlama yapabildiler. Vali, kötüye yorarak, tüm sebeplere bir de kendini davet etmeme isteklerini ekliyordu. Bütün o süre boyunca katıldığı tek kutlama yeğeninin düğünü oldu. Donna Bàrbara'nın günah çıkarttığı rahip tarafından yönetilen tören —Marki muhte-

* Simó Cirineu: Krineli Simon, haçı Calvari yani Golgota'ya taşırken Hz. İsa'ya yardım eden kişi—ç.n.

melen reddedilmek suretiyle gelecek yeni bir hakareti savuşturmak için yeğenini bu görevi Piskopostan istememeye ikna etmişti— aile içinde gerçekleşti ama Vali yine de tören giysilerini kuşandı. İlk defa giydiği yeni bir toga vardı üzerinde, krallığın birinci yetkesi olması sebebiyle o boğucu sıcağa rağmen bu kıyafeti giymeden edemezdi. Düğün hediyesi olarak, Madrid'den Almudaina'nın salonlarından birinin duvarlarını kaplatmak üzere getirdiği ve herkesin paha biçilmez değerleri yüzünden hayran olduğu altın sırmalarla çevrelenmiş Flaman halılarından birini seçmesini istedi yeğeninden. Sebastià Palou'nun gönlü Europa'nın kaçırılışını temsil eden halıdaydı, fakat nemfin fazlasıyla görkemli çıplaklığı müstakbel eşinin hoşuna gitmezdi. Bu tip konulardan bahsetmemiş de olsalar, damat epeyce sofu olan hanımın, kadın çıplaklığının gözler önüne serilmesinin taraftarı olmasının beklenemeyeceğini düşünüyordu, dahası anatomik yapısı —çok sıska, bir ringa balığı kadar etsiz neredeyse— dikkate alınırsa kendisine benzemeyen, kanlı canlı ya da resmedilmiş bütün kadınlardan tiksiniyordu muhtemelen. Böylece ağzından ateşler saçan, etrafı daha çok *Barufet* ve *Banyeta*'ya* aitmiş gibi görünen demirci ocağındaki yardımcılarıyla çevrili bir Vulcanus seçti, kendisini zor durumda bırakmayacakmış gibi görünmüştü gözüne. Demircilerin çıplak gövdeleri herhalde Barbaracığı pek incitmezdi ve bu parça, karısına ilk kocasından miras kalan ve düğünden sonra oturacakları evin herhangi bir misafir salonuna asılacak kadar değerliydi.

Ekim ayının ilk sağanakları —dualar nihayet geç de olsa etkisini göstermişti— Markizin şahsen, bilhassa kendi eşyaları için elinden gelen tüm dikkat ve titizlikle yönettiği taşınma işlerini birkaç gün aksattı. Yaydıkları kutsal yağ havasından hayatta olmayan bedenlerin resmedilmiş olduğu izlenimi uyandıran hüzünlü atalarla dolu tablolar Markizin Ciutat'taki evine nakledildiler, çünkü hemen hepsi onun ailesindendi. Halılar ve mobilyalar bir araba silsilesiyle depolanmak üzere Son Gualba'ya gönderildi, Marki akıbetlerine karar verinceye kadar orada tutulacaklardı; oğulla-

* (Kat.) Mallorca'da şeytana verilen isimler—ç.n.

rı arasında mı paylaştıracaktı yoksa kendisine mi saklayacaktı, birkaç salon daha açtırabilir, layık oldukları yere koydurabilirdi eşyalarını. Chiapini'nin yaptığı fresklerin Almudaina'da kalmasına Markizin içi elvermiyordu. Onca tatlı hatırayı uyandıran o harika temaşadan mahrum kalmayı bir suç addediyor ve kırıp dökülecek de olsa tavanı taşımanın bir yolunu bulması için kocasını teşvik ediyordu, fakat eski Valinin hiç umurunda değildi.

Dört gözle beklenen ve bütün Mallorcalılar için çok gerekli olan ekim yağmurları yeni Vali, Casta Markisini karşılama şenliklerinin parıltısına biraz gölge düşürdü, oysa biraz nefes almak için kraliyet ziyaretini mumla bekleyen zanaatkâr tayfasının gücenmiş ruhlarını yatıştırmak için Büyük Genel Meclisin aradığı fırsat ayağına gelmişti. Born'da turnuvalar düzenlendi, atlar ıslanıp sırıklar azıcık su çekse de, maviler, yeşiller, kırmızılar ve beyazlar giyinmiş şövalyelerin doğal zarafetlerini ve kıyafetlerini biçip diken Mallorca terzilerinin maharetlerini göstermelerini engellemedi. Bastida Markisi, hanımların yeni dikilmiş tafta ve ipeklilerini sergiledikleri, çok rağbet gören bir balo düzenledi. Yetkililer Ciutat sokaklarının şamdanlar ve meşalelerle aydınlatılması emrini vermek için yağmurun dinmesini beklediler. Bütçede aydınlatma için ayrılan pay zaten harcanmıştı, artık tasarruf etmenin hiçbir anlamı yoktu. *İki gece boyunca,* diye yazdı Angelat, *güneş Mallorca başkentinde batmadı.*

Yeni Vali, Boradilla'dan daha sofu ve o ana kadar verimli kumpaslarıyla birini işinden edip ötekinin atanmasını sağlayan Kilise Meclisinin de tam gönlüne göreydi. Casta markisi gelir gelmez kilisenin en üst yetkilileriyle bir toplantı yaptı. Piskopostan kendi gelişi için bir *Te Deum* ayini düzenlemesini istedi. Aynı gün tereddüte mahal vermemek için Sorgucuyu da kabul etti. Ayrıca Engizisyon Mahkemesi üyeleri adına yaptığı teklif için de teşekkür etmeliydi, artık vakti gelen ilk *Auto de Fe*'nin arındırıcı meşalesini şahsen Valinin yakması rica ediliyordu. Sorgucunun *Auto de Fe*'yi çabuklaştırmaktan başka çaresi kalmamıştı, bu işin bu kısmını küçümsediği manasına gelmiyordu elbette, adaletin nasıl da sıkı sıkıya sağlandığının ve her bir davaya nasıl titizlikle bakıldığının gösterilmesi lazımdı, gösterilecekti ve halk seyredecekti, bunu

temin ediyordu, Boradilla'nın kraliyet ziyareti kandırmacasıyla hayal kırıklığına uğrattığı dini bütün Hıristiyanların ruhlarının yatıştırılması da gerekiyordu.

— *Auto* hazırlıkları sayesinde —diye güvence veriyordu Sorgucu— terziler bir kez daha iş yapabildiler, ressamlar *sambenet*'lerin üzerindeki alev resimleri dışında suçluların resimlerini yapmak için de sözleşmeler yapabildiler, oduncular ağaç kesmeye başladılar bile, mumcular yedeklerini son damlasına kadar kullanıyor, ve fırıncılar...

— Yardımcılarım bana durum hakkında bilgi verdi... —diye kesti Casta—, ve demek istediğinizi biliyorum Muhterem. Biz gerekirse her taşın altındaki buğdayı çıkaracağız ki siz Muhterem de seyirci halka beyaz ekmek dağıtabilesiniz...

— Halka bir dilim ekmekle kuru incir dağıtmayı düşündük. Ama siz zatı âlilerine Engizisyon Mahkemesi bir yemek sunacak —diye gülümsedi Sorgucu memnun.

Yeni Vali Engizisyonun layıkıyla hareket ettiğinden emin olsa da, ayrıca suçlu olduğunu düşünse babasını bile ihbar etmekten çekinmeyecek biri olsa da, hükmün verilmesi sırasında kimi zaman bağırıp çağıran, tepinip çırpınan, hatta orada bulunanlara hiçbir saygı göstermeden ihtiyaçlarını gören mahkûmların gözü önünde yemek yemek zorunda kalmayı tüyler ürpertici buluyordu. On yıl önce Born'da verilen şölenin Mallorca soylularının en seçkinlerini bir araya getirdiğini, mezeler ve tatlılar hariç dört çeşit yemeğin, son derece dindarca da olsa, yendiğini biliyordu... Şimdi aynı durumu engellemenin her türlü yolunu deneyecekti.

— Sanırım Muhterem —dedi— şölene harcanacak paradan tasarruf edilebilir. Adanın fakir fukara listesi yeterince uzun. Onların da *Auto de Fe*'lerden yararlanmaya hakkı var. Yoksullar ama yine de Hıristiyanlar... Üstelik, şölen için en uygun yerin Born değil de Sant Domènec Manastırı olduğu düşünülebilir fakat kilisede bir şölen bence hiç...

Sorgucu yeni Valiyle hemen anlaşacağını seziyordu. Şölenden vazgeçmek epeyce bir onsun elde tutulmasını sağlayacaktı. Sadakalar daha ucuza mal oluyordu.

Almudaina'da, ciddi bir salonda —Boradilla onu hep, duvarları tiksindiği mitolojik sahnelerle doldurulmuş büyük salonlarda kabul ederdi— bir kupa çikolatanın karşısında gerçekleşen bu görüşmede ilk *Auto de Fe*'nin tarihi tespit edildi. Madem her şey hazırdı, daha fazla beklemenin ne manası vardı öyleyse?

Hapishanenin koyu karanlığında günler, hiçbir gediği çatlağı olmayan karanlık ve tüketici bir tekdüzelikte, sadece duruşmalar ve işkencelerle kesilerek birbirini izliyordu. Sekiz aylık o uzun tutsaklıkta o ana kadar mahpuslardan ikisi ölmüştü: Rafel Tarongí, nedamet getirmek ve kimseyi ele vermek istemediği için gerginin üzerinde; terzi Valleriola'nın karısı, muhtemelen onun yaşında birisi için tahammülü imkânsız eziyetlerden. Kalanlar, çoğu işkenceler sonucunda ağır yaralı, bazıları da kırık kemikleriyle pek yakında hüküm giyecekleri umuduyla direniyorlardı, hayatı devam ettirme güdüsü hiçbirinin tahmin edemeyeceği kadar güçlüydü. Mahkemenin geçen sefer olduğu gibi mallarına el koyduktan sonra hapishanede olup olmamalarına aldırmayacağı kanısındaydılar; mahpusları serbest bırakmayı tercih edecekti, elbette çok yakından izlemek üzere, her pazar herkese ibret olsun diye giyecekleri *sambenet*lerle *Seu*'da ayine katılmaya mahkûm edecekti onları. Bu fikre umutla sarılmışlardı, çünkü ne şekilde olursa olsun ölmeyi istemiyorlardı, hele hele meydanlarda herkesin gözü önünde ve herkes tarafından aşağılanarak öldürülmeyi hiç.

O atıl uzun saatleri varoluşlarını tekrar tekrar gözden geçirerek dolduruyorlardı. Hafızalarının balçığında o ana kadar dikkat etmedikleri fakat şimdi, bahtlarına düşen o cılız, topal ve kolsuz hayatta kol değnekleri gibi tutundukları ayrıntılar uç veriyordu. Bunlar olmasa, her birine birer yegânelik vererek onları tanımlayan bu ufacık noktalar, sevdikleri renkler, tercih ettikleri yemekler, güvercin yetiştirmede ya da marmelat yapmadaki maharetleri olmasa bir varoluşu diğerinden ayırmak epeyce güç olurdu, o kadar çok birbirlerine benziyorlardı ki. Valls'ın ya da Sara de les Olors'un ailesi bir yana bırakılırsa, mahpusların geri kalanı, gemi-

ye binmiş ya da sonradan tutuklanmış olanlar, farklı birer profil gösteremeyecek kadar ortak çizgi taşıyorlardı. Vaftiz edildikleri ve elâleme karşı ibadetlerini yerine getirdikleri için Hıristiyan addedilebilecek olsalar da köken olarak Yahudiydiler. Bu çelişki vicdanlarını sık sık rahatsız ediyordu zaten ancak hapishanede çok daha kuvvetle tesir etti. Çoğu için Adonay'ın kendilerini terk ettiği aşikârdı, bu yüzden hemen hemen bütün dileklerini aktardıkları Tanrı Babamıza dua etmelerinden daha az sıklıkla yöneliyorlardı ona. İsa'nın, Elohim'in yaptığı gibi, kendilerine asla sırtını dönmeyeceği inancıyla avunan çoğu tutsak onun merhametiyle pek yakında serbest kalacakları umuduna tutundu.

Kadınlar arasında Sara de les Olors, kurtulacağından en emin olandı. Hem ölüme mahkûm edilse bile, Azize Bakire Meryem kartal kılığında onu almaya gelecek, gagası ve pençeleriyle kapıp yukarılara, çok yukarılara çıkaracaktı, hem de herkesin gözü önünde. Sara'nın sayıklamalarına evinin bodrumunda, özgür topraklara kaçabilmek için tavuk tüylerinden kanat yapmaya çalışan yorgancı babasının hayali sızmıştı. Daha önce de tutuklanmış olan Bonnín'in Mallorca'yı terk etmekten başka arzusu yoktu. İcadından pek az kişi haberdar olsa da adanın semalarını dolduran uçan insanlar olacağına ve kimsenin bunu tuhaf karşılamayacağına yemin ederdi sık sık. Sara ona inanıyordu. Belki de bu yüzden şimdi bu kurtarıcı kartal umuduyla kendini avutuyordu; kimi kez kartal Maria'yı kurtarmak için ikinci kez ve Beatriu'yu götürmek için de üçüncü kez geliyordu. Kimi kez de, hepsinin yükünü taşıyabilecek kadar kuvvetli olan kartalın sırtına hep birlikte bineceklerini söylüyordu.

Maria, hüzünlü bir gülümsemeyle böyle bir kurtuluşun kendisinin hiç hoşuna gitmediğinde ısrar edince Sara iç çekiyordu. Maria'nın istediği herhangi bir göğe doğru uçmak değildi, o aksine yeryüzünde kalmak ve yaşlanınca Rafel Onofre'nin yanında ölmek istiyordu. Hücrede buluştukları günden sonra, o kısacık fakat muhteşem mutluluk anından sonra, yegâne arzusu yaşamaktı, ebediyen onun kolları arasında kalmak için yaşamak ve neredeyse tüm duyularını kaybettiği o sarhoşluğu tekrar hissetmek istiyordu. Maria, Rafel Onofre'nin de kendisiyle aynı durumda olduğundan

emindi. Yanılmıyordu da. Delikanlı da her ne pahasına olursa olsun yaşamak istiyordu, Hazreti İsa'nın Tanrının biricik oğlu olduğunu ve bir peygamber değil Mesih olduğunu kabul ederek olsa da. Aşk ona babasının kendisini anlayacağına; sorguculann karşısında Musa'nm yasasının, yeni yasa ve Kadri Mutlak Ulu Tanrı karşısmda işe yaramayan eski yasa olduğunu kabul ederse kendini ihanete uğramış hissetmeyeceğine inanma cesareti veriyordu. Ölümden kurtulmak umursadığı tek şeydi, uğruna bütün gücüyle savaşmaya hazır olduğu tek şeydi. Yaşamak, mahkûm edilmekten ve cennete gitmekten çok daha önemliydi onun için. Ölmeme ihtimaline böyle ateşle sarılacağını asla tahmin edemezdi. Hayaller kuruyor, faydasız kaçış planları tasarhyor, son anda çıkarılacak bir affa güveniyordu. Kendini şimdiden serbest ve Maria'nın yanında bir kez daha mutluluğa ermiş farz ediyordu.

Annesi Maria Aguiló, Rafel Onofre yakalanmaz da tehlikeden uzaklaşıp Mallorca'dan çıkabilirse diye Adonay'a adak adaımş, hayatını sunmuştu. Sonra ona, üçüncü duruşmada tutuklandığını bildirdiklerinde oğlunu Santa Eulàlia'nın İsa'sma emanet etti ve aynı adağı sundu: *Efendimiz, al şu canımı da kalan ömrümü ona ver.* O *kurtulursa Hıristiyan olarak öleceğim.* Maria Aguiló, ilk duruşmalarda olumsuz davranmış olsa da, tekerleğe bağlanma vakti gelince teslim oldu: cellatların karşısında çıplak kalma utancı kocasının bu güçsüzlüğünden ötürü onu asla affetmeyeceği inancmı zayıflattı.

Gemiye bindikleri akşam tutuklanan kadınlar arasında bir tek Isabel Tarongí sapkınlığından nedamet getirmeden işkencelere katlanmıştı. Kocası ve kayınvalidesi aleyhinde şahitlik etmişlerdi. Peder Ferrando tarafından ikna edilen Xim Martí bu şekilde karısının ebedi kurtuluşuna katkıda bulunacağına ve bu şekilde karısına olan sevgisini göstereceğine inanmıştı. Isabel savcının suçlamalarına hiçbir karşılık vermedi. Fakat Katolik, Apostolik ve Roma dininin tek ve gerçek din olduğunu da asla kabul etmek istemedi. Hiçbir karşı iddiada bulunmadı, gözleri yerde susmayı tercih etti, gözleri yaşlarla dolu susmayı ve dinlemeyi. Direncini kırmak için sorgucular tarafından kardeşinin işkencede öldüğünün

bildirilmesi güçsüz düşürmek yerine kuvvet verdi ona. Sorgucuyu da duygulandıran Acıların Meryemi benzeri güzelliği dördüncü duruşmada tekrar gergiye konmasım önledi. Bu kadının kafasının karışmış olduğunu ilan etti Sorgucu, çünkü aksi takdirde kanıtlar karşısında boyun eğmemesi ve eski yasanın ibadetlerini takip etmekte ısrar etmesi mümkün değildi, eh elbette bu da Yahudi bir aileden gelmesinden ötürüydü. *Sadece çocuklarıma kötülük ederlerse,* diyordu Isabel içinden, *sadece benim karşımda onlara işkence ederlerse, işte o zaman, Adonay, senden ve Musa'nın yasasının koyduğu her şeyden vazgeçerim.* Çocuklar fazlasıyla küçüktü ve Mahkeme onları şahitlik için bile kabul etmedi. Isabel ta yüreğinin içinden Tanrıya şükretti. Ölümden korkmuyordu, belki de sonunda kendisine lanet edecek çocuklarım göremeden, o karanlık hücrede ebediyen kapalı tutulmak ölümden beterdi. Ölüm kısacık bir acıydı sadece, bir anlık bir ezaydı, sonrası ebediyen Cennetti. Şükür ki Adonay, yukarıdan çocuklarını seyretmesine izin verecekti, büyüyüp yetiştiklerini, kocadıklarını görecekti... Yukarıdan onları gözetip koruyabilirdi. Quitèria karşı çıkıyordu ona: *Ben gemiye bindiğim için çok üzgünüm, asla adım atmamalıydım o gemiye. Geçen sefer bize böyle çektirmemişlerdi, kurtulmuştum sonunda. Oysa şimdi... Valls'a inanmamalıydım, hayatta inanmamalıydım. Mahvetti hepimizi.* Bu konuşmalarıyla hücre arkadaşı Isabel Tarongí'yi sinirlendiriyordu, özellikle geceleri bağırmaya başlayıp kendilerine sırt çeviren Adonay'a söverek. Bazen kafasıyla kapıyı dövüyordu. *Çıkarın beni buradan,* diye bağırıyordu, *gitmek istiyorum. Tahammülüm kalmadı, dayanamıyorum artık.*

Valls da bazen dayanamaz oluyordu. Engizisyon tabibinin gözetiminde iki ay boyunca tedavi edilmişti, çünkü uzun sürmemesi emredilmiş olmasına rağmen cellat işkencede aşırıya kaçmıştı. Sorgucular bu baş sorumlunun kendi ayaklarıyla *Auto de Fe*'ye gitmesini, ve kesinlikle suretinin değil kendisinin diri diri yakılmasını istiyorlardı. İyileşir iyileşmez duruşmalar başladı; artık savcının sesi dışında ona, hapse iri yarı ve pırıl pırıl bir adam olarak girmiş fakat bir kemik yığınına dönüşmüş gözleri iyilik dolu bu adama, onu bütün mahpuslar arasında dikkate alınmaya değecek

tek hasım olarak gören Sorgucunun şakıyan sesi de yöneliyordu. O —Hıristiyanlığa bağlılık beyanına rağmen aşağıladığı Konsolosun ödlekliğinin tersine— ne kadar acı olursa olsun sonunun neye varacağını bilen biriydi. Sorgucu kısa zamanda şunu anladı: Şayet Valls eski inancını reddederse bunu, ikna edildiği için değil, aksine hücresinin yalnızlığında kendisi ikna olduğu için yapacaktı. Fakat Valls gerçekten de Mesih figürü üzerinde düşünerek saatler geçirse de —aslında Peder Ferrando ya da Peder Amengual'den daha fazla dikkate aldığı Sorgucunun tavsiyesini yerine getirmiş oluyordu— bu İsa ona pek bir şey demiyordu. Yeni yasayı kabul etse Engizisyon Mahkemesinin ortodoks teklifi nedeniyle yapmazdı asla, aksine seneler önce, yaklaşık kırk yıl önce, tesadüfen tanıştığı Joan de Santamaria'nın önerisi üzerine kabul ederdi zaten. Zaman zaman bir mutluluk kırıntısı yakalamak için geçmişe döndüğünde ve o anki bahtsızlığından çok uzaklarda, öteki zamanda yaşıyormuş gibi yapabildiğinde onun biraz zayıf, neredeyse kısık sesini tekrar duyuyordu, kâh mesajını iletmeye çalışıyor, kâh kendisinden istendiği için konuşuyordu.

Onu hatırladıkça, o ufak tefek adamın varlığını iyice yakınında hissediyor, acılardan uzaklaşıyor ve kendini bir kez daha Ferrara'da, güçlü dostları, sürgündeki Portekiz Yahudileri Álvarez Dos Santos'ların evinde buluyor; onu misafir etmişler ve hastalanıp yardım istediğinde kendi oğulları gibi bakmışlardı. Santamaria'yla ettiği o uzun sohbetler çok iyi geliyor ve karanlık kalmış pek çok noktayı açığa çıkartıyor, açık olan bazılarını ise iyice aydınlatıyor. Sık sık tartışıyorlar fakat asla kavga etmiyorlar, birbirlerinin fikirlerine saygı duyuyorlar, geri çekiliyorlar, hatta bazen paylaşmasalar da karşı tarafın haklı olabileceğini kabul ediyorlar.

— Senin kesinlikle inandığın gibi —diye karşılık veriyor Valls, gençlik çağının kuvvetiyle—, İsa, Mesih olamaz, çünkü hiçbir şeyi halletmedi. Onun gelişinden beri dünya daha iyiye gitti mi? Ayrıca, Yüceler Yücesi, oğlunu onca eziyeti çeksin diye göndermezdi. Adonay sonsuz bilgeliktir, onun çarmıha gerilmesine izin vermezdi.

— Bir bakıma haklısın, Yahudi kardeşim —diye karşılık veriyor, görülmek ve işitilmek için bir tabure kullanan ya da kendisine

verilen ilk iskemleye çıkan o sıskacık adam—. Roma'nın İsa'sı, yozlaşmış fahişe papazların İsa'sı, manastırların kasalarını parayla doldurmaktan başka bir şeye yaramadı. Oysa bizim İsa'mız çok şey yaptı. Gerçek Mesih bütün umutların kaynağı olduğu için *kurtuluşu* tasavvur etti. O bütün ümitleri büyük, doğru ve soylu kıldı. O inançta iyi olma, olduğumuzdan çok daha iyi olma, daha arı olma ihtimaline izin verdi. Onun için başkalarına kardeşlerimizmiş, evlatlarımız, ana babamızmış gibi yardım ediyoruz...

Doğduğu şehirden, Valencia'dan kaçıyordu; Yahudi ibadetlerini sürdüren mühtedi bir aileden geliyordu, Lluís Vives ile çok yakın akrabaydılar, fakat kendini Hıristiyan olarak tanıtıyordu, Katolik ya da Lutherci değil. Toledo Fermanından bir yüzyıl önce yok edilen Illuminatilerin meyvelerini toplayan, aynı zamanda Roterdamlı büyük Erasmus'un öğretilerinin takipçisi bir mezhebe bağlıydı; Erasmus'un kitaplarını biliyordu ve onları da İncil ya da Yeni Ahit'i okuduğu bağlılık ve inançla okuyordu. Dost oldular ve iki uzun hafta boyunca kendisini takatsiz yatağa düşüren o hummayı çekerken Joan de Santamaria da ona dininin, kişiyi vicdanıyla hareket etmesi dışında hiçbir şeye mecbur etmeyen kurallarını açıklıyordu.

— İsa, insanların vicdanını uyandırmak için geldi —diyordu—. İsa ve vicdan aynı şeydir. İsa kurtarıcıdır çünkü bize tüm kapıları açmış ve böylece bizi seyreden kardeşimizi bize ayna kılarak bizi kendimizden kurtarmıştır.

Fakat onu döndürmek gibi bir niyeti olmadığını da açıkça belirtiyordu, onu inancına çekerek hiçbir şey kazanamazdı, çünkü bu yeni Kilisede her üye hiçbir türden aracı olmaksızın Tanrıyla doğrudan bağ kuruyordu, her şey bir yana ilahiyat her kadın ve her erkek için arılık durumunda vardı. Kendisi ya da yeni mezhebin herhangi bir kardeşi kendilerine dönsün diye asla kimsenin peşine düşmüyorlardı, meğerki karşı tarafın gönül rızası olsun, çünkü bu inandıkları yegâne kuraldı ve yeni Mesihin en büyük keşfiydi. Sevgi insanları yüceltir, Yeryüzünü dolduran bütün öteki yaratıklardan ayırır insanı ve işte bu yüzden bütün hükümetlerin, bütün cumhuriyetlerin, sevgiye karşı böylesine büyük bir hınçla

savaşması anlaşılır oluyor. *Sevgi insanlığın en tesirli ilacıdır, şeyleri değiştirmek için sahip olduğu en büyük güçtür.*

— Sevgi bize cesaret verir, bizi büyütür, bizi Tanrı gibi kılar. Sevgi yargılamaz, suçlamaz, cezalandırmaz.

Joan de Santamaria'nın gözleri şavkımalarla sözlerini renklendiriyordu. Dininden söz ettiğinde bir tür sevinç halinde içinden taşan ve onu değiştiren gücün cazibesine bilhassa kadınlar kapılıyordu. Sanki baştan aşağı ışığa kesiyor ve parıltısı dinleyen herkese ulaşıyordu. Toplantılarda dinleyecilere yönelttiği sözlerini, geceleri tekrar dinlemek için, hep aynı minderin üzerinde kulaklarını diken pek çok kadın olmuştu. Fakat o *azize* olarak adlandırdığı Maria de Cazalla ile görüşüyor olsa da, ve evli çiftlerin evlilik eylemlerinde sanki Aşai Rabbani ayinindeymiş gibi Tanrıyla iletişim halinde olduklarını, ve Tanrısallığın sevilen bedene indiğini söylese de iffetini koruyordu. Fesat diller iktidarsız olduğunu söylüyordu. Valls ona hayrandı fakat kendisi üzerinde Yahudi inancını sarsacak bir tesirini hissetmiyordu, oysa evin büyük oğlu aksine ondan etkilenmiş ve Joan de Santamaria'yı dünya üzerindeki hac yolculuğunda izlemek üzere ailesini terk etmişti.

Ne olmuştu ona? Daha sonra hayatı boyunca defalarca sorup soruşturmuş ama hiç haber almamıştı. Yine de onun sözlerini hiç şimdi olduğu gibi kuvvetle hatırlamamıştı, onu dinliyor gibiydi sanki. *Hepimiz için kurtuluş mümkündür. Herkes layık olduğu cennete ulaşır. Herkes kendi hayatının efendisidir.* Halbuki kendisi, kaçma konusunda maalesef kafaları karışık olan bazılarına tesir ederek, onları o gemiye binmeye ikna edip felaketlerine sürükleyerek kendisine ait olmayan hayatları yönetmeye kalkmıştı. Ne denli pişman olursa olsun artık çok geç. Geriye dönüş yok. Ne affedilmeyi ne de onların bu eziyetten kurtulmalarını sağlayabilir. Üstelik af sadece ruhen zayıf olanları huzura erdirebilir çünkü af geçmişi değiştiremez, onu geri çeviremez. Olan oldu bir kere. Artık bu dünyada değiştirebileceği hiçbir şey yok. Öbüründe... Bunu düşünmeye de vakti oldu... hem de fazlasıyla, cennetliklerin gideceği ve orada birbirlerini bulacakları gökyüzünü tahayyül edecek vakti de oldu: oğulları, karısı ve yardımları heba olan dul Sampol

ve Pere Onofre Aguiló. *Peki ya her şey bir aldatmacadan ibaretse, cennet de cehennem de yoksa, her şey bu dünyada son buluyorsa... Ya öbür dünya çılgınca umutlar içindeki inatçı insanların hayallerinden başka bir şey değilse? Ya öbür dünya tozdan ve külden başka bir şey değilse? Toz ve kül... Sonsuz hayatın varlığı ya da yokluğu kendi inancına bağlı olabilir mi? Kendi inanma ihtiyacına... Fakat cennete inanmak onun mevcudiyetini kesinleştirmez... Ölüp de dirilen ve bize ruhların bedenlerinden ayrıldıktan, o maddeyi terk ettikten sonra nasıl yaşadıklarını anlatan hiç kimse olmadı. Ya Costura'nın sonunu, Tanrının hiçbir hükmü olmaksızın, onu hiçliğe göndermek için öne aldıysam, ve şimdi de istemeden, gemiye sürüklediğim o talihsizleri de aynı hiçliğe göndereceksem? Bunca felaketin ne anlamı var?*

Engizisyon mahkemesi üyeleri suçlulara mahkûmiyet kararlarını okumak üzere hücrelere kadar inme görevini üstlendiler. Nedamet getirmeleri ve ziyadesiyle gücendirdikleri Yüce Tanrımız Efendimizden af dilemeleri için önlerinde cumartesiden itibaren yetmiş iki saatleri vardı. Aksi takdirde ölüme mahkûm edilenler diri diri yakılacaktı. Din değiştirirlerse, günah çıkartırlarsa, sivil mahkemenin merhametine mazhar olacaklar ve demir halkada boğulduktan sonra yakılarak kül haline getirileceklerdi.

Maiyet alayı, vaziyetin gerektirdiği vakarla, arşiv odasından çıktı. Kutsal Mahkemenin üyelerine rehberlik eden *familiar*'lar dışında kapıların anahtarlarını taşıyan gardiyan yardımcıları da vardı. O günlerde tutsakların iyi bir ölümle bu dünyadan ayrılmalarını sağlamak üzere çalışacak rahipler tamamlıyordu alayı. Bu da, sapkınların ateşli Hıristiyanlara dönüştürülmeleri gerektiği anlamına geliyordu. Peder Ferrando ile Peder Amengual, aralarına bir Fransiskeni ve iki Mercedari keşişini almış, neredeyse bütün yaz süresince yaptıkları gibi görmezden geliyorlardı birbirlerini. Her ikisi de nihayetinde rekabetin boşa gittiğini anlamışlardı, çünkü Montision'un yeni başrahibi atanmış ve görev ikisine de verilmemişti. Amengual, Peder Ferrando'nun elinde avunacağı

pek bir şeyin olmadığı, kendisininse *Üç Kanto'da İnancın Zaferi* adlı kitabını bitirmek üzere olduğu fikriyle teselli buluyordu. Sadece bu son üç gün içinde vuku bulacak olaylara ilişkin sahneler eksikti. Gerisi noksansız yazılmış, hafızaya kaydedilmişti, hepsini ezberden okuyabilirdi: *Çiçeğin sapı değil çiçek sevilir, fakat sapsız çiçek olmaz, çiçek sapsız olsa çok şey kaybederdi güzelliğinin parıltısından. Tanrının iyiliğinin en çiçekli merhameti de böyledir, O, varlığının acıma çiçeğinin parlamasını fakat aynı zamanda o muhteşem yumuşaklığının sapının sertliğine dayandığının da anlaşılmasını arzu eder: Egreditur virga de radice, fesse, flos de radice eius ascendet Isaie...* * Kulağa hoş geliyorsa basıldıktan sonra dindar okurun gözlerine daha da güzel gelmesi gerekmez miydi?

Maiyet alayı artık kadınların bulunduğu hücrelere giden geçide girmişti. Artık vakti gelmişti, gemiye bindikleri gece yakalananların her biri haklarında verilen ve o ana kadar öğrenemedikleri hükmü Kutsal Mahkeme üyelerinin ağzından duyabileceklerdi. Maria Pomar, savcı Yahudilik sapkınlığından dolayı kendisine en yüksek cezanın verilmiş olduğunu bildirdiğinde Beatriu'nun kollarına yığıldı. Sara de les Olors da gördüğü hayallerden ve cinlenmiş olduğundan odun ateşine gidecekti. Coixa'ya hükmü okunmadı, onun davası henüz tümüyle görülmemişti. Arkadaşları için merhamet dileyerek ağladı, bağırdı çağırdı. Hiç kimse onu umursamadı.

Maria Aguiló'nun da sonu müstakbel gelininkiyle aynıydı, onu da nedamet getirmesi kurtarmıştı, yakılmadan önce boğularak öldürülecekti. Aina Cap de Trons bağışlandı, müebbed hapse ve *sambenet* giymeye mahkûm oldu. Mahkeme onun işbirliğine olan eğilimini ve Valls'a duyduğu nefreti göz önünde bulundurmuştu, Valls'ın tehditleri üzerine gemiye binmişti. Aynı zehri, ailenin mahvından sorumlu tuttuğu babası için de kustu. Kutsal Mahkeme böylece ilk *auto*'da mezarlarından çıkarılıp yakılacak ölüler arasına Cap de Trons'u da dahil etti. Cap de Trons'a, işkencede ölen

---

* (Lat.) İşay'ın kütüğünden yeni bir filiz çıkacak, kökünden bir fidan meyve verecek (Yeşeya 11:1)—ç.n.

itaatsiz ve ahlaksız Rafel Tarongí'nin kalıntıları da eşlik edecekti. Kız kardeşi Isabel Tarongí, Yahudiliğe dönmüş olduğundan, bunu itiraf etmiş ve ayak diremiş olduğundan, sivil mahkemenin kollarına teslim ediliyordu, yanlış yoldan dönmezse diri diri yakılacaktı, nedamet getirirse merhamet geleneğine göre boğulduktan sonra ateşe atılmasına izin verilecekti. Quitèria Isabel'den daha şanslıydı çünkü Madò Grossa'nın kardeşi Aina Segura gibi sadece on beş yıl hapse mahkûm oldu: nedamet getirdiği için Mahkeme cezasını indirmişti. Costura'nın eski hizmetçisi Polònia, Aina Fuster ve Madò Grossa, yanlıştan dönmüş olmalarına ve yürekten dönmüş olduklarının delillerini göstermiş olmalarına rağmen ölüm cezasına çarptırıldılar, çünkü eski sapkınlık, insani suçların ilk ve baş sorgucusu Yüce Tanrımız Efendimize karşı işlenmiş bilhassa çok ağır bir suçtu. Ölü bedenleri yakılacaktı.

Alay erkeklerin bulunduğu hücrelere yarım saat sonra, aynı törensellikle, o talihsiz kadınları yatıştırmak ve gözetmek emrini almış birkaç *familiar*'lar ve rahip eksiğiyle vardı. Girdikleri ilk hücrede, ölüm cezası hükmünü çığlıklarla karşılayan Pere Onofre Valls vardı. Gardiyan ellerini bağlamak zorunda kaldı çünkü kâtibi iteklemiş, bir *familiar*'ı tartaklamıştı. Cap de Trons kardeşlerle daha kolay geçti. Onlar da babaları aleyhine konuşmuşlardı; babaları kendilerini sünnet etmek istemiş, ancak başarılı olamamış, birkaç kesik atabilmişti, çünkü onun inancını paylaşmadıklarından kendilerini savunmuşlardı. Cap de Trons'lar küreğe mahkûm edildiler. Josep Valleriola aynı suçtan ikinci kez mahkûm oluyordu ve yakılacaktı, akrabası terzi Xim Valleriola yirmi yıl hapse mahkûm oldu. Rabbiye olan nefreti günahlarını hafifletmişti; olup biten bütün felaketlerden Rabbiyi sorumlu tutuyordu, bilhassa kendisinden iyi bir kâr elde edeceğini vaat ederek buğday ithal etmek için aldığı parayla kendi izni olmadan o uğursuz geminin navlununu ödemiş olmasından ötürü. Moixina, Pere Onofre Martí, hâkimler karşısında, kimse kendisinden istemeden, İsa'nın yeni yasasını gerçek olarak kabul ettiğini ve inandığını söyleyerek kendini takdim edip yanlış yola sapmış olduğunu itiraf etse de Konsolos ve oğulları gibi odun ateşine gönderildi. Miquel Bonnín'in akıbeti de aynıydı.

Sorgucu, en kötü, en sefil hücrede tek başına kalan Gabriel Valls'a hükmünü bildirme görevini kendisine sakladı: *Davası edebiyat ve bilim alanlarından en bilgili kişilerce görüşülmüş, suçları çok ağır ve çok kötü vasıfta olduğundan gelecek salı günü odun ateşinde yakılmak üzere sivil otoriteye teslim edilmesi kararlaştırılmıştır.* Valls hükmü tek bir kası oynamaksızın dinledi.

Sadece yaşları bakımından hapishanede kalmaları için herhangi bir düzenlemenin bulunmadığı çocuklar serbest bırakıldı. Daima ibret olsunlar diye öksüz ve yoksul olarak salıverildiler. O andan itibaren onları yeni doğmuş gayri meşru çocuklar olarak addetmek yerinde olurdu.

X

Pi Limanı iskelesinde gemiden henüz inmiş. Santa Catalina Kapısına doğru surları çevreleyen yoldan ilerliyor. Bellver ormanının kıyısından geçerken kalabalık bir oduncu grubunu ilgiyle izliyor; birileri yeni kesilmiş dalları düzgünce birbirinin üzerine yerleştirirken ötekiler bir düzlüğü kuru yapraklardan temizliyor. Götürü bir iş yapıyorlar belli ki, bir ustabaşınını bağıra çağıra verdiği emirlere uyarak, canla başla çalışıyorlar. Söyledikleri anlaşılmıyor fakat teşvik sözleriymiş gibi görünüyor. Acelesi olmasa gidip bu telaşın nedenini sorardı. Gemideyken, dokları arkalarına alır almaz, Ciutat'tan limana giden yola kadar, Bellver'in etekleri boyunca inen çamların arasındaki o sarı leke dikkatini çekmişti. Fakat hiç oyalanmaması lazım. Gideceği yere mümkün olduğunca çabuk varmak istiyor. Ne türden olursa olsun dolu olmayan bir arabaya rastlarsa kendisini sur içine kadar bırakmalarını isteyecek. Zamanında varamadığım, onca yolu boşuna geldiğini, hanımın kendisine verdiği görevi yerine getiremediğini, kendini boşuna tehlikeye attığını düşününce bile ürperiyor. Eliyle işaret ediyor fakat hiçbir arabacı hayvanlarına hou! demiyor. Belki de yabancı olduğunu belli eden tavırlarına, kıyafetlerine güvenmiyorlar, belki de bu kadar acele etmesine. *Acele işe şeytan karışır. Tanrı bilir hangi beladan kaçıyor!*, sanki burada zaman başka bir yerdekinden daha bol akıyormuş gibi her işini ağır ağır yapmaya alışmış bu insanların onun telaşından kuşkulanmış olabileceklerini düşünüyor. Şehre giden yaya köylü gruplarının arasından uzun adımlarla ilerliyor. Yanlarında çocuklar ve yaşlılar, gruplar halinde yürüyor köylüler, hararetle konuşuyorlar ve hallerine bakılırsa iş güç için de gelmiyorlar şehre. Kapıyı geçtiklerinde gruplar kalabalıklaşıyor.

Bildiği kadarıyla, bir panayır ya da büyük bir pazarın kurulacağı bir vakit değil, herhangi bir bayram arifesinde de değiller, sıradan bir pazartesi günü için bunca hareketliliğin tuhaf olduğunu düşünüyor. Mallorca'ya ilk gelişinde, bir yıl dört ay önce böyle bir keşmekeşe hiç rastlamamıştı. *Hayır, bu iyiye işaret değil*, diyor içinden; felaketin yakın olduğunu, aslında geç kaldığını tahmin ediyor. Fakat sormaya yeltenmiyor. Belki de bütün bu köylüler, Barcelona'da söylendiği gibi, yeni Vali şerefine düzenlenen bir eğlenceye geliyorlardır. Umut ediyor. Bundan birkaç dakika sonra şövalye Sebastià Palou tarafından kabul edildiğinde bütün önsezileri dağılacak ve nihayet hâlâ yapılacak bir şeyin olup olmadığını öğrenecek, her şey bitmediyse tabii. Santa Creu Kilisesine varmadan önce mallarını satmaya çalışan balıkçılarla karşılaşıyor: *Tazecik sardalya, kayabalığı, en leziz tekirler, barbunlar, gel, gel, hadi kızlar, gelin, balık alın.* Yok, onların hiçbirine Santa Magdalena manastırına giden kestirmeyi sormak istemiyor. Uçurtma uçuran yaygaracı çocuk çetelerine de sormayacak. Her yandan balık kokusuna sökün etmiş ve zaman zaman pencereden seslenen bir müşteriye bakmak için duran balıkçıların peşi sıra koşturan, bir kedi sürüsünün arasından ilerliyor. Yabancı, bu ısrarcı kokunun burnuna yerleşmesinden son derece rahatsız, çünkü hiç sevmez bu kokuyu. Biraz öncesine kadar burnunda kalan, Bellver ormanından taze kesilmiş ağaçlardan gelen çam ve reçine kokusunu tercih ediyor o.

İşte Santa Creu'nın yanında ve birden kilise çanının ilk vuruşu kulağının dibinde patlıyor sanki. Oradan uzaklaşırken attığı her adımda yeni bir vuruş geliyor kulağına, dokuz vuruş. Beklenmeyen bir misafiri kabul etmek için çok kötü bir saat, diyor içinden. Fakat şövalyenin onu anlayacağını tahmin ediyor. Kendisine verilen görev görüşmenin bir an bile geciktirilmeden yapılmasını gerektiriyor. Beyefendi anlar. Bundan neredeyse emin. Devam etmesi ve yolunu kaybetmemesi lazım. Her saniye değerli olabilir. Bir an ne tarafa yöneleceğinde tereddüt ediyor ve yüzünden iyi bir insana benzeyen yaşlı bir rahip görünce, Sebastià Palou beyefendinin evinin hemen yanındaki Santa Magdalena manastırına hangi yoldan gitmesi gerektiğini soruyor. *Dosdoğru,* diyor, *Montcades Şapelini*

geçtikten sonra Tagamanent evine dönün ve oradan da tekrar sola. Anlaşılan siz buralı değilsiniz. Şövalye Palou'yla komşuyuz, onu çocukluğundan beri tanırım...

Burası da Livorno gibi, diye düşünüyor genç adam, *herkes birbirini tanıyor. Herkes her şeyi biliyor. En küçük bir sır bile saklı kalamaz. Birazdan Don Sebastià Palou'yu aradığımı herkes öğrenecek. Ama korkum yok. Kimse beni tanımaz. Agutzil'in kendisi bile. Bu bıyıklarla başka biriyim, saçlarım da çok uzadı. Hapsettikleri zavallı denizciye hiç benzemiyorum. Artık bir beyefendiyim, hele üzerimdeki Toscana modasına uygun kıyafetlerle.*

— Beyefendi burada değil —diyor, bir reveransla kapıyı açan sevimli, hizmetçi kız—. Artık burada yaşamıyor.

Fakat hemen, kendisi kadar genç bu yakışıklı yabancının yüzünde oluşan tatsız ifadeyi fark ederek, gülümsüyor ve onu nerede bulabileceğini söylüyor: *S'Estornell denen hanı geçince, Dalmau evinde.* Ve en kestirme yolu tarif ediyor.

Yabancı genç, insanların dolanıp durduğu kalabalık sokaklarda kendine yol açarak adımlarını hızlandırıyor. Dikkat çekmemek için koşmak istemiyor fakat etekleri tutuşmuş. Kendisine iyi bir handa şerefle kalabileceği yer teklif edenleri, terlemiş halini görerek yaklaşan su satıcılarını reddediyor. Nova Meydanında birkaç saniye duruyor, bu sabah alelacele kurulmuş tezgâhlarda mallarını satmakta olan köylüler doldurmuş olsa da bulunduğu yeri hatırlıyor. Segell Sokağına şöyle bir burnunu uzatmadan edemiyor: kapıları yeşil haçla işaretlenmiş kapalı evler ve etrafa bakman insanlar görüyor. Yoluna devam ediyor. Şimdi bütün bir gece boyunca, asla açılmayan o özel kapının açılması umuduyla arşınladığı sokağı tanıyor ve bahçeyi saran duvarda o gece gördüğü çatlakların ve deliklerin aynısı görür gibi oluyor, solgun lekeleri, yer yer çoğalan pütürleri, hayal ediyor olmalı, çünkü bu kadar net hatırlanamayacak kadar karanlıktı. Fakat kapıyı hatırlıyor. Bundan emin, bu kapıydı... *Bahçeyi geçince*, demişti biraz önce hizmetçi kız. Fakat ya yolu şaşırdıysa ve tatmin edilmemiş bir arzu onu bir kez daha buraya kadar getirdiyse; koltuğunun altında değirmen taşı büyüklüğünde bir ekmek ve sebzeler olan bir kadına tekrar

yolu soruyor. *Dalmau evi mi? İşte şurada. Çok yakın. İlk sokağa girince, hemen köşeyi dönünce.*

Sebastià Palou eşinin yanında kahvaltı ediyor hâlâ, birlikte katıldıkları ilk ayinden dönmüşler. *Bescuit* lokmaları ağızlarında evlilik beraberliğiyle çıtırdıyor ve çikolata tasları önlerinde duruyor. *Bescuit*'ler Clarissa rahibelerinin armağanı. Donna Barbara'nın manastırlarına yardımsever hizmetleri bir işe yaramalı, diye düşünüyor iki aylık evli şövalye. Dualar, dokuz gün ayinleri, hayır işleri, ve çaresiz bir sıkıntıyla geçen altmış bir gün. Keşke Beatriu Mas hapishanede olmasaydı!.. Uşak efendilerinin kahvaltısını bölmek için izin istiyor:

— Yabancı bir beyefendi sizi görmek istiyor efendim. Adının Loureiro olduğunu ve beyendiye getirdiği mesajın acil olduğunu söylüyor.

— Dayımın işleri olmalı —diye yorumluyor Sebastià hanımına—. Affedersin Barbara, hemen dönerim.

Dudaklarını kuruladıktan sonra peçeteyi masaya bırakıyor ve kibar bir teslimiyetle hanımının elini öpüyor.

Onu aldıkları salon şimdiye kadar gördüğü salonlar içinde en şaşaalı olanlardan biri. Çok yüksek duvarlar baştan aşağı halılarla kaplı; ve duvarların önüne altın iplikten püsküllerle çevrelenmiş, altın çivilerle tutturulmuş kırmızı kadife kaplı üç düzineden fazla sandalye dizili. Tavandan kocaman bir pirinç tokmak sarkıyor. Tam altında ceviz ağacından, çok iyi cilalanmış ve üzerinde büyük bir şamdan bulunan bir yemek masası var. Genç adam oturmaya kalkışmıyor, çünkü hangi sandalyeyi seçeceğini bilemiyor. Odada dolanmak istiyor ama ne yana gideceğini bilemiyor, sağa mı sola mı, bir yandan diğer yana mı, çünkü her iki tarafta da kapı var. Birisinden her an şövalye girebilir ve burun buruna gelebilirler. Tabii sırtı dönükken karşılaması da doğru olmaz.

— Donna Blanca Maria Pires adına geldim —diyor— kendisinin hizmetindeyim ve bütün kalbiyle size güveniyor. Yaptığım çok tehlikeli yolculuk nedeniyle iki hafta geciktim, oysa hanımefendi sizin mektubunuzu alır almaz gönderdi beni. Loureiro adını kullanıyorum fakat asıl adımın João Peres olduğunu size söyleyebilirim.

— Bu durumda doğruluğunu kanıtlamanızı isteyeceğim. Anlarsınız, içinde bulunduğumuz şartlarda...

— Elbette. Mektubunuzda yazdığınız gibi. Hanımefendi gördüğünüzde hiçbir şüphenizin kalmayacağını söyledi...

Yabancı, şövalyeye yaklaşırken sağ elinin serçeparmağında ışıldayan yüzüğü de çıkarıp uzatıyor.

— Güven içinde getirmemin en iyi yolu olduğunu düşündüğüm için taktım parmağıma. Elimi kesmeden benden alamazlardı.

— Teşekkür ederim —diye cevap veriyor Palou, şaşkın, yüzüğü elinde evirip çevirirken—. Yorgun ve aç olmalısınız.

— Çok yorgunum efendim. Fakat zamanında gelebildiysem yorgunluğun hiç önemi yok. Sokaklarda büyük bir kalabalık gördüm, sanki çok önemli bir olay varmış gibi. Yeni Vali mi?..

— Yeni Vali geçen hafta karşılandı. Vali için gelmediler, aksine yakılacak ateşler için için buradalar. İlk *Auto de Fe* yarın başlıyor. Bildiğim kadarıyla gemiyle kaçmaya kalkanların hepsi yargılandı...

Sebastià Palou, sözlerinin genç adamda yaptığı etkiye dikkat ederek alçak sesle konuşuyor.

— Hanımefendi... Vaktinde gelemediğimi ona nasıl açıklayacağım, bilemiyorum.

— Doğruyu söylemem gerekirse, bu kez hiçbir şeyin yararı olmazdı. İşler on yıl öncekinden çok farklı bir şekilde yürüdü. Villareal hiçbir şey elde edemeden çekip gittikten sonra eşimin cömertliği sayesinde Valls'ın, Konsolosun ve ailelerinin hayatlarını satın almaya çalıştım, ama başaramadım. Donna Blanca ve Pere Onofre Aguiló'yu düşünerek yaptım. Arkadaşım nasıl?

— Hâlâ yürüyemiyor ve ruhen çökmüş durumda. Felaketten kendini sorumlu tutuyor.

— Onun hiç günahı yok, zavallı Pere. Dünyada iyi bir insan varsa o da odur.

Şövalye Palou büfeye yaklaşıyor ve küçük, gümüş bir çanı çalıyor. Hemen bir uşak reveranslar yaparak giriyor içeri.

— Mutfağa söyle, güzel bir kahvaltı hazırlasınlar, sen de derhal kütüphaneye getir.

Sebastià Palou ardında yabancı genç, çok daha yüksek, kırmızı ahşap kirişlerle desteklenmiş tavanları olan, bazıları çok büyük dikdörtgen ya da kare tablolarla çevrelenmiş dört salonu geçiyor. Fildişi çerçeveli siyah bir sandık genç adama benzer bir parçanın da dul Sampol'ün Livorno'daki evinin bir odasının girişinde bulunduğunu hatırlatıyor. Kütüphanenin kapısından girer girmez bir çoban köpeği koşarak geliyor ve yaklaşıp kokluyor. Duvarların birinde tabloların yerini kitaplar alıyor. Diğerlerinde soyluların ve din adamlarının portreleri asılı. Şövalye misafirini, kornişlerden pencerelere ve kapılara sarkan perdelerle aynı, piskopos cüppesi renginde kadife kaplı bir dinlenme sandalyesine buyur ediyor. Kendisiyse ayakta kalıp odada gezinmeye başlıyor.

— Burada bulunduğunuz sürede bizimle kalırsınız. İki aydan beri, yani evlendiğimden beri burada yaşıyorum.

— Teşekkür ederim, fakat şehtiyede de yerim var. Hanımefendi sizi evliliğinizden dolayı yürekten kutluyor ve haber verdiğiniz için de çok teşekkür ediyor.

— Ondan bana mektup getirmediniz mi?

— Hayır, efendim. Size yazdı ama sonra yırtıp attı. Buraya gelemezsem, başıma bir şey gelirse ya da tutuklanırsam tehlikeli olacağını düşündü. Tutsaklara yardım etmeniz için bu paraları verdi bana...

Genç adam giysilerinin altına saklamış olduğu iki dolu dolu keseyi çıkarıp uzatıyor fakat Sebastià Palou kabul etmiyor.

— Buna hiç gerek yok. Geri götürün. Hayır işleri için kullanmasını söyleyin. Bu yüzüğü de verin ona.

— Hanımefendi sizin olduğunu söyledi, SP sizin adınızın başharfleri.

— Ama ben ona hediye ettim. İyi bir dava, hayırlı bir iş için kullanmak üzere kabul ettiğine anlaşmıştık, aksi takdirde kabul etmek istemezdi.

— Kullandı da.

— Evet, Harts da tutup Costura'ya gösterme münasebetsizlinde bulundu ve o da hemen gidip rahibe itiraf etti...

— Şansım yaver gitti, Gabriel Valls ve Konsolosun yapamadığını elde ettim. Yüzüğü sekiz ay önce geri alabildim. Hanımefendi

benden, mahkûmlara yardımı olmazsa size geri vermemi istedi. Düğün hediyesi olarak kabul etmenizi istiyor.

— Elimden geleni yaptığımı söyleyin ona, Villarreal gelmeden önce ve geldikten sonra da. Elimden gelen her şeyi —dedi Palou yüzüğe bakarak—. *Familiar*'lara rüşvet verdim, tavsiye edildiği gibi; Kutsal Mahkemenin hayrına, rahatsız edilmememi de sağlayan sadakalar dağıttım, fakat tutsakların cezalarını hafifletmeleri söz konusu olduğunda beni reddettiler. Sadece ilk aylarda, Valls'a yardım etmesi için Alcaid'e rüşvet vermeyi becerebildim. Sonra hiçbir şey. Merhamet dilemek için konuştuğum Sorgucu çok katıydı. Engizisyon Mahkemesinin öbür üyeleri gibi parayla da ilgilenmiyordu, ve ne kadar çabaladıysam da ona karşı saldırıya geçebileceğim, bir gedik açabileceğim zaafını bulamadım. Bana çok güçlü, çok iyi savunulan, fethedilmesi imkânsız bir meydan gibi göründü. Hıristiyan merhametine gelince, adını bile anmak istemedi, sadece adaletten söz etti.

Sebastià Palou ara verdi. Gezinmeyi bıraktı ve inceleyici bakışlarla misafirinin karşısına oturdu, sonra alçak sesle devam etti:

— Hanımınıza söyleyin, biraz teselli olur diye, hiç kimse hiçbir şey yapamazdı; bana bir seferinde anlattığı, o hayal ettiği gibi bir erkek olsaydı bile. İçi rahat etsin.

— Merak etmeyin efendim. Tek kelime atlamadan kendisine her şeyi nakledeceğim.

Palou genç adamı dinlemiyor, ya da en azından onun nezaketinden hoşlanmıyor görünüyor fakat yine de ona açılıp açılamayacağını soruyor. Genç adamın hizmetinde bulunduğu hanıma olan sadakati ona göre bir güvence değil.

— Donna Blanca —diye başlıyor— aşk mektuplarından, şiirlerden, benim ısrarımdan bıkıp usanmıştı, tahmin edersiniz, bir gün benden bir kanıt istedi, kendisi için her şeyi yapmaya hazır olup olmadığımı sordu, ben de ona ne isterse, yeter ki onun ağzından çıksın, her şeyi yapacağımı söyledim. Bir süre düşündü ve gülümseyerek haykırdı: İstediğim halde benim yapamadığım bir şeyi yapmanı istiyorum... Eh işte, üzerinden yıllar geçti, yanılmıyorsam on yıl, nihayet sözümü yerine getirdim... ama hiçbir şey elde edemedim...

— Çabanızın bir karşılığı olmalı, hanımım...

— Hayır. Biz bir iddiaya girmemiştik. Bu bir şövalyeye yakışmaz.

Kapının çalınması Sebastià Palou'nun sözünü yarıda kesiyor. Uşak çalışma masasının üzerine, yabancı gencin kahvaltısının bulunduğu gümüş bir tepsi bırakıyor. Palou genci yemeğe buyur eden bir jest yapıyor.

— Bir şey soracağım beyefendi —diyor Peres reçel lokmaları arasında—. Hanımefendi eskiden buraya yakın bir yerde mi oturuyordu? Ben bir yıl dört ay önce, onun yaşadığını düşündüğüm evle bahçe arasında kalan sokağı bir gece boyunca arşınladım.

— Evet, evi buradaydı. O Mallorca'dan ayrılınca, eşimin ilk kocası, evlenmeden önce kendi evini büyütmek için aldı orayı, komşuydular çünkü. Kaçmakla çok iyi etti. Engizisyon böylesine değerli bir mülkü ona bırakmazdı. İşte hayat bu, nereden nereye, biz şimdi onun Harts'ı kabul etmek zorunda kaldığı salonlarda birlikte yürüyoruz.

— Fakat Harts onunla konuşmak dışında bir şey... —genç adam incinmiş yarıda kesiyor.

— O Kraliçe Esther'i kendine örnek almıştı. Fedakârlığının ya da göz yummasının hangi noktaya kadar vardığını bilmiyorum... Judith de Holofernes'i baştan çıkarmıştı...

— Mümkün değil —diyor genç adam—. Ben eminim.

— Niçin? —diye soruyor merakla, yerinde oturamayan ve elinde yüzükle tekrar gezinmeye başlayan Palou.

— Çünkü Kaptan Harts'ın cezalandırılmasının sorumlusu oydu, kaptanın kendisi de ortalarda dolaşan hikâyenin uydurma olduğunu kabul ediyor.

— Bunun gibi büyük evlerde —diye ekliyor Palou— bazen hizmetkârlar üstlerine vazife olmayan işlere kalkışırlar. Hanımefendinin birkaç aylığına çok güzel ve kendini Donna Blanca olarak tanıtabilecek, kendini onun yerine koyabilecek bir hizmetçisi olmuştu. Harts bir anlaşma için çağrılmıştı, Yahudilerin götürülmesi için...

— Kafam karıştı beyefendi, önce bana fedakârlık dediniz şimdi de kılık değiştirmekten bahsediyorsunuz.

— Siz hanımefendiyi tanıyor musunuz? İyi tanıyor musunuz? Onun cazibesine kapılıp soğukluğundan, katılığından mustarip oldunuz mu? Harts ile arasında geçenleri ona sorun. Gözlerinin içine bakarak sorun, gözbebeklerinde tutuşup yanmaktan korkmuyorsanız elbet.

Sebastià Palou kendinden geçerek konuşuyor. Yüzü kızarıyor ve sesi coşkuyla titriyor. Genç adam sakinleşmesini bekliyor.

— Benim adıma da, çok iyi olduğumu, eşime âşık olduğumu söyleyin. Ama buna inanmaz. Her neyse. Hiçbir şey söylemeyin... Yüzüğe gelince, onundur. Ona geri verin, lütfen.

Yabancı genç yüzüğü tekrar sağ elinin serçeparmağına takıp ayağa kalkıyor.

— İzninizle, efendim. Livornolu arkadaşlarınızdan başka bir dileğiniz var mı? Öbür gün demir alıyoruz ve bir daha görüşemeyebiliriz. Senyor Pere Onofre Aguiló annesini ziyaret etmemi istedi.

— İmkânı yok: o da hapiste. Fakat yanlış bilgilendirilmediysem, hüküm giymedi. Yarınki *Auto de Fe*'ye sadece gemiye binenler mahkûm edildiler. Livorno'daki dostlarım için vereceğim hiç iyi bir haber yok maalesef...

— Hiç değil, efendim. Siz iyisiniz ve yeni evlendiniz... —diye ekliyor şövalyenin hiç hoşuna gitmeyen müstehzi bir suç ortaklığıyla—. Bahçeden çıkmama izin verir misiniz?

— Nereye isterseniz gidebilirsiniz —diyor ve uşağı çağırmak üzere çanı bir kez daha çalıyor.

Genç adamın artık hiç acelesi yok. Bu yüzden mis gibi kokan portakal ağaçları arasında, kulağı bir fıskıyeden haznesine dökülüp sonra bir arkta kaybolan suyun ritmik akışında, ağır ağır yürüyor. Patikanın her iki yanına dizili uzun ahşap teknelerde kadifeçiçekleri, güller, zinyalar, aynisafalar, kokudan öldüren fesleğenler arasında sergileniyor. Çiçekler sarılar, kırmızılar, beyazlar, pembelerle rengârenk çelenklere dönüştürmüş saksıları. Hanımelleri duvarlara tırmanıyor, ve orman sarmaşığı daha yukarılara uzanabilmek için dallarını etrafa yayıyor.

Genç bir kız, neredeyse bir çocuk, yabancıya yol gösteriyor. Saçlarını örten başörtüsü ve kaba kumaştan eteğinin ön kısmını kapatan kendir dokumadan önlüğüyle bir köylü kızı gibi giyinmiş. Harts'ın hikâyesindeki genç kız gibi Mağribi âdetlerine uygun olarak peçe takmamış ama üstündekiler o uğursuz günde karşısına çıkan Aina Cap de Trons'un giysilerine benziyor. Genç adam geçen sefer öylesine arzulayıp bunun için sebatla ulaşmaya çalıştığı yere nihayet vardığına inanamıyor, dahası Porto Pi'de Minerva'dan indiği ve bir rastlantı sonucu önce hapishaneye, sonra da Pere Onofre'nin kamarasında Livorno'ya kadar sürüklenmesinden beri olup bitenleri kavramakta da güçlük çekiyor. Aslında ilginç olan, dinlenmeye layık olan onun hikâyesi, Andrea Harts'ın hayallerle dolu hikâyesi değil. Rüyalarına giren kadını burada bulamamıştı, fakat ona ulaşmasını sağlayan yol buradan başlıyordu, çünkü onu bulma arzusu her şeyden kuvvetliydi. Onu bulabilmek için her şeyi terk etti. Şimdi ışığı süzen ve güneşin yükseldiği bu saatlerde serinlik veren asmaların altından geçiyorlar. Blanca bunların hatırasına Livorno'daki bahçesine de asmalar ektirmiş, palmiyeler ve serviler de. Jacob Moashé'yi kabul ettiğinde ikindi vakitlerini genellikle o asmaların altında onunla birlikte geçiriyor. Bir yıl üç aydır onun hizmetinde. Bütün bu süre boyunca, Harts'ın anlatısında canlandırdığı hanımın hayali —şehvetten çılgına dönmüş, ona sahip olmak arzusuyla uyanan bir papaz okulu öğrencisinin rüyalarındaki kadınla tam olarak uyuşan hayali— giderek gerçek Blanca'ya, biraz önce Sebastiâ Palou'nun dediği gibi değişken, öngörülemez Blanca'ya dönüşerek değişmişti. Blanca'yı iyi tanıyor musunuz? Harts'la hiçbir ilişkisi olmadığına gerçekten inanıyor musunuz? Ve şövalyenin değindiği Kraliçe Esther'in fedakârlıkları... Judith ve Deborah'ın cesaretleri, hakikaten de Blanca'nın dilinden düşürmediği kahramanlar değil mi bunlar... Ya Harts'ın güzel ve şehvetli hizmetçiyle yatmasını Blanca'nın suç ortaklığı sağladıysa, ya da Blanca hizmetçisinin yerine geçtiyse?.. Hizmetinde bulunduğu bir yıl üç ay boyunca, onun sekreteri de olsa, özel dairesine kabul edilmeyi başaramamıştı. Ama bir gün gelip de Blanca'nın kendisini çağırtacağı umudunu yitirmiyor. Onun sırrını biliyor, Anvers'e onun intikamını almak üzere döndüğünde

tesadüfen öğrenmişti. Mallorcalı tüccar Guillem Sampol'ün karısı, kendisi gibi aslen Portekizli olan, Blanca Maria Gràcia Beatriu, büyük oğlunun âşığı olan zengin bir Yahudi kadının kızı ve torunuydu. Fakat kendisi de bir piç olduğundan kadının kökenindeki bu leke bir kusur değil; aksine bu Blanca'yı Yunan mitolojisindeki, bazen bir ölümlünün kendilerine âşık olmasına izin veren, ve kendisinin hep ilgisini çekmiş olan tanrıçalara yaklaştırıyor.

Şövalye Sebastià Palou bütün pencerelerin kapatılmasını emrediyor, dışarıdaki yaygarayı duymak istemiyor. Gün ilerledikçe şamata da artıyor. Hiç kimse olayı kaçırmak istemiyor. Şehir dışından pek çok köylü gelmiş aileleriyle birlikte; ertesi sabah *Casa Fosca*'dan çıkıp Sant Domènec manastırına varacak alayın geçeceği caddelerde ilk sıraları kapmak istiyorlar. Çoğu geceyi yerde yatarak geçirecek. Örtüler getirmişler örtünmek için ve sepetlerinde de yiyecekleri var. Dini törenden sonra, çığırtkanların da dediğine göre, Tanrının, Oğlunu öldüren ve şimdi de iyi Hıristiyanların mahvına sebep olan kahrolası Yahudilerden Engizisyon Mahkemesi aracılığıyla öç alışını seyretmek maksadıyla uzaklardan gelenlere ekmek ve kuru incir dağıtılacağından eminler. Kimi sabah erkenden yola çıkmayı tercih ediyor. Sabahın köründe kalkacaklar, arabalara binerek ağırdan ağırdan şehre gelecekler. Bazıları şehre girmeyecek bile. Doğrudan Bellver'e gidecekler, çünkü seyretmek istedikleri geçit alayı değil, yakma gösterisi. Yaşlılar gençleri, gençler çocukları uyaracak, orada olanlara iyi baksınlar diye, bir daha asla unutmasınlar diye. Asla.

Törende ise sadece soyluların, devlet erkânının, Engizisyon Mahkemesi sorguculari ve *familiar*'larının hazır bulunma hakları var. Eşraf ve birkaç zanaatkâr —eh ne de olsa onca şevkle, ana nefe bir baştan öbür başa platform kurup hanımlar gösteriyi zevkle izyelebilsin diye şapelleri kafeslerle kapatan onlardı— yer kalırsa ancak içeriye girebilecek. İki şövalye, İsa'nın mezarının koruyucu melekleri gibi, kim güvenilir kim değil anlamak için kapıyı gözlüyor; yüce adaletin yerini bulmasını sağlayacak bu dava görülürken kapı önünde bekleme lütfuna erişecek olanları seçiyorlar.

Mabette artık neredeyse her şey hazır. Bahçeden kısa bir süre önce ayrılmış olan yabancı manastıra yaklaşmaya çalışan meraklı kalabalığı takip ediyor. Birliğe kumanda eden Başagutzil onları durduruyor. Biraz dinlenmek bahanesiyle bu kiliseye şöyle bir girivermek şu anda yapılacak iş değil. *Tanrının pek çok kilisede mihrabı var*, diyor kalabalığı uzaklaştırmak için. İçeride hâlâ çalışanlar var. Çekiç vuruşları, yerde sürüklenen tahtaların sesi duyuluyor. Ana kapıdan bir çırak grubu ellerinde yepyeni kırmızı bir kadife örtüyle giriyor, gören ev hanımları hayranlıktan çığlık atıyorlar. *Bu kadife sorguculara iskemleleri için mutlaka*, diye ileri sürüyor, on yıl önceki *Auto de Fe*'de kullanılanı, bundan daha soluk bir kırmızı olan eski örtüyü gayet net hatırlayarak. Bir usta grubu da seyirciler arasından kendisine yol açıyor. *Bırakın da geçelim*, diyorlar, *hadi çekilin, izin verin, şu arabayı oraya yanaştırmamız lazım*. Tekerlekler birbiri üzerine yığılmış insanlara çamur sıçratıyor. *Allah be... kahretsin! Şu yaptığına bak!* Bayramlık giysilerini giymişler. Yağmur yağmadığı için şanslılar. Geçen hafta yeterince yağdı, burası çamur deryası gibiydi. *Hoo!* diye bağırıyor arabacı, üzerlerine, devasa kafesin sığabileceği bir tür platform yerleştirilmiş iki arabayı çeken dört katıra. Kafes için, 1630'da Madrid'deki *Auto de Fe*'de kullanılan modele göre, fakat daha geliştirerek, en namlılarından yedi marangoz dört demirci bir ay boyunca çalışmıştı. Bu yerden, insanların değil, aslanların, kaplanların ya da vahşi hayvanların kapatılması gerektiği bu aşağılayıcı şeyin içinden Yahudiler haklarında verilecek ve kutsal dudakların dile getireceği kesin, asla temyiz edilemez hükmü işitecekler. Kafes haç biçimli parmaklıklarıyla, İsa'yı öldüren Yahudilerin —yani tutsakların— yaptığı işkencelerde İsa'nın çektiği ezayı simgeliyor, aynı zamanda iblisleri alışkın oldukları kötülüklerden vazgeçirip cehenneme geri gönderiyor. Genç adam kimseyle konuşmadan her şeyi izliyor. Etrafındakilerin nereden gelip nereye gittiği sorularına bile karşılık vermiyor. Anlamıyormuş gibi yapmayı yeğliyor. Her şeyi dikkatle izliyor, çünkü Livorno'ya döner dönmez hanımına ve dinleyebilirse Pere Onofre Aguiló'ya ayrıntılarıyla aktarması gerekecek.

Gün karanlık korkularla dolu bir gecede tükeniyor. Yabancı genç de gemiye dönmüş, uyumaya çalışıyor. Uykusunun gelmesi çok zor, yorgunluktan bitkin olmasına rağmen, mahkûmları ve gelişinin beyhudeliğini düşünmeden edemiyor. Sebastiá Palou da uyuyamıyor. Dualar ve öğütlerle maneviyatlarını desteklemeye gelen rahiplerin refakatindeki tutsaklar da uykusuz. Bu dualar ve öğütler sayesinde ikisi hariç hepsi nedamet getirdi, hatalarından döndü, ve yarın ölecekler, ömürleri yarın sona erecek ama onlar öteki dünyayı kazandılar, ebedi hayatı elde ettiler. Bazıları hâlâ bir mucizeye inanıyor, bekliyor. Sara, Maria'ya endişe etmemesini tekrarlıyor, kartalın gelmesi yakın. Fakat Maria zavallı delinin sanrılarından ziyade son anda gelecek bir ceza indirimine sığınmayı yeğliyor. Bonnín de kızı gibi kurtarıcı kanatları düşünüyor... Ah!, mekanik makinesini zamanında bitirebilseydi! Onu asla yakalayamazlardı! Rafel Onofre rahibe yalvarıyor merhamet dilemesi için. Genç kızınkine karşılık kendi hayatını sunuyor, onu bu felakete kendisi sürükledi. Isabel Tarongí hiçbir şeyi değiştiremeyeceğini yine söylüyor, Yahudi doğduğunu Yahudi öleceğini söylüyor. İsteyen dua etsin fakat Adonay ona inancıyla güç veriyor. Madò Grossa, Quitèria ve kız kardeşi Aina gibi, zaman zaman rahibin *Avemaria*'larına eşlik ediyor, ötekilerin kendilerini dualara verecek halleri yok. Aina ve Quitèria çocukların kimsesizliğini, sefaletini düşünüyor. Madò Grossa'yı en çok ürküten, ateşe kadar yapılacak geçit, herkes onları her şekilde aşağılayacak, bundan emin, hiçbir hekimin elini sürmediği en çirkin hastalıklarını, en iğrenç yaralarını defalarca tedavi ettiği bu nankörler onları aşağılayacak. Madò Grossa'yı demir mengeneyi kullanan celladın maharetinden çok bu çapulcu sürüsünün çığlıkları korkutuyor. Kendi hayatından çok gençlerin hayatı için acı çekiyor. Yaşlı o, epeyce yaşlı. Zaten fazla bir ömrü kalmadı... Maria Aguiló aksine çok çaresiz. Her şeyini kaybetmek üzere: eşini, oğlunu, müstakbel gelinini.

Gabriel Valls Peder Amengual'den sessizce dua etmesini, makine gibi çektiği tespih şıkırtısıyla kendisini rahatsız etmemesini, birazcık dinlenmesine izin vermesini istemişti. Cizvitin sesi artık kısık. Valls yatağa uzanıyor ve gözlerini rahatlatmak için kapatıyor,

uyumak için değil, çünkü uyuması mümkün değil. Son üç gün korkunç bir gerilimle geçmişti. Vücudu dökülüyordu. Bağırsaklarının korkudan sürekli çalışarak dışkı kabını iğrenç kokulu bir sıvıyla doldurmasına sebep olacak böyle kötü bir oyun oynayacağını asla tahmin etmezdi.

— Sen çürümüşsün, Valls —demişti Peder Amengual, ona tiksintiyle bakarak—, içten de dıştan da çürümüşsün.

— İsyan eden bedenin korkusu —diye karşılık vermişti, Sorgucunun hükmü okuduktan sonra hücreden çıktığı andan itibaren gelen titremeyi kontrol etmeye çalışarak.

Şükür ki Sorgucunun karşısında, ölüm korkusunu aşmış gibi, metin durabilmişti. Aslında öyle değil. Ölümden korkuyor o. Hücrelerinde, kendisi gibi hiç kuşkusuz, korkunç titremelerle ve nefes nefese, kusan ve durmaksızın bağırsaklarını boşaltan ötekilerden daha iyi değil. Onlar din değiştirirlerse belki de affedilecekler, hataları bağışlanacak. Keşke değiştirseler! Keşke Adonay'ı inkâr etseler, keşke İsa'nın öğretilerini izlemeye karar verseler, onu da inkâr ederler sonra ya da nasılsa inkâr edecekler, çünkü kılıç ya da ateşle zorlanmadıkları sürece, asla şimdi reddettikleri yoldan başkasını izlemez onlar! Keşke kurtulsalar! Hayat en değerli armağan. İkinci bir hayat yok. Bundan emin, ve her biri kendi hayatından sorumlu. Her biri kendinden sorumlu, o değil, onların addettikleri gibi bir rabbi olarak o ötekilerin hayatını yönetemez. Ah, nasıl da pişman! Fakat pişman da olsa, ateşin getireceği ölümden kurtulamaz. Kendini affettiremez onlara. Hayatta nasıl sorumluluk sahibi olmayı istediyse ölürken de istemeli. Başarısızlıktan o sorumlu, bunun bedelini de ödemeli, bir insan olduğunu göstererek, insan olduğunu, Yahudi ya da Hıristiyandan önce.

Bugünlerde, nihayet kendisini yalnız bıraktıklarında, Peder Amengual'in uyuklamaya başlayıp sonra horlayarak uyuduğu anlarda, çok düşünmüştü. Kendilerine su verdikleri testi ne kadar inceydi, düşürüp kırmak ve bir parçasını saklamak için bir darbe yeterdi, çünkü üstlerinde ne bir bıçak, ne çatal, ne de tıraş olacak bir ustura bırakmışlardı. Bileklerindeki damarları yeterince belirgin. Bir kesik atmak zor olmaz. Alonso López, Yüceler Yücesinin

huzuruna çıkmak için elzem gördüğünden bu hapishanede sünnet etmişti kendisini bir testi parçasıyla. Sonu yakılmak oldu. Sünnet derisi küle dönüştü... Ateşin vereceği ıstırabı önlemek! Kendisi hakkında karar vermek, henüz vakit varken, buradan çıkarılmadan önce; Sant Domènec manastırında herkesin önünde ilan edilecek hükmün ardından giydirecekleri *sambenet*'le ve kâğıttan kukuleta ile, bir eşeğin üstünde, ateş yolunda, kalabalık tarafından aşağılanarak, tükürülerek ve alay edilerek bütün şehri geçmeden önce. *Bu şekilde çekeceğim ıstırap en hafifi olur. Bileklerini kesenlerin pek tatlı bir ölümle gittiklerini söylüyorlar. Peder Amengual'e, Sorgucuya karşı gururum kurtulur. Ya bizimkilere karşı?* Onun yüzünden ateşe gidecek olanlara karşı... Olmaz, onları terk edemez. Sesinin de bağırsakları gibi kendisine ihanet etmesinden ve merhamet dilemesinden korkuyor. Ama bu olamaz. Böyle bir şey asla olmaz. En iyisi bunu hiç düşünmemek. En iyisi ateşin kendisini çarçabuk tüketeceğine inanmak. Kaderi gemiye binmeye karar verdiği gün çizildi, artık hiçbir şey değiştiremez. Tanrının yardımıyla, ya da onsuz, onun tarafından terk edilerek, inancının —yegâne muhtemel gerçekliğe: insan olduğunu göstermek için, sakin, hayatın galibi olarak ölüme giden insanın gerçekliğine ulaştığı için— artık olmayan inancının şehidi olmaktan başka bir çaresi yok.

Sebastià Palou uşağının yardımıyla aceleyle giyiniyor. İyi ki Barbara'yla aynı odada kalması gerekmiyor, evliliğin ilk günlerinde öyle olur diye düşünmüştü, neyse ki yanılmış. Çünkü geceyi bir aşağı bir yukarı dolanarak, huzursuz, uykusuz geçirdi. Önceki gün Blanca'nın gönderdiği gencin karşısında dilini tutamamıştı. Bundan dolayı üzgün. Başı hâlâ ağrıyor ve keyifsiz. *Auto*'yu seyretmek zorunda olmak da ona büyük bir sıkıntı veriyor, fakat çaresiz sofuluğu bu olayla birlikte iyice ateşlenen karısına eşlik edecek. Şükür ki onlara ayrılan ve kıskançlıkla karşılanan şapelde Valls onları göremez. Onun gözleriyle karşılaşmak zorunda kalmayacak. Dayısı ateşler yakılmadan önce gitmekle, bunları seyretmek zorunda kalmamakla, Angelat da, iştahını kaçıracak kadar kendisini dehşete

düşüren bu gösterinin icrasını terk etmek zorunda kalmamak için tam zamanında peydahlanan bir hastalığı bahane etmekle iyi etti.

Yabancı şehtiyeden çıkmış şehre yürüyor. Pi Limanı iskelesinden Ciutat'a giden yol arabalar ve yayalarla dolu. Hepsi acele ediyor, hepsi telaşlı. Kanlarının temiz olduğunu, Yahudi kamyla kirlenmediğini göstermek için vaktinde yetişmek istiyorlar. Mutlular çünkü kendilerinin de ahlaksız sapkınlığa karşı zafer kazanan inancm bayramına katıldıklarını hissediyorlar. İğrenç *sambenet*'lilerin suratına, onları geçitte yeşil haçlı beyaz sancağın arkasında, Yüce Tanrımız Efendimizin bile sonsuz merhametine kabul etmeyip, karanlıklara göndererek reddettiği, cinlenmiş cehennemlik ruhlar olarak görünce ciğerlerinin bütün gücüyle bağırıyorlar. *Tanrıya şükredin*, demişti vaizler onlara pazar ayininde, *Tanrıya şükredin, bu inançsız, sapkın köpek soyuna verilecek cezayı kendi gözlerinizle görebileceksiniz. Tanrının bu inayetine teşekkür etmek için sesinizi yükseltin...*

Gecenin gebeliği sona eriyor, doğum vakti, şafağın solgun ışığı gökyüzünü kaplıyor. Surların ardındaki şehir kapılarını açıyor. Tüm çanlar aynı anda çalıyor. Çanlardan bir çatı örtüyor şehri ve bu sağır edici gürültüyle yerlerinden sıçrayarak uyanan kuşların uçuşunu engelliyor. Geçit alayı yola çıkmış. En önde yuvalarına besin taşıyan karıncalar gibi ellerinde mumları, kusursuz bir sırayla, köklü Mallorca Krallığının erkek dini teşkilatları silsilesi yürüyor. Arkalarından, Engizisyonun kutsal sancağına eşlik ederek Vali Hazretleri, Büyük Genel Meclisin Başkanı ve Belediye Başkanı. En arkada, kukuletaları ve sarı *sambenet*'leriyle suçlular, bazılarının üzerinde iki haç var, kimi de alev baskılı, sadece ikisi, içleri şeytan dolu olan o ikisinin iğrenç tuniklerinin üzerine kendi yüzleri resmedilmiş. Boyunlarında halat ve sağ ellerinde bir mum. Gözleri yerde, çıplak ayakları çocukların inançlı Hıristiyanlar olduklarını göstermek ve aşağılamanın ölçüsünü artırmak için attıkları çakılların, cam parçalarının üzerinde titriyor. Yanlarında onlara bakan ve hiç durmadan öğütler verip uyaran rahipler ve keşişler var. Sonra, Kutsal Mahkemenin bildik topluluğunun kara cüppeleri, *familiar*'lar

ve danışmanlar ve yine bir mumlar silsilesi, krallığın mumcuları kâr etsin ve Yüce Tanrımız Efendimize övgüler olsun diye.

Yabancı genç dönüyor. Zaten kiliseye girmesine izin vermezlerdi. Kurulan ateşlerin civarında bekleyecek, oraya gitmeyi yeğleyen kalabalıkla birlikte. Tepenin eteklerine yayılmış yirmi binden fazla insan var. Konuşup gülüyorlar, kimileri dans ediyor, kimileri de fıkralar anlatıyor. Bugün büyük bir bayram günü. Kahvaltı dağıtılacak. Hava açık, ama şimdilik, uzaklardan bulutlar görünüyor. *Yağmur yağar da her şeyi mahvederse yazık olur*, diyor birisi. Gösterinin bütün haşmetiyle parlaması için güneşin de parlaması gerekiyor. Cellatlar hazır. Destek kabilinden iki tane de Menorca'dan istemişlerdi. Geçit alayı yaklaşıyor. Kalabalık, elleri arkalarına bağlanmış eşek sırtında gelen mahkûmları çığlıklarla karşılıyor. Onları izleyen üç tabutun içinde Rafel Tarongí'nin, terzi Valleriola'nın karısının ve Cap de Trons'un mezarlarından çıkarılmış cesetleri var. Odun yığınını görünce Rafel Onofre Valls eşekten atlayıp Maria'nın yanına koşuyor. Fakat ona sarılamıyor bile. Valinin, nefret edilesi Yahudileri seyirci halkın aniden nükseedecek adalet hissinden korumak için gönderdiği askerler hoyratça sürüklüyorlar onu. *Maria!*, diye haykırıyor delikanlı yine de ve çığlığı Sara'ninkilerle birleşiyor, *Maria, Maria!* Maria ise bir inilitiyle karşılık veriyor: *Rafel! Ölmek istemiyorum.* Gabriel Valls kulaklarını söküp atmak istiyor. Oğlunun çığlığı kalbini oyan bir bıçak gibi. Ateşin üzerine çıkarılacak ilk kişi o. Peder Amengual, bu sapkının nedamet getirerek ölmesi için, cemaatten dualarını birleştirmelerini istiyor. Ve koro halinde birkaç kez *Avemaria* okuyorlar. Pek çok ses var. *Kitabı bu sesle bitireceğim*, diye karar veriyor Cizvit. *Ah, bu ahlaksız sapkınlık karşısında muzaffer olan Mallorcalıların inancı ne güzel bir gösteri! Ne kadar yüce ve eğitici bir son!* Amengual son bir kez daha, Valls'ı uyararak nedamet getirmesini istiyor. Suçlu başıyla reddediyor. Sanki gülümsüyor. Sakin görünüyor. Kırk binden fazla göz, her bir jestine kilitlenmiş, onu izliyor. Peder Amengual burnundan soluyarak çekiliyor. Peder Ferrando bunu memnuniyetle fark ediyor: O da cehennem ateşinde ebediyen yanacak bu inatçı sapkını döndüremedi.

Yabancı ateşin yakınındakilerin ikinci sırasında. Çevresindekilerin en uzunu. Tek istediği Valls'ın kendisini görmesi. Belki de hiç değilse bir kişinin kendisine nefretle değil de cesaretinden dolayı hayranlık ve merhametle baktığını fark eder. Fakat Valls hiç kimseyi görmüyor. Hafifçe dönük başıyla sanki, hemen yakındaki, neredeyse Bellver'in eteklerinden başlayan denize bakıyor gibi. Kaçmak için seçtiği yerin yakınında yakılmasını sorgucular istedi, mahkûmların cezası ikiye katlansın diye. Ayrıca, bu şekilde, kömürleşen etin iğrenç kokusu ve dumanı şehri sarmayacaktı. Cellatlar suçluyu, dizili odunların üzerinde adeta göğü delmek ister gibi yükselen direğe bağlayacakları iplerin düğümlerinin sağlamlığını kontrol ediyorlar. Askerler Vali Hazretlerine yol açıyorlar. Kalabalık beklentili çığlıklar atıyor yine. Din adamları kalabalığın uğultusunu bastırmak için dualarını bağırarak okuyorlar: Adaletin Tanrısı senin adına adaleti yerine getirdik. Adaletin Tanrısı adaletini göster ki... Vakit tamam ve koyu bir sessizlik oluyor. Vali meşaleyle arındırıcı ateşi yakıyor. Valls iki büklüm oluyor. Yüzünde bir anda bütün dünyanın ıstırabı beliriyor. Ağzını açıyor fakat merhamet dilemiyor, inliyor. Birkaç saniye ve sonra karnını saran bu alevler onu kora dönüştürecek. Sonra küle. Sonra hiçbir şeye. Hiçbir şeye. Vücudu sola doğru bükülüyor, kırılıyor, yanan bir dal gibi. Kıvılcımlar neredeyse ilk sıralardaki kalabalığı tutuşturacak. Yabancı genç de herkes gibi bir adım geriye çekiliyor, sonra kalabalıkla sürüklenerek öne doğru gidiyor... Duman yüzünden öksürüyor. Terliyor. Kaçmak istiyor. Isabel Tarongí'nin bağlanışını ve bir kez daha alevlerin onun bedenini de kömüre çevirinceye kadar yutuşunu görmek istemiyor. Elinden geldiğince tekme tokat kalabalıktan sıyrılmaya çalışıyor. Bir an önce çekip gitmek, uzağa, çok uzağa gitmek istiyor. Şehtiyenin hemen demir almasını, çabucak gözden yitmesini, uzaklarda, çok uzaklarda, maviliğin sonunda kaybolmasını istiyor.

Deià, 1978
Barcelona, Ciutat de Mallorca, Sitges, 1989-1993

Yazarın Notu

Maviliğin Sonunda'nın dayandığı tarihi olaylar Ciutat de Mallorca'da, 1687 ile 1691 yılları arasında meydana geldi. 7 Mart 1687'de Hıristiyanlığa geçmiş ancak eski inançlarını gizlice sürdüren Mallorcalı bir grup Yahudi, bir muhbirin ihbarları sonucunda haklarında dava açılacağı korkusuyla Kaptan Vuillis'in (Willis?) gemisiyle özgürlük topraklarına kaçmaya karar verir. Kötü hava şartları sunbekinin limandan ayrılmasını engeller. Kaçaklar gemiyi terk etmek zorunda kalırlar ve evlerine dönerken tutuklanıp hapsedilirler. Tutuklama başlangıçta tesadüf eseri gibi görünmektedir. Ailesi de kaçma girişimine katılmış olan zavallı bir deli kadının çığlıkları Mahalleyi ayağa kaldırır ve devriyenin dikkatini çeker. İstemeden, başarısız kaçma teşebbüsüne katılmış herkesin düşeceği tuzağın kurucusu olur. 7 Mart 1687 gecesi Başagutzil tutukluları, Mallorcalılar tarafından *Casa Negra* (Kara Ev) diye adlandırılan Engizisyon Sarayının hapishanesine götürür, orada sahip oldukları her şeye derhal el konur.

Mart 1687'de açılan davalar 1691'e kadar sürer ve o yıl boyunca 7 Mart, 1 Mayıs, 6 Mayıs ve 2 Temmuzda olmak üzere dört *Auto de Fe* yapılır. Otuz yedi kişinin yakılarak idam edilmesine karar verilir. Üçü, Rafel Valls, Caterina ve Rafel Benet Tarongí kardeşler, dinlerini inkâr etmeyi istemedikleri için diri diri yakılır.

Bu bilgilerden hareketle olayları yeniden yaratarak yazdım bu kitabı. İkinci ve Üçüncü Bölümlerde, yakılma öncesinde hapishanede geçen süreyi kısaltarak, eylemi daha bütünlüklü ve yoğun hale getirmek için sıkıştırdım. Birinci bölümde ise, okurun çatışmanın içine yavaş yavaş girmesi için, aksine yaymayı tercih ettim. João Peres'in kurgulanmış bir kişi olduğunu belirtmeye

gerek yok sanırım, Mallorca'ya gelişi olay örgüsünün açılmasına hizmet ediyor. Aynı şekilde hiç var olmamış başkaları da var; yeterince ifadeli edebi kaynak sağlayan Portekizli hanım Blanca María Pires gibi. Livorno'ya yerleşmiş tüccar Pere Onofre Aguiló da yaşamış biri değil, Vali Antonio Nepomuceno de Sotomayor y Ampuero ve yeğeni Sebastià Palou da öyle. Genelev fahişesi Coixa lakaplı Beatriu Mas'a işlevsel ve kısa bir rol ayırmıştım ancak sık sık olduğu gibi kahraman kendisini çok daha kuvvetle gösterdi.

Diğer roman kişileri için, romanda Gabriel adıyla geçen Rafel Valls, Rafel Cortés, Costura'ya dönüştürülen Rafel Cortés de Alonso, Rafel Cortés Cap de Trons adını alan Pere Onofre Cortés de Guillermo gibi o korkunç olayı yaşayan ve kurbanı olan tarihi kişilerden esinlenildi. Cizvit Peder Sabater, Peder Ferrando adıyla ortaya çıkıyor ve ünlü *Fe tiunfante*'nin (İnancın Zaferi) yazarı Francisco Garau, Peder Amengual'e esin kaynağı oluyor.

Kitabımın tarih değil kurmaca olduğunu göstermek için adları, soyadları ve lakapları değiştirdim. Tarihin egemenliğinde olan hiçbir malzeme maniple edilemez; roman söz konusu olduğunda, tarihsel roman bile olsa, olayların tarihi anlatıyla doğru uyuşmasını korumak şartıyla her şey meşrudur.

Anakronizmi önleyerek okura, on yedinci yüzyıl sonlarında Mallorca kripto-Yahudilerinin nasıl yaşadıklarını ve nasıl öldüklerini, evlerinin, âdetlerinin nasıl olduğu, hangi işleri yaptıklarını, ve aralarından bazılarının yaptığı gibi deniz ticaretinde ve Mallorca aristokrasisinin büyük bir kısmını zengin eden korsanlık faaliyetlerinde soylularla kurdukları ittifakların anlaşılması için yeterince ipucu vermeye çalıştım.

Bütün bunları aydınlatabilmek için pek çok arşive başvurdum, *ad hoc* bibliyografya okudum ve kendilerine verdikleri bilgiler ve önerileri için teşekkür borçlu olduğum Aina Pascual ve Perico de Montaner gibi uzmanlara danıştım.

Romanda kullanılan dil bakımından on yedinci yüzyıl sonlarına değin henüz belgelenmemiş kelimeleri, anlaşılmaz olmamak, arkaizme düşmemek için kullanmamayı tercih ettim. Hıristiyanların, Peroni adı altında İsa'yı gizlediği için *Can Peroni* ahalisi dedikleri

Mallorca gettosundaki konuşma diline dair dava belgelerinde rastladığım pek az referansı dahil ettim. Romanın Katalanca özgün versiyonunda, çeşitli dilsel öğelerin tüm doğallığıyla akıp gitmesinin sağlandığını sanıyorum ki bunu Kastilyancada tekrarlamak benim için hiç kolay olmadı. Pek çok kez metni çevirmek yerine tekrar yazmayı tercih ettim. İsimleri ve lakapları bölgesel tadı muhafaza etmek için Mallorca lehçesinde bırakmayı tercih ettim.

Meri Torras ile Pilar Beltran'a günler boyu yorulmak bilmeksizin metni tekrar tekrar kontrol edip düzelterek benden yardımlarını esirgemedikleri için sonsuz şükranlarımı sunarım.

Maviliğin Sonunda, öyle görünse de, hiçbir polemik niyeti taşımamaktadır. Yahudi kökenli Mallorcalıların bir grubu aleyhine Mallorca toplumunun büyük bir kısmının göstermiş olduğu hoşgörüsüzlüğü—belki de bu hoşgörüsüzlüğün trajik sonuçları olan 1691 olayları ve o *Auto de Fe*'lerde yakılan Yahudi şehitlerin soyundan gelenlerin bugüne kadar asırlar boyu aşağılanmaları ve toplum dışına itilmelerinden daha kötü olan hoşgörüsüzlüğü—referans alarak ne eski yaraları deşmek, ne yenilerini açmak niyetindedir. Sanırım biz tüm iyi niyetli Mallorcalılar hepsine özür borçluyuz. Bu romanın niyetlerinden biri de bu özürdür.

Barcelona, Ocak 1996

Terimce

Agutzil: (Kat.) Kral ya da kurumlar adına yasaların uygulanması ve adli işlerin yürütülmesiyle görevli kimse.

Alcaid: (Kat.) Hapishane yöneticisi.

Almudaina: (Kat.) Romalılar için kale, Müslümanlar için Alcazar, Katalan fatihler için kraliyet sarayı olan, romanın geçtiği dönemde ise valilik konağı olarak kullanılan sarayın Mallorcalılarca kullanılan adı.

Auto de Fe: (Port.) Kelime anlamıyla "inancın icra edilişi." İspanyol Engizisyon mahkemesinin kararıyla heretiklerin yakılma safhası.

Cap de Trons: (Kat.) Akılsız, düşüncesiz, bildiğini okuyan.

Casa Fosca: (Kat.) Karanlık ev anlamında, Mallorca'daki Engizisyon hapishanesi.

Casa Negra: (Kat.) Kara Ev, Karanlık Ev. Mallorca'da, hücrelerinde aydınlatma bulunmadığı için sürekli karanlık olan Engizisyon Hapishanesine verilen ad.

Ciutat: (Kat.) Mallorca Krallığının başkenti Ciutat de Mallorca'nın romana konu olan olayın geçtiği dönemde halk tarafından kullanılan kısaltması.

Coca bamba: (Kat.) Büyük bayramlarda yenen, bir tür kek.

Coixa: (Kat.) Topal, aksak.

Costura: (Kat.) Yara izi.

Familiar: (Kat.) Engizisyon Mahkemesi için gönüllü olarak çalışan laik görevli. Görev, sağladığı prestij ve ayrıcalıklar bakımından zamanla önem kazanmış, genellikle soylulara verilmiştir.

Figuera: (Kat.) Saat kulesi.

İndies: (Kat.) Kastilya Krallığının denizaşırı topraklarının resmi adı.

Madó: (Kat.) Mallorca'da evli ya da dul, ekonomik durumu vasat düzeyde olan kadınlar için kullanılan bir unvan.

Manna: (Kat.) Tanrının İsrail halkına çöl yolculuğu sırasında beslenmesi için gönderdiği yiyecek.

Marrano: (Kat.) Kastilya ve Portekiz Krallıklarında, Hıristiyanlığa döndüğü halde gizlice Yahudiliğini sürdürenler için aşağılama maksadıyla kullanılmış, pis, rezil, alçak anlamında bir kelime.

Palau: (Kat.) Palau Episcopal, Piskoposluk Sarayı.

Quartos embatumats: (Kat.) Kremalı dilimler. Mallorca'ya özgü, dilimler halinde son derece süngersi bir pasta.

Sambenet: (Kat) Engizisyon mahkûmlarına ceza olarak giydirilen, boyundan arkaya ve öne doğru uzayan kolsuz giysi.

Sen: (Kat.) Mallorca'da kırsal alanlarda çalışan yaşı ilerlemiş işçilere verilen unvan.

Seu: (Kat.) Mallorca Katedralinin halk arasında kullanılan adı.

Tertúlia (Kat. ve Kast.) Sohbet toplantısı.

Torre de l'Àngel: Krallığa bağlı laik hapishane.

Venerable: (Kat. ve Kast.) Papa tarafından azizliğe ya da kutsanmaya layık görülen kişilere verilen unvan.

Xueta: (Kat.) Yahudilikten Hıristiyanlığa dönmüş Mallorcalı bir aileden gelip de pişman olup tekrar Yahudiliğe dönmüş olanlara verilen ad.

7 Mart 1687 günü Mallorca'da Hıristiyanlığa dönmüş fakat eski inançlarının gereklerini gizlice yerine getiren bir grup Yahudi, Engizisyon Mahkemesince tutuklanacakları korkusuyla özgürlük topraklarına kaçmak üzere bir gemiye biner.

Mallorca tarihinin bu belirleyici dönemi Katalan Edebiyatının en seçkin yazarlarından biri olan Carme Riera'nın kalemiyle basıldığı andan itibaren yerli yabancı pek çok ödüle layık görülen ve pek çok dile çevrilen büyük bir tarihi romana dönüşüyor.

Maviliğin Sonunda, Engizisyon sorguculari, soylular, tüccarlar, köylüler, haydutlar ve genelev kadınlarının boy gösterdiği, renkleri, kokuları, sesleri ve iklimleriyle dönemin Mallorca'sını yeniden yaratıyor.

KAPAK RESMİ: LUDOLF BAKHUIZEN (1630-1708)

LLLL institut ramon llull
Katalan dil ve kültürü

www.alefyayinevi.com

9 789944 494618